

Kuzey Kıbrıs'ta
**LGBTİ+ SEKS İŞÇİLERİNİN
DURUM HARİTALANDIRMASI**

KUIR
KIBRIS

KUZEY KIBRIS'TA LGBTİ+ SEKS İŞÇİLERİNİN DURUMUNU HARİTALANDIRMASI

Araştırmayı yürüten:

Prof. Dr. Özlem Cankurtaran
Ali Odabaş

Hukuki Analiz:

Assist. Prof. Dr. Neva Öztürk

Editör:

Faika Deniz Paşa
Derviş Taşkiranlar

Tasarım:

Cypdes Factory Advertising

KUİR KIBRIS DERNEĞİ:

Ferruh Cambaz Sokak, 4,
Köşklüçiftlik, Lefkoşa, Kıbrıs
queercyprus@gmail.com
+90 542 858 58 47
www.queercyprus.org

KAOS-GL DERNEĞİ:

Tunus PTT, PK 12,
Kavaklıdere, Ankara, Türkiye
bilgi@kaosgldernegi.com
+90 312 230 6277
<http://www.kaosgl.org>

ÖNSÖZ

Kuir Kıbrıs Derneği olarak, insan ticareti alanında mücadeleye başladığımız günden itibaren büyük bir dönüşüm ve gelişim sürecine girdik. Bu alandaki mücadele ve yaptığımız çalışmalar bizlere önemli bir yol haritasını ortaya çıkardı. LGBTİ+'lar, gece kulüpleri, uluslararası öğrenciler, Kıbrıs Türk Toplumu, sivil toplum, yerel organlar ve yasal yerel mevzuat kesişimselliğinde gerçekleşen bu çalışma kapsamında araştırmada mülakatlara katkı koyan herkese teşekkür ederiz. Sizler ve bizimle paylaştığınız deneyimleriniz ve görüşleriniz olmasa bu rapor ortaya çıkamazdı. Rapor'un hazırlanmasında ve yoğun saha mülakatlarında emeği geçen başta araştırmacılarımız Prof. Dr. Özlem Cankuraran ve Ali Odabaş olmak üzere proje yönetim ekibimizden Dođukan Gümüřatam ve Derviş Taşkıranlar'a, hukuki çerçeve analizinde sonsuz desteklerini sunan Assist. Prof. Dr. Neva Öztürk'e, mülakat deşifrelerinde bizlere yardımcı olan Gül Bihter Dođan'a ve editörlük sürecinde bu geniş kapsamınllı raporda bizlere desteğini hiç eksik etmeyen Av. Faika Deniz Paşa, Derviş Taşkıranlar, Dođukan Gümüřatam, Erman Dolmacı, İbrahim Ray, Buđu Evren ile KAOS-GL örgütünden Av. Hayriye Kara ve Umut Güner'e sonsuz teşekkürlerimizi iletiriz.

Kuir Kıbrıs Derneği

TETİKLEYİCİ UYARISI

Bu raporda anlatılan deneyimler ayrımcılık, şiddet, taciz ve LGBT+ fobik davranışlar içeriğinden bazı okuyucular için tetikleyici olabilir.

DERNEKLER HAKKINDA

KUIR KIBRIS DERNEĞİ

Kuir Kibris, Kıbrıs'ın kuzey kesiminde ayrımcılık içeren yerel mevzuatın değiştirilmesi ve Lezbiyen Gey Biseksüel Trans ve İntersekslerin hak ve özgürlükleri için kamuoyu oluşturmaya yönelik 2007 yılında "Homofobiye Karşı İnisiyatif" adıyla yola çıkan bir sivil toplum örgütüdür. 2012 yılında Kuir Kibris olarak yola devam eden dernek; kimsenin dil, din, ırk, renk, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, cinsiyet ifadesi, yaş ve etnik köken temeline ayrımcılığa uğramadığı bir dünya için mücadele eder. Bu nedenle, Kuir Kibris çeşitliliği benimseyen ve her türlü baskı mekanizmasına karşı, feminist, anti-militarist, ekolojist ve veganist bir mücadele verir.

Kuir Kibris Derneği; cinsiyet, cinsiyet ifadesi, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine dayalı ayrımcılıklara karşı mücadele eden bir sivil toplum örgütüdür. Kuir Kibris, LGBTİ+'ların insan haklarına erişimini sağlamak için hukuk, eğitim, psikoloji, sağlık alanlarında yerel ve uluslararası olmak üzere aktif çalışmaktadır.

KAOS-GL DERNEĞİ

Kaos GL Dergisi'nin ilk sayısının Eylül 1994'te yayınlanmasıyla resmi olmayan kuruluş tarihini kutlayan Kaos GL, kuruluşundan bu yana homofobi, bifobi, transfobi, cinsiyetçilik, milliyetçilik ve militarizmle mücadele ediyor. 2005 yılında Kaos GL, Türkiye'de cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, ifade ve cinsiyet karakteristiği üzerine çalışan ilk dernek (SOGIESC) olarak kuruldu.

Kaos GL, LGBTİ + 'lerin özgürlüğü, adaleti ve barışı temel değerleri olarak benimseyebilmesi için bu çerçevede yapılacak başarıları desteklemek için hukuk, eğitim, sanat ve kültür, siyaset gibi birçok farklı alanda faaliyetler yürütüyor. Ayrıca insan haklarını, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği, ifade ve cinsiyet karakteristiği (SOGIESC), dil, ırk, renk, felsefi inanç, din, mezhep, yerellik vb. Temelli ayrımcılık yapmadan tüm insanların hakları olarak algılayabilirler ve hayatın her alanında homofobi ve transfobiye karşı mücadele edebilirler.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	ii
DERNEKLER HAKKINDA	iii
İÇİNDEKİLER	iv
TABLolar LİSTESİ	vi
SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ	vi
BÖLÜM 1	1
GİRİŞ VE GENEL HUKUKİ ÇERÇEVE	1
1.1 İnsan Ticaretinin Kapsamı ve Özelliklerinin Genel Görünümü	3
1.1.1 İnsan Ticaretinin Tanımına Genel Bakış	3
1.1.2 Uluslararası Hukukta İnsan Ticaretinin Ele Alınışı ve Bu Hususta Etkili Olan Kaynaklar	5
1.1.3 İnsan Ticaretine Yönelik Yaklaşımlar	8
1.1.3.1 İnsan Ticaretinin Kapsamı Açısından	8
1.1.3.2 İnsan Ticaretinin Bir İnsan Hakları İhlali Olarak Kabul Edilmesi Açısından	15
1.1.3.3 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından	17
1.2 İnsan Ticareti ve LGBTİ+'lar	21
1.2.1 İnsan Ticareti Bağlamında LGBTİ+'ların Kırılgan Konumları	21
1.2.2 LGBTİ+ Kapsayıcı Bir İnsan Ticareti ile Mücadele Yaklaşımının Gerekliliği ve İçeriği	24
1.3 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından Kuzey Kıbrıs'taki Hukuki Çerçeveye Genel Bakış	27
1.3.1 Hukuki Çerçeveye Genel Bakış	27
BÖLÜM 2	31
KUZEY KIBRIS'TA İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN DURUMUN LGBTİ+'LARI MERKEZE ALARAK DEĞERLENDİRİLMESİ	31
2.1. Yöntem	32
2.2 Tema 1 Analizi: İnsan Ticareti Ekseninde Kıbrıslı Türk Toplumu	33
2.2.1 Kıbrıslı Türk Toplumunun Sosyal, Ekonomik, Siyasal ve Politik Yapısı	33
2.2.2 Toplumsal Cinsiyet İlişkileri ve Cinsel Politika	34
2.2.2.1 Gece Kulübü Çalışanları	36
2.2.3 Yabancı Düşmanlığı, Göçmenlik ve Irkçılık	42
2.2.4: Uluslararası Öğrenciler ve İnsan Ticareti Riskleri Bağlamında Cinsel Politikayı Anlamak	44
2.2.4.1. Güncel Uğrak Olarak Üniversite Öğrencileri	44
2.2.4.2. Uluslararası Öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'a Gelme Motivasyonları ve Profilleri	44
2.2.4.3. Acenteler, Yanlış Bilgilendirme ve Borçlandırma Politikası	45
2.2.4.4. Uluslararası Öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'ta Yaşadığı Hak İhlalleri ve İnsan Ticareti Unsurları	46
2.2.4.5. İnsan Ticareti ile Mücadelede Bir Araç Olarak Uluslararası Öğrencilerin Örgütlenmeleri ve Öğrenci Toplulukları; Voice of International Students (VOIS)	47
2.3 Tema 2 Analizi: İnsan Ticaretinde LGBTİ+'lar: İnsan Hakları Gereksinimleri ve Riskler	47
2.3.1 Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği/İfadesi ve Cinsiyet Karakteristiğinin Getirdikleri	47
2.3.1.1 Kuzey Kıbrıs'ta Yaşayan LGBTİ+'ların Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve Cinsiyet İfadelerinin İnşaları	47
2.3.1.2 Beden Uyum Süreci ve Sonrası; Sabır, Bedel, Hayat Öğretisi	51
2.3.2 LGBTİ+'ların Aileleriyle İmtihanları	53
2.3.3 Ayrımcılık/Şiddet Deneyimi	55
2.3.3.1 Yakın Partner Şiddeti	56
2.3.3.2 Akran Zorbalığı	57

2.3.4 LGBTİ+’lar Arası Dayanışma; Örgütlenmeye Bakış Açılı, Tecrübe Arkadaşları, Topluluk Temelli Dayanışma	57
2.3.5 Temel İnsan Hakları Gereksinimleri	59
2.3.5.1 Barınma	59
2.3.5.2 Eğitim	59
2.3.5.3 Kent Mekân Sosyalleşme Hakları	60
2.3.5.4 Cinsiyetin Yasal Olarak Tanınması	61
2.3.5.5 Çalışma Hakkından Mahrum Kalan LGBTİ+’ların Çalışma Koşulları: Seks İşçiliği, Barlar, Konsomatrislik	62
2.3.6 Haklar Bağlamında Hizmetlere Erişim ve Dezavantajlılıklar	69
2.3.6.1 Sağlık Hizmeti Gereksinimleri ve Hakları	69
2.3.6.2 Sosyal Hizmet Gereksinimleri ve Hakları	73
2.4 Tema 3 Hukuki Analiz: Rapor Kapsamında Yapılan Mülakatların İnsan Ticaretinin Hukuki Boyutu Bağlamında Değerlendirilmesi	74
2.4.1 Yapılan Mülakatlara ve Katılımcılara İlişkin Genel Bilgiler	74
2.4.2 Mülakatların Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntem	74
2.4.3 Değerlendirme	76
2.4.3.1 Katılımcıların Seks İşçisi Olması veya Seks İşçileri ile Yakın Bir Ortamda Çalışma Deneyimi Olması Açısından	76
2.4.3.2 Katılımcılar İçin Somut Bir İnsan Ticareti Mağduriyeti İhtimalinden Söz Edilebilmesi Açısından	76
2.4.3.3 Somut Bir Mağduriyet Durumu Bulunmayan Katılımcılar Bakımından Söz Konusu Durumun Nedenlerinin Neler Olabileceği Açısından	77
2.4.3.4 Somut Bir Mağduriyet Durumu Olmamasına Rağmen Mağduriyete Yönelik Hassasiyet Halinin Varlığı Açısından	78
BÖLÜM 3	79
SONUÇ, ÖNERİLER VE TALEPLER	79
3.1 Sonuçlar	80
3.1.1 Rapor Kapsamında Yapılan Mülakatların İnsan Ticaretinin Hukuki Boyutu Bağlamında Değerlendirme Sonuçları	80
3.1.2 Rapor Kapsamında Kuzey Kıbrıs’ta İnsan Ticaretine İlişkin Durumun LGBTİ+’ları Merkeze Alarak Değerlendirme Sonuçları	80
3.2 Öneriler	81
3.2.1 Hukuki Analiz Kapsamında Yapılan Öneriler	81
3.2.1.1 LGBTİ+ Kapsayıcı Bir İnsan Ticareti ile Mücadele Yaklaşımına Dair Öneriler	81
3.2.1.2 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından Kuzey Kıbrıs’ta Yasal Çerçeveye Dair Öneriler	81
3.2.2 Kuzey Kıbrıs’taki İnsan Ticaretine İlişkin Durumun LGBTİ+’ları Merkeze Alarak Yapılan Öneriler	83
3.2.2.1 LGBTİ+’lara Yönelik Hizmetler Ekseninde Önerileri	85
3.3 Kuir Kıbrıs Derneği’nin Talepleri	86

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: İnsan Ticareti Suçunun Kurucu Unsurları

4

Tablo 2: İnsan Ticareti konusunda mülakatların değerlendirilme yöntemi

75

SEMBOLLER / KISALTMALAR LİSTESİ

LGBTİ+: Lezbiyen, Gey, Biseksüel, Trans, İnterseks ve Artılar

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

PP: Palermo Protokolü

UNODC: Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi

AB: Avrupa Birliği

BM: Birleşmiş Milletler

AİHM: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi

UNİCEF: Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu

İLO: Uluslararası Çalışma Örgütü

CEDAW: Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi

ECHR: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

GRETA: İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanlar Grubu

BMGK: Birleşmiş Milletler Genel Kurulu

TIP: İnsan Ticareti

HIV: İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü

AIDS: Edinilmiş Bağışıklık Yetersizliği Sendromu

YKP-FEM: Yeni Kıbrıs Partisi-Fem

LBT+: Lezbiyen, Biseksüel, Trans ve Artı

CYAE: Cinsel Yolla Aktarılan Enfeksiyonlar

VOIS Cyprus: Kıbrıs'taki Uluslararası Öğrencilerin Sesleri

CD: Crossdresser

LİSTAG: Lezbiyenlerin ve Geylerin Ebeveynleri, Aileleri ve Arkadaşları

ENP: Avrupa'daki Avrupa Ebeveyn Ağı

TOCED: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi

PFLAG: Lezbiyenlerin ve Geylerin Ebeveynleri, Aileleri ve Arkadaşları

D

1

GİRİŞ VE GENEL
HUKUKİ ÇERÇEVE

GİRİŞ VE GENEL HUKUKİ ÇERÇEVE

Çoğu hükümet tarafından insan ticareti bağlamında bildirilen idari kayıtlar, LGBTİ+'ların insan ticaretine karşı nasıl savunmasız olduklarını anlama bakımında yetersiz kalmaktadır. Bununla birlikte, bu alanda artan araştırmalar, LGBTİ+'ların insan ticareti mağduru olma risklerinin daha yüksek olduğunu göstermektedir¹. Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi'nin (UNODC) 2020 yılı raporunda 2018 yılı itibarıyla (135 ülkeden) 48.578'e yakın mağdurun tespit edildiği belirtilmektedir². Raporda ayrıca, mağdurların %20'sinin erkek, %46'sının kadın, %19'unun kız çocuğu ve %15'inin erkek çocuğu olduğu belirtilmektedir³. Rapora göre, cinsel istismar, istismar türleri arasında ilk sırayı almakta (%50), bunu zorla çalıştırma (%38) ve diğer istismar türleri izlemektedir⁴. Soruşturulan faillerin %67'si ise erkek ve %33'ü kadın olarak belirlenmiştir⁵. Rapor kapsamında LGBTİ+'lara dair bir istatistik bulunmasa da, 'LGBTİ+: Raporlanmayan Mağdurlar' özel bölümü ile LGBTİ+ mağdurlara insan ticaretinin görünmez mağdurları olarak dikkat çekilmiştir.

Son araştırmalar, LGBTİ+ çocukların ve genç yetişkinlerin özellikle zorla çalıştırma ve cinsel sömürü nedeniyle insan ticaretine maruz kalabileceklerini göstermektedir. Birinci olarak, kolaylıkla manipüle edilebilecekleri ve kendilerini koruyamayacakları varsayıldığından, yüksek hassasiyetleri çocukluk döneminde başlamaktadır. İkinci olarak, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği temelinde toplumda sıklıkla marjinalize edildikleri, arkadaşları ve akrabaları tarafından dışlandıklarından ötürü kırıl-ganlıklarını artırmakla birlikte, bunların evlerinden ayırmalarına neden olması kırıl-ganlıklarını bir o kadar derinleştirmektedir. Bu kombinasyon, onları özellikle insan ticareti tacirlerinin hedefine koymaktadır⁶.

Yerel duruma göz attığımız zaman, LGBTİ+ mücadelesinin 2007 yılından itibaren örgütlü olarak ortaya çıktığı görülür. LGBTİ+ hareketinin bir kazanımı olarak 2014 yılında da erkekler arasında gerçekleşen rızaya dayalı cinsel ilişkilerin ceza yasası kapsamında suç olarak sayılmasının sona ermesi akabinde LG-BTİ+ mücadelesinin ivme kazandığı söylenebilir.

Kuzey Kıbrıs'ta insan ticareti perspektifinden baktığımızda ise; Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafınan her yıl yayınlanan 'İnsan Ticareti Raporu', 'Kıbrıs' bölümü altında Kuzey Kıbrıs değerlendirmekte ve resmi bir sıralama verilecek olsa, Kademe 3 olacağı uzun yıllardır belirtilmektedir. 2020 raporunda, Kuzey Kıbrıs'ta insan ticaretinin ortadan kaldırılmasına yönelik asgari standartları tam olarak karşılamadığı ve bunu yapmak için önemli çaba sarf edilmediği belirtilmektedir⁷.

Bu çerçevede, Kuzey Kıbrıs'taki LGBTİ+'ların mevcut durumunun insan ticareti bağlamında haritalandırılması kapsamında, bu rapor 3 bölümden oluşmaktadır. Araştırmanın birinci bölümü, insan ticaretine dair genel hukuki çerçevenin incelenmesi, insan ticareti ve LGBTİ+ bağlamında LGBTİ+ kapsayıcı insan ticareti ile mücadele yaklaşımının gerekliliği ve önemine dair araştırmalar ve Kuzey Kıbrıs'taki yasalar incelemektedir. Araştırmanın ikinci bölümü ise, Kıbrıslı Türk toplumunda insan ticareti bağlamında kırıl-ganlıklar ve risklerini anlamak amacıyla meseleyle bağlantılı olan kamu görevlileri, siyasetçiler, insan hakları aktivistleri, trans ve gey katılımcılardan oluşan aktörlerle yapılan mülakatların değerlendirilmesini içermektedir. Bu bölümde yapılan mülakatlar çerçevesinde, üç farklı tema ekseninde insan ticareti analiz edilmiştir.

¹ Martinez, O. and G. Kelle, Sex Trafficking of LGBT Individuals: A Call for Service Provision, Research, and Action. The international law news, 2013. 42(4).

² UNODC, Global Report on Trafficking in Persons, 2020, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/tip/2021/GLOTIP_2020_15jan_web.pdf (E.T.: 04.04.2021), p. 31.

³ Ibid., p. 31.

⁴ Ibid., p. 34.

⁵ Ibid., p. 39.

⁶ U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report 2016. 2016: Washington, DC.,

⁷ U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report 2020. 2020: Washington, DC., <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf> (E.T.: 04.04.2021), p. 181.

- Tema 1: İnsan Ticareti Ekseninde Kıbrıs Türk Toplumunu,
- Tema 2: İnsan Ticaretinde LGBTİ+'lar: İnsan Hakları Gereksinimleri ve Riskler
- Tema 3: Rapor Kapsamında Yapılan Mülakatların İnsan Ticaretinin Hukuki Boyutu Bağlamında Değerlendirilmesi

Araştırmanın üçüncü bölümünde ise sonuç, öneriler ve talepler yer almaktadır. Sonuç bölümü, rapor kapsamında yapılan mülakatların insan ticaretinin hukuki boyutu bağlamında değerlendirme sonuçlarını ve rapor kapsamında Kuzey Kıbrıs'taki insan ticaretine ilişkin durumun LGBTİ+'ları merkeze alan değerlendirilmesinden oluşmaktadır. Öneriler kısmı ise iki farklı bölümden oluşmaktadır. Birinci kısım, hukuki çerçeveye ve LGBTİ+ kapsayıcı bir insan ticareti ile mücadele yaklaşımına dair yapılan öneriler yer almaktadır. İkinci kısım ise, yapılan saha araştırması kapsamında LGBTİ+'ların insan ticareti bağlamında kırılganlıklarının azaltılması yönünde yapılan önerileri içermektedir. Son olarak ise, yapılan öneriler ışığında, Kuir Kıbrıs Derneği'nin genel olarak LGBTİ+'ların, özellikle de seks işçiliği yapan eşcinsel erkek, biseksüellerin ve trans kadınların, insan ticareti açısından kırılganlıklarını azaltmak doğrultusunda devlet, belediyeler, meslek örgütleri, sendikalar ve ilgili sivil toplum örgütlerinden taleplerini içermektedir.

1.1 İnsan Ticaretinin Kapsamı ve Özelliklerinin Genel Görünümü

1.1.1 İnsan Ticaretinin Tanımına Genel Bakış

İnsan ticareti hem ağır bir suç hem de ağır bir insan hakları ihlali olarak değerlendirilmektedir. Her yıl çok sayıda insan kendi ülkelerinde veya başka ülkelerde insan ticareti suçunun mağduru hâline gelmektedir.

Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesine Ek İnsan Ticaretinin, Özellikle Kadın Ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına Ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol (*Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons Especially Women and Children, supplementing the United Nations Convention against Transnational Organized Crime*) (Palermo Protokolü/PP) insan ticaretinin evrensel olarak kabul edilen tanımını ihtiva etmektedir. Bu tanım, bölgesel bir uluslararası düzenleme olarak Avrupa Konseyi üyesi ülkeler için önemli bir kaynak olan Avrupa Konseyi'nin İnsan Ticaretine Karşı Eylem Sözleşmesi (*Council of Europe Convention on Action Against Trafficking in Human Beings*) (Eylem Sözleşmesi/ES) kapsamında da kabul edilmiştir.

Palermo Protokolü, insan ticaretini şu şekilde tanımlamıştır: '[i]nsan ticareti, kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması anlamına gelir. İstismar terimi, asgari olarak, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini veya cinsel istismarın başka biçimlerini, zorla çalıştırmayı veya hizmet ettirmeyi, esareti veya esaret benzeri uygulamaları, kulluğu veya organların alınmasını içerecektir' (PP, md. 3) .

Bu tanım ekseninde, insan ticaretinin; fiil (asıl fiil/hareket/action), araç fiil (araç/means) ve amaç (purpose) olmak üzere üç unsuru bulunmaktadır (Tablo 1). Bu üç unsur, insan ticareti suçunun kurucu unsurları olmakla birlikte, suçun mağdurunun belirlenmesinde de esaslı bir özellik taşımaktadır. Çünkü insan ticareti mağduru, 'insan ticareti suçunun mağduru' olduğu için, suçun varlığı ya da varlık ihtimali, mağdurun da varlığı anlamına gelmektedir. İnsan ticareti suçunun oluşması için bu üç unsura ait birer olgunun gerçekleşmesi gerekir. Yoksa, her bir unsur kapsamındaki tüm fiillerin birlikte gerçekleşmesi aranmaz.

Palermo Protokolü, 5. maddesinde, 3. maddede tanımlanan insan ticareti eyleminin iç hukuklarda cezalandırılması gerektiğini hüküm altına almıştır. İç hukuklarda Palermo Protokolü'ne uygun şekilde bir düzenleme ile, Protokolde geçen tanımın iç hukuka aktarılması gerekmektedir.

Asıl Fiiller	Araç Fiiller	Amaç
<ul style="list-style-type: none"> • Temin etme, • Taşıma, • Devretme, • Barındırma, • Teslim alma, 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehdit Etme veya güç kullanma, • Zorlama, • Aldatma, • İnsan Kaçırma, • Dolandırıcılık, • Yetkinin kötüye kullanılması, • Savunmasız durumun kötüye kullanılması, • Ödeme veya fayda vermek veya almak, 	<ul style="list-style-type: none"> • Tehditle bedenen çalıştırılması, • Hizmet ettirilmesi, • Fuhuş yapmaya zorlanması, • Esarete tabi oldurulması, • Vücut organlarının satılması

Tablo 1: İnsan Ticareti Suçunun Kurucu Unsurları

Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (UNODC), Protokoldeki tanımın genişletilmiş hâllerinin devletler tarafından iç hukuklarına yansıtılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu çerçevede, insan ticaretinin;

- Hem sınır aşan hem de sınır içinde bir etkiye sahip olabileceği (sadece sınır aşan bir özelliğinin olmadığı)
- Çok çeşitli şekillerde istismar amacı taşıyabileceği (sadece cinsel istismar ile sınırlı olmadığı)
- Sadece kadınlar veya sadece çocukların mağduriyeti ile sınırlı bir sonuç doğurmayacağı
- Organize suç gruplarının katkısından bağımsız bir şekilde işlenebilecek bir suç olduğu (bu suçun sadece organize gruplarca işlenmeyebileceği) dikkate alınmalıdır⁸.

Nitekim, Palermo Protokolünden daha yeni bir düzenleme olan Eylem Sözleşmesi'nde, Protokolden farklı olarak, insan ticareti eyleminin sınır aşan niteliğine, organize suç özelliğine ve belirli mağdurlara gönderme yapılmaksızın, daha geniş bir bakış açısının benimsendiği belirtilmelidir.

İç hukuklarda da bu yaklaşımın yansımalarını görmek mümkündür. Örneğin, Avrupa Birliği (AB) üyesi ülkelerin iç hukuklarına aktarılması öngörülen AB'nin ikincil hukuk kaynakları kategorisinde yer alan İnsan Ticareti Direktifi'nde (*Human Trafficking Directive*)⁹ bu geniş bakış açısının benimsendiği açıkça belirtilmiştir (Giriş/Recital, para. 11). Benzer şekilde, Protokol'e taraf olan ancak AB üyesi olmayan ülkelerde de nispeten bu yaklaşımın genel olarak benimsendiğini söyleyebilmek bazı açılardan mümkündür. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), tüm eyaletlerde, insan ticareti kavramına yönelik olarak geniş bir bakış açısının benimsendiği belirtilmelidir¹⁰. Benzer şekilde Türkiye Cumhuriyeti'ndeki hukuki çerçevesi bakımından da, insan ticareti suçunun sadece sınır aşan bir niteliğe sahip olma şartının aranmaması aynı zamanda sadece organize suç olarak nitelendirilmemesi bakımından¹¹ nispeten geniş bir bakış açısıyla düzenlendiği belirtilebilir¹².

İnsan ticareti suçunun, dolayısıyla insan ticareti mağdurunun ortaya çıkmasında etkili olan unsurlardan birisi rızadır. Nitekim insan ticareti suçunun kurucu unsurlarından olan araç (fil) unsuru kapsamına giren

⁸ UNODC, Human Trafficking, <https://www.unodc.org/unodc/en/human-trafficking/what-is-human-trafficking.html> (Erişim Tarihi (E.T.): 18.03.2020).

⁹ İnsan Ticaretinin Önlenmesi ve İnsan Ticaretiyle Mücadele ile İnsan Ticareti Mağdurlarının Korunmasına İlişkin 2011/36/EU Künyeli Direktif (Directive 2011/36/EU of the European Parliament and of the Council of 5 April 2011 on preventing and combating trafficking in human beings and protecting its victims, and replacing Council Framework Decision 2002/629/JHA).

¹⁰ Bkz. NCSL (National Conference of State Legislatures), Human Trafficking State Laws, <https://www.ncsl.org/research/civil-and-criminal-justice/human-trafficking-laws.aspx> (E.T.: 18.03.2020).

¹¹ Ayrıca, Türk Ceza Kanunu, md. 13 kapsamında, suçun yabancı ülkede işlenmesi hâlinde (vatandaş ya da yabancı tarafından) Türk hukuku uygulanacaktır. Bu düzenleme, birden çok ülkede faaliyet gösteren organize suç örgütlerinin işledikleri suçun cezasızlığını ortadan kaldırmaya yönelik olarak nitelendirilmiştir. Jahic, G./Karan, U.: 'Türk Ceza ve Ceza Usul Hukuku ve Fuhuş Amaçlı İnsan Ticareti Suçunda Yaşanan Sorunlar', TBB Dergisi, Sayı 67, 2006, pp. 102-103.

¹² Bununla birlikte Türk hukukundaki düzenlemenin Palermo Protokolü ile uyumsuzlukları bakımından eleştirildiği de belirtilmelidir. Bu hususta bkz. Ibid.

hareketler/eylemler, insan ticaretine maruz bırakılan kişinin iradesi üzerinde hukuka aykırı bir etki yaratarak iradeyi sakatlamaktadır. Bu sebeple; tehdit, baskı, cebir, şiddet gibi araç hareketler söz konusu olduğunda artık kişinin rıza gösterip göstermediği bir anlam ifade etmemekte, kişinin rızasının bulunmadığı kabul edilmektedir¹³. Öte yandan çocuklar için ise bu araç hareketler oluşmadan diğer iki kurucu unsurun varlığı (asıl fiil ve amaç), suçun oluşması için yeterli sayılmaktadır [PP., md. 3(c) ve Eylem Sözleşmesi, md. 4(c)].

İnsan ticaretinin ne anlama geldiği değerlendirilirken, insan ticaretinin kapsamına giren hususların belirlenmesinin yanında, bu kapsama girmeyen hususların da açığa kavuşturulması gerekmektedir. Bu çerçevede, insan ticareti ile sıklıkla karıştırılabilecek olan iki durumdan bahsedilebilir. Bunlar; göçmen kaçakçılığı ve çalışmaya ilişkin bazı durumlar olarak sınıflandırılabilir¹⁴.

Birleşmiş Milletler (BM) Sözleşmesine (Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Sözleşme) Ek, Kara, Deniz ve Hava Yoluyla Göçmen Kaçakçılığına Karşı Protokol (*Protocol Against The Smuggling of Migrants by Land, Sea And Air, Supplementing The United Nations Convention Against Transnational Organized Crime*) göçmen kaçakçılığını şu şekilde tanımlamaktadır [Protokol, md. 3(a)]:

“[g]öçmen kaçakçılığı, doğrudan veya dolaylı olarak, mali veya diğer bir maddi çıkar elde etmek için, bir kişinin vatandaşlığını taşımadığı veya daimî ikametgâh sahibi olmadığı bir Taraf Devlete yasa dışı girişinin temini anlamına gelir”.

İnsan ticareti ile göçmen kaçakçılığını birbirinden ayıran en belirgin unsur, göçmen kaçakçısı ve göçmen arasındaki ilişki ile insan ticareti suçunun faili ile mağdur arasındaki ilişkinin birbirinden farklı olmasıdır. Göçmen kaçakçısı ve göçmen arasında genellikle sınırın geçilmesi ile sona eren bir nevi ticari bir ilişki mevcuttur. Göçmen, kendi iradesiyle kaçakçıya bir ülkeye düzensiz şekilde girebilmesi için kendisine yardımcı olması karşılığında bir ödeme yapar. Oysa insan ticaretinde suçun faili ve mağdur arasındaki ilişkide rıza bulunmamaktadır¹⁵. Çünkü araç hareketler mağdurun rızası olsa dahi verilen rıza hukuken ortadan kaldırmıştır. Taraflar arasındaki ilişkinin yanında, iki olgu arasında başka farklar da bulunmaktadır. Örneğin göçmen kaçakçılığı sınır aşan bir özellik göstermekte iken insan ticareti her zaman sınır aşan bir özellik göstermeyebilir. Ayrıca göçmen kaçakçılığında her zaman ülkeye düzensiz girme durumu söz konusuysen, insan ticaretinde bir ülkeden diğerine geçiş kimi zaman düzenli yollarla da gerçekleşebilmektedir. Öte yandan belirtmek gerekir ki, kimi zaman insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı iç içe de geçebilir. Örneğin kaçakçı yardımı ile bir ülkeye düzensiz yollardan giren bir kişi daha sonra insan ticaretine de maruz kalabilir¹⁶.

Çalışma ve çalışma ücretinin ödenmesine ilişkin bazı sorunlu durumların da insan ticareti ile karıştırılması söz konusu olabilir. Bununla birlikte uzlaşılan ücretin ödenmemesi ya da kısmen ödenmesi, bu esnada kişinin çalışmaya devam etmesi durumları da tek başına insan ticareti kapsamında değerlendirilemez¹⁷. Unutulmamalıdır ki, insan ticaretinden bahsedebilmek için bu suçun üç kurucu unsurunun birlikte gerçekleşmesi gerekmektedir.

1.1.2 Uluslararası Hukukta İnsan Ticaretinin Ele Alınışı ve Bu Hususta Etkili Olan

Kaynaklar

Palermo Protokolünden önce, uluslararası hukukta insan ticareti tanımlanmamış olmakla birlikte, bu kavram uluslararası alana 20. yüzyılın başlarında beyaz köle ticareti ile bağlantılı olarak girmiştir. Bu terim, ilk başlarda özellikle kadınların ve kız çocuklarının zorla kandırılarak fuhuş için tedarik edilmesi

¹³ Bu husustaki açıklamalar için bkz. Muraszkiwicz, J.M.: Protecting Victims of Human Trafficking From Liability The European Approach, London 2019, p. 17; Gallagher, A.T.: The International Law of Human Trafficking, Cambridge 2010, p. 28; Türk Hukukunda İnsan Ticareti Suçu El Kitabı, İnsan Ticareti ile Mücadele Çabalarının ve Tüm İnsan Ticareti Mağdurlarının Adalet Erişimlerinin Desteklenmesi Projesi (bundan sonra El Kitabı olarak anılacaktır), Ankara 2009, <http://www.abgm.adalet.gov.tr/yayinlar/belgeler/e-kutuphane/TurkHukukundaInsanTicaretiSucuElKitabi.pdf> (E.T.: 18.03.2020), p. 24.

¹⁴ Elbette bu iki durum sınırlı sayıda değildir, insan ticareti başka bazı durumlarla da benzerlik gösterebilir. Ancak bu iki durum, sıklıkla insan ticareti ile karıştırılması bakımından ele alınmıştır.

¹⁵ Smith, C.J./Kangaspunta, K.: 'Defining Human Trafficking and Its Nuances in a Cultural Context, (in) Human Trafficking Exploring the International Nature, Concerns and Complexities, John Winterdyk, et.al. (eds), Boca Raton 2012, p. 26.

¹⁶ Ibid., p. 27; ayrıca bkz. El Kitabı, p. 34.

¹⁷ Smith/Kangaspunta, p. 27.

eylemini nitelemek için kullanılmaktaydı¹⁸. Örneğin 1904'de kabul edilen Beyaz Köle Ticaretine Karşı Sözleşme (*Convention Against White Slavery*), kadınlar ve kız çocuklarının 'gayri ahlaki' amaçlara dayanan ticaretini engellemeyi amaçlıyordu. Bununla birlikte, 'beyaz köle' ifadesi daha sonraları terk edilerek yerini doğrudan kadınlara ve çocuklara yönelik ifadeler içeren düzenlemelere bıraktı. Örneğin;

- 1921 tarihli Kadınların ve Çocukların Ticaretinin Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (*International Convention for the Suppression of the Traffic in Women and Children*),
- 1933 tarihli Yetişkin Kadınların Ticaretinin Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi (*International Convention for the Suppression of the Traffic in Women of Full Age*) sözleşmeleri bu duruma örnek olarak verilebilir.

Uluslararası alandaki insan ticareti ile ilgili gelişmeler 1949 tarihli BM İnsan Ticaretinin ve Fuhuş Amacıyla İstismarın Önlenmesi Sözleşmesinin (*Convention for the Suppression of the Traffic in Persons and of the Exploitation of the Prostitution of Others*) düzenlenmesiyle devam etti. Bu Sözleşmede, fuhuş amacıyla bir kişinin tedarik edilmesi, iradesi olup olmamasından bağımsız olarak ve kişinin cinsiyeti veya uluslararası bir sınırı geçip geçmediği fark etmeksizin Sözleşme kapsamında ele alınmaktaydı. Bu çerçevede Sözleşme'nin güncel yaklaşıma yakın bir özellik gösterdiği düşünülebilir. Bununla birlikte Sözleşme, insan ticareti tanımına yer vermemiş ve insan ticareti kapsamında değerlendirilebilecek hususları sınırlı bir şekilde ele almıştır¹⁹.

Yıllar içerisinde insan ticareti kavramının kapsamı, belirli bir cinsiyete, sadece cinsel istismara odaklanmanın ötesinde daha geniş bir şekilde ele alınmaya; ceza hukukunun yanında, göç ve insan hakları alanları ile de yakından ilişkilendirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda, insan ticareti mağdurlarının çoğunlukla kadın ve kız çocukları olabileceği hususunun teyit edilmesinin yanında, bunların dışındaki bireylerin de mağdur olabileceği ve insan ticaretinin kapsamı ve amaçlarının da çeşitlilik gösterebileceği ortaya konulmaya başlanmıştır. Uluslararası alanda bu yaklaşımın somut göstergeleri özellikle 2000 tarihli Palermo Protokolü ve 2005 tarihli Eylem Sözleşmesine yansımıştır. Bu sebeple belirtilen her iki sözleşmeyi de uluslararası hukuk ekseninde doğrudan doğruya insan ticaretini düzenleyen temel kaynaklar olarak nitelemek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, doğrudan doğruya insan ticaretine ilişkin olmasa da insan ticareti ile ilgili önemli etkiler doğuracak uluslararası hukuk kaynaklarında da söz edilebilir. Örneğin, Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesinde, zorla çalış(tır)mak veya hizmet et(tir)menin istismar arzusu kapsamında değerlendirilebilecek olması, en azından bu terimlerin anlamlandırılmasını gerektirmiştir. İşte bu çerçevede, Uluslararası Çalışma Örgütü (International Labour Organisation-ILO)'nün zorla çalıştırmaya yönelik düzenlemelerinin de birer kaynak hâline gelmesi söz konusu olmuştur. Bu bağlamda özellikle, ILO'nun 1930 tarihli ve 29 no'lu Zorla Çalıştırma Sözleşmesi (*Forced Labour Convention*) ve 1957 tarihli ve 105 no'lu Zorla Çalıştırmanın Kaldırılması Sözleşmesi (*Abolition of Forced Labour Convention*) ile 1999 tarihli ve 182 no'lu En Kötü biçimlerdeki Çocuk İşçiliğinin Yasaklanmasına İlişkin Acil Eylem Sözleşmesi (*Worst Forms of Child Labour Convention*) öne çıkmaktadır. Ek olarak, insan ticaretinin yabancı bir ülkeye düzensiz giriş ve kalışla ilişkilendirilebilir olması nedeniyle 1949 tarihli ve 97 no'lu İstihdam Amacıyla Göç Hakkında Sözleşme (*Migration for Employment Convention*) ve 1975 tarihli ve 143 no'lu Göçmen İşçiler Hakkında Sözleşme (*Migrant Workers Convention*) de, insan ticareti mağduru olma potansiyeli taşıyabilecek olan göçmen bireylere koruma sağlayan kaynaklardandır²⁰.

Bunun yanında kişi veya konu yönünden kapsamı bakımından genel ya da özel nitelik taşıyan insan hakları sözleşmeleri de uluslararası hukukta insan ticareti ile ilişkilendirilebilecek uluslararası hukuk kay-

¹⁸ Allain, J.: 'Genealogies of Human Trafficking and Slavery', (in) Routledge Handbook of Human Trafficking, Ryszard Piotrowicz, et.al. (eds.), New York 2018, p. 5; Gallagher, p. 13.

¹⁹ Gallagher, p. 15.

²⁰ ILO, ILO Action Against Trafficking in Human Beings, Geneva 2008, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@ed_norm/@declaration/documents/publication/wcms_090356.pdf (E.T.: 20.03.2020), p. 7.

nakları arasında sayılabilir. Nitekim insan ticareti mağdurunun maruz kaldığı muamele insan haklarının ihlali sonucunu kuşkusuz yaratabilmektedir²¹. Bu çerçevede öne çıkan sözleşmeler şunlardır²²:

- BM Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (*International Covenant on Civil and Political Rights*)
- Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (*International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights*)
- Çocuk Hakları Sözleşmesi (*Convention on the Rights of the Child*)
- Çocuk Hakları Sözleşmesine Ek, Çocuk Satışı, Çocuk Fahişeliği ve Çocuk Pornografisi ile ilgili İhtiyari Protokol (*Optional Protocol to the Convention on the Rights of the Child on the Sale of Children, Child Prostitution and Child Pornography*)
- Çocukların Cinsel Sömürü ve Cinsel İstismarına Karşı Korunmasına İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (*Council of Europe Convention on the Protection of Children against Sexual Exploitation and Sexual Abuse*)
- Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (*European Convention of Human Rights-Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms*)
- Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (*Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women-CEDAW*)
- Kadına Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (*Council of Europe Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*)
- Mültecilerin Statüsüne İlişkin Sözleşme (*Convention Relating to the Status of Refugees*)
- Tüm Göçmen İşçilerin ve Aile Fertlerinin Haklarının Korunmasına Dair Uluslararası Sözleşme (*International Convention on the Protection of Rights of All Migrant Workers and Members of their Families*)

Belirtmek gerekir ki, uluslararası hukukta, insan ticareti bakımından etkili olan kaynaklar sadece uluslararası sözleşmeler ile sınırlı değildir. Uluslararası hukuk, tüm kaynakları bakımından bu alanda etkilidir. Bu çerçevede, uluslararası teamül hukuku kuralları (*international customary norms*), hukukun genel ilkeleri (*general principles of law*) ve yardımcı kaynaklar olarak; mahkeme kararları ve doktrin de uluslararası hukuk kaynakları arasında sayılmalıdır. Sözleşmeler gibi bağlayıcı olan ve uluslararası hukukun birincil (asli) kaynaklarından kabul edilen uluslararası teamül hukuku kuralları arasında insan ticareti ile yakından ilişkili olan kurallardan biri, köleliğin yasaklanmasıdır²³. Bu kural, devletlerin köleliği yasaklayan bir sözleşmeye taraf olup olmamasından bağımsız olarak tüm devletleri bağlar. Hukukun genel ilkeleri de, tıpkı uluslararası teamül hukuku kuralları gibi uluslararası hukukun birincil (asli) kaynaklarıdır. İnsan ticareti ile bağlantılı olarak öne çıkan bir hukukun genel ilkesine örnek olarak, ‘kimsenin işlemeye zorlandığı bir suçtan sorumlu tutulamayacağına’ dair ilke verilebilir²⁴. Mahkeme kararları ise, yardımcı nitelikteki uluslararası hukuk kaynakları olarak, bağlayıcı kaynakların yorumlanmasında ve etkin şekilde uygulanmasında etkili olmaktadır. Mahkeme kararlarının bu husustaki etkisi bakımından verilebilecek önemli bir karar, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi’nin (AİHM-ECtHR), Rantsev v. Cyprus and Russia²⁵ kararıdır. Bu kararla Mahkeme, insan ticaretini ‘modern kölelik’ olarak nitelendirmiştir. Doktrin ise, yine yardımcı bir kaynak olarak bağlayıcı uluslararası kaynakların yorumlanmasında ve güncel gelişmelerin uygulamaya yansıtılmasında önemli bir işlev görmektedir.

²¹ Bu hususta bkz. Renzikowski, J.: ‘Trafficking in Human Beings as a Crime and a Human Rights Violation’, (in) Routledge Handbook of Human Trafficking, Ryszard Piotrowicz, et.al. (eds.), New York 2018, p. 16.

²² United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (OHCHR), Human Rights and Human Trafficking, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/F536_en.pdf (E.T.: 20.03.2020), p. 10.

²³ Ibid., p. 9.

²⁴ Ibid.; Piotrowicz, R./Sorrentino, L.: ‘The Non-Punishment Provision with regard to victims of Trafficking: a Human Rights Approach’, (in) Routledge Handbook of Human Trafficking, Ryszard Piotrowicz, et.al. (eds.), New York 2018, p. 172.

²⁵ Rantsev v. Cyprus and Russia, App no. 25965/04, 2010.

Uluslararası hukukun asli ve yardımcı kaynakları yanında, bağlayıcılıkları olmayan ancak tavsiye niteliği taşıyarak uygulamaya etki edebilecek 'soft law' kaynaklarından da bahsedilebilir. Bu kaynaklar arasında insan ticareti ile doğrudan ilişkilendirilebilecek olan rehberler/yol gösterici düzenlemeler bulunmaktadır. Bunlardan en önemlileri arasında bulunan bazı düzenlemeler şunlardır²⁶:

- BM İnsan Hakları Yüksek Komiserliğinin (*United Nations Office of the High Commissioner For Human Rights-OHCHR*) İnsan Hakları ve İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Edilen İlke ve Rehberleri (*Recommended Principles and Guidelines on Human Rights and Human Trafficking*)
- UNICEF'in Çocuk Ticaretine İlişkin Rehberi (*Guidelines on Child Trafficking*)
- UNHCR'in İnsan Ticareti ve Sığınmaya İlişkin Rehberi (*UNHCR Guidelines on International Protection No.7: The Application of Article 1A(2) of the 1951 Convention and/or 1967 Protocol relating to the status of refugees to victims of trafficking and persons at risk of being trafficked*)
- İnsan Hakları Konseyi ve BM Genel Kurulunun kararları (*Resolutions of Human Rights Council and General Assembly*)
- Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin İnsan Ticaretine İlişkin Tavsiye Kararları (*Recommendations of the Committee of Ministers of the Council of Europe on Human Trafficking*).

1.1.3 İnsan Ticaretine Yönelik Yaklaşımlar

İnsan ticaretine ilişkin uluslararası hukuk kaynaklarının gelişimi ve bunların uygulamaya yansımaları, insan ticaretinin gerek konu gerek kişi yönünden kapsamının da gelişmesine/genişlemesine neden olmuştur. Öte yandan insan ticaretinin sadece bir ceza hukuku meselesi olarak görülmesi anlayışı geride kalmış özellikle insan hakları ile olan organik ilişkisi öne çıkmaya başlamıştır. Bu başlık altında anılan hususlardaki yaklaşımlar ele alınmıştır.

1.1.3.1 İnsan Ticaretinin Kapsamı Açısından

İnsan ticaretinin kapsamı ifadesini, insan ticaretine neden olan eylemler ve amaçlar ile insan ticaretine maruz kalan bireyler olarak çok genel bir çerçeve ile ele alabilmek mümkündür. Bu çerçevede, ilk kategori, konu yönünden kapsam; ikinci kategori ise kişi yönünden kapsam olarak da nitelendirilebilir.

Belirtilen çerçevede, konu yönünden kapsamın içerisine, insan ticaretinin uluslararası hukukta kabul edilen tanımının içerisinde yer alan unsurlara yönelik yorumlar ve yaklaşımlar girmektedir. İnsan ticareti tanımının kurucu unsurlarından biri olan asıl hareketler (*filler/action element*) kişinin temini (*recruitment*), bir yerden biryere taşınması (*transportation*), sevk edilmesi (transfer), barındırılması (*harboring*) veya teslim alınmasıdır (*receipt*). Bu hareketler, istismar amacının oluşmasından önce meydana gelen eylemlerdir. Bu eylemler, istismar amacı dahilinde oluştukları zaman insan ticareti bağlamındaki hareketler olarak kabul edilmektedirler.

Tedarik, geniş çerçevede anlamlandırılmalıdır. İnsan ticareti failinin mağduru istismar amacıyla belirlemesi, kişiyle bağlantı kurması bu bağlamda değerlendirilebilir. Tedarik etmenin belirli bir biçimi yoktur. Teknolojik imkanların kullanılması ile kişinin belirlenip seçilmesi, kişiye bu şekilde ulaştırılması ve onunla bağlantı kurulması da insan ticareti kapsamındaki tedarik kavramının içerisine girebilir. Bu bağlamda, tedarik üçüncü bir kişi ya da ajans (*agency*) aracılığıyla, reklam ya da medya yoluyla veya internet üzerinden gerçekleştirilebilir²⁷.

²⁶ OHCHR, p. 10.

²⁷ Council of Europe (CE)/United Nations (UN), *Trafficking in Organs, Tissues and Cells and Trafficking in Human Beings for the Purpose of the Removal of Organs*, 2009, <https://rm.coe.int/16805ad1bb> (E.T.: 22.03.2020), p. 78; bu hususta ayrıca bkz. UNODC, *The Role of Recruitment Fees and Abusive and Fraudulent Recruitment Practices of Recruitment Agencies in Trafficking in Persons*, Vienna 2015, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/2015/Recruitment_Fees_Report-Final-22_June_2015_AG_Final.pdf (E.T.: 22.03.2020).

Bir yerden bir yere taşıma da geniş bir anlama sahip olabilir. Tek bir taşıma türünden veya taşıma araçlarından söz edilebilmesi mümkün değildir. Vurgulanmalıdır ki, kişinin bir yerden bir yere taşınması, mutlaka uluslararası bir sınırı geçecek şekilde gerçekleşmek zorunda değildir. Bununla birlikte mağdur eğer başka bir ülkeden taşınmışsa, bulunduğu ülkede düzensiz göçmen olması da şart değildir. Kişi bu ülkeye düzenli yollardan giriş yapmış da olabilir.

Sevk etme ise bir kişinin bir başka kişiye iletilmesi, devredilmesi anlamına gelmektedir. Bu terimin geniş yorumlanması kapsamında, kişinin sevk edilmesi yönünde açık ya da örtülü bir teklif söz konusuysa, diğer kurucu unsurların da gerçekleşmesi kaydıyla, bu teklif kabul edilmemiş olsa dahi sevk etme unsurunun geçerli olduğu belirtilebilir²⁸.

Barındırma, herhangi bir şekilde yerleştirme (accommodation) anlamına gelmektedir. Bu faaliyet, kişinin bir yerden bir yere taşınması sırasındaki yolculukta da gerçekleşebileceği gibi, nihai varış yerinde de (final destination) gerçekleşebilir²⁹.

Asıl hareketlerden sonuncusu olan teslim alma, kişinin istismarın gerçekleştiği yerde teslim alınmasından daha geniş yorumlanmaya müsaittir. Bu bağlamda kişilerin yolculuğu sırasında belirlenen yerlerde onlarla görüşülmesi ve onlara gidecekleri yerler ve yapacakları işler/faaliyetler konusunda talimat/bilgi verilmesi de bu kapsamda değerlendirilebilir³⁰.

Unutulmamalıdır ki bu fiiller seçimlik hareketlerdir. Bunlardan birinin gerçekleşmesi, diğer unsurların da varlığı hâlinde insan ticareti suçunun oluşmasını sağlar. Tüm hareketlerin birlikte gerçekleşme zorunluluğu; bir başka ifade ile insan ticareti suçunun tanımında belirtilen asıl hareketlerin hepsinin birden gerçekleşme zorunluluğu bulunmamaktadır³¹.

İnsan ticareti suçunun bir diğer kurucu unsuru araç hareketlerdir (means). Araç hareketler kapsamına, Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesi uyarınca; kuvvet kullanma veya kuvvet kullanma tehdidi, diğer türlü zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına çıkar sağlama yollarının kullanılması girmektedir. İnsan ticareti suçu açısından araç hareketler, asıl hareketlerin icrasından önce gerçekleştirilen hareketlerdir. Bu hareketler, mağdurun iradesini kırar, mağdur üzerinde baskı oluşturur ve dolayısıyla mağdurun iradesi üzerinde hukuka aykırı bir etki yaratır³².

Kuvvet kullanma veya kuvvet kullanma tehdidi mağdura doğrudan zarar verilerek veya mağdurun, gelecekte verilebilecek bir zararın belirtilmesiyle korkutulması sonucu gerçekleştirilir³³. Tehdit durumunda kimi zaman doğacağı belirtilen zarar, kişinin üzerinde değil, yakınlarının üzerinde de olabilir. Yakınların üzerinde gerçekleştirilmiş olan kuvvet kullanma hâli ise, mağdur kişi açısından kuvvet kullanma tehdidi olarak kabul edilebilir³⁴. Yakınların üzerinde zarar gerçekleştirilmesi yönündeki tehdit ise 'diğer bir biçimde zorlama' kapsamına girebilir³⁵. Diğer biçimde zorlama halleri, psikolojik veya ekonomik baskı gibi fiziksel olmayan baskı türlerini de kapsamına almaktadır.

Kaçırma, mağdurun bulunduğu yerden bir başka yere götürülerek kendi güvenlik alanından çıkarılması ve failin hakimiyet alanına sokulması olarak nitelendirilebilir³⁶.

Hile ve aldatma kavramları ise birbirlerine yakın kavramlardır. Kimi ulusal hukuk sistemlerinde bunlardan birinin diğerini de kapsayacak şekilde araç fiil olarak değerlendirildiğini görebilmek de mümkündür³⁷. Hem hile hem de aldatmada (kandırmada), mağdurun yalan beyanlar ve yanıltıcı eylemlerle be lirlir bir

²⁸ CE/UN, p. 78.

²⁹ Ibid.

³⁰ CE/UN, p. 78.

³¹ El Kitabı, p. 99.

³² Ibid., p. 101.

³³ CE/UN, p. 78.

³⁴ El Kitabı, p. 102.

³⁵ CE/UN, p. 78.

³⁶ El Kitabı, p. 114.

³⁷ Örneğin, Türk ceza hukuku açısından durum böyledir. Bu hususta bkz.: Yılmaz, Y.: İnsan Ticareti Suçu ve İhtima Sorunu, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 23(3), 2017, pp. 903, 904.

davranışa yöneltildiği söz konusudur³⁸. Bu iki araç fiil, çoğunlukla taahhüt edilen iş veya hizmete ya da bunlara ilişkin şartlara yönelik olarak kendini gösterir³⁹. Hile ve aldatma failer tarafından sıklıkla mağdurların, amaçlanan istismardan ziyade, çekici iş imkanlarının kendilerini beklediğine inandırılmasıyla gerçekleştirilir⁴⁰.

Nüfuzu kötüye kullanma, mağdur üzerinde söz geçirme yetkisi ve gücü olan failin bu durumunu, kendisinin istediği davranışları mağdura yaptırabilmek için kullanması anlamına gelmektedir. Fail bu gücünü kullanarak mağdurun bu fiile rıza göstermesini sağlamaya çalışmaktadır⁴¹. Nüfuz sahibi kişi, mağdurun; ailevi, sözleşmesel veya başka türlü bağlar dolayısıyla ilişki içinde bulunduğu⁴²; kendisinin üzerinde çeşitli bakımlardan karar verebilme yetkisine sahip bir kişi olabilir⁴³. Bu bağlamda nüfuz kullanmanın, mağdur üzerinde başka türlü davranma imkanını engellemesi, mağdurun seçme ve serbest davranma özgürlüğünü büyük oranda etkilemesi gerekir⁴⁴. Gallagher'ın aktardığına göre, Palermo Protokolünün hazırlık çalışmalarında (travaux preparatoires) nüfuzun kötüye kullanılmasının bazı hukuk sistemleri açısından, erkek aile üyelerinin kadın aile üyeleri üzerindeki nüfuzunu veya ebeveynlerin çocukları üzerindeki nüfuzunu da kapsayabileceği ifade edilmiştir⁴⁵.

Kişinin çaresizliğinden (*kırılganlıktan/vulnerability*) yararlanma ise, Palermo Protokolüne özgü bir terimdir. Protokolün hazırlık çalışmalarında bu terimin, mağdurun istismara boyun eğmek dışında, gerçek ya da kabul edilebilir başka bir alternatifinin bulunmadığı tüm durumlar olarak anlaşılması gerektiği belirtilmiştir⁴⁶. Ancak bu husustaki en kapsayıcı yaklaşım, Avrupa Konseyinin Eylem Sözleşmesinin Açıklayıcı Raporunda (*Explanatory Report*) yer almaktadır. Buna göre; çaresizlik (*kırılganlık/vulnerability*), çok çeşitli şekillerde kendisini gösterebilir. Kırılganlık; fiziksel, psikolojik, duygusal, aile bağlantılı, sosyal veya ekonomik olabilir. Bu durum örneğin mağdurun güvenlik eksikliğinden, ülkedeki düzensiz statüsünden, ekonomik bağımlılığından veya sağlığına ilişkin hassas bir durumda bulunmasından kaynaklanabilir. Kısacası bu durum, mağdurun istismarı zorla kabul etme durumunda kaldığı tüm zorunluluk hallerin kapsayabilir. Mağdurun içinde bulunduğu bu hâli istismar eden bireyler açıkça herkes için vazgeçilmez olan insan haklarını, insan onurunu ihlal etmektedirler⁴⁷.

Başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya başkalarına çıkar sağlama yollarının kullanılması ise Palermo Protokolünde belirtilen bir diğer araç fiili oluşturmaktadır. Bu fiilin anlamı da tam olarak net veya açık değildir. Bu fiilin ağırlıklı olarak çocuk mağdurlar veya tam geçerli şekilde iradelerini beyan edemeyecek olan mağdurlar bakımından geçerli olabileceği belirtilmektedir⁴⁸. Bu bağlamda, ilgili araç fiilin, kişinin kırılganlığının istismar edilmesiyle benzer bir içeriğe sahip olabileceği belirtilebilir⁴⁹. Bununla birlikte, insan ticareti suçunun, çocukları bu suçun mağduru hâline getirebilmesi için yetişkinlerden farklı olarak, kurucu unsurlardan olan araç fiillerin varlığı aranmamaktadır. Çocuklar bakımından asıl fiillerin ve istismara yönelik amacın varlığı, suçun oluşması için yeterli kabul edilmiştir [PP., md. 3(c); Eylem Sözleşmesi md. 4(c)].

İnsan ticareti suçunun son kurucu unsuru, amaç/istismar unsurudur. Bu bağlamda, failin amacının bireyin istismar edilmesi olması gerekir. Bir başka ifade ile bu son kurucu unsurun gerçekleşmesi için failin

³⁸ Yılmaz, p. 904; CE/UN, p. 78.

³⁹ Gallagher, p. 31.

⁴⁰ Council of Europe (CE), Council of Europe Convention on Action against Trafficking in Human Beings and Its Explanatory Report (Explanatory Report), Warsaw 2005, http://lastradainternational.org/Isidocs/PDF_Conv_197_Trafficking_E.pdf (E.T.: 23.03.2020), para. 82.

⁴¹ Yılmaz, p. 903; El Kitabı, p. 106.

⁴² El Kitabı, p. 106.

⁴³ CE/UN, p. 79.

⁴⁴ El Kitabı, p. 106.

⁴⁵ Gallagher, p. 32.

⁴⁶ Ibid.

⁴⁷ CE, Explanatory Report, para. 83; Gallagher, p. 32.

⁴⁸ CE/UN, p.79; Gallagher, p. 33.

⁴⁹ Gallagher, p. 33.

istismar niyetiyle hareket etmesi gerekmektedir. Bu bağlamda failin istismarı gerçekleştirmiş olması şart değildir, istismar niyetiyle hareket etmesi, *interalia*, suçun oluşması için yeterlidir⁵⁰.

İnsan ticareti olgusu istismar ile organik bir bağa sahiptir. Mağdur ve fail arasındaki güç dengesizliği ve mağdurun kırılganlığı istismarın ortaya çıkmasına neden olur⁵¹. İnsan ticaretindeki istismar olgusu, çalışmaya yönelik geleneksel bağlamının ötesinde geniş bir çerçeveye yayılan bir görünüm sergiler. Her ne kadar insan ticaretinin uluslararası hukuktaki evrensel tanımına yer veren Palermo Protokolü, istismar olarak nitelendirilebilecek durumlara tanıtımda örnekler vermişse de istismarın tanımını yapmamıştır. Bununla birlikte doktrinde, istismarın tanımının katı bir şekilde yapılmamış olmasının olumlu taraflarına da dikkat çekilmektedir⁵². Nitekim istismar hali, somut duruma göre değişkenlik gösterebilecektir. Bu sayede karmaşık durumların da istismar kapsamında ele alınabilmesi, katı bir tanımlama olmaması nedeniyle mümkün olabilecektir. Bu çerçevede doktrin, insan ticareti ekseninde istismar olgusunun bir 'süreklilik/süreç (continuum)' içinde değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmektedir⁵³. Bu sürecin bir ucunda optimal haller, diğer ucunda ise istismara varan durumlar bulunmaktadır.

Belirtildiği üzere ne Palermo Protokolü ne de Eylem Sözleşmesi istismar tanımına yer vermiştir. Ancak insan ticareti tanımının aynı şekilde yapıldığı bu iki düzenlemede de istismar bakımından sınırlı sayıda olmayan örnekleme metodu kullanılmıştır. Her iki düzenleme de örneklendirilen durumlar;

- başkalarının fuhuşunun istismar edilmesini
- veya cinsel istismarın başka şekillerini,
- zorla çalıştırmayı
- veya hizmet ettirmeyi,
- esareti veya esaret benzeri uygulamalarını
- kulluğu
- veya organların alınmasını içerecek şekilde düzenlenmiştir.

Ancak bu örneklerin açıklamaları her iki sözleşmede de yapılmamıştır.

Zorla çalıştırma ve esaret (kölelik) bakımından başka uluslararası sözleşmelerdeki tanımların kullanılabilirliği belirtilebilir. Bu bağlamda, 1926 tarihli Kölelik Sözleşmesi (Slavery Convention) köleliği şu şekilde tanımlamaktadır: '*[b]ir kişinin üzerinde maliklik (ownership) hakkına bağlı olan herhangi veya tüm güçlerin kullanılması hali veya şartı*'. Zorla çalıştırma ise sıklıkla insan ticareti kapsamında yer almaktadır. ILO 29 no'lu Sözleşmesi zorla çalıştırmayı şu şekilde tanımlamaktadır: '*[z]orla çalıştırma, kişinin gönüllü olarak çalışma iradesinin bulunmadığı, ceza (landırma) korkusu/tehdidi ile yaptırılan her türlü iş ve hizmettir*'. Ayrıca ILO zorla çalıştırma tanımının içindeki 'cezalandırma korkusu/tehdidi' ifadesinin sadece cezai yaptırımlar olarak değil, hakların ve güvencelerin ortadan kaldırılması olarak da anlaşılabilirliğini belirtmektedir⁵⁴. Bu bağlamda ILO, 11 belirleyici tespit etmiştir. Bunlar⁵⁵:

- kırılganlık halinin istismar edilmesi
- kandırma/aldatma
- hareketlerin sınırlandırılması

⁵⁰ Gallagher, p. 34; UNODC, Anti-human Trafficking Manual for Criminal Justice Practitioners Module 1, 2009, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/TIP_module1_Ebook.pdf (E.T.: 25.03.2020), pp. 5, 6.

⁵¹ Skrivankova, K.: 'Defining Exploitation in the Context of Trafficking-What is a Crime and What is not, (in) Routledge Handbook of Human Trafficking, Ryszard Piotrowicz, et.al. (eds.), New York 2018, p. 109.

⁵² Örn. bkz. Ibid. Öte yandan, kapsayıcı bir tanımın olumlu olabileceği görüşü bakımından bkz. Gallagher, p. 35.

⁵³ Bu husustaki açıklamalar ve doktrin görüşleri için bkz. Skrivankova, pp. 109, 110.

⁵⁴ ILO, Combating Forced Labour A Handbook for Employers and Business, Geneva 2015, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_101171.pdf (E.T.: 25.03.2020), sec.2, p.8.

⁵⁵ Ibid.

- yalnızlaştırma
- fiziksel ve cinsel şiddet
- yıldırma ve tehdit
- kimlik belgelerinin alıkonulması
- ücrete el konulması
- borç esareti
- istismar edici iş ve yaşam koşulları
- aşırı mesai olarak sıralanabilir.

Yukarıda belirtilen hususlardan bazılarının tek başına (örn. borç esareti gibi) bazılarının ise bir başka belirleyici ile birlikte zorla çalıştırma kapsamında değerlendirilebileceği belirtilmektedir⁵⁶. ILO ayrıca, ciddi ceza(landırma) tehdidi ile iş değiştirme veya işi bırakmanın engellenmesini de zorunlu çalıştırmanın güçlü bir belirtisi olarak görmektedir⁵⁷.

Vurgulamak gerekir ki, yer verilen belirleyicilerin, istismarın ciddiyetini bir suçla ilişkilendirebilecek şekilde değerlendirilmesi, ülkelerin yargı sistemlerine göre farklılık arz edebilmektedir. Öte yandan, AB Temel Haklar Ajansı (*EU Fundamental Rights Agency-FRA*), zorla çalıştırma ile bağlantılı olarak ciddi (*ağır*) istismarı (*severe exploitation*) şu şekilde tanımlamaktadır: ‘çalışma saatleri, izin hakkı, sağlık ve güvenlik standartları ile saygın muamele görme bakımından, yasalarla ve diğer bağlayıcı yasal düzenlemelerle öngörülmüş olan standart çalışma koşullarından belirgin şekilde uzaklaşan çalışma koşulları (...)’⁵⁸.

AİHS’in 4. maddesinde de zorla çalıştırmanın yasaklandığı ancak Sözleşmede tanımlanmadığı belirtilmektedir. AİHS açısından, ILO’nun 29 no’lu Sözleşmesinin model olarak alındığı ifade edilebilir. Bu çerçevede, ILO’nun ilgili Sözleşmesindeki zorla çalıştırma tanımı da AİHM kararlarında esas alınmaktadır. Van der Müssele v. Belgium kararında⁵⁹ Mahkeme, somut olay bağlamında tüm şartların değerlendirilmesi yönünde bir inceleme yapılması, önceden verilen rızaya göreceli olarak hafif bir ağırlık verilmesini yaklaşımını benimsemiştir⁶⁰. Mahkeme bu kararda, bazı durumlarda hizmet sunumunun önceden gösterilen gönüllü bir rızaya işaret etmeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme bu bağlamda, ilgili kişinin rızasının zorunlu çalıştırma halinin bulunmadığına dair bir gösterge olamayacağına işaret etmiştir. Bu çerçevede, rızanın varlığı ve zorunlu çalıştırmaya etkisi olayın tüm şartları ışığında değerlendirilmelidir. AİHM ayrıca bu kararda, zorunlu çalıştırma kavramının geniş bir anlam çerçevesinde değerlendirilmesi ve zorunlu hizmetleri de kapsayacak biçimde ele alınması gerektiği üzerinde de durmuştur⁶¹.

Kölelik benzeri uygulamaların kapsamının daha net anlaşılması için ise 1956 tarihli Kölelik, Köle Ticareti, Köleliğe Benzer Uygulama ve Geleneklerin Ortadan Kaldırılmasına Dair Ek Sözleşme (*Supplementary Convention on the Abolition of Slavery, the Slave Trade and Institutions and Practices Similar to Slavery*) kaynak olarak alınabilir. Sözleşmede bu kapsamda, borç esareti, serflik, evlilik ile ilişkili kölelik benzeri durumlar ve çocuk satışı gibi durumlara işaret edilmektedir. Ayrıca ILO’nun En Kötü Biçimlerdeki Çocuk İşçiliği Hakkındaki Sözleşmesi’nde de; kölelik ve kölelik benzeri durumlar arasında çocukların zorla çalıştırılmasının yanında çocukların silahlı bir çatışmada kullanılmak üzere zorla tedarik edilmesi de bu kapsamda sayılmıştır.

⁵⁶Skřivankova, p. 112.

⁵⁷ILO, Forced Labour and Human Trafficking Casebook of Court Decisions, 2009, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_106143.pdf (E.T.: 30.03.2020), p. 13.

⁵⁸FRA, Protecting Migrant Workers from Exploitation in the EU: Workers’ Perspectives, 2019, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-severe-labour-exploitation-workers-perspectives_en.pdf (30.03.2020), p. 10.

⁵⁹Van der Müssele v. Belgium, App. No. 8919/80, 23.11.1983.

⁶⁰Ibid., 37.

⁶¹Ibid., para. 33; ayrıca bkz. CE, Explanatory Report, paras. 90, 92.

Kulluk ise, Palermo Protokolü'nün Ad Hoc Komitesi tarafından şu şekilde tanımlanmıştır⁶²: 'ev içi hizmet ve borç esaretini de kapsayacak şekilde, kişilerin hukuka aykırı şekilde ve başka makul alternatifleri olmaksızın başka biri tarafından bu kişinin veya başkasının yararına herhangi bir hizmeti sunmaya zorlanması hâli'. Ancak bu tanımlamanın yerini İnsan Hakları Evrensel Beyannamesinden ve Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinden kaynağını alan bir başka tanımlama almıştır. Bu tanımlama, UNODC Model Kanunu kapsamında önerilmiştir. Buna göre kulluk: 'bireyin kaçınamayacağı ya da değiştiremeyeceği çalışma koşullarını ve/veya çalışma ya da hizmet sağlama yükümlülüğünü' niteler⁶³.

Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesinde yer alan 'başkalarının fuhuşunun istismarı' ve 'istismarın diğer biçimleri' ifadeleri ise özellikle tanımsız bırakılmıştır. Bunun sebebi, fuhuşun devletler tarafından iç hukuklarında farklı şekillerde düzenlenebilecek olmasıdır⁶⁴. Palermo Protokolünün hazırlık çalışmalarından 'fuhuşun istismarı' ifadesinin tercih edilmesinin nedeni anlaşılabilir. Buna göre, 'istismar' ifadesinin 'fuhuş' ile birlikte kullanılması ile sadece kendileri için çıkar sağlayan seks işçileri ile başkalarının fuhuşundan fayda sağlayan kişiler arasında ayırım yapılmıştır⁶⁵. UNODC, başkalarının fuhuşunun istismarı ifadesinin değişik ve çeşitli şekillerde anlamlandırılabilceğini belirtmiştir. Model Kanuna göre 'kendisinden başka bir kişinin fuhuşundan hukuka aykırı şekilde finansal veya diğer türlü maddi kazanç sağlama' bu kapsamda değerlendirilebilir⁶⁶.

Cinsel istismarın tanımı hususunda ise net bir uzlaşma bulunmamakla birlikte bu hususta çeşitli tanımlamaların yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Birleşmiş Milletler bu kavramı şu şekilde tanımlamıştır: 'bir başkasının cinsel istismarından mali, sosyal ve ekonomik kâr elde etmeyi de içine alan ancak bunlarla sınırlı olmayacak şekilde cinsel amaçlarla bireyin kırılganlığının, kişi üzerindeki nüfuzun veya güvenin istismar edilmesine yönelik her türlü hareket veya teşebbüs'⁶⁷. Ayrıca UNODC Model Kanununda da şu tanıma yer verilmiştir: 'pornografik faaliyetler ve pornografik materyaller de dahil olmak üzere, bir başka kişinin fuhuşundan cinsel kulluğundan veya diğer türlü cinsel hizmetlerinden finansal ya da başka biçimlerde çıkar sağlama hâli'⁶⁸.

Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesinde istismar örneği olarak zikredilen bir durum da organların alınması durumudur. Bu durum, canlı mağdurdan bir başka kişinin çıkarı doğrultusunda organlarının ya da organının alınması anlamına gelir⁶⁹. Söz konusu uygulama kişiye ciddi şekilde zarar veren bir uygulama olarak nitelendirilebilir. Bu istismar durumu bakımından da istismarın tümüyle gerçekleşmiş olması; yani kişinin organının tamamen alınmış olması şartı aranmaz. Burada önemli olan, organın alınması amacıyla asıl ve araç fiillerin gerçekleştirilmiş olmasıdır⁷⁰. Bu noktada, insan vücudunun parçalarının finansal kazanç amacıyla kullanılmayacağına Avrupa Konseyi'nin İnsan Hakları ve Biyotıp Sözleşmesi'nin (Convention on Human Rights and Biomedicine) 21. maddesi ve bu Sözleşmenin İnsan Kaynaklı Organ ve Doku Transplantasyonuna İlişkin Ek Protokolünün (Additional Protocol Concerning Transplantation of Organs and Tissues of Human Origin) 22.maddesi ile yasaklanmış olduğu da belirtilmelidir. Buna ek olarak, Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesindeki istismar biçimlerinin örnekleme üzerine kurulduğu ve bu hususta asgari ve genişletilebilen bir listeye işaret ettiği dikkate alınarak; sadece organ değil hücre ve doku alınmasının da bu istismar türü kapsamında değerlendirilebileceği kabul edilebilir⁷¹.

⁶² Naklen Gallagher, p. 37.

⁶³ UNODC, Model Law against Trafficking in Persons, https://www.unodc.org/documents/human-trafficking/UNODC_Model_Law_on_Trafficking_in_Persons.pdf (E.T.: 30.03.2020), p. 18.

⁶⁴ Gallagher, p.38. Bu hususta ayrıca 1949 tarihli Sözleşme ve CEDAW da tanımlama bakımından yol gösterici olabilir.

⁶⁵ Travaux Préparatoires for the Organized Crime Convention and Protocols, 344, note 27, naklen Gallager, p. 38.

⁶⁶ UNODC, Model Law, p. 14.

⁶⁷ UN, Secretary General's Bulletin: Special Measures for Protection from Sexual Exploitation and Sexual Abuse, 2003, <https://www.unhcr.org/protection/operations/405ac6614/secretary-generals-bulletin-special-measures-protection-sexual-exploitation.html> (E.T.: 30.03.2020), p. 1.

⁶⁸ UNODC, Model Law, p. 19.

⁶⁹ CE/UN, p. 79.

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ CE/UN, p. 79; hiç kuşkusuz altını çizmek gerekir ki, organ, doku veya hücrelerin tıbbi nedenlerle ve gerekliliklerle alınması bu kapsama girmez: Ibid.

İnsan ticaretinin kişi yönünden kapsamına bakıldığında ise mağdurların belirli tek bir profili bulunmadığı görülmektedir. Mağdurlar yetişkin ya da çocuk olabileceği gibi tüm cinsiyetleri/cinsiyet kimliklerini/cinsiyet ifadelerini kapsayabilmektedir. Ancak istatistikler ağırlıklı olarak kadın ve kız çocuklarının mağduriyet yaşadığını göstermektedir. Bununla birlikte, cinsiyetin istatistiklerde 'kadın ve erkek' olarak yer aldığı ve cinsiyet kimliğinin kapsayıcı bir şekilde ele alınmadığı da görülmektedir.

İnsan ticareti mağdurlarının çeşitlilik gösteren bir sosyo-ekonomik geçmişe sahip olduğu, eğitim seviyelerinin çeşitlilik arz ettiği ve bir kısmının düzenli, bir kısmının ise düzensiz olarak ülkede bulunabileceği belirtilebilir. Her ne kadar mağdur profilleri çeşitlilik gösterse de, bazı birey gruplarının insan ticareti açısından kırılğan özellikler gösterebileceği de ifade edilebilir. Bunlar arasında⁷²:

- Evsiz ve sosyo-ekonomik durumu kötü olan bireyler
- Daha önce şiddet veya travmaya maruz kalmış olanlar
- Ev içi şiddet, cinsel saldırı, savaş, iç karışıklık gibi durumlara maruz kalanlar
- Sosyal ayrımcılığa uğrayan bireyler bulunabilmekte, bu kişiler insan ticaretçilerinin hedefinde gerebilmektedir.

Avrupa Konseyi Eylem Sözleşmesi [md.4(e)] uyarınca mağdur, Sözleşmede tanımlanan biçimde insan ticaretine maruz kalan herhangi bir gerçek kişidir. Görüldüğü üzere Sözleşme, mağdurun cinsiyeti, yaşı gibi hususlarda ayırım yapmayarak geniş bir bakış açısını benimsemiştir. Sözleşme ayrıca insan ticareti kapsamında mağdur tanımına yer veren tek uluslararası sözleşmedir.

İnsan ticaretinin sebeplerinin itici ve çekici faktörler ekseninde ele alındığı görülmektedir⁷³. İtici faktörlerin genel bir ifade ile mağdurların içinde buldukları olumsuz koşulları nitelediği belirtilebilir. Bu koşullar, tacirler tarafından kullanılmaktadır. Çekici faktörler ise mağdurlara sunulan vaatleri ya da mağdurların umutlarını niteler⁷⁴. Bu bağlamda, mağdurların insan ticareti kapsamına alınmasında sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi pek çok unsur etkili olabilmektedir⁷⁵. Her ne kadar mağdurların insan ticaretine maruz kalmalarını etkileyen faktörler, her somut duruma göre farklılık ve çeşitlilik arz etmekteyse de bu hususta öne çıkan faktörler arasında şu nedenler bulunabilmektedir⁷⁶:

- Yoksulluk
- Toplumsal cinsiyet eşitsizliği
- Ekonomik vaatler
- Ticari seks talebi
- İşverenler bakımından daha fazla kâr elde etme, masrafların azaltılması isteği

Bununla birlikte insan ticareti mağdurlarının çoğunluğunun yoksul, eğitimsiz olduğu yönünde yaygın bir inanış bulursa da, araştırmaların mağdurların bir çoğunun lise ve yüksek okul mezunu olan ve kendilerinin ve ailelerinin yaşam düzeyini yükselteceklerine inandırılarak kandırılan bireyler olduklarını gösterdiği aktarılmaktadır⁷⁷.

UNODC'nin 2018 yılı raporunda 2016 yılı itibarıyla (97 ülkeden) 25.000'e yakın mağdurun tespit edildiği belirtilmektedir⁷⁸. Raporda ayrıca, mağdurların %21'inin erkek, %49'unun kadın, %23'ünün kız çocuğu ve %7'sinin erkek çocuğu olduğu gösterilmektedir⁷⁹. Rapora göre, cinsel istismar, istismar biçimleri arasında ilk sırayı almakta (%59), bunu zorla çalıştırma (%34) ve diğer istismar biçimleri (%7) izle-

⁷² Polaris-National Human Trafficking Hotline, The Victim, <https://humantraffickinghotline.org/what-human-trafficking/human-trafficking/victims> (E.T.: 01.04.2020).

⁷³ El Kitabı, p. 24; Cullen-DuPont, K.: Human Trafficking, New York 2009, p. 23.

⁷⁴ El Kitabı, p. 24.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Cullen-DuPont, p.23 vd.; ayrıca bkz. El Kitabı, p. 24.

⁷⁷ El Kitabı, p. 27, 28.

⁷⁸ UNODC, Global Report on Trafficking in Persons, 2018, https://www.unodc.org/documents/data-and-analysis/glotip/2018/GLOTIP_2018_BOOK_web_small.pdf (E.T.: 01.04.2020), p. 7.

⁷⁹ Ibid., p. 10.

mektedir⁸⁰. Soruşturulan faillerin %69'u ise erkek ve %31'i kadın olarak belirlenmiştir⁸¹. Ayrıca raporda, silahlı çatışma ve karışıklık durumlarının insan ticaretine bireylerin açık hâle gelmesi konusundaki hassasiyeti artırdığı⁸², internetin ise sosyal medya platformları da dahil olmak üzere faillerin mağdurlara erişiminde önemli bir rol oynadığı⁸³ da gösterilmektedir.

1.1.3.2 İnsan Ticaretinin Bir İnsan Hakları İhlali Olarak Kabul Edilmesi Açısından

İnsan ticareti mağdurunun maruz kaldığı muamele, insan hakları ihlali sonucunu rahatlıkla yaratabilmektedir. Bu durum, ağırlıklı olarak tacirlerin mağdur bireylerin kendi kendine karar verme yetisini ortadan kaldırması ve onları fiilen bir insan olarak değil de bir 'şey' ya da nesne gibi muamele etmesinden kaynaklanmaktadır⁸⁴. Birçok insan hakkı, insan ticareti ile ilgili bir görünüm sergileyebilir. Bu haklardan bazıları, özellikle insan ticaretinin nedenleri ile bağlantılı olabilir, diğerleri ise insan ticareti faaliyetleri ile ilişkilendirilebilir. Bazı haklar ise, insan ticareti ile mücadele ekseninde öne çıkabilir. Örneğin, belirli bir yaşam standardına sahip olma hakkı, insan ticaretinin nedenleri ile ilgili olabileceken; kölelik yasağı insan ticareti faaliyetleri ile ilişkilendirilebilir. Adil yargılanma hakkı ise insan ticaretiyle mücadele bağlamında görülebilir⁸⁵. Bu noktada, insan ticareti kapsamında ihlal tehlikesi bulunan hakları, sınırlı olmamak kaydıyla, şu şekilde sıralamak mümkün olabilir⁸⁶:

- Ayrımcılık yasağı (*Prohibition of discrimination*)
- Yaşam hakkı (*Right to life*)
- Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı (*Right to liberty and security*)
- Kölelik ve zorla çalıştırma yasağı (*Prohibition of slavery and forced labour*)
- İşkence ve kötü muamele yasağı (*Prohibition of torture*)
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetten korunma hakkı (*Right to be free from gendered violence*)
- Örgütlenme hakkı (*Right to freedom of association*)
- Seyahat özgürlüğü (*Right to freedom of movement*)
- Sağlık hakkı (*Right to the highest attainable standard of physical and mental health*)
- Adil ve iyi çalışma standartlarına sahip olma hakkı (*Right to just and favourable conditions of work*)
- Barınma hakkı (*Right to adequate standard of living*)
- Sosyal güvenlik hakkı (*Right to social security*)
- Çocukların özel korumaya erişim hakkı (*Right of children to special protection*)

Birçok insan hakkı, insan ticareti ile ilgili bir görünüm sergileyebilir. Bu haklardan bazıları, özellikle insan ticaretinin nedenleri ile bağlantılı olabilir, diğerleri ise insan ticareti faaliyetleri ile ilişkilendirilebilir. Bazı haklar ise insan ticareti ile mücadele ekseninde öne çıkabilir. Örneğin, belirli bir yaşam standardına sahip olma hakkı, insan ticaretinin nedenleri ile ilgili olabileceken; kölelik yasağı insan ticareti faaliyetleri ile ilişkilendirilebilir. Adil yargılanma hakkı ise insan ticaretiyle mücadele bağlamında görülebilir⁸⁷. Gerçekten de 'insan hakları ihlalleri insan ticaretinin hem sebebi hem de sonucudur'⁸⁸.

⁸⁰ Ibid., p. 28.

⁸¹ Ibid., p. 34.

⁸² Ibid., p. 11.

⁸³ Ibid., p. 38.

⁸⁴ Renzikowski, p. 16.

⁸⁵ OHCHR, p. 5.

⁸⁶ Ibid., p. 4.

⁸⁷ Ibid., p. 5.

⁸⁸ Napolitano, K.: Laboratory to Combat Human Trafficking, <https://combathumantrafficking.org/2017/09/kara-napolitano-a-welcome-interview/> (E.T.: 10.04.2020).

Esasen belirtmek gerekir ki, insan ticareti kapsamındaki birçok eylem uluslararası insan hakları hukukunca yasaklanmış eylemlerdir. Bununla birlikte, uluslararası insan hakları hukukunun insan ticaretinin kendisini yasaklayıp yasaklamadığı hususunun üzerinde durmak gerekir. Uluslararası hukukta iki insan hakları sözleşmesinde insan ticaretine doğrudan gönderme yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki CEDAW'dır. Sözleşmenin 6. maddesinde, Taraf Devletlerin 'kadın ticareti ve fuhuşun istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri' alacakları düzenlenmiştir. Çocuk Hakları Sözleşmesi ise bu husustaki bir diğer sözleşmedir. Sözleşmenin 35. maddesinde şu ifadeler yer verilmiştir: 'Taraf Devletler, her ne nedenle ve hangi biçimde olursa olsun, çocukların kaçırılmaları, satılmaları veya fuhuşa konu olmalarını önlemek için ulusal düzeyde ve ikili ve çok yanlı ilişkilerde gereken her türlü önlemi alırlar'. Bu ifadeler insan ticareti ile insan hakları arasında, insan ticaretinin bir insan hakları ihlali olduğuna yönelik net bir kaynak teşkil etmese de uluslararası alanda insan ticaretinin kendisinin başlı başına bir insan hakları ihlali oluşturduğu kabul görmektedir.

Nitekim Eylem Sözleşmesinin dibacesinde 'insan ticaretinin insan hakları ihlali olduğuna ve insanlığın onuruna ve bütünlüğüne karşı suç oluşturduğuna' işaret edilerek bu durum göz önünde tutularak Sözleşme hükümlerinde anlaşmaya varıldığı belirtilmiştir. Benzer şekilde AB üyesi ülkeler bakımından etkili olan İnsan Ticareti Direktifinin dibacesinde de şu ifadeye yer verilmiştir: 'insan ticareti, genellikle organize olarak işlenen ciddi bir suç ve ağır bir insan hakları ihlalidir'. Ayrıca AB Temel Haklar Şartında da (*EU Charter of Fundamental Rights*) kölelik ve zorla çalıştırma yasağının yanında insan ticareti de açıkça yasaklanmıştır.

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde (*AİHS*) ise açıkça insan ticaretinin yasaklanmasına ilişkin bir hüküm bulunmamasıyla birlikte, ilk kez AİHM, Rantsev v. Cyprus and Russia kararı ile insan ticaretinin tek başına, 4. madde kapsamına alınabileceğine hükmetmiştir⁸⁹. AİHM bu kararında, AİHS'de insan ticaretine yönelik açık bir göndermenin bulunmamasının şaşırtıcı olmadığını belirtmiştir. Nitekim AİHM'in referans kaynağı olan İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde de insan ticaretine gönderme yapılmamıştır. Bununla birlikte Mahkeme, AİHM'in 4. maddesinin kapsamı değerlendirilirken bu Sözleşmenin 'yaşayan bir araç' olması dolayısıyla günün şartlarına uygun şekilde yorumlanması gereğine işaret etmiştir⁹⁰.

Mahkeme bu bağlamda, insan ticaretinin küresel bir fenomen olarak son yıllarda gittikçe artan bir özellik gösterdiğini ve bu hususta Palermo Protokolü ile Eylem Sözleşmesi gibi araçların bu olguyla mücadeleye yönelik ihtiyacın altını çizdiğini belirtmiştir. AİHM bu kararda, insan ticaretinin mağdurların insan onurunu ve temel haklarını tehdit ettiğine şüphe bulunmadığını; demokratik bir toplumla ve Sözleşmede korunan değerlerle bağdaşamayacağını ifade etmiştir. Bu çerçevede Mahkeme, günün şartlarına uygun bir yorum yaparak daha önceki içtihadında olduğu gibi kölelik, kulluk veya zorla çalıştırma kapsamına girecek bir eylemin varlığını araştırmada, Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesindeki tanımı esas alarak, insan ticaretinin kendisini 4. madde kapsamına doğrudan doğruya sokmuştur⁹¹.

Mahkeme ayrıca bu husustaki uluslararası düzenlemeleri de göz önünde bulundurarak, insan ticaretinin köleliğin modern bir biçimi olduğuna da gönderme yapmıştır⁹².

Rantsev kararı, uluslararası toplumun insan ticaretini ağır bir insan hakları ihlali olarak görme yönündeki yaklaşımının somut bir teyidi olarak nitelendirilebilir. Bu kararla birlikte pozitif hukuk anlamında da insan ticareti ile insan hakları arasındaki organik bağın net şekilde görülebilmesi mümkün hâle gelmiştir.

İnsan hakları, evrensel, ahlaki değer taşıyan değiştirilemez ve şarta bağlanamaz temel nitelikli haklar olarak tanımlanabilir⁹³. İnsan hakları kuramı çerçevesinde bireyler aralarında herhangi bir fark gözetilmeksizin temel bazı haklarla donanmış olarak dünyaya gelirler. Bu haklarla donanmış

⁸⁹ Rantsev v. Cyprus and Russia, App. No. 25965/04, 07.01.2010, para. 282.

⁹⁰ Ibid., para. 277.

⁹¹ Ibid., para. 282.

⁹² Ibid., para. 281.

⁹³ Feinberg, J.: *Social Philosophy*, Englewood Cliffs-New Jersey 1973, p. 85.

olmalarının kabulü, insanın değerinin içkin ve objektif olmasından kaynaklanır⁹⁴. İnsan hakları, eşitlikçi, evrensel ve tarafsızdır⁹⁵. İnsan hakları ile insan onuru arasında ise sıkı bir ilişki olduğu konusunda artık bir uzlaşma bulunmaktadır⁹⁶. İnsan onuruna dayanan; eşitlikçi evrensel ve tarafsız olan insan hakları anlayışı çerçevesinde insan haklarının korunması ve bu hakların ihlal tehlikesinin giderilmesi, tüm insanlığı ilgilendiren bir husustur. Bundan dolayıdır ki, uluslararası hukukta devletlerin insan haklarının korunması ve bu haklara saygı gösterilmesi noktasında kolektif olarak hukuki menfaatlerinin bulunduğu belirtilmektedir⁹⁷. Bu bağlamda, devletlerin insan haklarına saygı gösterme konusunda bir erga omnes⁹⁸ yükümlülüğü olduğundan söz edilebilecektir⁹⁹. İşte bu çerçevede, insan ticaretinin kendisinin bir insan hakları ihlali olarak kabul edilmesi, bireyin insan ticaretine maruz kalmaktan korunması veya bireyin insan ticaretine maruz kalması durumunda derhal bu hâlin sonlandırılması ve mağdurun yaşadığı ağır travmanın etkisinden kurtarılması yönünde devletlerin yükümlülükleri bulunduğu anlamına gelmektedir. Benzer şekilde, insan ticaretinin önlenmesi bağlamında adımlar atılması da bu yükümlülüğün parçasını oluşturmaktadır¹⁰⁰.

1.1.3.3 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından

Palermo Protokolü, sadece insan ticaretinin tanımına yer vermemiş, aynı zamanda insan ticareti ile mücadelede kullanılmak üzere üç ana politika alanı da belirlemiştir. Bunlar: soruşturma-kovuşturma (*'Prosecution'*), koruma (*'Protection'*) ve önlemedir (*'Prevention'*) (*'3P'*). Benzer yapıyı, Palermo Protokolünden daha geniş bir şekilde Eylem Sözleşmesinde de görebilmek mümkündür¹⁰¹. İnsan ticareti suçunun ya da olgusunun genellikle sınır aşan bir özellik göstermesi, devletlerin bu suçla mücadelede birbirleriyle işbirliği içinde olmalarını da gerektirmektedir. Hatırlanmalıdır ki, insan ticareti insan hakları hukuku alanında ağır bir ihlal kabul edilmekte, öte yandan da insan haklarının bu tür ağır ihlallerden korunması hususunda tüm uluslararası toplumun sorumluluğu bulunmaktadır. Bu sebeple sıklıkla işbirliği de insan ticareti ile mücadelenin bir parçası olarak görülmektedir. Hatta bu nedenle insan ticareti ile mücadele hususu, *'3P'* yaklaşımı yerine işbirliğini de (*'Partnership'*) içerisine alacak şekilde *'4P'* yaklaşımı ekseninde değerlendirilmektedir¹⁰².

Hem Palermo Protokolü hem de Eylem Sözleşmesinden yola çıkarak, aşağıdaki hususların insan ticareti ile mücadelede uluslararası hukuktan kaynağını alan kriterler olduğu ifade edilebilir:

İnsan ticaretinin suç olarak kabul edilmesi ve cezalandırılması (Soruşturma-Kovuşturma/Prosecution) bakımından

- Devletler, insan ticaretinin suç olarak kabul edilmesi ve cezalandırılması için yasal gereklilikleri yerine getirmelidir (PP, md. 5; ES, md. 18-26)
- Suç re'sen (ex officio¹⁰³) soruşturulmalıdır (ES md. 27)
- Soruşturma ve kovuşturma sırasında mağdurlar, tanıklar ve adli makamlarla işbirliği yapanlar korunmalıdır (ES, md. 28-30)

⁹⁴ Perry, M.J.: The Idea of Human Rights Four Inquiries, New York 1998, p. 11-26.

⁹⁵ Griffin, J.: Well-Being Its Meaning, Measurement and Moral Importance, New York 2002, p. 239.

⁹⁶ Griffin, J.: On Human Rights, New York 2008, p. 15-21; Holl-Madigan, J.: Truth, Politics and Universal Human Rights, New York-Hampshire 2002, p. 5; Kohen, A.: In Defense of Human Rights a Non Religious Grounding in a Pluralistic World, New York 2007, p. 85.

⁹⁷ Hannum, H.: Final Report on the Status of the Universal Declaration on Human Rights in National and International Law, Buenos Aires Conference: International Law Association's Committee on the Enforcement of Human Rights Law, August 1994, p. 22, 23; Chowdhury, S.R.: A Response to the Refugee Problems in Post Cold War Era: Some Existing and Emerging Norms of International Law, International Journal of Refugee Law, 1995, vol. 7, No. 1, p. 106.

⁹⁸ Uluslararası Adalet Divanı, Barcelona Traction dâvasında erga omnes kavramı ve insan hakları ilişkisine yönelik olarak şu ifadelerle yer vermiştir: "(...) bir devletin tüm uluslararası topluma karşı olan yükümlülüğü erga omnes yükümlülüktür. [...] bu tip bir yükümlülük çağdaş uluslararası hukukta (...) insanoğlunun temel haklarına ilişkin hususlardan doğar": Barcelona Traction, Light and Power, Ltd. (Belgium v. Spain), I.C.J. Reports 1970, paras. 32-33, <http://www.icj-cj.org/docket/index.php?p1=3&p2=3&code=bt2&case=50&k=1a> (E.T.: 14.05.2021); buradan hareketle erga omnes yükümlülük, "tüm devletlere karşı yerine getirilmesi gereken bir yükümlülük" olarak tanımlanabilir. Anlar Güneş, Ş.: Uluslararası Toplumun Ortak Değerleri Sorunu, Çevrenin Korunması ve Jus Cogens Doktrini, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2004, vol. 59, no. 4, p. 138; ayrıca bkz. Öztürk, N.Ö.: Mültecinin Hukuki Statüsünün Belirlenmesi, Ankara 2015, p. 58, dn. 114.

⁹⁹ Bkz. Tams, C.J.: Enforcing Obligations Erga Omnes in International Law, Cambridge-New York 2005.

¹⁰⁰ Renzikowski, p. 13, 14.

¹⁰¹ Brückmüller, K./Schumann, S.: Crime Control versus Social Work Approaches in the context of the '3P' Paradigm Prevention, Protection, Prosecution, (in) Human Trafficking Exploring the International Nature, Concerns, and Complexities, Winterdyk, et. al. (eds), Boca Raton 2012, p. 106.

¹⁰² Ibid., p. 105.

- Mağdurların haklarının teşvik edilmesi ve korunması (Koruma) bakımından
- İnsan ticareti mağdurlarının titizlikle tespit edilmesi gereklidir (ES md. 10)
- Mağdurların özel hayatlarının korunması gereklidir (PP, md. 6(1); ES, md. 11)
- Mağdurların fiziksel, ruhsal ve sosyal anlamda desteklenmesi gereklidir (PP, md. 6(3); ES md. 12).

Bu bağlamda;

- Uygun barınma olanaklarının,
- Acil tıbbi tedavi hizmetlerinin,
- Çeviri ve tercüme hizmetlerinin,
- Bilgilendirme ve danışma hizmetlerinin,
- Cezai işlemler sırasında temsil, hak ve menfaatlerin dikkate alınması için gerekli yardımların,
- Çocukların için eğitime etkin erişiminin,
- Tıbbi, psikolojik ve maddi yardımın,
- Genel olarak çalışma, öğrenim ve eğitim olanaklarının,
- Mağdur destek ve koruma süreçlerinde mağdurların yaşının, (uluslararası hukuktaki kapsayıcı yaklaşıma paralel olarak, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğini de kapsayacak biçimde) cinsiyetinin, uygun barınma ve eğitim ve bakım dahil özel ihtiyaçlarının ve özellikle çocukların özel ihtiyaçlarının dikkate alınmasının,
- Mağdurların fiziksel güvenliğinin,
- Mağdura verilecek desteğin mağdurun tanıklık yapmaya istekli olması şartına bağlanmaksızın sağlanması gerekmektedir.
- Mağdura en az 30 gün olmak kaydıyla iyileşme ve düşünme amaçlı yeterli süresinin sağlanması gerekmektedir (tacirlerin etkisinden kurtulma ve/veya yetkililerle işbirliği konusunda bilinçli karar verme amacıyla) (ES, md. 13)
- Mağdurların ülkede yasal kalışlarına ilişkin düzenlemelerin yapılması; uzatılabilir, yenilenebilir ikamet izinlerinin düzenlenmesi gereklidir (PP, md. 7; ES, md. 14). Bu ikamet izinlerinin sığınma talebinde bulunma ve bundan yararlanma hakkına hanel getirmemesi gerekir [ES md. 14(5)]
- Devletlerin, hukuk sistemlerinin temel ilkelerine uygun olarak mağdurların karıştıkları yasadışı eylemlerden dolayı, bu şekilde davranmaya zorlandıkları ölçüde cezalandırılmamaları olanağının sağlanması gereklidir (ES, md. 26)
- Mağdurun kendi ülkesine veya başka bir ülkeye gönderilmesi durumunda kişinin haklarına, güvenliğine ve onuruna gerekli saygının gösterilmesi, gönüllülük esasına önem verilmesi ve bu çerçevede geri dönüşün kolaylaştırılması gereklidir (PP, md. 8; ES, md. 16)
- Bu bağlamda, geri dönüş programları oluşturulması ve bu sayede mağduriyetlerin tekrarının önlenmesi için ve mağdurların döndükleri ülkede topluma yeniden katılabilmeleri için çaba sarf edilmesi gereklidir [ES, md. 16(5)]
- Çocukların geri dönüşlerinin yüksek menfaatlerinin korunması ilkesi ekseninde gerçekleştirilmesi gereklidir [ES, md. 16(7)]

¹⁰³ Suçun re'sen soruşturulması, herhangi bir şikâyete bağlı olmaksızın, 'kendiliğinden' soruşturmanın başlatılabileceği anlamına gelmektedir. Bu savcılığın kendi kendine hareket etmesi ile de olabilir, herhangi bir ihbar vasıtasıyla da olabilir ya da mağdurun şikâyeti üzerine de olabilir. Burada önemli olan, soruşturma bakımından şikâyetin mutlak bir şekilde aranmamasıdır.

- Mağdurların korunması ve desteklenmesi açısından öngörülen tedbirlerin uygulanmasında toplumsal cinsiyet eşitliğinin teşvik edilmesi gereklidir (ES, md. 17)
- Mağdurlara hukuki başvuru ve tazminat olanaklarının sağlanması ve güvence altına alınması ve bu yönde bilgilendirme, hukuki yardım olanaklarının geliştirilmesi gereklidir (PP, md. 6(6); ES, md. 15)
- İnsan ticaretinin önlenmesi ve bu yönde işbirliği yapılması bakımından
 - İnsan ticaretinin önlenmesine, yeni mağduriyetlerin önüne geçilmesine yönelik politikaların geliştirilmesi; araştırma, bilgi ve kitle iletişim kampanyaları ile sosyal ve ekonomik girişimlerin gerçekleştirilmesi gereklidir (PP, md. 9; ES, md. 5, 6)
 - Bu yönde ulusal eşgüdümün kurulması ve sivil toplum kuruluşları (STÖ'ler) ile işbirliği yapılması gereklidir (PP, md. 9; ES, md. 5)
 - Bu yönde toplumsal cinsiyet eşitliğine ve çocuğun korunmasına duyarlı bir yaklaşım oluşturulması gereklidir (ES, md. 5)
 - Devletler arasında ikili veya çok taraflı işbirliği yoluyla bireyleri korumasız duruma düşüren olguları gidermek amacıyla önlemler alınması gereklidir (PP, md. 9; ES, md. 32-35)
 - Cinsiyete dayalı ayrımcılığın kabul edilemezliğini ve olumsuz sonuçlarını, toplumsal cinsiyet eşitliğinin önemini ve her insanın onurunu ve bütünlüğünü vurgulayan önleyici tedbirlerin alınması gereklidir (ES, md. 6)
 - İnsan ticaretini önlemek ve ortaya çıkarmak için sınır kontrollerinin güçlendirilmesi gereklidir (PP, md. 11-13; ES md. 7-9)

Ayrıca belirtmek gerekir ki, Eylem Sözleşmesi, uluslararası işbirliği ve STÖ'lerle işbirliği hususunu özel olarak ele almış ve bu hususun soruşturma ve kovuşturma, mağdur koruması ve desteklenmesi ile önleme aşamalarının her birinde yer almasını teşvik eden düzenlemelere yer vermiştir (md. 32-35). Eylem Sözleşmesinin önemli bir özelliği de Sözleşmenin 3.maddesinde ayrımcılık yasağına ilişkin özel ve kapsayıcı bir hükme yer verilmiş olmasıdır. İlgili hüküm şu şekilde düzenlenmiştir: '*Sözleşme hükümlerinin, özellikle de mağdurların haklarının korunmasına ve ileri götürülmesine ilişkin önlemlerden yararlandırılmalarında, cinsiyet, ırk, renk, dil, din, siyasi veya diğer görüş, ulusal veya toplumsal köken bir ulusal azınlığa ait olma, malvarlığı, doğum veya diğer mevkiler gibi herhangi bir temelde ayrımcılık yapılmamasının uygulanması sağlanır*'.

Ayrıca Eylem Sözleşmesi uyarınca, İnsan Ticareti ile Mücadele Uzmanlar Grubu (*The Group of Experts on Action against Trafficking in Human Beings/GRETA*) oluşturulmuştur (md. 36-38). GRETA, yılda üç kez toplanır. Grup, Sözleşme hükümlerinin etkin şekilde uygulanması amacıyla Taraf Devletlerin faaliyetlerini gözlemleyerek ülke raporları yayınlamaktadır. Ek olarak, GRETA, faaliyetlerine yönelik genel raporlar da yayınlamaktadır¹⁰⁴.

İnsan ticaretinin ağır bir insan hakları ihlali olduğunun pozitif hukukta da kabul edilmesi, hiç kuşkusuz önemli sonuçlar doğurmaktadır. Bu kabul, mağdura odaklanılmasına ve insan ticaretiyle mücadeleyle yönelik yaklaşımın mağdurun temel alınmasıyla şekillenmesine neden olmaktadır. Bu sayede suça ve failin yakalanıp cezalandırılmasına yönelik ve atfedilen öneme paralel olarak mağdurun rehabilite edilmesi, tüm soruşturma ve yargılama sürecinin mağdurun hassasiyetlerinin göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi ve hiç kuşkusuz, potansiyel mağdurlara yönelik hassasiyetlerin giderilmesiyle, insan ticaretinin nedenlerinin ortadan kaldırılması da gereklilik arz eden hususlar hâline gelmektedir. Palermo Protokolü ile Eylem Sözleşmesinde de insan ticareti ile mücadele hususunda öngörülen yapının, insan ticaretinin olumsuz etkilerinin azaltılmasının yanında, mağdurların insan haklarının korunmasına odaklandığı ve esasen insan hakları temelli yaklaşıma açık olduğu belirtilebilir¹⁰⁵. Nitekim, insan ticaretine hak temelli bir bakış açısıyla yaklaşılması noktasında son yıllarda uluslararası bir uzlaşma bulunduğu söz edilebilir.

¹⁰⁴ Council of Europe (CE), Action Against Trafficking in Human Beings-GRETA, <https://www.coe.int/en/web/anti-human-trafficking/greta> (E.T.: 20.04.2020).

¹⁰⁵ Cho, S.Y.: Evaluating Policies Against Human Trafficking Worldwide: An Overview and Review of the 3P Index, *Journal of Human Trafficking*, 2015, vol. 1, no. 1, p. 87.

Bu yönde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun (*BMGK*) ve İnsan Hakları Konseyinin ve birçok insan hakları mekanizmasının çaba sarf ettiği bilinmektedir¹⁰⁶. İnsan hakları temelli bakış açısının ne demek olduğu ise bu bağlamda önem arz etmektedir. İnsan hakları temelli bakış açısı, insan ticareti ile ilgili olarak, kaynağını uluslararası insan hakları (hukuku) standartlarından alan ve insan haklarının korunması ve desteklenmesi amacını taşıyan kavramsal bir çerçevedir. Bu yaklaşım, insan ticareti döngüsünde insan hakları ihlallerinin oluşma yollarının analiz edilmesini gerektirdiği gibi, devletlerin uluslararası insan hakları hukuku kapsamındaki yükümlülüklerinin incelenmesini ve belirginleştirilmesini de gerektirmektedir¹⁰⁷. Doktrinde, bu bakış açısında, insan ticaretini ağırlıklı olarak sadece devletin güvenliğine indirgeyen perspektifin bireyin güvenliğine de yöneltilecek mağdur odaklı bir bakış açısının oluşturulmasının sağlandığı aktarılmaktadır. Zira bu bakış açısının temelinde, insan ticaretine maruz kalan bireylerin birer 'tehdit' oluşturmadığı; tam tersine kırılgan durumdaki insanlar olduğu gerçeği vurgulanmaktadır¹⁰⁸. Devletlerin sorumluluğu bağlamında insan hakları savunucuları genel olarak üç unsur üzerinde durmaktadır¹⁰⁹:

- İnsan ticareti mağduru insan hakları ihlal(ler)i olarak nitelendirilir.
- Devletler ise uluslararası hukuk ekseninde insan hakları ihlallerinin önlenmesinden sorumludur.
- Devletlerin insan ticaretine yaklaşımı insan haklarının korunması bakımından tatminkâr seviyede olmadığında, bu hakların ihlali durumu ortaya çıkabilir.

Bu çerçevede, insan hakları temelli bakış açısı, devletlerin pozitif yükümlülüğü ekseninde, insan ticaretinin altında yatan ayrımcı ve güç dengesizliğine dayalı uygulamaların belirlenmesini de sağlamaktadır. Bu bakış açısı, insan ticaretine ulusal, bölgesel ve uluslararası ekseninde verilen cevapların tüm boyutlarının, uluslararası insan hakları hukukuyla belirlenmiş olan haklar ve yükümlülükler çerçevesinde şekillendirilmesini gerekli kılar¹¹⁰. Farklı alanlardaki hak temelli yaklaşım deneyimleri, insan ticareti bakımından da hak temelli bakış açısının bazı anahtar noktalarının belirlenmesini sağlamaktadır. Bunlar sınırlı sayıda olmamak üzere, şu şekilde sıralanabilir¹¹¹:

- Politikalar ve programlar belirlenirken, bunların temel amacı hakların desteklenmesi ve korunması olmalıdır.
- İnsan hakları temelli yaklaşım, hak sahiplerinin, bunların haklarının; yükümlülük sahiplerinin ve bunların yükümlülüklerinin belirlenmesini gerektirir. Bu yaklaşım, hak sahiplerinin haklarının güvence altına alınmasına yönelik kapasitenin güçlendirilmesini, yükümlülük sahiplerinin ise yükümlülüklerine uymasını sağlar.
- Bu yaklaşım kapsamında, insan ticaretine verilen cevapların tüm boyutları açısından, uluslararası insan hakları hukukundan kaynağını alan ana ilkeler ve standartlar (örneğin; eşitlik, ayrımcılık yasağı, hakların evrenselliği, hukuk devleti gibi) yol gösterici olmalıdır.

İnsan hakları temelli bakış açısı bağlamında, AİHM'in yakın bir tarihte vermiş olduğu kararlar önem taşımaktadır. *Rantsev v. Cyprus and Russia* kararında insan ticaretini AİHS'in kölelik yasağının düzenlendiği 4.maddesi kapsamına alan Mahkeme, *S.M. v. Croatia* kararında bir adım daha ileri giderek, ulusal ya da uluslararası insan ticareti vakalarının, organize bir suçtan kaynaklanıp kaynaklanmadığı fark etmeksizin AİHS'in 4.maddesi kapsamında değerlendirilmesi gerektiğine işaret etmiştir¹¹². *V.C.L. and A.N. v. United Kingdom* kararında¹¹³ ise, AİHM, taraf devletlerin 4.madde kapsamındaki pozitif yükümlülüklerinin Eylem Sözleşmesi ekseninde açıklığa kavuşturulabileceğini belirttikten sonra, bu yükümlülüğün sadece insan ticaretinin önlenmesini değil mağduru korunması ve

¹⁰⁶ OHCHR, p. 7.

¹⁰⁷ *Ibid.*, p. 8.

¹⁰⁸ Lobasz, J.K.: *Constructing Human Trafficking*, Cham 2019, p. 37.

¹⁰⁹ *Ibid.*, p. 36.

¹¹⁰ OHCHR, p. 8

¹¹¹ *Ibid.*

¹¹² *S.M. v. Croatia*, App. No. 60561/14, 25.06.2020, para. 296.

¹¹³ *V.C.L. and A.N. v. United Kingdom*, App. Nos. 77587/12 and 74603/12, 16.02.2021.

suçun soruşturulmasını da kapsadığını zikretmiştir¹¹⁴. Mahkeme bu kararda ayrıca ‘cezalandırmama’ (*mağdurun cezalandırılmaması*) hususunda da önemli tespitlerde bulunmuştur. Kararda, ne Eylem Sözleşmesinden ne de bir başka uluslararası düzenlemeden insan ticareti mağdurlarının cezalandırılmasına yönelik açık (*ve mutlak*) bir yasak olduğu sonucuna varılmadığı ifade edilmiştir. AİHM’e göre, gerek Eylem Sözleşmesinin 26.maddesindeki ‘cezasızlık’ hükmü, gerekse ILO Zorla Çalıştırma Konvansiyonu’nun 2014 tarihli Protokolü’nün benzer içerikteki 4(2). maddesi iki önemli hususa işaret etmektedir: (1) insan ticareti mağduru suçu işlemeye zorlanmış olmalıdır; (2) bu durumda ise ceza vermeme konusunda ulusal yetkililerin yükümlülüğü değil yetkisi bulunmaktadır. Her ne kadar, çocuk mağdurların anılan düzenlemelerin kapsamına sokulması (*cezalandırılmaması*) mümkünse de bu düzenlemeler her durumda çocuk mağdurlara yönelik soruşturmanın engellenmesi yönünde bir yoruma da müsait değildir¹¹⁵. Bununla birlikte Mahkeme, AİHS md. 4 ekseninde devletlerin icrai tedbirler alması konusundaki yükümlülüklerini iki temel (*ilkesel*) amaca sahip olacak şekilde değerlendirmiştir: (1) mağduru daha fazla zarara (*gelecekte oluşabilecek zarara*) karşı korumak; ve (2) onun iyileşmesini/rehabilitasyonunu kolaylaştırmak. Buradan hareketle AİHM, insan ticareti mağdurlarının ceza soruşturmasına tâbi kılınmasının onların fiziksel, psikolojik ve sosyal rehabilitasyonlarına zarar vereceği ve onları gelecekte tekrar insan ticareti mağduru olmaya açık hâle getireceği gerçeğine işaret etmiştir. Mahkemeye göre, bu kişiler sadece ceza soruşturmasının zorlukları ile karşı karşıya kalmayacaklar aynı zamanda da haklarında bir suç isnadının olması, onların topluma entegre olmalarının önünde bir engel yaratacaktır. Bu durum ise Eylem Sözleşmesinde zikredilen destek hizmetlerine erişimi de sekteye uğratacaktır¹¹⁶. AİHM, bu kararda ayrıca, mağdur ya da potansiyel mağdurun ceza soruşturmasına tâbi kılınması noktasında mutlaka mağdur tespit sürecinin yetkin ve uzman otoritelerce tamamlanmış olması gerektiğinin; mağdur tespit sürecinde yapılan değerlendirmenin, cezalandırma noktasında karar verilirken mutlaka dikkate alınmasının ve çocuklar bakımından ise çocuğun yüksek yararının her aşamada gözetilmesinin altını çizmektedir¹¹⁷.

1.2 İnsan Ticareti ve LGBTİ+’lar

1.2.1 İnsan Ticareti Bağlamında LGBTİ+’ların Kırılğan Konuuları

Kırılğanlık, dar bir tanıma indirgenemeyecek kadar esnek, aynı zamanda çok katmanlı ve karmaşık bir kavramdır¹¹⁸. Nitelik olarak kırılğanlık; genellikle etiketlenen, sosyal veya ekonomik olarak dışlanan, dezavantajlı konuma getirilen bireyler için kullanılsa da ‘kırılğan olma halinin’ insana içkin ve evrensel bir niteliğinin olduğu da savunulmaktadır¹¹⁹. Nitekim bu çerçevede kavramın, içerisinde hem evrenselliği hem de hususiyeti (*particularity*) bir arada barındırdığı da belirtilebilir¹²⁰. Kırılğanlığın niteliğinin nasıl anlaşılması gerektiği veya eşitlik anlayışının temelini kırılğan öznenin mi yoksa liberal öznenin mi konulması gerektiği tartışmaları bir yana¹²¹, LGBTİ+’ların ağır bir insan hakları ihlali olarak nitelendirilen insan ticaretinin mağduru olma riskini yoğun şekilde taşıdıkları kabul edilmektedir. Kırılğanlık ve insan ticareti bağlamında LGBTİ+’ların durumu da bu çerçevede ele alınmaktadır.

LGBTİ+’ların, özellikle sosyal, ekonomik ve ailevi bağlamda izolasyona, dışlamaya, etiketlenmeye maruz kalarak ağır bir ayrımcılığa konu olma hallerinin genel olarak bu bireyleri insan ticaretine maruz

¹¹⁴ Ibid., para. 150.

¹¹⁵ Ibid., para. 158.

¹¹⁶ Ibid., para. 159.

¹¹⁷ Ibid., para. 160-162.

¹¹⁸ Venturi, D.: The Potential of a Vulnerability-Based Approach: Some Additional Reflections Following O.M. v. Hungary, Strasbourg Observers October 25 2016, <https://strasbourgobservers.com/2016/10/25/the-potential-of-a-vulnerability-based-approach-some-additional-reflections-following-o-m-v-hungary/> (E.T.: 30.04.2020).

¹¹⁹ Fineman, M.: The Vulnerable Subject: Anchoring Equality in the Human Condition, Yale Journal of Law & Feminism, 2008, vol 20, no. 1, p. 2 vd., 9; Neal, M.: Not Gods but Animals: Human Dignity and Vulnerable Subjecthood, Liverpool Law Review, 2012, vol. 33, p. 186, 187.

¹²⁰ Peroni, L./Timmer, A.: Vulnerable Groups: The Promise of an Emerging Concept in European Human Rights Convention Law, International Journal of Constitutional Law, 2013, Vol. 11, No. 4, 1059, 1060.

¹²¹ Bu hususta bkz. Fineman, 1-23.

kalma konusunda kırılğan bir görünüme büründürdüğü belirtilebilir¹²². Örneğin, Avrupa Konseyi'nin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğine yönelik ayrımcılığı konu edinen Raporunda, Raporun kapsadığı 47 ülkede, homofobik ve transfobik davranışlar tespit edildiği belirtilmektedir. LGBTİ+'lara yönelik olumsuz yaklaşımın temelinde, ve cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin kapsamına ilişkin olarak taraflı, çağdışı ve yanlış bilgilendirmenin ve ayrıca medyada ve ders kitaplarındaki basmakalıp tasvirlerin rol oynadığı aktarılmaktadır¹²³. LGBTİ+'lara yönelik yaklaşım ülkeden ülkeye farklılıklar gösterebilmekle birlikte, bu yaklaşım/davranışların altında yatan algıların benzerlik gösterdiği de görülebilmektedir. Örneğin, toplumsal cinsiyet rolleri, cinsellik ve aileye ilişkin ulusal, dinsel, geleneksel değerler bu algıları oluşturabilmektedir¹²⁴. Bu yaklaşım ve davranışlar bireylerin yetkili otoritelerce yeterince korunamamaları bakımından da etkili olmakta ve bu nedenle onlara yönelen ayrımcı ve şiddet temelli yaklaşım ve davranışlar pekişebilmektedir. Örneğin, LGBTİ+'ların özellikle nefret suçlarına maruz bırakılmaları konusundaki kırılğanlıkları, bu tür durumlarda etkili şekilde korunamamaları ile de yakından ilişkilidir. LGBTİ+'ların nefret ve şiddet olaylarını bildirmekten çekindikleri belirtilmekte ve bunun temel nedeninin ise bu tür nefret temelli suç veya olayları araştırma ve soruşturma noktasında özel bir eğitim almamış olan yetkilere duyulan güvensizlik olduğu aktarılmaktadır¹²⁵. Belirtilen ve örneklenen genel tutum ve yaklaşımların LGBTİ+'ları ekonomik, sosyal ve hukuki çerçevede insan ticareti suçuna açık hâle getirdiği anlaşılmaktadır.

Bununla birlikte, her ne kadar LGBTİ+'ların insan ticareti olgusunun kırılğanlık unsurları ile bağlantıları ortaya konulsa da¹²⁶, insan ticareti ile ilgili çalışmalara ender şekilde konu edildikleri görülmektedir¹²⁷. Bu durumun kendisinin dahi, kırılğanlık hâlini desteklediği, LGBTİ+'ların insan ticareti mağduru olarak da adeta görünmez bir niteliğe büründürdüğü ifade edilebilir. Bu görünmezlik halinin, Palermo Protokolü'nün (*yetişkin*) 'ideal' bir insan ticareti mağdurunun bir 'heteroseksüel ve cisgender kadın' olduğu algısını oluşturmamasından ve insan ticareti karşıtı hareketin trans kadınları heteronormatif düzenin yarattığı iki cinsiyet kalıbında dahi 'kadın' olarak değerlendirmeme yaklaşımından kaynaklandığı doktrinde belirtilmiştir¹²⁸. Akademik ve saha çalışmalarının verilerindeki görünmezlik hâli, mağdur LGBTİ+'ların ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için gerekli hizmetlerin de oluşturulamamasıyla sonuçlanmaktadır¹²⁹. Nitekim, Boukli ve Renz, LGBTİ+'ların insan ticareti bağlamında, 'ağır/istisnai (*exceptional*)' ve 'ağır/istisnai kırılğanlık' hâllerine sahip olduklarını, ancak bu durumun genel çalışmalar içerisinde öne çıkmadığını, durumlarının genelleştirilememesi nedeniyle korumasız kaldıklarını belirtmektedir. Hatta bu bireyler, koruma alanının dışında bırakıldıkları için kimi zaman mağdur değil, suçlu muamelesi de görebilmektedir¹³⁰.

¹²² Bkz. Grant, J.M, et.al.: Injustice at Every Turn, 2011, https://www.transequality.org/sites/default/files/docs/resources/NTDS_Report.pdf (E.T.: 06.05.2020); Boukli, A./Renz, F.: Deconstructing the Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender Victim of Sex Trafficking: Harm, Exceptionality and Religion-Sexuality Tensions, *International Review of Victimology*, 2019, vol. 25, no. 1, p.77.

¹²³ Council of Europe (CE): Discrimination on Grounds of Sexual Orientation and Gender Identity, (Discrimination Report), 2014 (2nd. Ed.), <https://rm.coe.int/discrimination-on-grounds-of-sexual-orientation-and-gender-identity-in/16807b76e8> (E.T.: 30.04.2020), p. 7.

¹²⁴ Ibid., p. 29.

¹²⁵ Ibid., p. 8.

¹²⁶ LGBTİ+'ların insan ticareti bakımından özellikle kırılğanlık taşımaları bağlamında bkz. U.S. Department of State, Trafficking in Persons Report, (TIP Report), June 2019, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/06/2019-Trafficking-in-Persons-Report.pdf> (E.T.: 05.05.2020), pp. 11, 121, 135, 136, 224, 226, 326.

¹²⁷ Bu husustaki açıklamalar ve konu ile ilgili çalışmalara yapılan göndermeler için bkz. Fehrenbacher, A.E., et. al.: Transgender People and Human Trafficking: Intersectional Exclusion of Transgender Migrants and People of Color from Anti-Trafficking Protection in the United States, *Journal of Human Trafficking*, 2020, p. 2. Ayrıca genel olarak cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelli ayrımcılığın resmi istatistiklere ve verilere çok sınırlı bir şekilde yansiyabildiğine ilişkin olarak bkz. CE, Discrimination Report, p. 7, 8.

¹²⁸ Fehrenbacher, et.al., p. 2; ayrıca bkz. Uy, R.: Blinded by Red Lights: Why Trafficking Discourse Should Shift Away From Sex and the Perfect Victim Paradigm, *Berkeley Journal of Gender, Law and Justice*, 2011, vol. 26, no. 1, p. 204 vd.; Vega, E.S.: Trans Women: The Unseen Victims of Human Trafficking, *InSight Crime* January 7 2019, <https://www.insightcrime.org/news/analysis/trans-women-unseen-victims/> (E.T.: 05.05.2020); Shoaps, L.L.: Room for Improvement: Palermo Protocol and the Trafficking Victims Protection Act, *Lewis & Clark Law Review*, 2013, vol. 17, no. 3, p. 936 vd.

¹²⁹ Fehrenbacher, et.al., p. 1, 2; Polaris Project, Sex Trafficking and LGBTQ Youth, 2016, <https://polarisproject.org/wp-content/uploads/2019/09/LGBTQ-Sex-Trafficking.pdf> (E.T. 05.05.2020).

¹³⁰ Boukli/Renz, p. 73-77.

Doktrinde özellikle translar bakımından, işyeri/iş piyasası ayrımcılığının çok yoğun seviyelere ulaşması nedeniyle, bazı bireylerin seks işçiliğine yöneldikleri,¹³¹ bu şekilde seks endüstrisine dahil olan bireylerin ise insan ticareti mağduru konumuna düşme risklerinin arttığı bildirilmektedir. Bu nedendir ki, anılan bireylerin insan ticareti mağduru olma bakımından özellikle de seks ticaretine konu olma açısından oldukça kırılgan bir durumda bulduklarından söz edilebilir¹³². Özellikle seks işçilerinin yeterli ve etkin hukuki güvencelerle donatılmadığı ve/veya bu güvencelerin etkili şekilde uygulanmadığı koşullarda genel olarak seks endüstrisinin insan ticaretine açık bir görünüm sergilemesi, bu durumun nedenlerinden biri olarak gösterilebilir. Doktrinde, trans bireyler bakımından, bu kişilerin cisgender kişilere göre seks işçiliği sırasında üç kez daha fazla şiddetle karşılaşma riski bulunduğu¹³³ ancak insan ticareti ile mücadele ekseninde seks endüstrisine dahil olan cisgender kadınların erişebilecekleri hizmetlere nadiren erişebildikleri aktarılmaktadır¹³⁴. Örneğin bir çalışmada, yetkililerin, trans kadınların 'istismara açık olmadıkları' yönünde bir yargıya sahip oldukları, bunun nedeninin ise bu bireylerin seks endüstrisinde her zaman gönüllü çalıştıklarına dair bir ön kabulden hareket etmeleri olduğu belirtilmektedir¹³⁵. Bu tür varsayımların ve önyargıların, gerçek mağduriyetlerin yok sayılmasına neden olduğunun da altı çizilmektedir¹³⁶. LGBTİ+'la rayönelen ağır ayrımcılık ve dışlama hali, öte yandan yaygın önyargılar, insan ticareti mağduru olan mağdur LGBTİ+'lar konumundayken de insan ticareti suçu failleri tarafından zorla suça sürüklenmelerine de neden olabilmektedir. Boukli ve Renz, LGBTİ+'ların insan ticareti mağduru özellikleri gösterirken diğer taraftan da başka bireyleri tedarik etmeye, uyuşturucu ve alkol kaçakçılığında kullanılmaya zorlanabildiklerini aktarmaktadır¹³⁷. Yazarlara göre bu durum, suçlu ve mağdur arasındaki ayrımı özellikle LGBTİ+'lar bakımından uygulamada silikleştirebilmektedir. Gerçekten de örneğin trans bireylerin bir suçun mağduru olduklarını bildirmeleri durumunda dahi kimi zaman önyargı ile hareket edildiği ve bireyin suçlandığı, oysa genel uygulamada mağdur-suçlu ayrımının bu şekilde gerçekleştirilmediği de ifade edilmektedir¹³⁸. Nitekim daha önce de belirtildiği üzere, cezalandırmama prensibinin insan ticareti mağdurlarının tespiti ve korunması bağlamında oldukça etkin şekilde uygulanması, insan ticareti ile mücadelenin önemli bir unsurunu oluşturmaktadır. Oysa LGBTİ+'lar bakımından bu prensibin önyargı ve ayrımcılık nedeni ile etkin şekilde uygulanamaması, mağdurun korunması bir yana, insan ticareti mağduru olma hâlini adeta sabitleştirmekte, ikincil ve devam eden travmaların yaşanmasına neden olmaktadır.

Özellikle göçmen translar Palermo Protokolünde tanımlandığı şekliyle insan ticaretine maruz kalma konusunda yüksek bir risk taşımalarına rağmen, bu kişilerin yetkililerle etkileşimleri korunma yerine ağırlıklı olarak suçlanma (kriminalize edilme) ile sonuçlanmaktadır¹³⁹. Nitekim gerek doktrinde¹⁴⁰, gerekse ABD'nin İnsan Ticareti (Trafficking in Persons) Raporunda (TIP Raporu) LGBTİ+'ların insan ticareti sürecindeki eylemlerinden dolayı cezalandırılma riskini daha çok taşıdıkları belirtilmektedir¹⁴¹. Cezalandırmanın ön plana çıkması ise, mağdurun rehabilitasyon ve destek süreçlerinden faydalandırılması bir yana, özellikle göçmenler bakımından gözetim altında tutulma veya sınır dışı edilme gibi ikincil travmaları

¹³¹ Ibid.

¹³² Bkz. U.S. Department of State, TIP Report, pp. 103, 157, 180, 183, 185, 250, 256, 264, 292, 369, 380, 428, 444, 458, 464, 468, 470, 493.

¹³³ Grant, J.M, et.al.: Injustice at Every Turn, 2011, https://www.transequality.org/sites/default/files/docs/resources/NTDS_Report.pdf (E.T.: 06.05.2020), p. 53 vd.

¹³⁴ Fehrenbacher, et.al., p. 2.

¹³⁵ Ibid., p.9

¹³⁶ Boukli/Renz, p. 76; Egys, L.S.: Borders and Intersections: The Unique Vulnerabilities of LGBTQ Immigrants to Trafficking, (in) *Broadening the Scope of Human Trafficking Research*, (Heil, E.C. and Nichols, A.J. (eds.), Durham NC 2017, p.173.

¹³⁷ Boukli/Renz, p. 77.

¹³⁸ Fehrenbacher, et.al., p. 9.

¹³⁹ Ibid., Carpenter, L./Marshall, R.B.: Walking While Trans: Profiling of Transgender Women by Law Enforcement, and the Problem of Proof, *William & Mary Journal of Women and the Law*, 2017, vol. 24, no. 1, pp. 5-38.

¹⁴⁰ Boukli/Renz, p. 76.

¹⁴¹ U.S. Department of State, TIP Report, pp. 264, 427.

tetikleyen etkiler doğurmaktadır¹⁴². LGBTİ+'ların, sığınma arama usulü içerisinde de zorluklarla karşılaştığı aktarılmaktadır¹⁴³. Bu zorlukların altında ise göç yetkililerinin bu bireylerin menşe ülkelerindeki durumlarına yönelik yeterli bilgiye ve özellikle belirli bir toplumsal /sosyal gruba mensubiyet (membership of a particular social group) eksenindeki sığınma başvurularını cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği temelinde değerlendirme uzmanlığına sahip bulunmamaları gösterilebilir. Buna ek olarak, zaten kırılğan bir grup olan sığınmacıların içerisinde yer alan LGBTİ+'ların sığınma usulü eksenindeki özel ihtiyaçlarının değerlendirilmesi ve tüm sürecin cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği özelinde uzmanlaşmış yetkililerce ve güvence altına alınmış hukuki düzenlemelerin etkin şekilde uygulanarak yürütülmesi gerekirken¹⁴⁴, bu hususta ortaya çıkan eksiklikler, insan ticareti mağduru göçmen bireylerin korunmaya ulaşmasına sekte vurduğu gibi yine ikincil travmaların ve mağduriyetin doğmasına da neden olabilmektedir¹⁴⁵.

1.2.2 LGBTİ+ Kapsayıcı Bir İnsan Ticareti ile Mücadele Yaklaşımının Gerekliliği ve İçeriği

LGBTİ+'lar insan ticareti bağlamında kırılğan hâle getiren neden(ler)'in, bu kişilerin cinsel yönelimi ve/veya cinsiyet kimliği değil, bu kişilere, onların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği üzerinden yapılan; sosyal, ekonomik, kültürel dışlama, etiketleme ve izolasyon gibi ağır ayrımcı davranışlar ve şiddet olduğunun altını çizmek gerekir¹⁴⁶. Bu bakış açısı, bir yandan insan ticareti ile mücadele kapsamında LGBTİ+ kapsayıcı bir anlayışın getirilmesinin ayrımcılık yasağı, eşitlik hedefi ve insan haklarının korunmasının bir gereği olduğunun vurgulanabilmesi bakımından diğer taraftan da, bu anlayışın işleyişinde kırılğanlığın kabulünün, ikincil kırılğanlıklara ve ek etiketlemeye yol açmasını önleyecek tedbirlerin oluşturulabilmesi açısından önemlidir. Bu noktada uluslararası (insan hakları) hukuk(u) ekseninde, LGBTİ+'ların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği nedeniyle karşılaştıkları etiketleme, dışlama gibi tutumların ayrımcılık olarak kabul edildiğinin ve LGBTİ+'ların insan ticareti bağlamında 'kırılğan bir grup' oluşturduklarının ortaya konulması gerekmektedir. Bu tespitler, neden LGBTİ+ kapsayıcı bir insan ticareti mücadelesinin hukuki çerçevede de bir gereklilik arz ettiği ve bu gerekliliğin içeriğinin nasıl şekillendirilebileceği sorularının cevaplarını verecektir.

Uluslararası hukuk kaynakları ayrımcılığı yasaklamıştır. Örneğin Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi ile Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinde ayrımcılık açıkça yasaklanmıştır. Her iki sözleşmede de ayrımcılığın yasaklandığı temeller arasında; ırk, renk, cinsiyet, dil, din, siyasi ve diğer görüşler, ulusal veya sosyal köken, mal varlığı, doğum yeri veya diğer statüler sayılmıştır. Belirtilen temeller sınırlı sayıda değildir, örnekleme yöntemi ile listelenmiştir. Bu sebeple, her ne kadar cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği açıkça bu temeller arasında yer almasa da ayrımcılığın bunları da kapsayacak şekilde anlaşılmasına engel bulunmamaktadır¹⁴⁷. Nitekim Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komitesi, çeşitli kararlarında bu yönde bir tavır sergilediği gibi¹⁴⁸, Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Komitesi, 20 numaralı Genel Yorumunda, açıkça cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin 'diğer statüler' bağlamında Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesinin 2. maddesinde düzenle-

¹⁴² Boukli/Renz, p. 77.

¹⁴³ CE, Discrimination Report, p. 8.

¹⁴⁴ Bkz. UNHCR, The Protection of Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender and Intersex Asylum-Seekers and Refugees, 22 Sept. 2010, <https://www.refworld.org/pdfid/4cff9a8f2.pdf> (E.T.: 05.05.2020); Zapulla, A.: Forgotten Twice: The Untold Story of LGBT Refugees, 19 Jan. 2018, <https://www.weforum.org/agenda/2018/01/forgotten-twice-lgbt-refugees/> (E.T.: 04.05.2020); Kara, H./Çalık, D.: Tekin Olmayı Beklerken: LGBT Mültecilerin Ara Duruğu Türkiye, 2016, http://www.kaosglderneği.org/resim/yayin/dl/tekin_olmayi_beklerken_igbti_multecilerin_ara_duragi_turkiye.pdf (E.T.: 05.05.2020).

¹⁴⁵ Bkz. Gartner, J.L.: (In)credibly Queer: Sexuality-based Asylum in the European Union, Humanity in Action, Feb. 2015, https://www.humanityinaction.org/knowledge_detail/incredibly-queer-sexuality-based-asylum-in-the-european-union/ (05.05.2020).

¹⁴⁶ Bkz. Polaris, Unique Obstacles Put Transgender People at Risk of Trafficking, March 10 2017, <https://polarisproject.org/blog/2017/03/unique-obstacles-put-transgender-people-at-risk-of-trafficking/> (E.T.: 05.05.2020); Polaris, Breaking Barriers: Improving Services for LGBTQ Human Trafficking Victims, (Breaking Barriers), Washington 2015, p. 1.

¹⁴⁷ OHCHR, Herkes Özgür ve Eşit Doğar, Uluslararası İnsan Hakları Hukukunda Cinsel Yönelim ve Cinsiyet Kimliği, (Herkes Özgür ve Eşit Doğar), 2013, https://www.ohchr.org/Documents/Publications/BornFreeAndEqual_Turkish.pdf (E.T.: 06.05.2020), p. 40.

¹⁴⁸ CE, Discrimination Report, p. 35 vd.

nen ayrımcılık yasağı kapsamına girdiğini belirtmiştir¹⁴⁹. Bunun yanında CEDAW'da da ayrımcılık yasağı kapsamında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine açık bir gönderme bulunmasa da Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Komitesi (*Committee on the Elimination of Discrimination Against Women*) genel tavsiye kararında 'cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin' de ayrımcılık yasağı kapsamında ele alınması gerektiğini belirtmiştir¹⁵⁰. Çocuk Hakları Sözleşmesi açısından da Çocuk Hakları Komitesi (*Committee on the Rights of the Child*) benzer şekilde, cinsel yönelimi ayrımcılığın yasaklandığı bir temel olarak değerlendirmiştir¹⁵¹.

Bölgesel nitelikli uluslararası hukuk kaynakları ve bunların yorumlarında da aynı kapsayıcı yaklaşımın görüldüğü belirtilebilir. Cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin açıkça zikredilerek ayrımcılık yasağı kapsamına alındığı en önemli uluslararası hukuk kaynağı Avrupa Konseyi'nin İstanbul Sözleşmesidir [md. 4(3)]. Belirtilen kaynakların yanında Avrupa Konseyi'nin LGBTİ+ haklarına yönelik ayrımcılığa ilişkin Tavsiye Kararları da bulunmaktadır¹⁵². Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 14. maddesi ve daha geniş bir uygulama alanına sahip olan 12 no'lu Protokol¹⁵³, ise ayrımcılık yasağını düzenlemiştir. Bu düzenlemelerde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği açıkça yer almasa da, 12 no'lu Protokol'ün şerhinde, AİHM içtihadına da gönderme yapılarak, açıkça cinsel yönelime dayalı ayrımcılığın, ayrımcılık yasağı kapsamına girdiği benimsenmiştir¹⁵⁴. AİHM, *Dudgeon v. The UK* kararında, başvuranın özerk (*autonomous*) bir birey olduğunu ve bireyin cinselliğinin özel hayatın en mahrem ifadesini oluşturarak, özel hayatına içkin bir özellik gösterdiğini belirtmiştir¹⁵⁵. Mahkeme çeşitli kararlarında ise Sözleşme eksenindeki temel hak ve özgürlüklerin kullanılmasında cinsel yönelim eksenindeki ayrımcılığı, ayrımcılık yasağının ihlali olarak kabul etmiştir. AİHM içtihadı, ayrımcılığı açıklarken şu ifadeleri kullanmaktadır: 'birbirleriyle benzer durumda olan kişilerin herhangi bir objektif ve makul bir gerekçe olmaksızın farklı muameleye tâbi kılınmaları'¹⁵⁶. Böylece Mahkeme içtihadı uyarınca, farklı muamelenin kaynağının sadece cinsel yönelime dayanması, Sözleşme ekseninde bir ayrımcılıktan söz edilmesine imkân tanımaktadır¹⁵⁷. Ayrıca Mahkeme, herhangi bir politika ya da tedbirin belirli bir grup birey üzerinde orantısız bir şekilde önyargılı (*olumsuz/zarar verici*) (*prejudicial*) sonuçlar doğurması durumunda, her ne kadar doğrudan o gruba yöneltilmemiş ya da o grup hedef alınmamış olsa da yine de bu durumun ayrımcılık olarak değerlendirilme ihtimalinin olabileceğini belirtmektedir¹⁵⁸.

Açıklananların ışığında, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin, uluslararası hukuk ekseninde ayrımcılık yasağı kapsamında ele alınabileceğinden kuşku duyulmaması gerekir. Bu kabulün insan ticareti bağlamında mağdur LGBTİ+'lar bakımından doğurması beklenen bazı sonuçları olduğu da ifade edilmelidir. Öncelikle, LGBTİ+'ların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği bağlamında ayrımcılığa maruz kalma durumları, ağırlıklı olarak sosyal ve ekonomik anlamda yoğun bir dışlamaya ve etiketlemeye yol açtığı için bu kişileri insan ticaretine açık hâle getirmekte ve bu bağlamda hukuken de temellendirilebilir bir kırılma durumu yaratmaktadır. İkinci olarak ise ayrımcılık yasağının kapsamına cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin de dahil edilmesi, kırılma unsuru ile de birleşince, insan ticareti ile mücadele kapsamında alınan tedbirlerin,

149 Committee on Economic, Social and Cultural Rights, General Comment No. 20, para. 32, <https://www.refworld.org/docid/4a60961f2.html> (E.T.: 03.05.2020).

150 Committee on the Elimination of the Discrimination Against Women, General Comment No. 28, para. 18, <https://www.refworld.org/docid/4d467ea72.html> (E.T.: 03.05.2020).

151 UN Committee on the Rights of the Child, General Comment No.4, para.2, <https://www.refworld.org/docid/4538834f0.html> (E.T.: 03.05.2020).

152 Bu kararlara ilişkin olarak bkz. CE, *Discrimination Report*, p. 38.

153 12 no'lu Protokol, Sözleşme'nin 14.maddesinden farklı olarak ayrımcılık yasağını bağımsız bir temel hak olarak ele almıştır.

154 Council of Europe, Explanatory Report-ETS 177-Human Rights (Protocol No.12), para. 20, <https://rm.coe.int/09000016800cce48> (E.T.: 06.06.2020).

155 *Dudgeon v. The UK*, App. No. 7525/76, 1981, para. 52. Bu konuda ayrıca bkz. Hodson, L.: *Sexual Orientation and the European Convention on Human Rights: What of the 'L' in LGBT?*, *Journal of Lesbian Studies*, 2019, vol 23, no. 3, pp. 385, 386.

156 *D.H. and Others v. The Czech Republic*, App. No. 57325/00, 2007, para. 175; *Willis v. The UK*, App. No. 36042/97, 2002, para. 48.

157 *Salgueiro da Silva Mouta v. Portugal*, App. No. 33290/96, 2000, para. 36; *E.B. v. France*, App. No. 43546/02, 2008, para. 93.

158 *D.H and Others v. The Czech Republic*, para. 175.

LGBTİ+'ların kapsam dışında bırakması, bazı durumlarda kendi başına bir ayrımcılık olarak nitelendirilebilir hâle gelmektedir.

AİHM'in çeşitli kararlarında 'kırılğan (grup/azınlık)' ifadesini kullandığı görülmektedir¹⁵⁹. Mahkeme bir grubu nelerin kırılğan yaptığı konusunda somut bir liste sunmasa da, doktrinde mahkemenin 'kırılğan gruplara' yönelik içtihadından yola çıkılarak, bu grupların üç karakteristik özelliğe sahip olduğu belirtilmiştir. Bunlar: (1) ilişkisel (*relational*) olma, (2) hususi (belirli) (*particular*) olma ve (3) zarar temelli (*harm-based*) olmadır¹⁶⁰. Mahkemenin bakış açısında, kırılğan grupların; sosyal, tarihsel ve kurumsal güçlerle şekillendirildiğini görebilmek mümkün olmaktadır. Mahkeme, kırılğanlığı bireyin özelinde değil, onun içinde bulunduğu sosyal şartlar ekseninde değerlendirmektedir. Bu nedenle 'ilişkisel' kırılğan olmanın bir özelliği olarak değerlendirilmektedir¹⁶¹. Öte yandan, Mahkemenin kırılğan öznesi, kırılğanlığın kendisinde içkin olan bir bireyden ziyade, belirli bir grubun üyesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Hak ihlaline maruz kalan (*Mahkemeye başvuran*) bireylerin tamamının kırılğan olduğu düşünüldüğünde¹⁶², özel olarak bu gruplara dahil olanların diğerlerinden daha kırılğan oldukları üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır. Böylelikle ikinci karakteristik özellik olan hususiyetten/belirginlikten anlaşılan, grup üyesi olan bireyin o gruba has, grup temelinde yaşanan deneyimlerin şekillendirdiği bir kırılğanlık hâline sahip olmasıdır¹⁶³. Mahkemenin formülasyonundaki üçüncü karakteristik özelliğin ise grup kırılğanlığının zarara odaklanması olduğu belirtilmektedir. Nitekim mahkeme içtihadından; (*tarihsel*) önyargı ve etiketlenmenin (*stigmatizasyonun*), kırılğan grubun belirleyicileri arasında öne çıktığının ve bu belirleyicilerin 'tanınmama'nın¹⁶⁴ yol açtığı zararlara işaret ettiğinin anlaşıldığı aktarılmaktadır¹⁶⁵.

Bu bağlamda LGBTİ+'lar bakımından bir değerlendirme yapıldığında, bu bireylerin her üç karakteristik özelliği gösterebilme hâllerinin var olduğu ve 'kırılğan bir grup' olarak nitelendirilmelerinin mümkün olabileceği sonucuna varılmaktadır. Nitekim, AİHM içtihadına bakıldığında, sığınmacı bir başvuranın ihlal iddiasını temel alan O.M. v. Hungary kararında, LGBTİ+'lara çikça, genel olarak kırılğan bir grup olarak nitelendirildiği görülmektedir¹⁶⁶. AİHM ayrıca cinsel yönelimi, kırılğan grupların farklı muameleye maruz bırakıldığı temeller arasında kabul etmiştir¹⁶⁷. Mahkemenin bu kabulü, cinsel yönelim ekseninde farklı muameleye maruz kalan bireylerin 'kırılğan bir grup' oluşturabilecekleri yönünde anlaşılmaya da müsaittir. Ek olarak belirtmek gerekir ki, Mahkeme birçok kere Sözleşme'nin yaşayan bir araç olduğuna ve günün koşullarına göre yorumlanması gerektiğine de vurgu yapmıştır¹⁶⁸. Bu eksende, Sözleşmenin amacı doğrultusunda koruma alanının genişlemeye açık olduğu da anlaşılmaktadır. Bu alan içerisine Sözleşme haklarının korunması üzerinde de etkili olabilecek, diğer insan hakları sözleşmeleri ile getirilen yükümlülükler de girmektedir. Nitekim, Rantsev kararı bu yaklaşıma net bir örnek teşkil etmektedir. Kararda Mahkeme, insan ticaretini 'modern kölelik' olarak ele alıp, AİHS md. 4 eksenindeki ihlal iddiasını incelerken, devletlerin pozitif yükümlülüklerinin değerlendirilmesinde Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesi'ne doğrudan göndermeler yapmıştır¹⁶⁹. Mahkeme, soruşturma-kovuşturma ayağı kadar, mağdur koruması ve insan ticaretinin önlenmesi bağlamında '3P' yaklaşımının tüm ayaklarının etkili bir şekilde işletilmesini de bu pozitif yükümlülüğün bir parçası olarak görmektedir¹⁷⁰.

¹⁵⁹ Örneğin bkz. Chapman v. The UK, App. No. 27238/95, 2001, para. 93; Alajos Kiss v. Hungary, App. No. 38832/06, 2010, para. 42; D.H. and Others v. The Czech Republic, para. 182; M.S.S. v. Belgium and Greece, App. No. 30696/09, 2011, para. 232; Kiyutin v. Russia, App. No. 2700/10, 2011, para. 63; O.M. v. Hungary, App. No. 9912/15, 2016, para. 53.

¹⁶⁰ Peroni/Timmer, p. 1064 vd.

¹⁶¹ Ibid.

¹⁶² Yazarlar, Bir AİHM Yargıcının ifadelerini şu şekilde aktarmaktadır: 'Tüm başvuranlar kırılğandır ancak bazıları diğerlerinden daha kırılğandır': Ibid., p. 1060, 1061. Bu ifade, hususiyet (belirlilik) özelliğini net şekilde ortaya koymaktadır.

¹⁶³ Ibid., 1064 vd.

¹⁶⁴ Yazarların da gönderme yaptığı Fraser, 'tanınmamayı' şu şekilde açıklamaktadır: 'tanınmama, kültürel değerlerin kurumsallaşmış kalıplarının bazı aktörleri dışlanmış, bastırılmış, ötekileştirilmiş veya görünmezliğe büründürmü; bir başka deyişle sosyal etkileşimin tam bir parçası olmaktan çıkmış olduğu durumlarda oluşur': Fraser, N.: Rethining Recognition, New Left Review, 2000, vol. 3, p. 113.

¹⁶⁵ Ibid.

¹⁶⁶ O.M. v. Hungary, para. 53.

¹⁶⁷ Bkz. Kiyutin v. Russia, para. 63; Schalk and Kopf v. Austria, App. No. 30141/04, 2010, para. 97; Smith and Grady v. The UK, App. Nos. 33985/96 and 33986/96, 1999, para. 90.

¹⁶⁸ Örn. Bkz. E.B. v. France, para. 92; Johnston and Others v. Ireland, App. No. 9697/82, 1986, para. 53.

¹⁶⁹ Örn. Bkz. Rantsev v. Cyprus and Russia, paras. 282, 285.

¹⁷⁰ Ibid.

AİHM, kırılğan gruplar ekseninde devletlerin pozitif yükümlülüğü ve takdir marjına ilişkin olarak da belirli bir tutum sergilemektedir. Genel olarak pozitif yükümlülük ekseninde bu tutumu; kırılğan grubun, kırılğanlık durumunun dikkate alınması ve buna has (*tailor-made*) tedbirlerin hayata geçirilmesi¹⁷¹ ve birey için kırılğanlık yaratan durumun tekrar edilmesinden kaçınılması¹⁷² olarak özetlemek mümkün olabilir. Ayrıca Mahkeme, temel hak ve özgürlüğe ilişkin bir sınırlamanın geçmişte ciddi bir şekilde ayrımcılığa uğramış olan özellikle kırılğan bir gruba uygulanması durumunda, devletlerin takdir marjının esaslı bir şekilde daraltılması ve söz konusu sınırlamaların uygulanabilmesi için çok baskın sebeplerin (*gerekçelerin*) bulunmasının gerekli olduğuna işaret etmiştir¹⁷³.

Belirtilen açıklamaların ışığında, ağır bir insan hakları ihlali olan insan ticareti ile mücadele kapsamında, LGBTİ+'ların kırılğan bir grup olarak kabul edilmesi ve bu bağlamda alınacak tedbirlerin bu grubun kırılğanlığına has olarak şekillendirilmesi, insan hakları hukukunun bir gereği olarak karşımıza çıkmaktadır. Bir başka ifade ile LGBTİ+'ların insan ticareti mağduru olarak, insan ticaretiyle mücadele kapsamında görünür kılınmasının ve gerek soruşturma, kovuşturma, gerek mağdur koruması gerekse insan ticaretinin önlenmesi ve bu yönde işbirliği yapılması aşamalarının tümünde bu görünürlüğü dikkate alınmasının hukuki bir gereklilik olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır. Buna ek olarak, AİHM'in yaşayan bir araç olarak nitelendirdiği AİHS'in çağdaş gelişmeler ekseninde yorumlanması elzemdir. Bu çerçevede, insan ticareti ile mücadele bakımından Eylem Sözleşmesinde üzerinde baskın şekilde durulan toplumsal cinsiyet eşitliği kavramının, uluslararası insan hakları hukukundaki çağdaş gelişmeler ve bilhassa İstanbul Sözleşmesinin somut etkisiyle cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğini de kapsayacak şekilde yorumlanması uygun olacaktır.

1.3 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından Kuzey Kıbrıs'taki Hukuki Çerçeveye Genel Bakış

1.3.1 Hukuki Çerçeveye Genel Bakış

Kuzey Kıbrıs'ta doğrudan doğruya insan ticaretini çeşitli boyutları ile konu alan bir yasa bulunmamaktadır. Bununla birlikte, insan ticareti suçunun yakın bir zamanda düzenlendiği ve insan ticareti suçu ile bağlantılı olabilecek bazı başka yasal metinlerin de oluşturulduğu görülmektedir. Bu bağlamda mevcut hukuki çerçeveyi üçe ayırarak incelemek ve değerlendirmek yerinde olacaktır.

İlk grup, çalışma ve sosyal güvenliğe ilişkin yasalardan oluşmaktadır. Bu grup içerisinde Zorla ve İstem Dışı Çalıştırılma Yasası, İş Yasası, Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası, Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası ve Sosyal Güvenlik Yasası yer almaktadır.

Belirtilen düzenlemelerde açıkça insan ticaretine yönelik bir hüküm bulunmamakla birlikte, bazılarında insan ticareti ile bağlantılı olabilecek hususların ele alındığı da görülmektedir. Örneğin, Zorla ve İstem Dışı Çalıştırılma Yasa'sının 2. maddesinde şu ifadeye yer verilmiştir: '*Bir kişinin mahkum edildiği herhangi bir cürüm veya suç için olması dışında köle olarak çalıştırılması bu 'Yasa' ile yasadışı ilan edilir*'. Her ne kadar bu düzenleme insan ticareti ile bağlantılı olarak görülebilirse de, zorla çalıştırmanın kapsamlı bir içeriğine ilgili düzenlemede yer verilmeyip, sadece kölelik ekseninde bir içeriğin oluşturulduğu görülmektedir.

Bunun yanında Gece Kulüpleri ve Benzeri Eğlence Yerleri Yasası ise genel olarak değerlendirildiğinde, eğlence sektörünün yapısı itibarıyla insan ticaretine açık olma potansiyeli taşımasına rağmen, insan ticareti ile mücadeleye duyarlı bir içeriğe sahip olmadığı görülmektedir. Öncelikle, bu tür yerlerde çalışan kişileri insan ticareti mağduru olma riskine karşı koruyan, güvence sağlayan ya da hukuken güçlendiren belirgin bir düzenlemenin Yasa'da bulunmadığı görülmektedir.

¹⁷¹ Bkz. Shtukaturv v. Russia, App. No. 44009/05, 2008, para. 95.

¹⁷² O.M. v. Hungary, paras. 53, 54.

¹⁷³ Alajos Kiss v. Hungary, para. 42.

Örneğin, Yasa'nın 6(1). maddesinde, gece kulübü ve benzeri eğlence yeri sahibi veya işletmecisi olacak kişilerde aranacak şartlar arasında belirli suçlardan mahkum olmama sayılmasına rağmen, bu suçlar arasında Ceza Yasası'ndaki son değişiklik ile düzenlenen, göçmen kaçakçılığı suçu, insan ticareti suçu ve nefret suçunun ya da fuhuş yaptırmak suçunun yer almadığı görülmektedir. Öte yandan Yasa'nın 15(6), (7).maddelerinde, sırasıyla sağlık raporu olumlu olmayan konsomatrislerin derhal sınır dışı edileceği ve 5 iş günü içerisinde çalışma izni alamama durumunda da yine bu kişilerin sınır dışı edileceği düzenlenmiştir. Yukarıda belirtildiği üzere, Yasa' bu sektörde çalışanları insan ticaretine karşı koruyan güvenceler ihtiva etmemekte, tam tersine bu bireyler bakımından özel sınır dışı etme nedenleri düzenleyerek, daha güvencesiz hâle getirmektedir. Elbette düzenlemenin amacı, anılan kişilerin ülkenin kamu düzenine aykırılık oluşturmamaları ve ülkede bulunuşlarının düzenli halde olmasıdır ve bu makul bir amaç olarak düşünülebilir. Ancak, göçe ilişkin düzenlemelerde tüm yabancılar için listelenmesi beklenen sınır dışı etme sebeplerinin yanında bu bireyler için özel sebeplerin getirilmiş olması, onların diğer yabancılarla kıyaslandığında daha güvensiz bir statüde buldukları izlenimini vermektedir. Ek olarak Yasa'nın 15(6). maddesinde, çalışma karnesi alan konsomatrislerin pasaportlarının *Polis Genel Müdürlüğü Muhaceret Birimine* teslim edilmesi gerektiği düzenlenmiştir. Yukarıda belirtilen değerlendirmeye benzer şekilde, bu düzenlemenin de bireyi daha güvensiz bir konuma getirebileceğine işaret etmek gerekir. Belirtmek gerekir ki, gece kulüplerinde çalıştırılacak kişilerden, özellikle konsomatris ve revü artistleri çalıştıkları sektör bakımından insan ticaretine açık bir konumda yer alabilirler. Bu bireylere yönelik uygulamaların ve yasal düzenlemelerin bu nedenle, insan ticareti ile mücadeleyle yönelik geliştirilecek politikalar ekseninde hassasiyet ve titizlikle yürütülmesinin sağlanması gerekmektedir. Bu esnada, LGBTİ+'ların kırılganlık durumlarının göz önünde bulundurulması da önem arz etmektedir.

İş Yasası, bu grup içerisindeki bir diğer Yasa'yı oluşturmaktadır. Yasa'da özel bir ayrımcılık hükmü bulunmamakla birlikte, 2. maddesinde, haksız nedenlerle fesih bağlamında; cinsiyet, ırk, din, dil, inanç ve siyasal düşünce gibi nedenlerle hakkın kötüye kullanılması yoluyla iş akdinin işveren tarafından feshedilmesine yer verilmiştir. Ek olarak, Yasa'nın 16(6). maddesinde, işçinin dili, dini, ırkı, cinsiyeti ve siyasi düşüncesinin fesih nedeni olmadığı düzenlenmiştir. Ayrıca Yasa'nın 21(3). maddesinde, bir işyerinde aynı nitelikte işlerde ve eşit verimle çalışan kadın ve erkek işçilere sadece cinsiyet ayrılığı nedeniyle farklı ücret verilmeyeceği düzenlenmiştir. Belirtilen hükümlerin sadece belirli durumlarla sınırlı olarak dar bir çerçevede ayrımcılığı engellediği belirtilebilir. Öncelikle Yasa'da cinsiyet kavramının kullanılmış olmasına ve haksız fesih tanımının tahdidi olarak yapılmamış olmasına rağmen, cinsiyetin kadın ve erkek olarak anlaşılmaya müsait olduğu, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin ise kapsam dışı kaldığı görülmektedir. LGBTİ+'ların insan ticareti bakımından kırılgan bir özellik göstermesinin nedenleri arasında sosyal dışlanmanın yanında istihdam fırsatlarının kapatılmasıyla ekonomik dışlanmanın da etkili olduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Nitekim LGBTİ+'ların işe alımda cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinden dolayı ayrımcılığa maruz kaldıkları ve iş bulabildikleri durumlarda ise 'ifşa edilme' temelinde korku yaşadıkları, işyerlerinde ayrımcılığa, şiddete ve sömürüye maruz kaldıkları aktarılmaktadır¹⁷⁴. Bu bağlamda, İş Yasası'nda veya herhangi bir başka düzenlemede iş hayatının; işe alınma, iş koşulları, yasal haklar, ücretlendirme gibi tüm boyutları açısından cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğini kapsamına alan bir ayrımcılık yasağı düzenlemesinin bulunmamasının insan ticareti ile mücadele bağlamında önemli bir eksiklik olduğu değerlendirilebilir. Belirtilen eksikliğin giderilmesi uluslararası hukuktan kaynaklanan bir gereklilik olarak da değerlendirilmelidir. Benzer eksikliğin Sosyal Güvenlik Yasası' bağlamında da bulunduğu ayrıca belirtilmelidir. İlgili Yasa'da da herhangi bir ayrımcılık düzenlemesi yer almamaktadır. Anılan hususlara ek olarak, mevzuatın etkin şekilde uygulanmasının sağlanması ve denetlenmesi hususunda da gerekli özenin gösterilmesinin elzem olduğuna işaret edilmelidir. Örneğin, İş Yasası'nın 61. maddesinde, *'işçilere iş bulmak, işveren ve işlere işçi bulmak için, kazanç amacı ile olsun veya olmasın faaliyet gösterilmesi, çalışması veya büro açılması yasaktır'* ifadesine yer verilmekle birlikte özellikle

¹⁷⁴ Kuir Kıbrıs Derneği 1 Mayıs Basın Açıklaması, Gazetada Kıbrıs, 30.04.2020, <https://gazetadakisibris.com/cinsiyet-kimligimizden-dolayi-ise-alimda-ayrimciliga-maruz-kalmaktayiz/> (05.05.2020).

'danışmanlık' şirketleri adı altında ağırlıklı olarak internet üzerinden faaliyet gösteren bazı oluşumların insan ticareti amacıyla tedarik işlevini yerine getirdiği anlaşılmaktadır¹⁷⁵. Anılan hüküm doğrultusunda tamamen yasa dışı faaliyet gösteren bu oluşumların tespiti açısından gerekli denetimlerin artırılması yönünde bir gereklilik söz konusudur.

Bu grup içerisindeki son düzenleme olan Yabancıların Çalışma İzinleri Yasası'nın ise insan ticareti bağlamında herhangi bir hüküm ihtiva etmediği görülmektedir. İnsan ticareti ile mücadelenin ayaklarından birini teşkil eden mağdur koruması kapsamında, mağdurun rehabilitasyon sürecinde işe erişiminin kolaylaştırılması da önem arz etmektedir. Bu bağlamda, ilgili düzenlemelerde yabancı insan ticareti mağdurlarının çalışma izinlerine erişmelerinde kolaylık sağlanması bir gereklilik olarak değerlendirilebilir. Bu yönde bir düzenlemenin Yasa'da bulunmaması ise bir eksiklik olarak ele alınabilir.

Mevcut hukuki çerçevenin ikinci grubu ise göç ve sığınmaya yönelik düzenlemelerden oluşmaktadır. Bu alandaki düzenlemelerin yer aldığı temel yasal metin, Yabancılar ve Muhaceret Yasası'dır. Yasada insan ticareti mağduru yabancıların ülkede kalışını güvence altına alan bir düzenlemenin (ikamet izni gibi) bulunmadığı görülmektedir. Ek olarak, uluslararası korumaya ilişkin hüküm bulunmadığı gibi, kişilerin hayatlarının veya hürriyetlerinin ırk, din, milliyet, belirli bir toplumsal gruba mensubiyet veya siyasi görüşleri nedeniyle tehlike altında olabilecekleri veya işkence, insanlık dışı, kötü muameleye maruz kalabilecekleri, hayatlarının tehlike altında olabileceği bir yere gönderilmelerini yasaklayan bir uluslararası hukuk ilkesi olan geri gönderme yasağı (non-refoulement principle) düzenlenmemiştir. Bu hükümlerin düzenlenmemesi, sınır dışı etme konusunda da insan ticareti mağdurlarına yönelik herhangi bir güvencenin de getirilmemiş olması ile birleşince önemli bir eksiklik olarak öne çıkmaktadır. Yasa'da insan ticareti mağdurları ya da potansiyel mağdurlara yönelik usul güvenceleri getirilmemiştir. Bir başka deyişle, mağdur tespit usulü, mağdurların ülkede yasal olarak kalmasını, sınır dışı edilmeden korunmalarını sağlayacak güvenceler de bulunmamaktadır. Sınır dışı etmeye karşı güvence bulunmaması, mağdurun güvence altına alınması ve destek sürecinden faydalanmasının sağlanması bakımlarından önemli olduğu kadar, insan ticareti suçunun faillerinin yakalanması için mağdurun yetkililerle işbirliği yapabilmesine fırsat tanınması açısından da önemlidir. Ayrıca bireylerin sınır dışı edilmeye karşı güvencesiz kalması, faillerin bu güvencesizliği bir 'korkutma' ya da 'tehdit' unsuru olarak kullanması sonucunu da doğurabilecektir.

Yasal çerçevenin son grubunu ise Ceza Yasası oluşturmaktadır. Ceza Yasası'nda 2020 yılında yapılan değişiklikler insan ticareti ile mücadele bağlamında çok önemli gelişmeler olarak nitelendirilebilir. Öncelikle Yasa'ya eklenen bir düzenleme ile 'nefret söylemi' suçu düzenlenmiştir. İlgili suç Yasa'da şu şekilde kaleme alınmıştır (md. 171): 'Cinsel yönelimi, cinsiyet kimliği veya cinsiyeti dolayısıyla bir kişiden veya o cinsiyete, cinsel yönelime veya cinsiyet kimliğine sahip bir gruptan nefret edilmesine veya tiksinişmesine, o kişi veya grubun aşağılanmasına, küçük düşürülmesine, toplum içerisindeki itibarının zedelenmesine veya bir suça maruz kalacak şekilde hedef gösterilmesine yol açmak niyetiyle veya meselenin tüm ahval ve şeraiti göz önünde bulundurulduğunda böyle bir neticenin makul surette ortaya çıkmasına neden olacak şekilde beyanat veren, baskı yapan, yazı yazan, boyanmış şey veya benzer malzeme teşhir eden kişi hafif bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde 3 (üç) aya kadar hapis cezasına veya para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir'. Belirtilen düzenlemenin Ceza Yasası'na eklenmesi, oldukça olumlu bir gelişme olarak değerlendirilmelidir. Bu değişiklik, uluslararası hukuk ekseninde, cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği temelindeki ayrımcılığın yasaklanması yönündeki eğilime paralel bir tutum sergilenmiştir. Aynı zamanda da bu değişiklik, AIHM'in cinsel yönelim ve cinsiyet kimliği bakımından bilhassa özel hayatın korunması ile ilgili

¹⁷⁵ Bkz. <http://www.haberkibrisli.net/kktc/surekli-tehdit-alıyorum-h27938.html> (E.T.: 14.05.2021); ayrıca bkz. <https://www.kibrisgazetesi.com/kibris/insan-ticareti-ile-mucadelede-en-basarisiz-ulkelerdeniz-h93673.html> (E.T.: 14.05.2021); araçlara borçlandırma vasıtasıyla sömürüye yol açan uygulamaların oluşabileceğine ilişkin olarak bkz. Göynüklü, C.: Kuzey Kıbrıs'ta Göçmen İşçilerin İnsan Hakları, Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı Yayınları No: 6, Lefkoşa 2012, p. 32; 'adaya dışarıdan getirilerek' zorla fuhuş yaptırılan kadınların, aslında birer insan ticareti mağduru olduğu yönünde bkz. Erçakıca, M.: İnsan Ticaretiyle Mücadele ve Uluslararası Hukuk: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Örneğini Değerlendiren Bir İnceleme, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2020, vol. 22, no. 2, p. 741.

içtihadı ile de uyumludur. Ayrıca, nefret söyleminin kapsamına cinsel yönelim ve cinsiyet kimliğinin açıkça eklenerek bu eylemin suç olarak nitelendirilmesi, LGBTİ+'ların insan ticareti ile mücadele bağlamında hukuken güçlendirilmesi bakımından da önemli bir gelişme olarak kabul edilmelidir.

Ceza Yasası'ndaki önemli değişikliklerden diğer ikisi de göçmen kaçakçılığı (insan kaçakçılığı) ve insan ticareti suçlarının düzenlenmiş olmasıdır. Yasa'da göçmen kaçakçılığı şu şekilde düzenlenmiştir (md. 254 A): 'Her kim maddi menfaat elde etmek amacıyla, yasal olmayan yollardan; (a) Bir yabancıyı ülkeye girmesine imkân sağlarsa veya (b) Yurttaş olan bir kişinin veya bir yabancıyı yurt dışına çıkmasına imkân sağlarsa, İnsan Kaçakçılığı adı verilen ağır bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde 5 (beş) yıla kadar hapis cezasına veya para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir'. İnsan ticareti suçu ise şu şekilde düzenlenmiştir (md. 254 B): '(1) Her kim, zorla çalıştırmak veya fuhuş yaptırmak veya hizmet ettirmek veya kulluğa veya esarete tâbi kılmak veya vücut organlarının verilmesini sağlamak amacıyla tehdit, baskı, zor veya şiddet uygulamak, nüfuzu kötüye kullanmak, kandırmak veya kişiler üzerindeki denetim olanaklarından veya kişilerin çaresizliğinden yararlanarak kişinin ülkeye girmesine veya yurt dışına çıkmasına imkan sağlarsa veya kaçırırsa veya bir yerden başka bir yere götürürse veya sevk ederse veya barındırırsa İnsan Ticareti adı verilen ağır bir suç işlemiş olur ve mahkumiyeti halinde 10 (on) yıla kadar hapis cezasına veya para cezasına veya her iki cezaya birden çarptırılabilir. (2) Birinci fıkrada belirtilen amaçlarla girişilen ve suçu oluşturan fiiller var olduğu takdirde, mağdurun rızası olup olmadığına bakılmaz'. Ceza Yasası'na göçmen kaçakçılığı olarak da bilinen 'insan kaçakçılığı' ve 'insan ticareti' suçlarının eklenmesi, insan ticareti ile mücadele açısından önemli bir eksikliğin giderilmesini anlamını taşımaktadır. Öncelikle belirtmek gerekir ki, insan ticareti ile ilgili düzenleme insan ticareti ile mücadele bağlamında gerekli diğer adımların atılabilmesine öncülük etmesi bakımından başat bir öneme sahiptir. Düzenlemenin Palermo Protokolü ve Eylem Sözleşmesinde yer alan insan ticareti tanımı ile büyük ölçüde uyumlu olduğu görülmektedir. Nitekim, 31 Mayıs 2018 tarihinde sunulan değişiklik önerisinin gerekçesinde, Palermo Protokolüne de gönderme yapıldığı görülmektedir.

Ceza Yasası'nda getirilen değişiklikler arasında 'insan ticareti suçunun soruşturma ve kovuşturmasının devam ettiği durumlarda, bu suçun mağduru olduğuna ilişkin polis ve/veya mahkeme tarafından makul şüphe duyulan kişiler hakkında insan ticareti suçunun doğrudan sonucu olarak işlemeye zorlandıkları Yabancılar ve Muhaceret Yasası tahtında suç oluşturan fiiller bakımından herhangi bir cezai takibat ve idari para cezasının uygulanmayacağına' dair güvence de bulunmaktadır [md. 254(B)(5)(A)]. Bunun yanında, Yabancılar ve Muhaceret düzenlemesi kapsamında hakkında soruşturma ve kovuşturma devam ederken kişinin insan ticareti mağduru olduğu yönünde makul bir şüphe duyulması söz konusu olduğunda ise, ilgili soruşturmanın veya kovuşturmanın durdurulacağı düzenlenmiştir [md. 254(B)(5)(B)]. Bu husus özellikle, yukarıda ayrıntılı olarak bahsedilen AİHM'in oldukça yakın bir tarihte karara bağladığı V.C.L. and A.N. v. United Kingdom davası da göz önünde bulundurulduğunda oldukça önem taşımaktadır. Nitekim, AİHM'in bu kararda, mağdur ya da potansiyel mağdurların ceza soruşturmasına tabi kılınması halinin rehabilitasyon sürecini engelleyebileceği gibi, anılan kişileri tekrar mağdur olmaya açık hale getirebileceğine işaret ettiği görülmektedir¹⁷⁶. Mahkeme bu kararında devletlerin insan ticaretinin önlenmesi ve mağdurların korunması yönündeki pozitif yükümlülüklerinin anılan hususları da kapsadığına yönelik bir bakış açısı sergilemektedir.

¹⁷⁶V.C.L. and A.N. v. United Kingdom, para. 159.

KUZEY KIBRIS'TA İNSAN
TİCARETİNE İLİŞKİN DURUMUN
LGBTİ+'LARI MERKEZE ALARAK
DEĞERLENDİRİLMESİ

KUZEY KIBRIS'TA İNSAN TİCARETİNE İLİŞKİN DURUMUN LGBTİ+'LARI MERKEZE ALARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

2.1. Yöntem

İnsan ticaretini Kıbrıslı Türk toplumunda anlamak iktidar ilişkilerini anlamayı gerektirir. Bu da feminist yöntemle yani konumlandırılmış bilginin farkındalığı ile çalışmayı beraberinde getirir. Bir başka deyişle bilgi üretme yollarımızın ve bilginin toplumsal konumlarımızla bağlantılı olduğu ve eşitlik mücadelesinin yanında taraflı olduğumuz bilinciyle araştırmayı yapmaya çalıştık. Bu araştırma ile Kuzey Kıbrıs'ta insan hakları bağlamında LGBTİ+'ların yaşadığı insan ticareti risklerini anlamak için meseleyle bağlantılı olan kişilerle görüşme yapılmıştır. Katılımcılar araştırmada aktör olarak kodlanmıştır. Başka bir ifadeyle aktörler bu çalışmada “eyleyen, değişim yaratma gücü olan” özneler olarak tanımlanmıştır. Bu özneler ise kamu görevlileri, siyasetçiler, insan hakları aktivistleri, trans ve gey katılımcılardan oluşmaktadır. Aktörlerle yapılan derinlemesine görüşmelerde insan ticaretinin insan hakları hareketi, feminist örgütlenme ve LGBTİ+ hareketi çerçevesinde Kıbrıslı Türk toplumunun tarihsel, sosyal, siyasal bağlamda değişimi ve şu anda olan durum anlaşılmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda insan ticareti riski yaşayan öznelerin ise yaşam öyküsünü kavramak amaçlanmıştır. Hem literatürden hem de araştırma öncesi 1-2 Ekim 2019 tarihlerinde İzmir'de gerçekleştirilen Türkiye ve Kuzey Kıbrıs'ta insan ticaretine karşı mücadele veren örgütlerin deneyim aktarımının gerçekleştiği “Odak Grup Toplantısından” elde edilen bilgilerle yarı yapılandırılmış görüşme formları oluşturulmuştur. Araştırmacılar olarak *refleksivite (özdüşünümsel/düşünümsel süreç ve farklılıkları anlama)* (Patton, 2018) ile bir başka toplumda araştırma yapmanın zorluklarıyla birlikte kullandığımız bilginin kimin bilgisi olduğu bu bilginin sınıf, etnik, köken, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ ifadesi ve cinsiyet karakteristiği bağlamları sürekli sorgulanmıştır. Bu sorgulama araştırma yaptığımız öznelerle ilişkimizi de sürekli sorgulamayı beraberinde getirmiştir. İnsan ticareti araştırması yapanlar olarak sürekli eril tahakkümün en ağır biçimleriyle karşılaşmak yüzleşmek nedeniyle ikincil travma düzeyinde kalp ağrıları yaşadığımızı söyleyebiliriz. Bu ekseninde sahada görüşme yaptığımız aktörlerin özel yaşamlarıyla ilgili nüansları keşfederken kendi kimliklerimiz ve oluş sürecimizi de irdelediğimiz ve deneyimleriyle ortaklık kurduğumuz bu çalışmada özellikle aktörlerden dinlediğimiz insan ticareti mağdurlarının yaşadıklarını gözlemlemek ve dinlemiş olmak bile inanılmaz bir duygusal yük getirdi ve aynı zamanda bu gerçeklerin araştırmayla ortaya çıkarılacağına ilişkin amacımıza güç ve mücadele azmi verdi.

“Yabancı” olmamız bir yandan toplumun nüfus olarak küçük ölçekli olması nedeniyle araştırmaya katılanlar açısından bir açılma ve samimiyet yaratırken bir yandan da dışarda tutulma hissini beraberinde getirmiştir. Özellikle, polisler ve sağlık personelleriyle görüşme yapmak istediğimiz zaman kurumlardan izinlerin çıkmaması ve hastaneden ayrılmak zorunda kalmamız da yabancı olmamız ve toplumların mahremleştirilen cinsel politika konularını irdelememizle doğrudan bir bağlantısı olarak ele alınabilir.

Araştırma sürecinde öncelikle insan hakları, feminist ve LGBTİ+ örgütlenmesi içinde aktif yer alan aktörlerle görüşmek araştırma yaptığımız toplumun toplumsal siyasal kültürel bağlamını kavramamızı kolaylaştırmış ve oldukça zengin bilgiye ulaşmamızı sağlamıştır. Bu süreç devam ederken özellikle LGBTİ+'larla görüşmek oldukça zorlu olmuştur. Kıbrıslı Türk toplumunun liberal yapısı her ne kadar LGBTİ+'lar için bir açıdan damgalanma korkusunu azaltsa da, görünür olmak istemedikleri anlaşılmıştır. Bu doğrultuda araştırma süresince göçmen LGBTİ+'lara “kapalı topluluklar” oluşları nedeniyle ulaşamamıştır. Araştırma sürecinde 13 LGBTİ+ beyanı olan aktör (10 Trans Kadın, 1 Trans Erkek, 2 Gey) 5 uluslararası öğrenci ve insan ticareti alanında çalışan 19 aktörle görüşme yapılmış ve toplamda 37 kişiye ulaşılmıştır. Araştırmanın etik sorunlarından en önemlisi katılımcıların kimliğinin ortaya çıkma riski olmuştur. Bu riski ortadan kaldırmak için katılımcılara ilişkin sadece yaşlarına ve eğitim durumlarına ait bilgiler verilmiştir. Katılımcılar bazen bilgilerini paylaşmakta tereddüt etmişler bunun giderilmesi için kimliklerini açığa çıkarmayacak bir yöntem geliştireceğimize inandıklarında güvenle paylaşımda bulunmuşlardır. Bir diğer konu ise araştırma yaptığımız süreçte Dünya Sağlık Örgütü'nün COVID-19 salgınına ilan etmesiyle görüşmeler dijital ortamda yapılmıştır. Yüz yüze

yapılması gereken derinlemesine görüşmelerin online yapılmış (9 kişi) olması ilk etapta güvenilir bilgi almak açısından bir sorun yaratacağı endişesini yaratsa da araştırmacılar olarak görüşmelerden tatmin olduğumuzu söyleyebiliriz. Bununla birlikte Zoom uygulaması aracılığıyla yapılmış olan görüşmelerin yüz yüze yürütüldüğü zamandaki gibi katılımcıların gönüllü katılımı ve izni alınarak yürütülmüş ve ses kayıtları alınmıştır.

Araştırmada yapılan görüşmelerde alınan kayıtların ardından olduğu gibi deşifre edilmiştir. Deşifreler ise alanında uzman bir çalışan tarafından Inq Scribe programı kullanılarak deşifre edilmiş ve word dosyası olarak hem araştırmacılar hem de Kuir Kıbrıs Derneği tarafından anonimleştirilerek arşivlenmiştir. Araştırma kapsamında alınan ses kayıtları kodlama sonrası silinmiştir. Green ve diğerleri (2007, s. 546) veri analiz sürecini; verilere yoğunlaşma (data immersion), kodlama, kategori yaratma ve temaları belirleme şeklinde tanımlar. Veri analizi, veri üreten görüşmelerle birlikte başlar ve gerçekleşir. Araştırma sonuçlarının güvenilirliği, ses kayıt cihazıyla kaydedilen bilgilerin yazıya aktarılmasıyla sağlandı (Creswell, 2013). Analize başlamak için tüm görüşme deşifreleri tamamlandı ve baştan sona tüm deşifreler okundu. Veriler NVIVO 12¹⁷⁷ programı ile analiz edildi.

İlk kodlamalar satır satır kodlayarak açık kodlama (open coding) şeklinde gerçekleştirildi. Strauss ve Corbin (1998, s. 143) açık kodlama sürecinde araştırmacının kategorilerin boyutsal olarak nasıl şekillendirdiğini araştırarak kategori oluşturmayla ilgili olduğunu belirtir. Yoğun şekilde yapılan açık kodlamalar sonucunda çok fazla sayıda kod elde edildi. İlk birkaç görüşmenin kodlamasından sonra kategoriler belirginleşmeye başladı. Bu beliren kategoriler temelinde deşifreler tekrar tekrar gözden geçirildi. Kodlamalar sistematik olarak ele alınarak hangi kategorilerin hangi temalarla ilişkili olduğunu belirlendi. Araştırma çıktılarının doğrulukları 3 kişi tarafından değerlendirilerek *dış denetim* yoluyla geçerlik sağlandı (Creswell, 2013; Miles ve Huberman, 1994). Bu deşifreler açık kodlamalarla ortaya çıkan anlam birimlerinin birbirine benzer olanları alt kategorileri belirlemiştir. Alt kategorilerin benzer olanları ise temaları ortaya çıkarmıştır.

2.2 Tema 1 Analizi: İnsan Ticareti Ekseninde Kıbrıslı Türk Toplumunu

2.2.1 Kıbrıslı Türk Toplumunun Sosyal, Ekonomik, Siyasal ve Politik Yapısı

Aktörler Kuzey Kıbrıs'ın ekonomisinin Türkiye'ye bağımlı kalması sonucu sürekli bir ekonomik darboğaz içerisinde yaşadığını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra toplumun gelir kaynağı olarak eğitim, turizm ve hizmet sektörlerini ifade etmişlerdir. Örneğin: aktörler toplumun nüfusunun çok büyüdüğünü mevcut ekonomik etkinliklerin yetersizliğine ve yanlış yönetimine dair görüşlerini belirtmişlerdir. Aktörler bu ekonomik durumun toplumda yarattığı güvensizlik, belirsizlik, gettolaşma ve karmaşayla birlikte yaşanan eşitsizliklere de değinmişlerdir. **Aktör 11** bu eşitlikçi olmayan toplum yapısının özellikle göçmenler açısından insanlık dışı uygulamalar ortaya çıkardığını belirtmiştir. Kuzey Kıbrıs'a dair bu özel sosyal, kültürel ve ekonomik yapının yine bu topluma özgü bir muhafazakarlık inşası oluşturduğunu araştırmaya katılanlar aşağıdaki gibi belirtmişlerdir.

"... Coğrafya olarak da küçük bir toplum nüfus olarak da küçük bir toplum. Bir yandan da kendisini dışarıdan gelen tehditlere karşı müdafaa etmeye çalışmış bir toplum" (Aktör 9)

Aktörler burada yaşanan kendine özgü muhafazakarlığın etkilerinin en çok ekonomik, sosyal, kültürel sermayesi güçsüz olanlar yani mülteciler, LGBTİ+'lar, HIV ile yaşayanlar tarafından deneyimlendiğini belirtmişlerdir. Bu güçsüz grupların oluşmuş muhafazakarlığın yansımalarının sosyal dışlanma ve ekonomik, cinsel, bedensel sömürü olarak yaşandığını anlatmışlardır. Ayrıca aktörler toplumun geneline yansıyan toplumsal duyarsızlık, ötekini canavarlaştırma, siyasal ayrımcılık, çocuk istismarı, uyuşturucu, kumar, hırsızlık, dolandırıcılık gibi sorunlara da değinmişlerdir.

Kuzey Kıbrıs'a dair bu özel sosyal, kültürel ve ekonomik yapının yine bu topluma özgü de bir mücadele ve sorunlarla baş etme biçimi ile liberallik inşası oluşturduğunu araştırmaya katılanlar

¹⁷⁷ NVIVO 12 programına ücretsiz erişimimiz ise Ankara'da faaliyet gösteren bir feminist kadın örgütlenmesi olan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifi'nin sayesinde olmuştur. Araştırma sürecinde donanımlarını kullanmamızı sağlayan Yeryüzü Kalkınma Kooperatifine bu hususta teşekkür ederiz.

belirtmişlerdir. Bu liberal anlayışın toplumun daha çok orta sınıf için eşcinsel ilişkileri kabul etmeye katkısı olduğuna da ayrıca dikkat çekmişlerdir.

Aktör 20 ise insan ticareti bağlamında gece kulüplerine ilişkin duyarlılık olmadığı, empatik davranılmadığı, normalleştirildiği toplumun kendine ilişkin sorunlarıyla ilgili tepkilerin ise refleks biçiminde olup toplumsal tepkilere dönüşmediğini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan trans aktörlerden **Aktör 6** LGBTİ+'lara yönelik ayrımcılığın yaşanmadığını toplumun alıştığını birbirleriyle ilişkilerinde dışlayıcı pratiklerin olmadığını belirtmiştir.

"Hiç ben duymadım burada öyle şeyler. Bizim buradaki insanlar çok rahat, tamam illa ki homofobikler var canım ama onlar da alışıyor yani, öyle kötü kötü bir şey yok, birkaç tane cimbizla belki tutabilirsin ama öyle çok yoktur. Gerçi ben daha çocuktum barda çalışıyordum burada, gene kötü bir olay gelmedi hiç başıma yani. Zaten burada herkes birbirini tanır eski translar, yıllarca birlikte çalıştılar hepsi arkadaş yani hiç kötü bir insan yok aralarında, hepsini tanısanız görürsünüz zaten. Çok iyi insanlar, hepsi kendi hallerinde insanlar..." (Aktör 6)

Kuzey Kıbrıs'a dair bu özel sosyal kültürel, siyasal ve ekonomik yapının yarattığı muhafazakarlık ve liberallik yelpazesinin oluşturduğu sorunların çözümünde kolaylaştırıcı ve zorlaştırıcı faktörleri de aktörler aşağıdaki biçimlerde dile getirmişlerdir. Hem coğrafi hem de nüfus olarak küçük bir ülke olmak örgütlenmeyi dolayısıyla değişimi kolaylaştırmaktadır. Ayrıca adada bulunan askerlerin bu muhafazakâr yapının korunmasında etkili olduğu görülmektedir. Hükümetin sık sık değişmesi ise en önemli zorluklardan biri olarak görünmektedir. 1974'te Kuzey Kıbrıs'ın Türkiye'ye açılması yani üniversite okuyup sol hareketin rüzgarından etkilenen 1978 kuşağının ve bu kuşağın çocuklarının Avrupa'ya açılması bu liberalliğin inşasında önemli olduğunu öğrenmekteyiz. Adanın dışardan gelen değişim dalgalarından çok çabuk etkilendiği bunun da bir avantaj olduğunu belirtmişlerdir. Ancak Kıbrıs sorununda umutsuzluk yaratılmasının milliyetçi muhafazakâr bir değişim altyapısının oluştuğuna dikkat çekmişlerdir.

Sonuçta adada oluşan liberal ve muhafazakâr yelpaze; Türkiye ve Kıbrıslı Rumlar arasında kalmış bir toplum olmanın yarattığı bir mağduriyet dilinden söz etmeleri de toplumsal sorunlara ve değişimlere verdiği tepkileri anlamamızı sağlayacaktır.

2.2.2 Toplumsal Cinsiyet İlişkileri ve Cinsel Politika

Cinsel politika kavramı Kate Millett (2018)'in belirttiği üzere toplumun her yerine sinmiş ve en küçük toplumsal kurumlardan hükümet sistemlerine kadar işletilen tarihsel ve sosyal bir politikadır. Cinselliğin cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği ekseninde deneyimlenen ve gerçekleşen ilişkiler bütünü politik bir bağlamı olduğu ele alındığında her toplumun kendine göre bir toplumsal cinsiyet rejimi ve cinsel politika düzenlemelerinin mevcut olduğunu söyleyebiliriz. Bu bağlamda, Kıbrıslı Türk toplumundaki toplumsal cinsiyet rejimini anlamak ve bu rejimin Kuzey Kıbrıs yerelinde bu bölgede yaşayan aktörlerin anlatılarından yola çıkarak ele almak, durumu betimlemek önem arz etmektedir. Çünkü, her küçük anlatı kendi içinde kişisel olan özel deneyimleri ve bu deneyimlerin toplumsallığını muhteva eder. Bu noktada ele alınan uğraklar olarak evrensel ataerkil kodların ve heteroseksüel cinsiyetçiliğin Kıbrıslı Türk toplumundaki tezahürlerini ve Kıbrıslı Türk toplumundaki etnik-sınıfsal cinsel politikayı irdelemektedir.

Bu doğrultuda ilk olarak Kıbrıslı Türk toplumu yerelinde kadınların ikincilleştirildiği, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ayrımların olduğu ve eril-hegemonik kodların işletildiği bir toplum düzeni karşımıza çıkmaktadır. Bu durum **Aktör 14**'ün anlatısında şöyle ifade edilmiştir; *"İkinci derecedirler kadınlar yani çok acınmaz kadına, yapmasaydı düşmeseydi aklını kullansaydı denir"*. Ek olarak, **Aktör 9**'un anlatısında da belirtilen bu durum Kuzey Kıbrıs'ın tarihinde ve günümüzde geliştirilen Avrupa Birliği ilişkileriyle ele alınan ve çatışan bir Avrupalılık kimliğiyle şöyle dile getirilmiştir; *"... kendilerini Avrupalı gibi görseler görmek isteseler de aslında ataerkinin çok ciddi şekilde hissedildiği normların içerisinde yaşıyoruz, yani bu da bir realite"*. Başka bir konu olarak da katılımcıların anlatılarından elde edilen bir bulgu olarak Kıbrıslı Türk erkeklerin toplumsal cinsiyet konuları bağlamında milliyetçilik ve modernlik arasında bir çıkmazı olduğu görülmektedir; *"Kıbrıslı Türk erkekliğinin kurgusunda o modernizm çok içkindir ya hani biz kadın konularında tabii ki öncü olacağız tabii ki şey olacağız vs."*

diye, öyle bir yedirememe de var onun için işte bu konuda ses yükseldiğinde çok açıktan da saldırmaz, o modernistliğine toz kondurmaz çünkü biz çok moderniz işte biz İngiliz kültürü gördük vs. kurgusuna çok da yediremez” (Aktör 11). Etnik ve sınıfsal cinsel politika bağlamında ise erkekliğin ve erkek öznenin ön plana çıktığı Kıbrıslı Türk toplumunda sınıfsal bir ayrışmanın olduğu, bu sınıfsal ayrışmanın kişilerin elde ettiği sermaye ve mülkiyet kadar etnik köken ve cinsel yönelim temelinde de farklılaşan unsurların olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca, bu unsurların kültürel ve yapısal kurumlarda da kendini var ettiği ifade edilmektedir;

“Şunu rahatlıkla söyleyebilirim ki beyaz Kıbrıslı Türk diye bir şey var, - kabul edilmese de bu- beyaz Kıbrıslı Türk işte heteroseksüel, beyaz, geliri iyi olan erkek ve bu erkeğin bir hakimiyeti var gibi. Var gibi değil de var. Ve bu hem yapısal hem sistemsel hem kültürel anlamda çok farklı, gözle görülmeyen birçok yapı var. Bu yapılar daha çok beyaz Kıbrıslı Türklerin işine yarayan yapılar. Poliste de aynısını görürüz, iş başvuruları yaptığımızda da aynısını görürüz, bir sorunumuzu dile getirdiğimizde de sorunumuzu çözmeye çalıştığımızda da aynı şeyi görürüz. Ben çok ciddi dışlayıcı bir mekanizma olduğunu düşünüyorum burada” (Aktör 20)

Bu ayrışmanın ve farklılaşmanın erkeklerin seks işçilerinin bulunduğu mekânların kullanımında bile farklı olduğu bir toplum düzeni işaret edilmiştir. Ek olarak, Kıbrıslı Türk toplumunun değişen dinamikleri bağlamında artan uluslararası öğrenci ve göçmen nüfusu da bu cinsel politikanın etnik ve sınıfsal boyutuna işaret eder niteliktedir. Aktör 16'nın anlatısında Kıbrıslı Türk toplumunda ırkçılık, cinsiyetçilik ve sınıfçılığın kesişimsel bir cinsel politika olarak yürütüldüğü ifade edilmiştir; “Kıbrıs Türk toplumu hem cinsiyetçi hem ırkçı hem sınıfçı bir toplumuz biz ve genelde işte bu Kıbrıslı Türk dediğimiz kesim daha fazla orta sınıf ve üzeri bir toplumdandır bahsediyoruz, yani o yüzden o ırkçılığın çok sınıfçı bir boyutu da var”. Özellikle, sahada gözlemlenen bir bulgu olarak sürekli bir şekilde siyahi kadınların ya da gelişmekte olan ülkelerden gelen kadınların erkekler tarafından ezotikleştirildiği, objeleştirildiği ve fantezileştirildiği gündeme gelen yargılardan biridir. Bu yargı ise Aktör 28'in anlatısında şöyle ifade edilmiştir;

“Yani mutlaka yabancılara karşı bir ırkçılığımız var; özellikle siyahilere karşı ama bugün baktığımız zaman özellikle siyahi kadınlara karşı bir fantezi algısı, bir nesneleştirme var...[]... Gecenin ikisinde diyor kadın, kapıma gelip “kebab” diye bağırıyorlar varmış. Kebab getirdim diyecek işte kadın kapıyı açacak ve tecavüz edecek yani hikâye bu. Telefonla yurtlardaki insanları arayanlar sen zenci misin diyenler, yolda laf atılmadan taciz edilmeden yürüyemeyen kadınların yeri burası yani”

Cinsel politikanın kadınlar/kadınlık, erkeklik ve kesişimsel cinsel politika uğraklarından sonra bu çalışmanın temelini oluşturan cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği bağlamında Kıbrıslı Türk toplumunun LGBTİ+'lara yönelik tutumu da toplumsal cinsiyet ilişkilerini anlamak ve eşitsizlikleri irdelemek ekseninde önem arz etmektedir. Bu doğrultuda Kıbrıslı Türk toplumunda heteroseksüel cinsiyetçiliğin yansımaları bağlamında LGBTİ+'ların yaşamlarının önemsizleştirildiği, heteroseksüel bireylerle yurttaşlık ve haklar bağlamında eşit fırsatlara sahip olunmadığı ve rahat yaşayamadıkları hususunda bir toplumsal cinsiyet rejimi olduğu gündeme gelmektedir. Bu doğrultuda LGBTİ+'lara yönelik insanların konumları, sınıfsal arka planları, yaşam koşullarına göre değişen bir tutumlar silsilesinin olduğu da ifade edilebilir. Bu doğrultuda bazı katılımcılara göre tabu olmaktan çıkan (Aktör 10); toleranslı bir toplumun olduğu (Aktör 14); bazı katılımcılara göre ise ciddi bir tabu ve ciddi bir karşıtlık (Aktör 28) olduğu ifade edilmiştir. Ancak, Kıbrıslı Türk toplumunun yapısı bağlamında katılımcıların genel olarak anlatılarından elde edilen nüanslar bağlamında LGBTİ+'lara yönelik tutumlar noktasında muhafazakârlıkla liberallik yelpazesinde gidip gelen ve önyargılı bir toplumun olduğuna işaret edilir niteliktedir.

Belirtilen bu nüansların ise bir çıktısı olarak karşımıza LGBTİ+'lar bağlamında Kıbrıslı Türk toplumunda farklı sorunlar gündeme gelmektedir; gizlenme ve görünür olamama, aktivist eylemliliğe yönelik tepkiler ve hak arayışı konusunda yaşanan sıkıntılar. Görünürlük sorunu ele alındığında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği bağlamında baskı ve ayrımcılıkla karşılaşan birçok toplulukta olduğu gibi gizli kalmak, görünür olmamak kişilerin kendini korumak adına geliştirdikleri bir strateji olarak okunabilir. Bu strateji ise katılımcılar tarafından LGBTİ+'ların çoğunluğu için geçerli olduğunu ifade ederken spesifik olarak trans kadınların daha kapalı bir yaşam sürdüğünü ifade etmişlerdir. Ancak, bu strateji aslında beraberinde hak arayışı konusunda yaşanan sıkıntıları da gündeme getirmektedir. Bununla ilgili görüşlere ise Aktör 3 ve 4'ün anlatısında bu araştırmanın da temel noktasını oluşturan insan ticareti

bağlamında kesişimsel bir noktayla karşılaşılmaktadır;

“Bu insanlar bununla ilgili hiç konuşamıyor; hiç hakkını arayamıyor çünkü bir polise gitse bir sağlık kurumuna gitse belki de daha fazla özetle cinsel şiddet mağduru olacaktır hani okey insan ticaretinden kurtuldum cinsel şiddet... hani hangisinden kurtulayım şiddetin noktasında, o yüzden gizlemeyi seçiyor olabilirler diye düşünürüm...”

Bu doğrultuda hakların kazanılması ve korunması bağlamında LGBTİ+'ların aktivist eylemlilikleri ve toplumsal dönüşüm çabaları bu grubun güçlenmesi ve görünürlüğü bağlamında önem arz etmektedir. Ancak bu noktada yine anlatılardan da görüleceği üzere fırsatların olduğu kadar engellerin de olduğu ve *alaycı bir söylemle homofobinin* olduğu ifade edilmiştir.

Ne var ki, hak arayışları, özgürlük ve görünür olma ve aktivist eylemlilik bağlamında gerçekleştirilen her mücadelenin Kıbrıslı Türk toplumunda dönüştürücü ve değiştirici etkisinin olduğu katılımcıların anlatılarından görülmektedir; *“Ülkemizde bir değişim var. LGBTİ+ arkadaşlar mutlu değiller, her ortamda cinsel kimliklerini dillendiremiyorlar ama eskiye göre “in the closet” olan arkadaşlar bizimle iletişime geçiyor [ama] yıllar içinde bir gelişme mevcut”*. (Aktör 10); Son olarak insan ticareti ekseninde cinsel politikayla kesişen bir konu olarak Kıbrıslı Türk toplumundaki seks işçiliğinin değişen tarihi de iktidar ilişkilerinin anlaşılması bağlamında önem arz etmektedir. Bu noktada seks işçiliğinin değişen tarihi bağlamında katılımcıların anlatılarında şöyle bir hikâyeye işaret edilmektedir; eskiden mahalle aralarındaki evlerde ya da belli sokaklarda o sokaklarda seks işçiliği yapan orta yaşta olan kadınların, *teyzelerin* evleri olduğu ve bu işi icra eden kadınların toplumun bir parçası olduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada katılımcıların anlatıları da bu görüşü betimler niteliktedir;

“...bu işi yapan kadınların hani böyle izole edilmiş falan değil, bir parçası toplumun...” (Aktör 17);

“...genelevi kendi çalıştırdığı yer de buradaydı, kadınlar orada seks işçiliği yapıyordu ve görünürdü yani, toplumun içerisindeydi.” (Aktör 20).

Belirtilen bu anlatının ise Kıbrıslı Türk toplumunda belirgin bir şekilde değiştiği anlatılarda görülmektedir. Özellikle 1990'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla başlayan göç hareketi ile Kuzey Kıbrıs'ta genelevlerin yerini gece kulüpleri almaya başlamış ve seks işçiliğinin ve seks işçisi kadınların toplumdan *izole edilen* bir dönüşüm sürecinin olduğuna anlatılarda işaret edilmiştir. Ek olarak, bu işi yapan kadınların daha görünmez hale getirilmesi ve görünmezliğin getirisi olarak da şiddetin değişen boyutları ve bu belirtilen mekanlarda çalışan kadınların *insandışılaştırıldığı* da katılımcıların anlatılarında ifade edilmektedir;

“Şimdiyse onlar sanki tam olarak insan değil, ne de olsa görmüyoruz tanımıyoruz konuşmuyoruz vs.” (Aktör 20).

Son olarak, bu değişim ve dönüşüm sürecinde seks işçilerine yönelik ayrımcı tutumlarında arttığı ve değiştiği görülmektedir. Eskiden toplumun içinde olan bu kadınların şimdi ise görünmez hale getirilmeleleriyle beraber toplumdaki özellikle orta sınıf ve orta-üst sınıf mensubu kadınlar tarafından da *evliliklerini ve sıcak yuvalarını yıkan kadınlar ve her toplumun bir pis gideri vardır* söylemleriyle kötü gösterme ve insandışılaştırıcı söylemlerle ötekileştirildikleri de görülmektedir. Bu görüşe ek olarak, Aktör 21 tarafından aktarıldığı üzere seks işçilerinin toplum dışına itilmesi ve gece kulüpleri adı altında kapatılmasıyla beraber gece kulüpleri; sadece bu *hizmetlerden* yararlanabilen *bizim giremediğimiz, erkeklere ait kapalı bir dünya* olarak tasvir edilmiştir. Belirtilenler dışında bu anlatılarda LGBTİ+'ların yaptığı seks işçiliğine yönelik anlatıların bulunmaması da bu çalışma bağlamında farklı bir noktaya işaret etmektedir; *görünmeyen bir tarih ve emek-iktidar ilişkileri*. Bu noktada ataerkil kültürel kodların işletilmesi, seks işçiliği yapan bireylere yönelik ayrımcı tutumlar ve seks işçiliği bağlamında kapatılma kültürünün işletildiği bir toplum yapısı içerisinde LGBTİ+'ların seks işçiliğinin görünmezliği de bir cinsel politika olarak irdelenmeli ve insan ticaretine maruz bırakılma riskleri de bu betimlemeler üzerinden ifade edilmesi gerekmektedir.

2.2.2.1 Gece Kulübü Çalışanları

“Ya bu eylem ilk eylemdi gece kulüpleriyle ilgili, işte ilk siyasi söz” (Aktör 12)

2.2.2.1.1 Gece Kulüplerinin Cinsel Politikası ve Sorunu Anlamak

Kuzey Kıbrıs'ta tarihsel olarak önceki bölümlerde değinilen anlatılardan anlaşıldığı üzere gece kulüpleri sorunu ilk olarak feministler tarafından gündeme getirilmiş ve bu kulüplerdeki çalışan/çalıştırılan kadınların yaşadıkları sorunların aslında evrensel insan ticareti tanımı ve unsurlarını teşkil eden nüanslara sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu eksenle Kuzey Kıbrıs'ta insan ticareti çalışmalarında uğrak olarak kabul edilebilecek gece kulüplerinin öznesi kadınlar ve seks işçiliği olduğu için gece kulüplerinin sosyal-cinsel politik bağlamının irdelenmesi gerekir. Hatırlamak gerekirse 90'lı yıllarda Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla beraber özellikle Rusya, Moldova, Ukrayna, Slovakya gibi ülkelerden gelen kadınların Kuzey Kıbrıs'ta gece kulüplerinde çalışmaya başlaması ve her geçen gün artan gece kulüpleri sayısı adaya gelen eski Sovyet Ülkeleri uyruklu kadınların da eş zamanlı olarak sayısının artmasıyla beraber özellikle zorla çalıştırma unsurları, insan ticareti unsurlarının gündeme geldiği bir durumdan söz edilebilir. Bu eksenle gece kulüplerinde nasıl bir cinsel politikanın olduğu irdelendiğinde feminist eylemlilikler ekseninde katılımcıların anlatılarında betimlenen durumlardan biri şudur: *Araştırmaya katılan aktörlerin kişisel yaşamlarıyla iç içe bir sorun olması*. Kuzey Kıbrıs'ta toplumsal cinsiyet ilişkileri kısmında betimlendiği üzere gece kulüpleri erkeklerin erken/ilk cinselliklerini öğrendikleri ve deneyimledikleri bir mekân olarak karşımıza çıkmaktadır. Her ne kadar katılımcılara göre Kuzey Kıbrıs'ta cinselliğin yaşanması bağlamında eskiye göre biraz daha rahatlamının olduğu ifade edilse de gece kulüpleri hala erkeklerin cinselliği deneyimleme anlamında önemli mekanlarından birini teşkil etmektedir ve bu durum **Aktör 11**'in anlatısında şöyle ifade edilmiştir: *Yani o zaman çok daha yoğun bir talep vardı, erkek çocuklarının yeni işte cinsellikle tanışması üzerinden uygulanan bir sistemdi, bu yavaş yavaş geriledi yani bizim yaşıtımız olan arkadaşlarımızla konuştuğumuzda birçoğu gerçekten de ilk deneyimini gece kulübünde yaşamış*. Bu anlatıya ek olarak özellikle erkekliğin toplumsal inşası sürecinde önemli bir uğrak olarak *cinsellik* ve *milli olma* (Selek, 2008; Barutçu, 2013) Kıbrıslı Türk toplumu için de geçerli olup Türkiye'deki genelevler ya da **Aktör 30**'un ifade ettiği üzere *mutlu sonlu masaj salonları* aracılığıyla deneyimlenen ilk cinsel pratiklerin Kıbrıslı Türk toplumundaki tezahürü olarak gece kulüpleri ele alınabilir. Ek olarak, bu cinsel deneyimler konusunda gece kulüplerine gitmeyen erkeklerin üzerinde bir baskı mekanizmasının da oluşturulduğu ancak feminist hareket ve LGBTİ+ hareket sayesinde özellikle son 10 yıla nazaran bu baskının göreceli olarak azaldığını ifade eden ve kendini erkek olarak tanımlayan katılımcılardan **Aktör 20**'nin anlatısında karşımıza çıkmaktadır: *...oraya gidenler anlatırdı gidilmesi için zorlanırdı vs. mesela ben gitmediğim için baskı gördüğümü hatırlıyorum...* Bu noktada kadınların bakış açısından ele alındığında ise gece kulüpleri Kıbrıslı Türk toplumunun yaşamının içinde yer edinen ve erkekler tarafından bir kültür haline getirilen(!) bir mekân olarak, kadınlar için özellikle feminist kadınlar için ise farklı bir anlam teşkil etmektedir. Çünkü katılımcıların anlatılarında erkeklerin gece kulüplerindeki kadınlara yönelik uyguladığı cinsel şiddeti *erkeklik performansı* ve *kadınların haz aldığı gerekçesi* yani *bir strateji olarak sahte orgazm(!)* aracılığıyla meşru kılınan bir toplum yapısının olduğu görülmektedir. Bu durumla ilgili cinsel politikanın uygulandığı mekanlardan biri olarak gece kulüplerindeki bu meşrulaştırma ile ilgili **Aktör 12**'nin anlatısında şöyle ifade edilmiştir:

“Mesela bizim gece kulüplerine giden liseli erkeklerde şey vardı, e işçisi gider askeri gider biz süslenip gideriz mis gibi çocuk görür onların hoşuna bile gider bizim gitmemiz derlerdi. Yani şeyi çok iddia ederlerdi onların da hoşuna gider ki diye, kavga çıkarırdım ben de çocukluktan gelen enerjiyle işte utanmaz mısınız siz yaptığımız tecavüzdür falan filan gibi böyle duyduğumda ...[]... Bence hiçbir zaman bu insanlar kadın orgazmını öğrenmemişlerdir ...[]... ilk cinsellik deneyimlerinin gece kulübünde olduğunu düşünün. Sürekli her şeyden zevk almak zorundaymış gibi yapmak zorunda olan, akşam yiyeceği yemek ona bağlı olan biriyle yaşadığını düşün ilk cinsel deneyimini”

Özellikle feminist katılımcıların gece kulüplerinde zorla çalıştırma, kandırma ve cinsel sömürü noktasında seks işçiliğinin 'seks köleliğine' dönüştüğünü ifade etmeleri ve bu sisteme kendi hayatlarının birçok evresinde tanık olmalarından ötürü Kıbrıslı Türk toplumundaki feminist hareketin de temel uğraklarından birine de dönüşmüştür. *Çünkü, kişisel olan politiktir...* Bu durumla ilgili kendi anlatısında hayatından bir iz olarak paylaşan **Aktör 12** kendi ailesindeki erkeklerin de gece kulübüne gittiğini ve orada çalışan kadınların neleri deneyimlediği ve kendisinin neler hissettiği konusunda bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“Bir de mesela geçmişime dönecek olursak ben gece kulübünde çalışan kadınları çok önceden görürdüm çünkü benim anneannem ve dedemin Z lokantası var ve X’te çok ücra bir köyde bir Z lokantası. Biz nenemle mesela iki üç kere ya mutfakta ya tuvalette ağlarken bulurduk kızları nenemin ...[]... İngilizcesi vardı konuşurdu onlarla, hep adamlara öfke duyardı çünkü hele o dönem deception –kandırma- çok uç noktadaydı, en azından benim çocuk aklımla yorumladığım ki sonradan yapılan çalışmalarda da ya da insanlar da bunu söyler, yani o dönem mesela hemşire olan, doktor ...[]... Onun için böyle hep çok da hassas bir nokta olurdu ben sadece çok küçük aklımla ya da ilkokulda ortaokulda işte Natasha dediklerinde orospu dediklerinde çok kavga ederdim yaşitlarımla ...[]... böyle alıp kaçmak isterdim onları...”

Belirtilenlere ek olarak gece kulüplerine yönelik Kıbrıslı Türk toplumunda üretilen cinsel politikanın sınıfsal, militarist ve zenofobik boyutuyla ilgili olarak katılımcıların anlatılarında bir dönem medyanın ve feministlerin gündemini derin bir şekilde etkileyen bir açıklama olarak *Olmazsa burada kırk bin asker var hepimizi şey yaparlar! Bunu meclisten söylüyorlar ...[]... İşte bu kadar erkek işçi var yabancı işçi var karlarımızı kızlarımızı nasıl koruruz...* (Aktör 17) söylemleri aracılığıyla bir eril politika olarak Kıbrıslı Türk olmayan kadınları Kıbrıslı Türk olan kadınlardan ayrı tutan, ötekileştiren, cinsel şiddet uygulamaya açık bir hale getiren bu söylemler ise gece kulüplerindeki kadınlara yönelik uygulanan sınıfsal-militarist-zenofobik yani kesişimsel bir cinsel politikanın da mevcut olduğu katılımcıların anlatısı doğrultusunda ifade edilebilir.

2.2.2.1.2 Gece Kulüplerine ve Seks İşçiliğine Yönelik Tutumlar ve Algılar

“Onların da bizim gibi insan olduğu, işte kötü kadın şu bu vs. değil de onun da bir anne belki onun da genç bir kadın onun da bir evlat belki de üniversiteyi yeni bitirmiş vs. olduğuna dair bir farkındalık gerekli...” (Aktör 20)

Katılımcıların gece kulüpleri ve gece kulüplerinde yaptırılan seks işçiliği konusundaki ortak noktaları bu işin hukuki olarak tanımlanan bir meslek olmaması ve bununla beraber hakların, işçi hakları gibi haklar ekseninde oluşan mahrumiyetlerin mevcut olduğu şeklindedir. Bu doğrultuda öneri olarak katılımcıların geneli seks işçiliğinin hukuki bir düzleme oturtulup, sendikalaşma ve örgütlenmenin önünün açılmasına yönelik düzenlemelere odaklanılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Katılımcıların anlatılarında gece kulüpleri ve gece kulüplerindeki seks işçiliği konusunda feministler ve erkek egemen örgütlenmeler ve hatta feminist örgütlenmeler arasında da abolisyonist yaklaşım ve reformist yaklaşım ekseninde farklılıklar ve çatışmaların olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada katılımcıların anlatılarında gece kulüpleri *sorununun görünmez olması ve insan ticareti kapsamında değerlendirilmemesinden* ötürü güncel bağlamda gece kulüplerinin kapatılması ya da seks işçiliğini yasaklamaya yönelik geliştirilecek düzenlemelerin orada çalışan kadınlar için şiddeti/potansiyel şiddeti daha görünmez hale getireceği konusunda bir fikir birliği olduğu görülmektedir. Bu sebeple insan ticareti risklerini en aza indirmek/ yok etmek anlamında çalışacak kadınlara yönelik sosyal ve yasal hakların oluşturulması yönünde katılımcılar taleplerini ifade etmişlerdir. Sonuç olarak, seks işçiliği ve gece kulüpleri sorunları konusunun gündeme getirilmesi beraberinde kazanımları getirmiş olsa da katılımcılar bu konuda farkındalığın geliştirilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

2.2.2.1.3 Gece Kulüpleri Sorununun Politikleştirilmesi ve Gündeme Getirilmesi

Belirtilenler ışığında gece kulüplerinin insan ticareti ve zorla çalıştırma ekseninde sorunsallaştırılması önceden de değinildiği üzere feminist örgütlenmeler ve feminist araştırmacılar tarafından gündeme getirilmiştir. Bu noktada tarihsel olarak 2010 ve sonrasında insan ticaretinde ele alınan ilk uğrak olarak gece kulüpleri ilk kez 2011 yılında ‘ben rahatsızım’ eylemi ile sonrasında da 8 Mart ve 25 Kasım eylemlerinde dövizlerde hazırlanan sloganlar aracılığıyla aktivist eylemliliklerde var olmaya başlamış, ardından katılımcılar tarafından şüpheli olarak ölen ya da öldürüldüğü düşünülen gece kulüplerinde çalışan kadınların gündeme gelmesiyle de eylemlilikler farklılaşmış ve bu durumla ilgili olarak feminist bir örgütlenme olan YKP-FEM’in örgütlediği veya parçası olduğu eylemlilikler Aktör 12’nin anlatısında şöyle ifade edilmiştir:

“YKP-FEM olarak 25 Kasım 2013’de mesela şey yapmıştık, kamusal alana kendimiz yaptığımız heykelleri bırakmıştık. Kadınların ölüm biçimleri ve onun içinde gece kulübünde ölen iki tane kadının da heykeli vardı.

İşte kölelik karşıtı günde bildiri illa yayınlanırdı, yani her gittiğimiz platformda her sesimizi çıkarttığımız alanda her yıl 8 Mart'ta ve 25 Kasım'da gece kulüpleri her zaman dillendirildi. Onun da daha sivil toplumun yani daha hak alanında çalışan insanların gözüne sokulmasında da muhakkak bir etkisi vardır ...[.]... 2011'de ...[.]... eylemi yapacağımız yere ilk gidip bir pankart astık "Seks Nedir?" diye, o böyle 1 hafta kaldı, sonra 1 hafta sonra gidip 1 pankart daha astık "Kölelik Nedir?" diye o da 1 hafta kaldı, sonra 1 hafta sonra gidip "Seks Köleliği Nedir?" diye bir pankart daha astık.... Ondan sonra şey yaptık eylem yaptık orada, böyle herkes farklı farklı giyindi biraz da ilgi çeksin diye mesela ben X'in gelinliğini giymiştim yüzlerimizi mora boyadık falan ve iç çamaşırlarını gerdik ışıklardan ışıklara ve el ilanları dağıttık sadece gece kulüpleri ve orada olan cinsel sömürüyle ilgili ve tabii önceden insanlara haber vermiştik onlar geldiler; bir de ışıklarda duranlar geldi yani duran indi duran indi derken öyle öyle baya kalabalık bir eylem olmuştu ...[.]... hem milliyetçiliğin hem cinsiyetçiliğin bulunduğu ve sömürünün en ağır olduğu kadın bedeninin en ağır sömürüldüğü yer olarak değerlendirmemizi yaptık, sonra kendimizi YKP-FEM olarak açıklamıştık yani bu böyle bir araya gelme eylemimizdi bizim"

Belirtilenler ekseninde gece kulüplerinin cinsel politika ve insan ticareti bağlamında nasıl bir boyutu olduğu ve feminist hareketin içindeki bireylerin bu konudaki eylemlilikleriyle gündeme getirilen bir sorun olarak gece kulüpleri konusunda derinlik kazanmak adına başka boyutlar olarak gece kulüplerinin güncel durumu, yerel hukuki düzenlemedeki değişiklikler, kadınların çalışma şekilleri irdelenebilir.

2.2.2.1.4 Gece Kulüplerine Kadınların Getirilme Hikayeleri; Seks Ticareti Ağı ve Lover-boy'lar

Katılımcıların ifade ettiği şekliyle gece kulüpleri Kuzey Kıbrıs'ta artmaya başladığında ilk olarak Moldova, Rusya, Ukrayna gibi eski Sovyet ülkelerinden gelen kadınlar olurken 2010 ve sonrasında ise Afrika, Türkmenistan, Tacikistan, Ermenistan, Cezayir, Fas, Özbekistan gibi ülkelere de gelen kadınların sayısında bir artış olduğu ifade edilmektedir. Bu durumla ilgili olarak özellikle Ortadoğu ülkelerinden gelen kadınların sayılarının artmasının sebebi olarak ise Ortadoğu'daki politik karmaşa, savaş ve artan yoksulluk üzerinden okunabilir. Adaya gelen ve aktörlerin temas ettiği kadınlar ekseninde ise genelde heteroseksüel oldukları varsayımının olduğu yani *örtük bir heteroseksüel cisseksizmin* olması ve açık bir lezbiyen, biseksüel, trans bir kadın veya bir interseksle temas edilmediği ifade edilmiştir. Bu noktada, LBT+ kadınlar ve interseksler üzerinden belirsizliklerin olduğu ifade edilmektedir ve bu araştırma ekseninde kadınların ve intersekslerin cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği bağlamında maruz kalabileceği risklerin betimlenmesi anlamında bu kapalılık/görünmezlik önemli bir risk faktörü olarak gündeme gelmektedir. Aynı zamanda temas edilen kadınların arasında özellikle genç kadınların (14-18 yaş) olduğu ve en fazla 30 yaşına kadar olan kadınların çalıştığı da ifade edilmiştir. Bu durumla ilgili olarak katılımcıların anlatılarında özellikle 15-16 yaşlarındaki bir kız çocuğunun gece kulüplerinde çalıştırıldığı ve orada cinsel şiddete ve istismara maruz bırakıldığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu yaş faktörüyle ilgili olarak biz araştırmacıların sahada özellikle yerel hastanesine muayeneye getirilen kadınlar ekseninde katılımlı gözlemler elde ettiğimiz nüanslar bize genç kadınların gözle görülür bir şekilde fazla olduğunu göstermiştir. Ek olarak, gece kulüpleri anlamında meşhur ya da bilinen kulüplerde daha genç ve eski Sovyet ülkelerinden gelen kadınlar çalıştırılırken; 30 yaş üstü ve Afrika ülkelerinden gelen kadınların ise daha az bilinen gece kulüplerinde ya da gazinolarda çalıştırıldığı bilgisi de katılımcılar tarafından ifade edilmiştir ki bu durum gece kulüpleri üzerinden üretilen zenofobik cinsel politika olarak okunabilir. Gece kulüplerinde çalışan kadınların profillerinin gündeme alınması ise özellikle insan ticareti konusunda oluşturulacak sosyal politika ve sosyal hizmet uygulamaları anlamında önem arz etmektedir. Çünkü, Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin ilk maddesine göre her birey 18 yaşına kadar çocuktur bu yüzden genç kadınların yani kız çocuklarının yetişkin kadınlara göre daha farklı risklerle ve çocuk istismarıyla karşılaşma durumlarının olduğu gündeme alındığında çocuk perspektifinde biyo-psiko-sosyal hizmet uygulamalarının geliştirilmesi ve yasal olarak bu genç kadınların gece kulüplerinde çalıştırılmasının önüne geçilmesi gerekir. Buna ek olarak, gece kulüplerinde çalışmasına izin verilen kadınların sayısının yasa ile kısıtlandığını ve getirilen kadınların haklarına dair birçok dilde düzenlenmiş broşürlerin olduğu ve hatta bu broşürler sayesinde gece kulüplerinden kaçabilen bir sağ kalanın hikayesinin de olduğu ifade edilmiştir. Bu sebeple, doğru bilginin yaygınlaştırılması ve koruma mekanizmalarının gelişmesi önem taşımaktadır.

Belirtilenlere ek olarak gece kulüplerine kadınların getirilme hikayeleri ise şiddetin ulus-ötesi bir boyutta olduğuna işaret eder niteliktedir¹⁷⁸. Katılımcıların anlatılarına göre yasal olarak(!) gece kulüplerinde kadınların çalışma süreci şöyle geliyor:

- Gece kulübü sahibi 'çalışma dairesine' gidip getireceği kadınlar için ön izin çıkartıyor.
- Bu ön izinle kadınlar adaya giriş yapacakları zaman revü artisti, konsomatris, barmaid gibi çalışma vizeleriyle giriş yapıyorlar.
- Bu sürecin ardından havaalanındaki memurların da gelen kadınların gece kulübünde çalışmak için geldiğini biliyorlar ve kadınlar havaalanından hastaneye götürülüyorlar.
- Hastanede ise cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar (*CYAE; HIV, Hepatit, Frengi vb.*) testleri yapılıyor ve eğer sonuçları negatif çıkarsa gece kulübünde çalışmaya başlayabiliyorlar.

Görünürde bir sorun yokmuş gibi gösterilen bu anlatının ise daha farklı bir boyutu söz konusudur. Bu durum ise birkaç katılımcının anlatısında şöyle ifade ediliyor: Bu kadınlar Kuzey Kıbrıs'ta gece kulüplerinde çalışmaya gelecekleri zaman genelde gece kulüplerinde seks işçiliğini yapacaklarını bilerek geldiği katılımcılar tarafından ifade ediliyor ama vakalarla temas edildiğinde ise gelen kadınlar arasında seks işçiliği yapacağını bilmeyen ya da bilmesine rağmen çalışma koşullarının beklediklerinden daha kötü olduklarını, özgür olmadıklarını ifade ediyorlar. Aynı zamanda, gece kulübünde çalışmaya gelen kadınların bir seks ticareti ağı içinde çalıştıkları da ifade ediliyor. İlk olarak Kuzey Kıbrıs'a gelmeden önce Türkiye, Portekiz, Suriye gibi ülkelerde çalıştıkları ardından Kuzey Kıbrıs'a getirildikleri ifade edilmiş ve buna ek olarak Kuzey Kıbrıs'ta 6 ay süreyle çalışabilecekleri için 6 ay dolduğunda ise bu kadınlar tekrar bu ağın içinde başka ülkelere gönderildikleri ifade ediliyor. Aynı zamanda önceden bu kadınların getirilme şeklinde ise gece kulüpleri sahiplerine kadınların çıplak fotoğraflarının olduğu dosyaların oluşturulduğu ardından kadınların bulunduğu ülkelere yani anavatanlarına gidip orada bulunan aracı *mamalar* ya da *pezevenklerle* iletişime geçip kadınları orada seçip Kuzey Kıbrıs'a getiriyorlarmış. Ancak, bu getirme şeklinin zaman içinde gece kulübü sahiplerini *ekonomik olarak zorladığı* (!) gerekçesiyle uğrak noktalarını Türkiye'ye çevirmişler ve Türkiye'deki apartman dairelerinde kadınlarla cinsel anlamda birlikte oldukları ifade edilmiştir. Bu durum gece kulüpleri sahipleri tarafından şu sözlerle ifade edildiği aktarılmıştır; *atlamadan almam, denemek lazım...* Bu seks ticareti ağı içinde birçok şiddet türünü deneyimleyen kadınların yaşadıkları aleni bir şekilde insan hakları ihlallerini ve insan ticareti kavramını gündeme getirmektedir. Bununla ilgili olarak ise özellikle kadınların getirilme sürecinde, geldiklerindeki masrafları, günlük ihtiyaçlar gibi birçok masraf kadınların üzerine yazıldığı ve gece kulübü sahibinin kadınları kendisine borçlandırdığı ifade edilmiştir. Bu borçlandırmanın olmasının bir getirisi olarak zorunlu olarak çalışma insan ticaretinin en temel unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu seks ticareti ağı dışında ise özellikle bu çalışmada gece kulüpleri sahipleri dışında başka bir çalıştırma ve aracı şekli de gündeme gelmiştir; *Lover-boy*'lar. Bu araçların ise kadınları çalıştırma şekli ise katılımcıların anlatılarında şöyle ifade ediliyor: Bir erkek birden fazla kadınla sevgili oluyor ya da sevgilisi olduğunu ifade ediyor ve kadınlarla yaşadığı aşk, sevgi ve cinsellik üzerinden kadınları kendilerine bağlayıp yani bir bakıma manipülasyon aracılığıyla inşa edilen bir rıza ve onay ile kadınlar, *lover-boy*'ların seks işçiliği yaptırma tekliflerini kabul ediyorlar ve seks işçiliği yapmaya başlıyorlar.

2.2.2.1.5 Gece Kulüplerindeki Kadınların Çalışma Şekilleri, Müşteriler, Kazanç, Kadınlar Arası Hiyerarşi

Gece kulüplerindeki çalışma şekilleri ele alındığında ise insan ticaretiyle ilgili önemli nüansların ortaya çıktığı görülmektedir. Bu noktada katılımcıların anlatılarından yola çıkarak gece kulübündeki kadınların genelde müşteri ve gece kulübü sahibinin inisiyatifinde belli bir saat aralığı olmadan çalıştığı

¹⁷⁸ Bu bölüm ve sonrasındaki anlatılarda konunun hassasiyeti bağlamında araştırmacıların ve katılımcıların gizliliğini ve güvenliğini korumak için bu bölüm ve sonrasındaki anlatılar genel olarak katılımcıların anlatılarından derlenmiştir.

ve çalıştıkları yerde kaldıkları/yaşadıkları ifade edilmiştir. Gün içinde ise 10 ve üzerinde erkekle beraber oldukları ve cinsel birlikteliği reddettikleri durumlarda da gece kulübü sahibinden maaşlarını ve paralarını alamadıkları ifade edilmiştir. Aynı zamanda kadınların müşteri seçme şansının da olmadığı yani müşteri seçimi konusunda gece kulübü sahibinin inisiyatifine kaldıkları ifade edilmiştir. Bu durumun bir istisnası olarak ise katılımcılar tarafından şöyle ifade edilmiştir: Eğer müşteri kadınsa kadının gitmiyorum deme şansının az da olsa olduğu ifade edilmiş. Aynı zamanda kadınların deneyimledikleri ekseninde *swinger partiler; grup seks, anal seks, zorla uyuşturucu kullandırma ve evli çiftlere hediye olarak sunulma (!)* gibi durumların olduğu da katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Belirtilenlere ek olarak, cinsel beraberlik esnasında kadınların prezervatif kullanmadıkları yani sadece müşteriler talep ettiğinde kullanıldığı ve doğum kontrol hapları kullanarak gebeliklerinin önlenmeye çalışıldığı ifade edilmektedir. İnsan ticareti koşullarına işaret eden bir unsur olarak da kadınların çalışma şekillerinde kapalı devre sisteminin olduğu görülmektedir. Yani, gece kulübündeki kadınlar kulüpten tek başına dışarı çıkıp ihtiyaçlarını karşılayamıyor. Mutlaka yanlarında gece kulübünden bir çalışanın gözetiminde ve kontrolünde ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Bununla beraber gece kulübünden kadınları çıkarmanın da bir ücreti olup gece kulübünden çıkarılan kadınlarla kiralık evlerde, ormanlarda ya da otellerde cinsel beraberlik yaşandığı da ifade edilmiştir. Müşteriler ekseninde ise gece kulüplerine 18 yaşından küçüklerin alınmadığı ve genel olarak erkeklerin alındığı ifade edilmiştir. Ancak, kadınların da girebildiği bazı mekanların da olduğu ve gündüz matinesi adı altında liseli/18 yaş altı erkeklerin de gece kulüplerine gittiği de katılımcılar tarafından ifade edilen başka bir yargı olarak karşımıza çıkmaktadır. Kazanç anlamında devlet ve gece kulüpleri arasındaki bağışlı bir ilişkinin olduğu ifade edilmiş ve özellikle Kuzey Kıbrıs'ta gece kulüplerinden alınan vergiler ve giderler aracılığıyla ekonomiye çok büyük bir katkısının olduğu ifade edilmiştir. Bu noktada vergiyi ödemek için kadınların bedeni üzerinden elde edilen gelir bir bakıma devlet aracılığıyla da gece kulüplerinde uygulanan şiddetin dozunu arttıran bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Son olarak, gece kulüplerinde başta da ifade edildiği üzere çeşitli ülkelerden ve kültürlerden gelen kadınların olduğu ifade edilmiştir. Bu ekseninde gece kulüpleri içerisindeki kadınların arasında etnik köken ekseninde yani ırkçı bir cinsel politikanın kadınların birbirine uyguladığı ifade edilmiştir. Örneğin, Afrikalı kadınların beyaz kadınlar tarafından ötekileştirilmesi bu durumu örnekler niteliktedir. Aynı zamanda, gece kulübü sahibiyle gerçekleştirdiği *ataerkil pazarlık* anlamında diğer kadınları gözetleyen ve jurnalcılık yapan gece kulüplerinde çalışma anlamında daha deneyimli olan kadınların da olduğu ifade edilmiştir.

2.2.2.1.6 Gece Kulübündeki Kadınların Hizmetlere Erişimi, Akıl Sağlığı

Gece kulüplerinde çalışan/çalıştırılan kadınların özellikle akıl sağlığı ve sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşadıkları sıkıntılar gündeme gelmektedir. Bu ekseninde katılımcılar tarafından kadınların çalıştıkları süre içerisinde hasta hakları anlamında bilgilerinin olmadıkları, bilgi sahibi olmak istediği zaman bunun engellendiği ve sağlık hizmetlerinden yararlandıkları sürede yasal olarak ödeme yapmakla yükümlü oldukları için de borçlandırıldıkları ifade edilmiştir. Yani hastane masraflarını kendileri karşılıyorlar. Buna ek olarak, düzenli olarak 2 haftada bir cinsel yolla aktarılan enfeksiyon (CYAE) testlerinin yapılması, jinekolojik muayeneler gibi hastanelerde sadece gece kulüplerinden gelen kadınlar için özel birimlerin oluşturulduğu ifade edilen başka bir yargı olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu yargı içerisinde bir paradoksu da barındırmaktadır. Çünkü, yasal ekseninde gece kulüplerinde seks işçiliğinin yapılması yasak ama yerel hastanelerde kadınlar düzenli olarak CYAE ve jinekolojik muayenelerden geçmektedirler. Belirtilenlere ek olarak kadınların herhangi bir psiko-sosyal destek alamamaları gibi bir durumun da söz konusu olduğu belirtilmiş ve bu durumun gece kulübünde çalışan kadınların akıl sağlıkları açısından olumsuz etkilere sebep olduğunu ifade etmişlerdir. Bu noktada gece kulübündeki şiddeti deneyimleyen kadınların bu şiddet döngüsü içinde kaldığı; gece kulübündeki şiddetten bir şekliyle sağ kalan olsa da geçmiş travmalarına yönelik hizmet alacakları bir birimin olmaması da bir eksiklik olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda sahadan edinilen bilgiler anlamında sağ kalanlardan bazılarının yoğun psikiyatrik tedavi aldığı ifade edilmiştir. Son olarak, kadınların cinsel beraberlik esnasında korunmasının da önünde engeller de oluşturulduğu için kadınların gebelik gibi bir durumu söz konusu olduğunda gerçekleştirilen kürtaj operasyonunun da parasının kadının üzerine borçlandırılması da üreme ve cinsel sağlık hakları anlamında bir ihlali ve insan ticareti boyutunu teşkil etmektedir.

2.2.2.1.7 Gece Kulüplerine Yönelik Düzenlemeler ve Uygulamalar

Gece kulüplerine yönelik düzenlemeler anlamında özellikle ilk olarak çıkarılan gece kulüpleri ve benzeri eğlence yerlerine dair hukuki düzenleme ele alınabilir. Bu noktada katılımcıların anlatılarına göre bu hukuki düzenleme ile gece kulüplerinin *binanın dışı bakan şeffaf kısımlarından içerisinin görülmesini engelleyici gerekli önlemler alınması, meskun mahalle verebileceği olumsuz etkiler de dikkate alınarak konum itibarıyla uygun olması* gibi düzenlemelerinin olduğu ifade edilmiştir. Bu düzenlemeler ekseninde katılımcılar bu girişimi gece kulüpleri sorununu çözmeye yönelik bir girişim olarak değil aslında sorunu ve orada yaşanan şiddeti ve insan ticaretini daha görünmez hale getirme politikası olarak yorumlamışlardır. Bunun temel sebebi olarak ise devletin *eril oluşu* ve bu erillik ekseninde toplumdaki seksist ve mizojinist algının (*hastalık saçan, orospular, kötü kadınlar*) gece kulüpleri konusundaki tezahürü olarak okunabileceği belirtilmiştir.

İkincil olarak ise 2014 yılında ceza ile ilgili yerel yasal metin değiştirilmesi önem arz etmektedir. Çünkü, bu hukuki düzenlemeyle beraber fuhuşun içeriği düzenlenmiş ve seks işçiliği yapan ya da yaptırılan kişilere cezai yaptırım uygulaması kaldırılmış ve cezai yaptırım seks işçiliği yaptırana yönelik düzenlenmiştir. Bu noktada 2014 öncesinde gece kulübündeki kadınlara temas edildiğinde kadınlar direkt olarak suçlu konuma getirilen ve bu yüzden içinde olduğu şiddet döngüsünden kurtulamayan bir konumda oluyorken düzenleme ile sağ kalan kadınların iyiliği anlamında bir kazanıma dönüşüm sağlanmıştır. Bu noktada özellikle şikayetçi olan kadınların avukatları 2014 öncesinde minimum cezayı almasını sağlarken 2014 sonrasında kadınlarla polis üzerinde de gücün pozitif yönlü kullanımıyla bire-bir gerçekleştirilen mülakatlarla kadınların suçlu konumunda olmadan ülkelerine gönderildiği ifade edilmiştir. Ancak bu konuda da bazı mekanizma eksikliklerinin olduğu ifade edilmiştir. Örneğin, sağ kalan kadınlara yönelik geçici bir barınma alanının oluşturulmaması ve kadının geçici süreyle başka bir gece kulübüne yerleştirilmesi bu mekanizma eksikliğine yönelik katılımcılar tarafından ifade edilen bir durumdur. Başka bir örnek olarak da kadınların sınır dışı edilmeleri (ülke dışına gönderilmeleri) ve bu kadınların gönderildikten sonraki süreçlerinin takip edilmemesi sağ kalanların tekrardan insan ticareti ağı içine alınabileceği konusunda katılımcılar endişelerini ifade etmişlerdir.

Başka bir mekanizma olarak da içişleri bakanlığı aracılığıyla bir acil yardım hattı kurulmuş ve bu kurulan hatta 4 farklı dil bilen personelin olduğu ifade edilmiştir. Bu mekanizmanın avantajı katılımcıların anlatılarına göre şöyledir: *Herhangi bir ihbar geldiğinde polis kadını gece kulüplerinden almak durumundalar ve hukuki süreci başlatmak zorundalar*. Ancak, bu durumla ilgili olarak ise katılımcılar kadınların telefonlarında çoğunlukla yalnızca internet olduğu yani bir sim kart olmadığı için bu hatlara erişimde yaşanan sıkıntıların olduğu ifade edilmiştir. Son olarak, 2018 yılında gerçekleştirilen “Gece Kulüpleri Çalıştayı” ile ilgili olarak ise katılımcılar değiştirici ve dönüştürücü bir yol haritasının oluşturulmadığını ifade edilmiştir.

2.2.3 Yabancı Düşmanlığı, Göçmenlik ve Irkçılık

Değişen dünya düzeni ve küreselleşme ekseninde gündeme gelen bir kavram olarak göçmenlik/mülteci kimliği ve göç hareketliliği ulus-devlet inşası temelinde idealize toplumların sosyo-demografik yapılarında önemli değişimleri beraberinde getirmektedir. Bu değişimler ekseninde ise toplumların çok-uluslu, çok-kültürlü bir noktaya gittiği söylenebilir. Ancak, bu değişim ve dönüşüm birçok noktada fırsatları sunduğu gibi dezavantajlı konumları ve toplumsal eşitsizlikleri de gündeme getirmektedir. Dezavantajlı konumlar ve eşitsizlik kavramları gündeme geldiğinde ise toplum düzeni içinde baskı ve ayrımcılık uygulamalarının da gündeme geldiği görülmektedir; ırkçılık ve zenofobi. Irkçılık, insanların mensubu olduğu ırksal özellikleri ve etnik kökenleri birbirlerinin etnik kökenleri ve ırklarından üstün olarak görmek ve bu üstünlük ekseninde yapısal, bireysel ilişkiler, sosyo-kültürel, ekonomik gibi birçok bağlamda bireylerin maruz bırakıldığı ayrımcılığı ifade etmektedir. Zenofobi ise ırkçılığı da kapsayabilen bir kavram olarak bireyin kendisi gibi olmayan ya da ötekileştirilen bireylere yönelik duyduğu korku, nefret ve bu korku, nefret duygularının ayrımcı ve dışlayıcı bir tutum/davranış olarak sergilenmesi olarak tanımlanabilir. Bu kavramların Kıbrıslı Türk toplumundaki tezahürleri insan ticareti riski ve cinsel politikayla direkt olarak keşimselliği bağlamında irdelenmesi kapsamlı bir yaklaşımı gündeme getirebilir.

Bu odak noktasından yola çıkarak Kıbrıslı Türk toplumundaki sosyo-demografik değişim ve dönüşümü anlamak ilk uğrak olarak ele alınmıştır.

Kıbrıslı Türk toplumu koloni dönemi, savaş dönemi gibi toplumların değişimi ve dönüşümü konusunda önem arz eden tarihsel olayları yaşayan bir toplum olarak 1974 sonrasında özellikle yoğun bir demografik değişim ve dönüşüm geçirmiştir. Bu değişim ve dönüşümü anlamak için ise katılımcıların anlatıları ve bu anlatılarda ifade edilen görüşler önem arz etmektedir.

1974 sonrası dönemin sosyo-demografik yapıda oluşturduğu değişimin tezahürü olarak Kıbrıs'ın kuzeyi kesimine gelen ilk göçmen grupların Türkiye'nin köylerinden tarımsal iş gücü için gelen insanlar olduğu görülmektedir. Akabinde, daha önceki bölümlerde ele alınan seks işçiliği bağlamında ise dağılan Sovyet ülkelerinden; Moldova, Ukrayna vb. gelen göçmenlerin de olduğu görülmektedir. Bu noktada 1974 sonrasında Kuzey Kıbrıs'ta yeni kurulan yapıda "Kıbrıslı Türk Sermayesi" nin yaratılmasında iş gücü piyasasının önemi gündeme gelmiş ve ihtiyaç duyulan işçi ve emekçi potansiyeli diğer ülkelerden gelen bireyler aracılığıyla sağlanılmaya çalışıldığı görülmektedir. Bu ekseninde katılımcıların anlatılarında ise özellikle bu iş gücünü karşılamak adına gelen göçmenlerle beraber ırkçılığın ve zenofobinin arttığı ve bu ırkçılık ve zenofobinin sınıf ve toplumsal cinsiyet etmenleriyle de kesişimsellik gösterdiğine işaret edilmektedir.

Belirtilenler dahilinde özellikle Kuzey Kıbrıs'ta artan üniversite sayısı, 2003 yılında adayı ikiye bölen yeşil hattın geçişlere açılması ve Kıbrıs Cumhuriyeti'nin Avrupa Birliği'ne üyeliği gibi durumlarla beraber gelişmekte olan ülkelerden gelen öğrencilerin de 2000'li yıllar itibariyle arttığı ifade edilmektedir. Bu noktada, Kıbrıslı Türk toplumu son 50 yılda sosyo-demografik yapı bağlamında önemli değişim ve dönüşümler geçirdiği görülmektedir. Bu değişim ve dönüşümün getirileri bağlamında katılımcıların anlatılarında sıklıkla karşılaşılan bir unsur olarak Kıbrıslı Türk toplumunda yabancılara yönelik önyargılar ve stereotiplerin olduğu ifade edilmiştir. Bu durum ilk olarak 2000 sonrasında Kuzey Kıbrıs'ta artan uluslararası öğrenciler ve Türkiye'den gelen bireylerin deneyimlerinin katılımcılar tarafından aktarılan durumlar üzerinden okunabilir. Bu ekseninde ilk olarak siyahi bireylere yönelik Kıbrıslı Türk toplumunun önyargıları olarak siyahi öğrencilerin uyuşturucu, hırsızlık ve HIV/AIDS konusunda ayrımcılığa uğradıkları, kriminalize edildikleri ve toplumun önyargılarının da bu ekseninde oluşmasında medya ve istatistiklerin kullanımının ön plana çıktığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

Türkiye'den gelen göçmenler ekseninde ise katılımcıların siyahiler ve uluslararası öğrenciler için aktardıklarının bir kısmının geçerli olduğu ifade edilmiştir. Özellikle avukat olan aktör katılımcıların ifade ettiği üzere Kıbrıslı Türk toplumunda artan suç oranları bağlamında Türkiyelilere yönelik suç haberleri ve istatistiklerin medya aracılığıyla halkla paylaşılması ve Kıbrıslı Türk toplumunda da bu ekseninde suçun *ithal edildiği* Kıbrıslı Türkler'in ise suçlar konusunda sorumlu olmadığına ve özellikle kadınlara yönelik şiddet hususunda *bizde olmaz algısının* yaygınlığına dair yanlış bir algının olduğunu aktarmışlardır.

Belirtilenlere ek olarak işlenen suçların faili hususunda katılımcıların anlatılarında etnik köken ve göçmenlik sorgusunun yapıldığı ifade edilmiştir. Yani, bu durum ithal suç kavramının failin etnik kökeni üzerinden bir düzlemde ele alınması ve gerekçelendirilmesi olarak da okunabilir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan aktörlerin anlatılarıyla Kıbrıslı Türk toplumunun insan ticareti riskini anlayabilmek için sosyal-ekonomik-kültürel bir tablo ortaya çıkmıştır. Aktörlerin anlatıları Kıbrıslı Türk toplumunda sınıfsal ayrımların olduğunu, 1974 yılından itibaren demografik dönüşümlerin yaşandığını ve bunların sonucu olarak Kıbrıs'ın kuzeyine gelenlere karşı önyargı ve ayrımcılığın gündeme geldiği bir toplumsal düzeni işaret etmektedir. Bu noktada LGBTİ+'ların konumu ele alındığında Kıbrıslı Türk toplumunun muhafazakâr-liberal yapısında liberal kısımdan beslenerek bir hoşgörü ortamı olduğu ifade edilirken muhafazakâr kısımda ise ayrımcılık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca, bu muhafazakâr yanın bu çalışmanın konusu olan insan ticareti bağlamında riskleri gündeme getirdiği ifade edilebilir.

2.2.4: Uluslararası Öğrenciler¹⁷⁹ ve İnsan Ticareti Riskleri Bağlamında Cinsel Politikayı Anlamak

Yukarıda belirtilen risk faktörleri, ihlaller ve insan ticareti unsurlarının cinsel politika boyutunu anlamak için genel anlamda bu kavramların arka planlarının anlaşılması önemlidir. Bu ekseninde, bu politikanın yaşama nasıl aktarıldığı verildikten sonra insan ticareti konusunun uluslararası öğrenciler bağlamındaki cinsel politika uzamı kolaylıkla anlaşılabilir. Ek olarak, öğrenci topluluklarının başta ifade edilen dışarıya kapalı oluşlarının ve ülkelerindeki kültürün devamlılığını Kuzey Kıbrıs'ta da tezahür ettiği için özellikle bu araştırmada uluslararası öğrencilerin kendi arasında da bir LGBTİ+fobi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğini yeniden üreten tutum ve pratiklerin olduğu anlaşılmaktadır. Bu durum yani toplumlar arası cinsiyetçilik ve LGBTİ+fobi; LGBTİ+ görünürlüğü ve kadınların deneyimlediği ayrımcı/baskılayıcı tutum ve davranışlarla gündeme gelen sorunların ise dile getirilemediği ve gündeme alınmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, öğrenci toplulukları içindeki LGBTİ+fobi ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği uluslararası öğrencilerin maruz bırakıldığı insan ticareti anlamında LGBTİ+ ve hetero cis-kadın özneler için daha yüksek bir risk grubunu teşkil etmektedir;

“Evet, temelde bu, şu anda kadın sorunlarına gitmemiz gibi bir şey ama aynı zamanda çok kapalı ve hiç konuşulmuyor. Arkadaşlarım var, yakın arkadaşlarım, kendilerini gey, kuir veya her neyse olarak tanımlayan erkekler, herkese açılmıyorlar, sadece bana ve yakın arkadaşlarına. Yani özel alanda varlar ama açık değil ve konuşmak çok zor çünkü çok sert bir toplum var. Hele ki dinin bütün engeli ile, dini bir nevi lanetleme ya da birini dışlamak için kullanıldığında çok fazla korku var. Topluluğun yakından bir parçası olan tanıdığım daha fazla insan olduğunu biliyorum, ancak toplum şekli nedeniyle zor ortaya çıkıyor ...[.]... Ben özellikle kadınlara özellikle ev bulmak gibi şeyler, isteyerek/istemeyerek seks işçiliği yapan tüm öğrenciler için ve ayrıca LGBTİ toplumunun topluma konuşması bile çok önemli, geylere göre daha kapalı oldukları için yeterince bilgi almamız gerekiyor, translar çok kapalı. Ajanslar ve borçlu olmak ve LGBTİ toplulukları cinsel ticareti anlamak için çok önemlidir” (Aktör 23)

“Şahsen konuşursak, arkadaşlarım ve ben çok uzun zaman önce bu konuyu konuşuyorduk ve Afrika topluluğundaki Afrikalı öğrencilere gelince, orada tartışıyorduk. Arkadaşım Nijeryalı ve bana, eğer ailene açılırsan böyle daha iyi olacağını söylüyordu. Seni öldürmeyecekler ama bu çok utanç verici bir şey olurdu, bu yüzden insanların açılmaları bugüne kadar sadece Afrika için değil ama dünyanın her yerinde damgalanmanın hala var olduğunu düşünmeleri çok zor açıkçası. Kim açılmaya çalışsa, aile bireyleri tarafından taciz edilir; “Bize getireceğin bütün utançlar” diye.” (Aktör 25)

2.2.4.1. Güncel Uğrak Olarak Üniversite Öğrencileri

Değişen dünya koşulları ve küreselleşme ekseninde özellikle artan yoksullaşmayla entegre olarak eğitim haklarına erişim konusunda yaşanan sıkıntılar da her geçen gün giderek artmaktadır. Bu noktada özellikle birçok öğrencinin eğitimlerine devam edebilmek ve iyi bir kariyer ideali ile rotasını buldukları ülkelerden ayrılıp daha gelişmiş ülkelere çevirdiği görülmektedir. Bu ekseninde Kuzey Kıbrıs'ta insan ticareti anlamında üniversite sayılarının ve eğitim danışmanlık şirketlerinin sayısının artması ve bu alandaki takip mekanizmalarının eksikliğiyle yeni bir uğrak olarak üniversite öğrencilerinin maruz bırakıldığı sömürü gündeme gelmiştir. Bu noktada insan ticareti unsurlarını öğrenciler üzerinden anlayabilmek için öğrencilerin neden Kuzey Kıbrıs'a geldikleri, nasıl bir motivasyonlarının olduğu ve ülkelerindeki durumu anlamak ilk çıkış noktasını teşkil etmektedir.

2.2.4.2. Uluslararası Öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'a Gelme Motivasyonları ve Profilleri

Katılımcıların anlatılarında ortaklaşan bir nokta olarak uluslararası öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'a gelmelerindeki temel amaçlarının Kıbrıs'ın kendi buldukları ülkelere göre daha iyi ve gelişmiş koşullarının olduğunu düşünmeleridir. Bu bağlamda özellikle Aktör 7'nin ifade ettiği üzere son 10 yılda uluslararası öğrenci sayısının neredeyse 10 katına çıktığı görülmektedir. Özellikle hem yapısal hem de kültürel anlamda öğrencilerin ülkelerindeki sorunlar ve yoksullukla bağlantılı olarak Aktör 2'nin deyişiyle Kıbrıs'ın kuzey kesimi daha iyi bir yaşam, iyi bir kariyer ve Avrupa ülkelerine geçiş için atlama taşı olarak görülmektedir. Aynı zamanda Kuzey Kıbrıs'ta üniversitelerin ücretlerinin sömestr başı 2000\$-5000\$ arası olması yani birçok Avrupa ülkesine göre ucuz olması, burs imkanlarının ve uluslararası öğrenciler

¹⁷⁹ Uluslararası öğrencilere yapılan referanslar Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları dışında kalan yabancı öğrencilerdir.

için akademik anlamda fırsatların olmasının da öğrenciler için cazip olduğu belirtilmiş ve Aktör 24 anlatısında bu durumu şöyle ifade etmiştir:

“... burslu ve araştırma görevlisi olarak asgari ücret gibi maaş alıyorsun. Yani evet, aslında bu iyi bir fırsat.”

Belirtilenlere ek olarak özellikle bazı öğrencilerin ülkelerindeki savaş ve politik karmaşa gibi durumlardan ötürü de Kuzey Kıbrıs'ta üniversiteleri tercih ettiği görülmektedir. Tüm belirtilenler ışığında özellikle uluslararası öğrencilerin genelde Ortadoğu ve Afrika Ülkeleri'nden geldiği görülmektedir. Son bir nüans olarak da özellikle Kuzey Kıbrıs'ta eğitim almaya gelen uluslararası öğrencilerle ilgili katılımcıların aktardıklarına göre önceden burada yaşayan kardeşleri ya da akrabaları aracılığıyla buraya geldikleri ve bu sebeple Kuzey Kıbrıs'ta eğitim almanın güvenilir olduğunu ifade etmişlerdir. Üniversitelerin sayısındaki artışla beraber eğitime devam etmeyen ya da edemeyen öğrencilerin takip mekanizmasındaki eksikliğin de bu konusu hususunda uluslararası öğrencilerin bir insan ticaretine maruz bırakılma ihtimalini gündeme getirdiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Aynı zamanda, bu takip mekanizmasının olmamasının gündeme gelmesi de bu konuda çalışan aktörlerin endişeli olduğu ve *görünmeyen, bilinmeyen bir insan ticareti* durumunun söz konusu olduğu ifade edilmiştir. Son olarak, kayıt yaptıramayan öğrencilerin ekonomik sorunlardan ve imkansızlıklardan kayıt yaptıramadığını ve bu noktada ülke sınırları içerisinde kayıt dışı-düzensiz konumuna geldikleri ifade edilmiştir ki bu durum da insan ticaretine maruz bırakılma anlamında bir risk teşkil etmektedir.

2.2.4.3. Acenteler, Yanlış Bilgilendirme ve Borçlandırma Politikası

İnsan ticareti riski bağlamında acentelerin rolü bize araştırmada ufuk açıcı bir noktayı göstermiştir. Çünkü, acentelerin özellikle yoksul ülkelerdeki ve Kuzey Kıbrıs'ta kurulma şekilleri ve devlet tarafından takip mekanizmalarının olmayışıyla beraber insan ticareti konusunda üniversiteler ve üniversite öğrencilerinin güncel bir uğrak haline geldiği ve bu alanla ilgili bilgi üretiminin önemine yönelik katılımcılar tarafından vurgular yapılmıştır.

Bu noktada acentelerin yukarıda belirtilen ülkeler bağlamında en yoğun örgütlendiği ülkeler olduğu ifade edilmiştir. Acentelerin ise bu öğrencileri getirme şekillerinde özellikle ülkelerinde iyi bir teknolojik donanımın olmaması, internetin yetersizliği (*bilgiye erişim konusunda yaşanan sıkıntılar*), ülkelerindeki acentelerin devlet tarafından takip edilmemesi gibi faktörler ön plana çıkmaktadır. Ayrıca acentelerin öğrencileri yanlış bilgilendirmesi ve manipülasyon aracılığıyla öğrencilerin ikna edilmesi gibi durumların olması da insan ticareti riskini gündeme getirmektedir. Bu eksende özellikle acenteler tarafından öğrencilerin genel olarak *iyi bir eğitim alacaksınız, tam burslu olacaksınız, Kıbrıs bir Avrupa Ülkesi, çalışma izniniz olacak* gibi vaatlerle öğrencileri kandırdıkları görülmüştür.

“Şey, Nijerya bir şekilde yozlaşmış bir ülke. Gerçekten, gerçekten yozlaşmış. Sadece bir ajans açmak için sadece bir dükkan bulursunuz. ...[]... belki dükkan kayıtlı bile değildir veya acente kayıtlı bile değildir ...[]... Onlara sadece küçük bir miktar para verir ve yaparsın.” (Aktör 22)

“İşte diyelim ki Pakistan'dan öğrenci buluyor bir ajans, 3000 bin euro gibi bir rakamı oradaki öğrenci olacak kişi ajansa veriyor ajans da ona diyor ki tamam bir yıllık eğitim paran ödendi hatta geldiğinde kalacak yerin de var iş bulma imkanın da var ...[]... kişi geldiğinde buraya adaya girdikten sonra görüyor ki o parayla sadece registration parası ödenmiş çünkü registration parası ödendiği anda öğrenci belgesi çıkıyor, adaya giriş yapması için de tek ihtiyacı olan şey o öğrenci belgesi.” (Aktör 16)

Belirtilenlere ek olarak özellikle acentelerin çalışma şekillerine bakıldığında akrabalık ilişkileri ya da tanıdık vasıtasıyla getirilme gibi hikayelerin olduğu görülmektedir. Bu durumun özellikle ülkelerindeki yoksulluğun bir tezahürü olarak bilgiye erişim ve internet teknolojilerinin yetersizliği nedeniyle öğrencilerin acente personelinin verdiği bilgi dışında alabileceği güvenli bir bilgi kaynağı söz konusu olamamaktadır. Bu durumun da bir insan ticareti riskini gündeme getirdiği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir;

“Sonra eğer birisi kuzenim bu ülkede okuyor derse. Kuzen orada olduğu için, iyi düşünüyorsun, peki oraya nasıl gidebilirim? Böylece bu insanları dinlemeye başlırsınız. Yani, çoğunlukla ağızdan ağza. Aslında internet değil çünkü çoğu ülkeye baktığınızda insanların cep telefonu olmadığı için internete erişim çok düşük. İnsanlarda bilgisayar yok. Cep telefonları var ama Android yok, normal telefonlar, ucuz telefonlar...[]... Çok şok edici ve eğitimsizlik, bilgiye erişim eksikliği, sistemi bilmedikleri için bunlara yol açıyor. Nasıl kontrol edeceklerini bilmiyorlar, bu yüzden sadece takip ediyorlar” (Aktör 24)

Bu belirtilenler ışığında son olarak acentelerin öğrencilerden (özellikle kırsal ve yoksul bölgelerdeki öğrenciler) aldığı parayla öğrencileri Kuzey Kıbrıs'a getirmesi ancak vaat ettiklerini yerine getirmemesi, öğrencileri kandırması ve bu durumlar ışığında öğrencilerin okula olan borçlarını ödeyememeleri nedeniyle düzensiz olarak çalışmaya başladıkları ve bu noktada **Aktör 25**'in de belirttiği üzere öğrencileri *potansiyel mağdur* konumuna getirmektedir;

“Potansiyel mağdur, örneğin, buraya okuyacakları, çalışacakları ve belirli işleri olacakları söylenen yanlış iddiayla buraya getirilen kişidir. Sonra oraya gelirler ve durumun böyle olmadığını keşfederler. Onlar potansiyel mağdurdur. Mağdur olurlar. Buraya getirildiklerinde mağdur olmanın ilk aşamasındadırlar. Çünkü buraya sahte bilgilerle getiriliyorlar. Buraya getirilme amacına ise henüz işçilik, zorla çalıştırma ve seks işçiliği, hatta organ toplama konusunda ulaşmamıştır.Yani o noktaya gelene kadar onlara potansiyel mağdur diyorum.Yani onları orada durdurabiliriz çünkü burada bir dava vardı, haberlere çıktı.”

Öğrencilerle ilgili başka bir risk unsuru ise öğrenci kabul belgesi sayesinde ülkeye giriş yapıp çalışmak isteyen kişilerdir.

“Örneğin öğrenci olarak geliyor, altı ay çalışıyor. Öğrenci kisvesi altında gelip buraya kapak atıp kalkanlar var. Bunlar tespit edildiğinde deport ediliyorlar” (Aktör 7).

Bu konuda Kuzey Kıbrıs'ta bu süreci bilen ve sadece çalışabilmek adına Kuzey Kıbrıs'a gelen kişilerin de sayısının arttığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

2.2.4.4. Uluslararası Öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'ta Yaşadığı Hak İhlalleri ve İnsan Ticareti Unsurları

“Sadece iki şeye ihtiyacın var. Kalacak yer ve para. Bu kadar” (Aktör 24)

Uluslararası öğrencilerin Kuzey Kıbrıs'a geldikten sonra ayrımcılığa maruz kaldıkları ve hak ihlalleri ile karşılaştıkları katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Bu konuda gündeme gelen ihlaller olarak *barınma, dil bariyeri, sağlık hizmetlerinde ve iş gücü piyasasında* karşımıza çıkmaktadır. Bu ihlaller aynı zamanda uluslararası öğrencilerin insan ticareti mağduru olmaları ekseninde önemli nüansları teşkil etmektedir. Bu noktada ilk olarak barınma ele alınabilir. Araştırmaya katılan uluslararası öğrenciler barınma sorunu ile ilgili yeterli sayıda ve nitelikte yurt olmayışı, oturma izni için ödenen bedelin yüksek oluşu, kiraların yüksek oluşu, ev sahipleriyle yaşadıkları sıkıntılar ve bazı ülkelere gelenlere de ev sahiplerinin evlerini kiralamak istemediği gibi durumların olduğunu ifade etmişlerdir.

Dil bariyerleri anlamında uluslararası öğrencilerin özellikle polisten hizmet alırken polisle iletişim kuramamaları gündeme gelmektedir. Bu nedenle de şikâyet ve takip mekanizmalarına erişim anlamında bir mahrumiyetin söz konusu olduğu görülmektedir. Dil bariyeri nedeniyle sağlık hizmetlerine ulaşmakta sorunlar yaşadıkları da ifade edilmektedir.

“Çünkü bir hafta, iki hafta önce iki öğrenci sınır dışı edildi. Çünkü göçmenlik istiyorlardı ve Fransızca konuştukları için polisin hiçbir sorusuna cevap veremiyorlar. Bunun üzerine onlar (polis) onları sınır dışı ettiler. Öyleyse, o kişinin bir mağdur olduğunu veya gelen iki öğrencinin gerçekten buraya getirildiğini veya burda insan ticaretine uğradığını ve onların sınır dışı ettiklerini hayal edin. ...[]... Mağdurlara ve potansiyel mağdurlara yardım etmek ve onlara ulaşmak için görev gücünde birden fazla dil konuşan daha fazla kişiye ihtiyacımız var.” (Aktör 25)

“Tanıklıklara baktığımızda ve çoğu diyor ki, sağlık ocağı, sağlık hizmeti, hastane gibi yerlerde böyle görüyorsunuz. Yabancı olduğunuzda oraya gittiğinizde İngilizce konuşmuyorlar, sizi kontrol etmiyorlar.Kendini kötü hissediyorsun. Oh diyorlar, sana sadece bir enjeksiyon yapıyorlar. Onlar gidiyorlar, biz eve yürüyoruz. Yani, yardım yokmuş gibi hissediyorsun” (Aktör 24)

Polis hususunda yukarıda belirtilen dil bariyerlerine ek olarak polisin yerli halk ve uluslararası öğrenciler arasında tutumlarının farklı olduğu ifade edilmiş ve uluslararası öğrencilerin şikâyetlerinin işleme alınmadığı ve özellikle kadınların polis tarafından taciz edildiği ifade edilmiştir.

İş gücü piyasasında ise özellikle etnik köken ekseninde uluslararası öğrencilerin daha az ücretle çalıştırılması, ücretlerini alamaması ve çalışma izinlerinin olmamasının da öğrencilerin iş gücü piyasasında maruz bırakıldıkları ayrımcılığın ve hak ihlallerinin tezahürleri olarak okunabilir:

“İş hayatında yaşanan hak ihlalleri felaket bir konu yani bu, bize çok acayip hikayeler anlattular yani böyle köle pazarı gibi gidiyorlarmış diyelim ki bir restoranda çalışacaklar işte Türkler var yabancı öğrenciler var ama onların arasında da bir hiyerarşi var, yani Araplar beyaz tenli oldukları için onlar daha fazla tercih ediliyor; Afrika kökenli öğrenciler onlar çok daha düşük maaş yani saat başı 4 TL'ye 5 TL'ye, mesela şey de olmasını istemiyorlar Afrikalı öğrencilerin yani müşteriyle temas etmesini istemiyorlar o yüzden arkada mutfakta görünmez otelse işte en arkada falan filan, yani ırkçılık var” (Aktör 21)

“... Şu anda inşaatta Asya'dan da gelen işte Vietnamlı çalışanların ya da Afrikalı öğrencilerin de yer aldığını görüyoruz. Ortak alanda o alanda da daha çok farklı yerlerden gelen insanların da arttığını düşünüyorum ...[]... Tabi ne kadar çok yabancı o kadar az haklarını savunabilme ihtimali var gibi duruyor ve zaten en fazla ölüm inşaatlarda oluyor iş cinayeti olarak adlandırabileceğimiz. Orada safety açısından çok sıkıntılar var. Kontroller çalışma koşulları açısından da birçok sıkıntı var. O da riskli bir alan diyebilirim yani...” (Aktör 20)

Yukarıda belirtilen iş gücü piyasasında maruz bırakıldıkları ayrımcılığın ve hak ihlallerine istinaden, Kuzey Kıbrıs'ta toplu taşımanın olmamasında insan ticareti ve cinsel sömürü için önemli bir unsur oluşturarak, otostop kültürü ile bağdaşan bir seks işçiliği piyasasının da ortaya çıktığı ifade edilmektedir.

“... tabi bu ülkede toplu taşıma çok zayıf olduğu için -akşam 7'den sonra toplu taşıma yok- restoranlarda çalışıyorlar mesela saat 12'de evine gitmeye çalışırken otostop yapıyor otostop yaparken çok fazla cinsel taciz vakası hatta kimisi onu kayıt altına da alıyor...” (Aktör 20)

“...toplulara tecavüzlere uğruyorlar daha sonra videoya alınıyorlar... []..., sonra ailene göndereceğiz tehditleri başlıyor... []...,Siyahilerin fiyatı 30 euro iken işte beyaz kadın ticareti yapılıyorsa 200 ile 250 euro arası değişiyor; otostopçu bir grup var işte onlar 30 TL de olabilir” (Aktör 5)

2.2.4.5. İnsan Ticareti ile Mücadelede Bir Araç Olarak Uluslararası Öğrencilerin Örgütlenmeleri ve Öğrenci Toplulukları; Voice of International Students (VOIS)

Uluslararası öğrencilerin karşılaştıkları hak ihlalleri ve ayrımcılıkla mücadele edebilmek için öğrenci topluluklarının ve örgütlenmelerin kurulduğu görülmektedir. Bu ekseninde VOIS'un kuruluşu özellikle Kıbrıs'ın kuzeyinde uluslararası öğrencilerin maruz bırakılabileceği insan ticareti risklerini görme ve önleme konusunda bir dönüm noktasını teşkil etmektedir.

Aktör 24'ün aktardığı üzere kuruluş stratejisi olarak üniversite çatısı altına girmeden yani üniversitelerin kuralları ve düzenlemelerine bağlı olmadan bir platform olarak kurulmuş ve birçok üniversiteden öğrencileri kapsayacak misyon ve vizyonu oluşturdukları anlaşılmaktadır.

“... Üniversite tarafından belirlenen kurallarda, düzenlemelerde herhangi bir kısıtlama olmaksızın ve herkesin aynı seviyede katılabileceği bir platform olsun istedik. O yüzden böyle başladık. Böylece bir isim bulduk, bir sayfa açtık, insanları ve diğer her şeyi aramaya başladık. Yavaş yavaş böyle büyüyoruz”

Uluslararası öğrencilerle yapılan görüşmelerde Afrika Ülkeleri ve islami kurallara göre yönetilen ülkelerden gelen öğrencilerin kapalı topluluk özellikleri göstermeleri nedeniyle insan ticareti riski yaşadıkları söylenebilir. Bu riskin yaşanmasının bir başka nedeni de geldikleri ülkelerin heteropatriyarkal kültürel özelliklerini bağlı buldukları öğrenci topluluklarında uygulamalarıdır.

2.3 Tema 2 Analizi: İnsan Ticaretinde LGBTİ+'lar: İnsan Hakları Gereksinimleri ve Riskler

2.3.1 Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği/İfadesi ve Cinsiyet Karakteristiğinin Getirdikleri

2.3.1.1 Kuzey Kıbrıs'ta Yaşayan LGBTİ+'ların Cinsel Yönelim, Cinsiyet Kimliği ve Cinsiyet İfadelerinin İnşaları

Kuzey Kıbrıs'ta muhafazakâr ve liberal yelpazesinde şekillenen toplumsal yaşamın unsurlarından biri olarak cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi inşa süreci ekseninde araştırmaya katılan LGBTİ+'ların cinsiyet ifadeleri, toplumsal cinsiyet sosyalizasyonları ve cinsel pratiklerini anlamak ve betimlemek bu araştırmanın odağında olan LGBTİ+'lar için geliştirilecek politikalarda ilk uğrak olarak karşımıza çıkmaktadır.

Öncelikli olarak LGBTİ+'ların kadınlık ve erkeklik algılarına bakıldığında karşımıza bu algıların geleneksel eril kodlarla, oyuncaklar, erken arkadaşlık deneyimlerindeki farklılıkları keşfetmekle beraber şekillenen bir cinsiyet sosyalizasyonu olduğu karşımıza çıkmaktadır. Ek olarak, trans kadınların kadınlık algılarında kendilerini na-trans kadınlarla sürekli bir karşılaştırma halinde oldukları ve transların kendi kadınlık anlayışlarının na-trans kadınlardan nasıl farklılaştığını anlatılarında ifade etmişlerdir.

“Kadın olmak çok zor yani bir trans olarak söylüyorum kadın olmak ÇOK ZOR ...[]... Trans olmak kadının çektiği zorluğun iki katını düşün... ...[]... Kendini daha güzel daha feminen göstermen gerekir şimdi baktığında bu önceden dönmeydi denmesi daha iyi yoksa bu güzel bir bayandır denmesi mi daha iyi” (Aktör 31)

“Yani normal bir kadın olmuyorsun ha trans olarak çok mutluym (elini kalbine koyarak) normal bir erkek hiçbir zaman olmadım çünkü kendimi hiçbir zaman bir erkek olarak görmedim ama normal bir kadın olarak da göremem, ben sadece trans olarak kendimi gördüğüm ve kabul ettiğim için ben böyle mutluym ...[]... Tabii ki erkek ve kadın daha avantajlı olur” (Aktör 32)

“Tabii ki kendimi kadın gibi hissederim ama tabii ki orijinal gibi olamam orijinal bayan gibi olamayız ama kendimiz ruhumuz beynimiz hep öyledir” (Aktör 37)

“Trans kadın... evet kadından daha farklı bence, aslında gerçek trans kadınlar kadından daha kadın gerçekten hani ne bileyim temizlik olsun evde olsun düşünce olsun kafa dağıtma olsun yardımlaşma olsun işte kişinin yanında olmak olsun –eş için konuşuyorum ya da aile olarak konuşuyorum ya da komşuluk olarak konuşuyorum yani hani her şeyi açabiliriz aslında” (Aktör 30)

Belirtilenler ışığında özellikle trans kadınlar için na-trans kadınların toplumda daha avantajlı olduğu ve trans kadınların avantajlara erişim konusunda daha farklı zorluklar ve sıkıntılar yaşadıkları görülmektedir. Trans kadınların kendini ifade etme şekillerinde ise özellikle orijinal sözcüğünü kullanmaları da toplumdaki ikili cinsiyetçiliğin tezahürü olarak okunabilir. Aynı zamanda beden uyum sürecini tamamlamış trans kadın olan **Aktör 36** ise her zaman bir kadın olduğunu yalnızca beden uyum süreciyle bu kadınlığın eksik kalan yanlarını tamamladığını ifade etmekte ve toplumsal cinsiyetin tanımına vurgu yapmaktadır;

“Cinsiyet ameliyatımdan sonra da buyum ben yani bende hiçbir şey değişmedi bende beyin olarak hiçbir şey değişmedi ben annemin doğurduğu o çocuğum hala, oyum ben ...[]... Ha ben sadece ne yaptım biliyor musun, cinsiyetimi değiştirmemdeki TEK sebep kendi kimliğimi bulmaktı buradaki kimliğimi ...[]... çünkü o bende fazlalıktı o değildi o onun olmaması lazımdı bende, ben onu yok ettim...”

Trans erkek **Aktör 35** ise kendi erkekliğini ifade ederken de erkeklik kodlarından bağımsız davranmadığını anlatısında ifade etmiştir;

“Ben mesela ben bana sorsan ben ne derim adamdan daha adamım sevdiğime de sahip çıkarım, bu şekilde, ama 2 milyarla geçinirim ...[]... Erkeklik çok güzel bir şey. Sevdiğine sahip çıkan ona bakan e ne bileyim birlikte aynı şeyleri paylaşır ne bileyim değişik bir şey yani ...[]... Ben kıskanç bir erkeğim, sevgisiz de yaşayamam mesela çok severim, aşık bir erkeğimdir yani bu şekilde bir erkeğimdir ben”

Cinsel yönelimleri ve cinsiyet kimliklerini keşfetme ekseninde ise özellikle LGBTİ+'ların çocukluğun sonları ve ergenlik döneminin başlarında diğer akranlarından farklı oluşlarını hissettikleri ve gözlemledikleri bir dönem olarak gündeme geldiği ifade edilmiştir.

“Çocukluğum çok kötü geçti, kendimi ilk anaokulunda keşfettim. Çok kız gibiydim, (gülüyor) ...[]... Şimdi daha rahatım çünkü bir insan kalkıp sen eşcinselsin dediği zaman ona cevap verebiliyorum. Çocukken neyin ne olduğunu bilmiyordum ben anasınıfındayken bile annemin arkadaşları diyordu yani bu çocuk kız gibi falan” (Aktör 27)

“Vallahi ben ilkokul bitti ama kendimi hissederdim onun için hep kızlarla oynardım mesela evde farklı oturdum abim de kızardı bana kız gibi oturuyorsun diye beni ...[]... Kendimi hep kız gibi hissederdim yani mahallede hep kızlarla oynardım erkekler bu tarafta kızlar bu tarafta hiç erkekle oynamadım hiç hiç hiç, zaten hiç dışlamadı beni kızlar hep kızlarla oynadım okulda da öyle” (Aktör 37)

“13 yaşına kadar buluş çağına girmeye başladığımda artık görüyordum ki arkadaşlarım kadın sevgili ister senin istediğin bambaşka ... bastırırım o duygularımı topluma karşı erkeklere karşı bastırılmış duygular ama işte nereye kadar bastırabilin ki o duyguları demi, ben değilim bu dersin” (Aktör 31)

“E biraz tabii ki garip hissederdim o çocukluk yaşlarımdaki duygularımı sorarsanız garip hissederdim kendimi fakat bunu da pek önemsemezdim tabii yaşım gereği” (Aktör 33)

“Saçım çok uzundu önce saçımı kestim ...[]... sonra gittim erkek tişörtü boxer erkek ayakkabısı yani erkek tarzı ayakkabı parfümleri –parfüm çok severim- parfümleri gibi bunları almaya başladım yani...” (Aktör 35)

“En küçük bir fırsatta evde kimse yokken müzik açıp dans ediyordum mesela, ablamların ayakkabılarını giyiyordum belime bir şal bağlayıp dans ediyordum böyle bir çocukluğum geçti ha bunun üzerine yakalanmalarım oldu mu oldu dayak yedim mi yedim...” (Aktör 34)

“Anladım yani kendim fark ettim mesela farklıyım yani erkek ve kadın diye cinsler var ben farklıyım ben kendim erkek gibiyim ama her şeyim kadın duygusu kadın gibi giyinmek istiyorum kadın gibi ... ortaokulda artık tamamen öğrendim rahattım işte artık kendim gibi olan insanları öğrendim kendim gibi arkadaşlarım olduğunu öğrendim” (Aktör 29)

Cinsiyet sosyalizasyonu ve cinsel yönelim/cinsiyet kimliklerini keşfeden LGBTİ+'lar için ise bu süreçte bir uğrak olarak karşımıza açılma süreçleri gelmektedir. Bu eksende LGBTİ+'lar homofobi, bifobi ve transfobi nedeniyle ailelerine, yakın çevrelerine ve topluma karşı açılmadıklarını ve kimliklerini rahat ve görünür bir şekilde yaşayamadıklarını ifade etmişlerdir. Ek olarak, gizli kalmayı tercih ettiklerinde ise bunun bir duygusal yük oluşturduğu ve kendi ifadeleriyle *kaçamadıklarını* dile getirmişlerdir.

“Artık bir yere kadar kaçma şansınız var, belli bir yerden sonra kaçma şansınız yok ...[]... Sonuçta karşınızda anneniz ve babanız var, söylediğiniz yalanlar ve söylediğiniz insanlar sizi ciddi biçimde rahatsız etmeye başlar artık” (Aktör 15)

“Büyüdükçe bunlar arttıkça 17 yaşında anneme açıldım. Ondan sonra başladı yavaş yavaş artık küçük yaşta. Sonra annem dedi ki biraz bekle üniversiteyi oku ondan sonra konuşalım çünkü gerçekten yaşım küçüktü ama öyle bir psikolojideydim ki artık okula giderdim ve beden benim bedenim olmadığı için çok rahatsızlık duyardım çünkü ne kadar da zorlasan kendini olmuyor bir erkek gibi olamıyor hiçbir zaman yani hep negatif negatif negatif.” (Aktör 6)

Belirtilenlere ek olarak özellikle hayatını görünür ve açık yaşayan bazı gey ve trans aktörlerin ise kendi cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri/ifadeleri ve cinsiyet karakteristikleri konusunda da zaman zaman çıkmazlar yaşadıkları ve sorgulamaları olduğunu ifade etmişlerdir;

“Gerçekten diyorum bazen böyle olmasaydım diye, hani sonuçta ben bir erkek olarak geldim dünyaya ve ben bir bayanla beraber olamıyorum ...[]... keşke bir bayanla beraber olabilseydim diyorum bazen, yani şikayetçi oluyorum. Daha sonra toparlıyorum kendimi” (Aktör 27)

“Hani ne kadar kabul görsen de senin içinde olan o eziklik vardır yani bir transseksüel ya da bir gey bunu anlayabilir çünkü kendi içinde zaten sen kendin bir savaş içindesin karşıdaki kişinin de seninle savaşmasına gerek yok bu bir ekstra zaten” (Aktör 36)

“Beni sadece bu hayatta üzen tek şey bazen kendi kendime sorduğum sorulardır; neden, niye, NİYE BEN, niye ben oldum, niye ben bir aile kuramadım niye bir çocukluğa kavuşamadım, neden normal bir erkek veyahut neden normal bir kadın olarak doğmadım...” (Aktör 34)

Bu noktada başka bir unsur olarak da özellikle LGBTİ+'ların yaşadıkları erken cinsel deneyimler ve ilk aşk hikayeleri gündeme alınabilir. Bu noktada cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin performansında bir uğrak olarak bu deneyimler aslında bireylerin neler hissettikleri, nasıl çıkmazları olduğu ve bunlarla nasıl mücadele ettikleri anlamında yol göstericidir;

“5. Sınıfta da bir çocuk vardı, hep onun yanına oturmak isterdim çünkü o beni kardeşi gibi gördü ama ben görmezdim işte, ben de rolümü iyi oynamak zorundaydım çünkü sonuçta 5. Sınıfa gidiyordum ama damgalanabilirdim de ben çocukken bile her şeyi düşünürdüm” (Aktör 6)

“7 yaşındayken ilkokula başladığımda tabii ki ben cinselliği o zaman bilmiyorum ...[]... hiç unutmuyorum Mehmet diye birisine âşık oldum sınıftaki çocuk ilk âşık olduğum erkek” (Aktör 36)

“16 yaşında ...[]... Benden 4 yaş büyüktü ...[]... Kendi isteğimle oldu yani zorla değildi kendim istedim” (Aktör 32)

“Orta 3'te bir erkeğe âşık oldum ...[]... köyde de bir askeri site vardı asker sitede de bir onbaşı vardı ...[]... Çok yakışıklıydı ...[]... 5-6 yaş benden büyüktü ... Git gel git gel arkadaşımaya ders çalışmaya gidiyordum bir iki kere konuştuk işte ondan sonra ben gittim oraya tekrar tekrar iletişim içine girdik falan filan odur budur, işte sonrasında birlikte olmaya başladık ...[]... Bir genç kız gibi hissettim” (Aktör 33)

“12-13 yaşında filandım yani, mahallemden arkadaşlarımla benden daha da büyük olan insanlarla ... []... Zorlama demeyelim hoşlanıyordum zaten isteyerek olan bir şey yani, zaten belliydim herkes benim farkındaydı zaten yani, yaklaşan insanlar da o şekilde yaklaşıyordu” (Aktör 29)

Cinsel yönelim, cinsiyet kimliğini keşfetme ekseninde anlatılarda da görüldüğü üzere erken cinsel deneyimler ve ilk aşklar LGBTİ+'ların cinsiyet sosyalizasyonları anlamında kendi serüvenlerinde bir uğrak olduğu ifade edilmiştir. Bu uğrakta aşk hissiyatı ekseninde cinsel yönelim ve cinsiyet kimliklerinin de akışkan olduğunu LGBTİ+'lar ifade etmiştir;

ben mesela bir geyden çok hoşlanmışım bir gün. Yani hoşlanabiliyor insan, bazen duygularının önüne geçemezsin. Ansızın olabiliyor bazı şeyler; onu da öğrendim hayattan çünkü insan bazen ruhuna, kalbine söz geçiremeyebilir (Aktör 6)

Ancak bu isteğe bağlı geliştiği anlaşılan cinsel deneyim hikayelerinin dışında trans kadın Aktör 6 ise ailesi ve toplum tarafından baskı altında olduğunu ve beden uyum sürecine girmeden önce atanmış cinsiyeti üstünden gerçekleştirmesi beklenen bir erkeklik aşaması olarak milli olma süreci için gece kulübüne götürüldüğünü ifade etmiştir.

“... Hazırlan dedi bana, niçin dedim, yeğenine gideceksin dedi bana, nereye gideceğim dedim, konuşacaksınız dedi, geldim ne oldu yeğenim dedi iyi abi dedim, hazırlan güzel güzel giyin dedi, nereye gideceğiz dedim, gece kulübüne dedi ...[]... Bir baskı daha...16-17 yaşındasın. Yok diyemezsin. Gençleştin artık. Hadi dedim X giyin ve o zaman daha benim başka ismim yoktu X'i kullanıyordum onları daha düşünmemiştim. Hadi dedim bir rol daha. Giyindim ama kendi tarzımda. Kotumu giydim, saçımı taradım, hafif bir kalem çektim, yani oraya gittiğimde anlaşılar diye bilerek bir yerden bir faul verdim yani. Gittik içeri girdik, bütün kızlar bana bakıyordu, utandım. Yeğenime dedim ben şöyle oturayım ...[]... Hangisini istersin dedi bana dedim hiçbirini istemem (sinirle gülüyor). Nasıl yani dedi bana nasıl erkeksin sen pardon dedi...E tamam dedim kafama göre dedim. Sonra 2-3 bayan aldılar, 2-3 kişi gitmiştik ben, yeğenim ve arkadaşı. 2-3 bayan çıkarttılar gece kulübünden hem de Rus. Eve gittik, içtik, herkes odasına gitti. Ben bir bayanla kaldım, o kızın ismini hiç unutmam D diye bir kızdı. Onunla odaya geçtim, ona dedim ki –İngilizcem var zaten- sorry no sex dedim. Just a friend that speaks but if my cousin asks if we did sex, say yes dedim. Okay not problem dedi kızın da sanırım hoşuna gitti öyle zahmetsiz olması. Böyle bir deneyimim de oldu yani ...[]... , delikten baktığını hissettim kızın önüne geçtim, boxer ile oturuyordum, sanki bir şey yapıyormuşuz izlenimi verdim ama seve isteye değil. Sonra bir ara düşündüm acaba yapabilir miyim ama penisim hiçbir şekilde hareket etmedi hiçbir şey hissetmiyorum, yapamadım yani olmadı”

Görünürlük anlamında ise Kıbrıslı Türk toplumunda LGBTİ+'ların özellikle lezbiyen ve biseksüel kadınların bir görünmezliği olduğunu buna ek olarak, transların yeni yeni görünür olmaya başladığını ama geylerin ise daha ön plana çıkan bir görünürlüğünün olduğunu ifade etmişlerdir. Buna rağmen hala LGBTİ+'lar anlamında bir görünürlük sorunu ve kapalı olma durumunun olduğu ifade edilmiştir;

“Daha zor. O konuda çok bilgili değilim ama transların daha az görünür olduğunu söyleyebilirim”

(Aktör 10)

“trans kapsayıcı olmaya çok gayret ettiğimiz bu özellikle birkaç yılda bu dönemde daha çok trans arkadaşımız da gelmeye başladı ...[]... ve seks işçiliği konuştuk geçen mayıs ve oraya ilk defa böyle 4-5 tane trans Kıbrıslı kadın geldi ve ben çok şaşırđım Z de onlardan biriydi ama Z'nin dışında Mağusa'dan falan gelen oldu çok şaşırđım ...[]... böyle kendi aralarında çok kapalılar” (Aktör 1)

“Zaten bence bu toplumda trans bireyler de çok görünür değil. ...[]... Yani yok çok fazla. Zaten kadınların her alanda oldukları gibi (gülererek) lezbiyen ve biseksüel olduklarında da yok sayılmaları...” (Aktör 11)

“Burada var aslında çok ama o kadar şey yok birlik yok yani burada çok birlik yok Türkiye gibi değil Türkiye’de çok kalabalık translar geyler travesti transseksüeller çok var ama burada bizim Kıbrıs’ta çok az var çok az var ve kimsenin kimseden haberi yok yani” (Aktör 37)

Bu araştırmanın amacı Kuzey Kıbrıs’ta LGBTİ+’ların maruz kalabileceği insan ticareti riskini anlamaya çalışmak olduğu için Kıbrıslı Türk LGBTİ+’lar ve göçmen LGBTİ+’lar arasındaki iletişimin nasıl olduğunun anlaşılması da bu noktada önem arz etmektedir.

“Diyarbakır, Adana, Hatay, Suriye, Lübnan, Ürdün, oralardan eşcinsel öğrenci inanılmaz derecede var ...[]... Çok rahatlar burada yani gerçekten rahatlar ve gidecekleri zaman gitmek istemedikleri için ağlayan çok insan var aralarında okul bittiği zaman gitmek istemeyen o kadar çok insan var ki burada. Gitmek zorundadırlar ama ...[]... Zaten en rahat olan kısım Müslüman erkekler. Yani burada en çok istediği gibi hareket edebilen kesim Ürdün, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan, özellikle de Suudi Arabistan gibi ülkelerden gelenler, -burada çok öğrenci var oradan-, eşcinsel erkekler inanılmaz rahat. Suriye... İnanılmaz rahatlar burada. Çünkü Suudi Arabistan’da direkt idam var ama burada yok rahatlar” (Aktör 15)

“Muhabetim çok iyi evimde misafir ettim Antalya’dan gelen arkadaşlarım var İstanbul’dan gelen arkadaşlarım var hem yaş olarak da benden büyükler benden küçük olanlar da Adana’dan geldi, ben herkesi seviyorum benim için insan insandır saygı sevgi olduğu zaman her şey güzel olur” (Aktör 32)

Görüldüğü üzere Kıbrıslı Türk olmayan yani göçmen LGBTİ+’ların adaya geldiklerinde daha rahat bir yaşamları olduğu ve genelde yerli LGBTİ+’lar ile de, az da olsa iletişimlerinin, olduğu anlatılarda ortaya çıkmaktadır. Aynı zamanda göçmen LGBTİ+’lar ülkelerinde zarar görme korkularından dolayı, cinsel yönelim, cinsiyet kimlikleri ve cinsiyet ifadelerini Kuzey Kıbrıs’ta rahat bir şekilde yaşayabilselerde kendi ülkelerinde ifşa edilme ve tehdit korkusundan dolayı insan ticaretine maruz kalabilecekleri riskini doğruabilmektedir.

2.3.1.2 Beden Uyum Süreci ve Sonrası; Sabır, Bedel, Hayat Öğretisi

Özellikle transların cinsiyet kimliği inşalarını anlama hususunda beden uyum süreci ön plana çıkmaktadır. Uyum süreci transların geliştirdiği cinsiyet kimliği inşası anlamında farklı cinsiyet kimliği geliştirme örneklerini de teşkil etmektedir. Örneğin, beden uyum süreci bütünüyle tıbbi operasyonların gerçekleştirilmesi değil bireylerin kendini ait hissettiği ve kendi tayin ettiği cinsiyet kimliğinin performansını sergilemek anlamında olabileceği, hormon kullanımı gibi birçok süreçten oluştuğu anlatılarda ifade edilmiştir. Aynı zamanda bu süreçle ilgili olarak da translar için ekonomik olarak yükünün ağır olması, yapısal engeller gibi durumlardan ötürü hem psikolojik anlamda hem de toplumsal anlamda yaşadıkları birçok ayrımcılık vb. durumların gündeme geldiği ifade edilmiştir. Ek olarak, beden uyum sürecinde trans katılımcılar bu süreci genel olarak *sabır* ile ifade etmiş ve bu süreçte büyük *bedeller* ödediklerini ve bu ödedikleri bedellerin de bir *hayat öğretisi* olarak karşılıklarına çıktığını ve onları hem güçsüz hem de güçlü kılan bir süreç olduğu betimlenmiştir.

Bu noktada beden uyum süreci içerisine girdiklerinde ekonomik yükü karşılamak ve para biriktirebilmek için çalışmaya başladıkları ve birçok işte çalıştıklarını ama genel olarak seks işçiliği ya da konso-matrislik yaptıkları görülmüştür. Çünkü, katılımcıların ifade ettiği şekliyle “alt ameliyatı” ya da “göğüs ameliyatı” yaptırmanın bedelinin ortalama 4500 TL ile 25000 TL arası değiştiği ve bu fiyatların bütünü devlet nazarında karşılanmadığı için transların beden uyum sürecinde ekonomik anlamda zorlandıkları ifade edilmiştir. Son olarak ise beden uyum süreci için ameliyatlarını Kuzey Kıbrıs, İstanbul, Ankara ya da İngiltere’de yaptırdıkları görülmüştür.

“Devlet yapmaz o ameliyatı, özelde oldum ...[]... çok baskı uygulayacan da psikolojim bozuktur ya da ne bileyim kuruldan geçecen de yapınlar sana o ameliyatı ...[]... o özele estetiğe girer diyecek. Yapmaz” (Aktör 31)

“Tekrar dünyaya gelsem yine aynısı gibi geldim yine aynı ameliyatı tekrar yaşadım ...[]... Barmen olarak çalışıyordum ekstra paramı biriktirdim ...[]... 4 yıl çalıştım gazinoda, ondan sonra bırakmak zorunda kaldım çünkü artık bazı taşlar yerine oturduğu zaman kaşlarımı kirpiklerimi düzelttiğim zaman ...[]... artık bazı şeylerin zamanı geldi geçiyor dedim bazı şeylere başlamak zorundayım dedim ...[]... ameliyatlıları gördüm psikolojileri çok bozuk, ben kaldıramam yani ben ne dedim işte göğsümü yaptırayım pişman olursam göğsümü söküp çıkarabilirim silikonu ama ötekini geri döndüremem, yani ben bununla mutlu olduğum için bu yolda ilerlemeyi seçtim” (Aktör 32)

“Bilmiyorum yani hormonal miydi yani bunun üzerine ben çok araştırma yaptım aslında ama ben bunu hastalık olarak da görmüyorum ve kabul de etmiyorum, sadece benim kişisel düşünceme göre ruh bedene uymuyorsa bedeni ruha uydurmak gerektiğine inanıyorum ben ...[]... o zamanlar Kıbrıs'ta çok meşhur pavyonlar vardı, o zamanlar göğüs ameliyatı olmadan alt ameliyatı olmadan çalışmak zorunda kaldım para biriktirebilmek için, 6 ayın içinde hem göğüs hem de alt ameliyatımı yaptırды, bunun üzerine sonra para biriktirmeye başladım, aslında gerçek konuşmak gerekirse hiç fuhuş yapmadım ben parayla hiç vücudumu satmadım ben hep midemi çürüterek para kazandım yıllarca çalıştım 93 sonlarına kadar çalıştım HER gece çalıştım” (Aktör 34)

“Aslında ameliyat olduktan sonra hiçbir zorluk yaşamayacağımı düşünürüm yani ameliyattan sonra evlenmek istesem evlenirim de kesinlikle çünkü söylemezsen kimseye ben dönmeyim nereden bilecekler, biri derse o travesti açıp gösteririm nereden travestiyim al bak travesti miyim değil miyim gör. O diyecek ki a ben gördüm şeyi var ama ameliyattan sonra bir sorun yaşamayacağım. Biriyle beraber olurken elini götürdüğü zaman eline vururum ben kız oğlan kızım çünkü kendini savunman lazım bu durumda açığa çıkmamak için, bu durumdan çok rahatsızım ben aslında bir karakterim var benim, yalan söylemeyi sevmem asla, neysen o olacaksın kim ne der diye yaşamayacaksın bu hayatta. Sen nasıl bir hayat istiyorsan onu sunacaksın” (Aktör 26)

“Sabrettim. Ne yapardım, hamamın sahibiyle birlikte olurdum ki rahat geçineyim diye ...[]... Onu öğrenmiştim mesela. Yani, hayat bazen sana bazı şeyleri öğretir, rahat yaşamak istersem bedelini ödemek zorunda olduğumu öğrendim mesela. Hiç yapmadığım bilmediğim şeyler öğrenmeye başladım 17 yaşında ...[]... ama ben bir söz vermiştim kendime, her şey yoluna girene kadar Türkiye'de kalmam lazımdı, ben bunu göze alarak gittim çünkü artık cinsiyetimi değiştirdim, artık sokağa çıktığımda göğsüm var ameliyatlar da oldum ...[]... Ne zaman her şeyimi tamamladım ve bir karar aldım, gittim kendi kendime dedim ki bir gün her şey yoluna girecek ama güçlü ol, sabret sabret sabret. Hep sabrettim 3 sene Kıbrıs'a hiç ayak basmadım ben ...[]... ama hep sabrettim. Bu günler geçecek diye hep derdim içimden çünkü küçüklüğümde beri hep bir mücadele gücü var içimde hep sabır var güç var, ona küçükkken alıştım o sabretmeye ...[]... Ameliyat olduğumda da barda çalışıyordum, para biriktirdim, epey çalıştım yani ben 2011'e kadar barda çalıştım. 25 Aralık 2010 yılında ameliyat oldum, 23 Mart 2011 yılında bayan kimliğimi aldım zaten birkaç ay sonra da Ankara'ya gitmişim ...[]... para biriktirdim ama hep konsomatrislik yaptım kaç sene çalıştım içki içtim her akşam her akşam her akşam 8'den 3'lere kadar her akşam masalarda içki içtim kons yaptım, paramı biriktirdim ondan sonra Kıbrıs'ta yaşayan birkaç transa sordum ameliyatlarınızı nerede oldunuz diye bana yardımcı oldular bir doktor buldular epey de profesyonel, kaç kişiye cinsiyet değişikliği ameliyatı yapmış biri, orada cinsiyetimi değiştirdim, gözümü açtığımda annem yanımdaydı ...[]... Çünkü artık ameliyatlarımı oldum bir özgüven geldi kimliğimi aldım güzel de bir trans oldum” (Aktör 6)

“Ne diyorlar boşalıyorum kimi keyif alıyorum diyor kimi hiçbir hissim yok boş bir şey diyor kimi bütün arzumu kaybettim cinsel isteğimi kaybettim duygusal olarak kendimi çok kötü hissediyorum çok duygusalım hani karşısındaki kişiye çok daha kadınsal olarak hislere kapıldıklarını söylüyorlar kimi daha çok mutluymuş hiçbir problem yok kimi yaptırma diyor çok pişmanım diyor, yani böyle işte cinsellikte problem yaşıyorlar filan” (Aktör 29)

Bu noktada farklılaşan deneyimler ışığında performe ettikleri ve kendilerini tanımladıkları cinsiyete ait kimliğe sahip olabilmek için tıbbın ve hukukun öngördüğü atanmış cinsiyet kriterlerine sahip olmak için gerçekleştirilen “alt ameliyatları” (genital plasti) konusunda transların psikolojik durumlarının bozulacağı konusundaki endişeleri, cinsellikten haz alamayacakları yönündeki endişelerinden dolayı her transın alt ameliyatı yaptırmadığını ifade etmişlerdir. Aynı zamanda araştırmada translar beden uyum sürecine girdikleri yaş anlamında en erken 16 en geç 32 olarak bu sürece girdiklerini ifade etmişlerdir. Beden uyum süreci konusunda ise özellikle Dünya'da LGBTİ+'lar için bir hak ihlali ve ayrımcılığın göstergesi olarak uygulanan dönüşüm terapileri¹⁸⁰ konusunda trans erkek Aktör 35'in ve trans kadın Aktör 36'nın deneyimleri gündeme gelmektedir;

“Artık dedim ki ben ameliyat olucam, kararı verdim sonra hormon doktorlarına gittim burada yüzümde küçük kıllar falan çıktı, İngiltere'ye götürdü beni babam vatandaş olacaktım zaten, oraya götürdü oradaki doktorlara görünelim diye ...[]... Olmaz dedi ...[]... Değişemez dedi olmaz dedi ...[]... çünkü hormonlara baktılar bilmem ne buradakiler de baktı dediler ki erkeklik hormonu kadınlık hormonlarını bastırır ...[]... Evet yani düzeleyim diye” (Aktör 35)

“Orada ee çok kötüydü o dönem ee bütün davranışlarım konuşmam el hareketlerim yemek yiyişim yatışım hepsi kayıt altına alındı, sonra işte kadın hormonlarımın fazla oluşundan dolayı iğne istediler dışarıdan alınacak bu iğne benim erkeklik hormonlarımın güçlenmesi için, bu iğne bana yapıldığında ben kör oldum tam 1 hafta her yer kapkaranlıktı” (Aktör 36)

2.3.2 LGBTİ+'ların Aileleriyle İmtihanları

LGBTİ+'ların en zorlu yaşam alanlarından birisi aileleriyle ilişkileridir. Araştırmaya katılan gey ve translar aileleriyle yaşadıkları en önemli sorunun cinsel yönelim, cinsiyet kimlikleri/ifadelerine uygun yaşamak istediklerinde şiddet olarak ortaya çıktığını belirtmişlerdir. Özneler cinsel yönelimleri, cinsiyet kimlikleri/ifadelerine uygun yaşamak istedikleri ergenlik zamanlarında aileden kopuş yaşadıklarını bu süreçte yine de bir biçimde iletişimlerini sürdürmeye çalıştıklarını aileden büyükannelerin destek oldukları babaların sert tepki gösterdiği biçiminde ortaklaşan bir anlatıya sahiptirler. Bunun yanı sıra bir özne halen ailesiyle yaşamakta olup zaman zaman evden kovulduğu ve sığınma evinde yaşadığını belirterek diğerlerinden farklı bir öyküye sahiptir. Ailelerin bu durumu kabullenmelerinin zor olduğunu alışmalarının ve kabul etmelerinin süreç aldığını düşünmeleri de ortak özelliklerden biridir. Aileyle ilişkiyi sürdürme yollarından birinin de ayrı kentlerde yaşamak olduğu ve ailenin talebiyle “düzgün” yani çok da görünür olmadan yaşamayı kabul ettikleri görülmektedir. Ailelerin daha önce de sözü edilen heteroseksüel toplumsal sözleşmenin en önemli aracı kurumlarından birisidir. Aktörler yeni kuşağın şanslı olduğunu aileleriyle birlikte onur yürüyüşlerine katıldıkları ve geçiş ameliyatlarını da birlikte yaptıklarını ifade etmişlerdir.

“Ben çok zorluklar yaşadım. Kendimi anlatırsam aileme açıkladığım zaman dört yıl ailemle görüşmedim. Sadece en küçük kız kardeşim en başından beri biliyordu, gizli gizli onunla görüştüm ...[]... ben her zaman bu durumun üstüne gittim; bayram, yılbaşı, doğum günü, anneler günü, babalar günü... Her şekilde aradım, gittim, konuşmaya çalıştım, reddedildim, dört yılın sonunda telefonum çaldı, annem beni aradı gittim, oturduk bir güzel ağladık, annemin bana söylediği tek şey vardı; bir şey duymak istemiyorum sen benim evladımsın, evet belki ablan veya baban bana engel oldu, bir şey duymak istemiyorum sen de lütfen yaptığın hareketlere dikkat et ki daha fazla kimse bir şey demesin ki gerçekten bir şey yaptığım yok benim. İşimden evime evimden işime giden insandım. Son bir; bir buçuk yılda ailemle aramı toparladım, önce annem bir adım attı, ablamla hala daha görüşmüyorum ...[]... sonra bir şekilde babam ikna edildi, küçük kız kardeşimle zaten hep görüşürdüm ama büyük ablamla hiçbir şekilde bir bağlantım yok.” (Aktör 15)

“Ben onlarla görüşmüyorum şu anda 30 yıl var görüşmüyorum. 15 yaşında kaçtım evden annem öldükten sonra halen görüşmüyorum ama yeğenlerimle hep görüşüyorum kız kardeşlerimle görüşüyorum konuşuyorum gidiyorum, abilerim onlar da erkek olduğu için biraz şey yaptılar yani” (Aktör 37)

“Anne ve babamı daha yeni yeni alıştırdım. Trans arkadaşlarım vardı, onlar örnek göstererek işte buradalar yalnızlar onlarla kimse arkadaşlık kurmuyor diye diye onlar alıştırdım öyle. ...[]... babam mesela eşcinsellerden nefret eden bir adam asla sevmiyor ki benim küpe takmama bile kızan bir adamdı ama bakın ben bilinçli bir kişiyim, yavaş yavaş alıştırdım onu sevdirdim kendimi. Yani şu an evime trans bir arkadaşım bile gelse babam hayırdır niye geldi demiyor” (Aktör 27)

“Babam şey derdi (düşünerek) mesela benim halimi anlardı karar ver artık erkek misin kadın mısın bir karar ver derdi o işte beni arıyorlar hadi çık gel diye ararlar” (Aktör 31)

“Annem ilk karşı çıktıydı, ben lens takardım lensimi alır çöpe atardı ben jöle alırdım çöpe atardı her şeyi böyle attıkça ben daha çok almaya başladım çünkü çalışıyordum o dönem diye bir sıkıntım yoktu ...[]... Ailemle hiçbir sorunum olmadı halen görüşüyorum, ben sadece kendimden çok ailemi düşünüyorum bu yüzden uzak başka bir şehirde yaşıyorum ama onlarla hep görüşüyorum ...[]... Ailem tepki vermişti babam tepki vermişti ama iki seçenek var dedim ya giderim Türkiye'ye bir daha beni göremezsiniz ya da bu yolda giderim saygı duyarsınız ...[]... Mağusa'ya taşındım 1 yıl 1,5 yıl görüşmedim ailemle sonra ailemle tekrar görüşmeye başladım. Bana ev tuttular, hayatımı istediğim gibi şu anda yaşıyorum” (Aktör 32)

“Ben ailenin karşısına şortla çıkardım işte uzun saçlarla çıkardım yani yavaş yavaş makyaj yapardım öyle çıkardım, ondan sonra en son kavga ettik işte üstüme saldırdılar darma duman olduk. Tartıştık böyle ailece, sonra beni sokağa attılar ...[]... Mesela benim ailemden yemediğim dayak kalmadı su lastiğiyle bile dayak yediğimi hatırlarım ben Allah rahmet eylesin ama ne oldu sonra kızları oldum kız kardeşleri oldum” (Aktör 34)

“Trans kadın olduktan sonra annemle aram çok bozuldu. Bu saatten sonra ailem umurumda değil ben zaten bugüne kadar sevgisiz büyüdüm, hep itildim. Abimi daha çok sevdiler benden. Annem ölürsa daha az ağlarım ama babam ölürsa biraz daha ağlarım çünkü neden dersiniz bu evde kalıyorsam babamın sayesinde kalıyorum, babamın ağzına bakar annem. İkide bir de polis çağırıcam atıcım sokağa der ama babam hayır dediği sürece beni kimse o evden atamıyor ...[]... Bunun bir anası var aynı kafa ...[]... Trans olduğum için benim senin gibi torunum yok dedi, bütün malları dağıttı bana bir tek şey bırakmadı ...[]... Ameliyat oldum ameliyatıma bile gelmedi annem” (Aktör 26)

“Annem evden çıkarsan bir daha geri dönemezsin demişti ...[]... annem hiçbir zaman desteğini benden çekmedi. Sadece yıllarca anneannemin evine gidemedim, teyzeme gidemedim, anneme gidemedim. ...[]... Mesela hatırlarım, o zamanlar hep ağlardım, bazı translar vardı, ben barda çalışırdım ağlardım bir gün olacak sabret sabret derlerdi gördün mü bak annen seni çok sever derlerdi falan ama bir de bana sorun nasıl atlattım o günleri, çok zordu yani. Zaten ailemle görüşmem evlerine gidemem annem arada gelirdi beni görürdü giderdi” (Aktör 6)

“Aileme zaten tamamen açıldım ailem zaten artık her şeyimi öğrendi sonra o şekilde olmanı istemiyoruz dediler biz bu şekilde seni kabullendik gey olarak ama işte cinsiyet değiştirmeni ya da bu ortama düşmeni istemiyoruz falan dedi, ben dedim öyle muthuyum evet kötü bir ortam olabilir ama ben böyle mutluymuş saçımı uzatmak istiyorum okul kıyafeti giymiyorum erkek kıyafetleri giymek istemiyorum her şeyimle tamamen kadın gibi olmak istiyorum... o zaman dediler bu hayatı seçeceksen biz yokuz yanında ne yapmak istiyorsan öyle yap ...[]... bu şekilde hayatımı sürdürmeye başladım 15 yaşında filandım ...[]... Tabii ki de iyi gelir yanlarında olmak özel bir günde bayramda olsun yanlarına gitmek vs. tabii ki de iyi gelir yani kendini güvende hissedersin, belki bu ortamdan uzaklaşmana sebep olurlar bir aracı olurlar.” (Aktör 29)

Aktör 30 ailesiyle ilişkisinde kendini olduğu gibi kabullenme süreçlerini anlatırken onların istediği gibi “erkek” olmayı denemelerini sonra özellikle annesinin onu kadın olarak kabul edişini çarpıcı biçimde anlatmıştır ve cinsiyet kimliği arayışını ailesinin “normal” yaşaması için dini eğitimlere zorunlu bırakıldığını belirtmiştir.

“Anaokulu ya da büyüme çağında da ailem bunu fark etti ve daha sonra hormonal testlere başladık, hormonal testlerimin sonucu geldikten sonra yine bir kabullenilmeme evresi yaşadım... eee çok sayıda 10-15 adet psikolog gezdik bunlardan 13 tanesi evet dedi daha sonra ailem zaten kişisel olarak gitmişler benim haberim olmadan ve çoğu doktor eşcinsel bir birey olduğumu ve bunun çok normal olduğunu fakat normal standartta nasıl yaşatabileceklerini ifade etmişler aileme benim için, tabii ki bunu bana söylemediler hani bir umuttur kendilerince, şu an ailemle bir problemim yok fakat tabii hiçbir şey eskisi gibi değil.... babam işte şey demişti senden tabii ki bir erkek görüntüsü beklemiyorum ama işte annenin gönlü ve rızası olsun diye hani bir kere daha dener misin dedi, ee sizin için yine de bir şeyler yaparım hiç problem değil deyip aradan 3-4 gün geçtikten sonra ee Kadıköy’de hastanede silikonlarımı çıkarttırdım ve annemle bu şekilde yaşamaya başladım ama saçlarımı kestirmeyeceğimi söyledim, saçlarımı çok sıkı bir şekilde toplayıp işte unisex eşofmanla işte unisex adidas ya da nike spor ayakkabılar giydim hani onları giyiyordum ama erkek gibi davranmaya çalışıyordum ee taksiiye biniyorduk ee işte nereye abla diyorlardı ...bir gün sabah kalktık kardeşlerim işe gitti işte kahvaltı yaptık annem dedi ki hadi gel bir kahve içelim dedi tamam dedim anne ben bir duşa gireyim çıkayım dedim içelim, duşa girdim çıktım işte saçımı kurttum topladım böyle işte normal erkek kıyafeti giydim filan fıstan ben dedi senin bu haline alışamadım sen dedi hadi şurdan git benim makyaj malzemelerimle makyaj yap da dedi gel gerçek X’i göreyim artık dedi, tabii ki bu beni çok mutlu etti sarıldık bir ağlaştık falan sonra bir çak dedi şöyle çaktık iyi ki de dedi senin gibi bir kızım var dedi, ...[]... 17 filandım işte reşit olduktan sonra 2 seneye yakın ..kaçtım zaten, ailemin yanına geldim ve oranın bana ait olmadığını mutlu olmadığını çünkü dini eğitimle terbiye edilebileceğimi ve düzeleceğimi düşünüyorlardı fakat ben bunun tam aksi fikirdeydim, anlatarak öğrendiklerimi aktararak aileme bir şeyleri anlatmaya çalıştım bu çok zor oldu tabii ki bir 4-5 sene kadar bir ayrılığımız oldu ben 5,5 senedir transım-19 yaşında ayrı yaşamaya başladım normal bir iş hayatım vardı ... []... 16 yaşında aileme söyledim bütün ailemi eve topladım ... bir eşcinsel birey olduğumu dile getirdiğimde aile büyüklerim dedem babam teyze eşlerim (enişterim) vardı ve onlar dışarıya çıktılar işte sigara yaktılar filan böyle hani bir garip oldular ben kendimi yatak odama kilitledim, yarım saat sonra kapım çaldı ve babamdı ve çok korktum açmaya aslında ve daha sonra açtım ya çünkü korkunun ecele faydası yoktu ve ben ailemden gizli bugüne kadar hiçbir şey yapmadım çevremden de keza, farklı olduğumu biliyordum ve en yakın yardımı ailemden alabileceğimi düşündüm... işte ergenlik çocukluk vs. dediler ...[]... artık insanlar bize insani bir durum olarak değil de maddi olarak bakıyorlar” (Aktör 30)

2.3.3 Ayrımcılık/Şiddet Deneyimi

Araştırmanın özneleri cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği ve seks işçiliği yaptıkları için şiddet riski barındıran bir yaşamları olduğunu belirtmişlerdir. Çalışma yaşamı sırasında tanımadıkları insanların nasıl bir şiddet potansiyeli barındırdığını bilmemeleri hem ev hem de sokakta çalışırken tehdit oluşturmaktadır. Bu sadece adaya özel bir sorun olmadığı örneğin Viyana'ya giden bir trans arkadaşının evinde öldürüldüğünü bu nedenle yer değiştirmeyi düşünenlerin de bundan vazgeçtiği ölüm tehdidiyle bir yaşam sürdürdüklerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın öznelere Aktör 36, 30 yıl öncesi özellikle polis şiddetini yoğun yaşadıklarını ancak şimdilerde Kuzey Kıbrıs'ta bu tarz şiddete maruz kalmadıklarını belirtmiştir.

“Bir gün bir olay oldu, arkadaşımın benim gibi olan bir arkadaşımın Girne’de caddede yürürken bizi polisler yakaladı ama sadece yürüyoruz bir minibüse bineceğiz ve Lefkoşa’ya gideceğiz, minibüsten bizi polisler aldı alma sebepleri kadın gibi giyinmemiz kadın gibi davranmamız ...[]... Evet. Bizi tutukladılar götürdüler bizden bir sürü ifade istediler işte kiminle beraber oldun kiminle cinsel ilişkiye girdin hayatında kim var nerede kalıyorsun 1 hafta tutuklu kaldık aşırı baskı tokat atmalar...1982’ydi sanırım. Doğaya karşı cinsi münasebet evet. Tabii ben bilmiyorum o zaman da benim hayatımda birisi erkek arkadaşım vardı onun ismini de verdim, yazık çocuğu da rezil ettiler; beni rezil ettiler, gazetelerde başlıklar atıldı kadını erkekti resmim... Baya bir acılar çektim yani o dönem. Sonra annem geldi beni aldı annem” (Aktör 36)

“Birkaç senedir yani eskiden burada benim trans arkadaşlarım var yani 20 sene önceki translar bize ne diyor şimdi siz çok şanslısınız diyor niye e bizi yolda yürürken polis döverek getirirdi karakola gidene kadar polis bizi döverdi, mini etek giyemezdik, makyaj yapamazdık diyor 20 sene önce öyleydi şu an öyle bir şey yok” (Aktör 37)

“Kıbrıs biraz daha iyidir diye insanlar daha Avrupaidir diye ama 30 yıl önce insanların bir kısmı horlayanlar çok olurdu. Yok, yok akraba, yok çevre, ailemler hiçbir sorunum olmadı. (düşünüyor) Hiç yani Kıbrıs ta dışlanma hiç bak benim çevremde hiç olmadı yani hiç yok öyle bir şey” (Aktör 32)

Özellikle olumlu anlamdaki bu değişimin ve dönüşümün tezahürleri ise Aktör 37'nin anlatılarında karşımıza çıkmaktadır;

“Çok rahat Kıbrıs, insanlar daha önce hor görüldü şu an yani kaç senedir hiç hor görmüyor kimse, çok rahat istediğimiz yere girebiliriz çıkabiliriz eğlenceye gideriz discoya gideriz her yere gidebiliriz kimse bakmıyor etmiyor gülmüyor ama eskiden çok vardı öyle bir şeyler. Ben giderim rahatım yani o konularda çok rahatım, kliniğe de doktora da polislik olduğumda polise de giderim polis zaten anlıyor transız yani, mesela benim bir olayım oldu 18 Ocak'ta bir olayım oldu tutuklandım ben 4 gün hücrede yattım beni bayan bölümüne koydular yani trans olduğumu da biliyorlar sordular bana ifade de verdim dedim böyle böyle beni bayan bölümüne koydular yani öyle dayak mayak yok” (Aktör 37)

Bunun yanı sıra şiddete karşı kendilerini korumaya yönelik öz savunma geliştirmiş olanlar olduğu gibi hiç şiddetle karşılaşmadığını ifade edenler de olmuştur. Bu anlatılara ek olarak gey özne Aktör 15 Kıbrıs Cumhuriyeti'nde kendini rahat hissettiğini kuzeyde ise “sigara tutuşuna” bile dikkat etmek zorunda hissettiğini belirtmiştir.

“1 kilometre yok aramızda. Gerçekten kendi adıma konuşmak istiyorum ben o tarafa geçtiğim zaman kendimi biraz daha rahatlamış hissediyorum, bu tarafa geldiğim zaman işim gereği çevrem gereği tüm arkadaşlarım beni bilse de hareketlere oturmama kalkmama sigara tutuşuma bile dikkat etmek zorundayım”

Araştırmaya katılan Aktör 1, Kuir Film Festivalinde konuşan Türkiyeli trans seks işçisinin Kıbrıs'ın kuzeyinde hiç trans cinayeti olmadığını ve burada işini daha rahat yapabildiğini ifade etmiştir. Bir başka örnek de trans kadın özne tarafından anlatılmıştır. Bu anlatıda ağır bir şiddet öyküsü vardır. Ancak yine de katılımcıların nüfusun küçük olması ve insanların birbirlerini tanıma olasılığının yüksek olmasından dolayı ölümcül şiddet vakalarının oldukça az olduğunu belirtmişlerdir.

“Ama dediğim gibi herkes birbirini tanıyor bir kötülük yok... bundan 2 ay evvel, Türkiye’den gelen bir gay var yıllar var bunu duydum ben, bu internetten buluyor birilerini anlıyor gidiyor, gittiği insanla rakı içiyor artı iki kişi daha var sen tek başına niye gidiyorsun üç kişinin arabasına... bunu dağlık gibi bir yer, orada inşaat alanında bir ev, içeri giriyorlar ışık açılıyor rakıya orada devam ediyorlar falan ondan sonra öldüresiye kadar dövmüş adam bunu ansızın, artık ne yaşadılar ne oldu bilmiyoruz biz de başkasından duyduk..... Öldüresiye dövüldü zaten her tarafı mosmordu. İçki içerken ansızın dövmüş” (Aktör 6)

Bir başka şiddet biçimi de video çekip tehdit etme biçiminde yaşandığını bunun faillerinin de genelde taksi şoförleri olduğunu **Aktör 15** şöyle anlatmıştır:

“Bak mesela şeyi duydum, video çekip tehdit ederek para isteme. Böyle şeyler çok duydum, çok gördüm. Gözümle gördüm, hatta çok sayıda arkadaşımın başına geldi bu durum, polise gittik birlikte, dilekçe verdik. Yani gizli çekimler yapılıp da sonrasında para istenen durumlar çok oldu ve hala da oluyor ve bunu özellikle de taksiciler yapıyor. Çünkü club'tan çıkan bir insan sarhoş ve bundan faydalanan bir taksi şoförü...Bunu genelde taksiciler çok yapıyor. Bu translara da çok yapılıyor, gaylere de çok yapılıyor. Zorla yapıp video çekip sonra bak, bana bir 10 bin TL ver 20 bin TL ver diyen insanlar var maalesef”

Bu tür şiddet olaylarında mağdurun deşifre olmayı göze aldığı durumda polisin ve adalet mekanizmasının işlediğini, bunun örnekleri olduğunu belirtmiştir. Bunun yanında tehdit edilen gey aktör polise başvurmasına rağmen polisin bu olayı işleme almadığını söylemiştir. Burada polisin işlem yapmasını mağdurun ekonomik ve sosyal sermayesine göre değiştiğini söyleyebiliriz.

“Korkak değilseniz eğer ve bunu polise götürürken her şeyi göze alırsanız isminizin gazetede çıkmasını vs. hiçbir şekilde bu durum göz ardı edilemez, mahkemeye kadar gidilir, hapis cezası da alır suçlu kişi ki daha önce bunlar oldu burada” (Aktör 15)

“Polisler yani hatırladığım kadarıyla hiçbir şey yapmadılar. Şikayetçi oldum sürekli, onun arkasına yine şikayetçi oldum 3-4 kez ama daha devam etmişti beni rahatsız etmeye” (Aktör 27)

Aktör 6 ise transların “kendilerini ezdirmediklerini” belirtirken, Aktör 26 kendini transfobiden nasıl koruduğunu şu biçimde anlatmıştır:

“Vallahi hiç kimseden korkmuyorum hatta onlar benden korkuyor çünkü ben rezilim. Rezil ederim adamı. Yani bana bulaşacak insan yürek yemiştir, mesela atıyorum yolda yürüyorum şimdi, beni biraz bilen biri varsa rahatım ama bilmiyorsa susarım. Önceki sevgilim beni bilirdi çünkü gay sitesinde tanıştık. Çocuğun biri beni gördü mesela aaa travesti diye bağırdı ben de hemen kim travesti dedim rezil ettim onu, çocuk dedi nasıl kabul eder, evet dedim hemen bak siz de içinde dedim, bu dünyada kaç tane varsa hepsi ibnedir travestidir dedim bak bu da bebek travesti. O gün bu gündür benimle kimse dalga geçemedi” (Aktör 26)

Transların ikili cinsiyetlendirilmiş tuvalet sorunu da bir başka anlatı olarak karşımıza çıkmaktadır:

“Ortaokulda başka bir sevgilim vardı onunla çıkardım ama kızlar tuvaletine giremiyordum erkek tuvaletine girerdim bir ayrımcılık vardı, eve kadar sıkardım kendimi yani okula gidesim gelmiyordu” (Aktör 26)

2.3.3.1 Yakın Partner Şiddeti

LGBTİ+'ların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği anlamında polis ya da diğer sosyal destek mekanizmalarına erişim konusunda yaşadıkları sıkıntılardan dolayı partnerleriyle yaşadıkları sorunları kendi başlarına geliştirdikleri stratejiler aracılığıyla üstesinden gelmeye çalıştıkları görülmektedir. Özellikle, aşk, sevgi ve cinsellik gibi olguların politik olması yani kendi içinde bir güç ilişkisi barındırdığından ötürü LGBTİ+'lar yakın partnerleri ekseninde ayrımcılık ve şiddeti deneyimlemektedirler. Örneğin, Lover-boy'lar aracılığıyla bireylerin seks işçiliğine zorlanması yani yakın partnerin uyguladığı ekonomik ve cinsel şiddetin örneğini teşkil etmektedir. Bu sebeple LGBTİ+'ların yakın partner şiddetine yönelik anlatıları önem arz etmektedir.

Partner ilişkisinde bir başka şiddet biçimi de ekonomik sömürü biçiminde yaşamaktır **Aktör 32** ekonomik şiddete dayalı ilişkisini nasıl sorgulayıp bitirdiğini çarpıcı biçimde anlatmıştır:

“Dönüşüme geçmeye başladığımda ikinci sevgilim onda vermeye başladım çünkü bir anda 1 milyar 700-800 (düşünüyor) o sana anlattığım 4-5 sene önce kazanırdım parayı yerdim verirdim adamın yanında dururdum çünkü güçlü ben olduğum için ben de kullanayım ondan sonra bir gün evde otururken kendi kendime dedim neden ben hep yıpranıyorum, neden ben hep karşılıksız çek olarak kullanırayım kendimi, direk bunu kestim ben dedim şu anda ayrılmak isterim dedim seni çok seviyorum ama ben seninle mutluluğu bu dört duvar arasında yaşayabilirim, dışarıda seninle yaşayamam dedim ayrılalım dedim, yok mok o bu dedi ama ben bitirdim Hiç. Onu (şiddet) yaşamadım”

Bir başka ekonomik şiddete dayalı partner ilişki deneyimi de **Aktör 15** tarafından anlatılmıştır:

“Hayır yani, şimdi mesela ay sonu, bir hafta sonra benim maaşım gelecek, insan ister istemez dikkat ediyor çünkü sonuçta aynı evi paylaştığınız insan ve daha öncesinde istediğin an birlikte olabildiğin bir insan ...”

Bu ay maaşım eksik yattı dedim ona halbuki yok öyle bir şey, tartışma çıkarmaya başladı ve ben bu denemeyi ikinci, üçüncü aylarda da yapmaya başlayınca çok ciddi derecede kavgalar çıkarmaya başladı. İşte sen bu eve para getirmek zorundasın, ben öğrenciyim, ailem bana para göndermiyor sen bakmak zorundasın...Bir yıl buna böyle katlandım”

Bir başka şiddet deneyimi de **Aktör 27** tarafından barda tanıştığı bir kişiyle duygusal yakınlaşma yaşayıp deniz kenarına gittiklerinde bıçakla ve ailesine söyleyeceği tehdidiyle parasını, telefonunu gasp ettiği yaşantısı aşağıdaki biçimde anlatılmıştır.

“...tanıştık gayet güzel konuştu, sonra bir gece aradı beni telefon numaramı almıştı, çok iyi niyetli konuşmuştu ben de numaramı verdim güvenip, bir gece aradı beni çıkalım dolaşalım falan dedi, beni deniz kenarında sakın bir yere götürmüştü orada bana zorla sahip olmaya çalıştı, kötü bir şekilde işte bağırırsan burada kimse seni duymaz seni burada öldürürüm falan filan dedi, boğazımı sıktı, beni koltuğa yatırmıştı...ama ben de ona vurdum tabi, polise falan giderim diyerek korkuttum, zar zor bıraktı beni, ondan sonra benimle birlikte olmazsan ailene her şeyi söylerim bara gittiğini falan söylerim dedi böyle korkutmalar oldu polise gidip şikayetçi olmuşum”

Şiddete maruz kalan **Aktör 27** şiddet sonrası annesinin desteğiyle hastanede tedavi aldığını söylemiştir.

“Psikolojim bozulmuştu ve annem beni Ankara'ya götürmüştü, orada bir hastaneye. Yani sürekli kapı kapansa tepki verirdim. Değişik tepkiler vermeye başlamışım korku kalmıştı içimde çünkü dışarıda birkaç kez de darp etmişti”

Transların partner ilişkilerinde çalışma yaşamları bir şiddet nedeni olarak çıkmış ve çoğunlukla böyle deneyimlenmiştir.

“Ama o da içki içerdi, gecenin sonunda bazen beni döverdi, onun gözünün önünde kons yapıyorum ama işte kimse bilmezdi. Halbuki çalışmam lazım” (Aktör 6)

Şiddete maruz kalan LGBTİ+'lar genellikle arkadaşlarından ve bazıları da ailelerinden destek aldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra polise de başvurabilmektedirler.

2.3.3.2 Akran Zorbalığı

Araştırmaya katılan **Aktör 27**, **6** ve **29** farklı bir çocuk olmaları nedeniyle akran grubunun zorbalığına örneğin 'Kız X', 'Nonoş' gibi daha çok dalga geçmek biçiminde maruz kalmışlardır. Bu dalga geçmeden dolayı içe kapandıkları, okulu bıraktıklarını, kardeşlerine zarar geleceği korkusunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Aktörlerden biri yaşadıkları toplumda “Kız X” diye yaygın bir söylem olduğunu belirterek aslında toplumda çocuk yaştan itibaren böyle bir baskının ve dolayısıyla hegemonik söylemin yerleşik olduğunu anlatmıştır. **Aktör 29** ve **Aktör 33** ise hep kız arkadaş edindiklerini bu nedenle de akran zorbalığına maruz kalmadıklarını belirtmişlerdir.

“Çocukluğum çok kötü geçti çünkü diğer arkadaşlarım tarafından sürekli dışlandım, ne bileyim, bilirsiniz dalga geçerler çocuklar falan. Evet çok kötü hissederdim, bir köşeye geçip bazen ağlardım bazen de tuvalete gidip ağlardım, çok farklı bir çocuktum” (Aktör 27)

*“Kız ****, Nonoş...Klasik şeyler yani (bıkın ve umursamaz bir ses tonu) Erkek gibiydin ne oldu diyen oldu, sonra kız kardeşim vardı onu da düşünüyordum, ona diyorlardı abisi böyle ben de okulu bıraktım zaten” (Aktör 6)*

“Benimle dalga geçildi alay edildi ağladım bunalıma girdim kafayı yedim ama hiçbir zaman da pes etmedim hep dedim ki ben buyum, ben böyleyim yani ben bayanım dedim hep. Hep de böyle devam etti bu” (Aktör 26)

“Çok kötüydü yani okul çok bilinçsizdi dalga geçiyorlardı işte bilmiyorlardı demek ki onlar da biliyorlardı ki dalga geçiyorlardı bunun böyle bir farklılık olduğunu biliyorlardı demek ki o yaşta 4.-5. Sınıfta yani, dalga geçiyorlardı ben içime kapanıktım zaten işte kimseyle görüşmezdim kız arkadaşlarım olurdu çekingendim zaten atulgan bir yapım da yoktu” (Aktör 29)

“Yok. Benim zaten hiç erkek arkadaşım olmadı ben genelde arkadaşlarım vardı ve hepsiyle dallı güllü yaşıyorduk yani” (Aktör 33)

2.3.4 LGBTİ+'lar Arası Dayanışma; Örgütlenmeye Bakış Açıları, Tecrübe Arkadaşları, Topluluk Temelli Dayanışma

LGBTİ+'ların araştırmada elde edilen bulgular ekseninde dayanışma ağları anlamında sivil toplum örgütleri ve LGBTİ+ komünitelerindeki arkadaşlarıyla kurdukları yani çok farklı boyutlarıyla geliştirdikleri bir dayanışma ve dostluk ağlarının olduğu görülmektedir.

“Onlarla sokağa atıldığım gün tanıştım, yağmurdaydım. İnşaatta kalacaktım o gün. M diye bir arkadaşım vardı E'yi aradı sağ olsun, E gelip beni aldı, otele yerleştirdiler. Ertesi gün sabah da gelip beni alıp sığınma evine yerleştirdiler” (Aktör 26)

“Beni aradılar herhalde aramışlardı sanırım ben internette mi görmüştüm internette görmüştüm sanırım aradım bir şeyler sormak için bu giriş çıkış haklarını sormak için aramıştım sonra işte beni röportaja çağırdılar röportaja gitmişim konferans filan olmuştu öyle katıldım sonra konuşuyoruz D ile filan zor durumda olduğumda bir şeye ihtiyacım olduğunda yardım istediğimde filan görüşüyoruz” (Aktör 29)

“Öncelikle burada kötü bir şey olmaz, yani burada çalışacaksa da zaten kimse kimseyi tanımadığı için, yani eğer tanıdığım bir insansa ben biraz sahip çıkarım, ona bazı şeyleri gösteririm, en basitinden ona bir site açarız orada çalışmaya başlar kendi hayatını kursun ...[]... herkesin iyi olması lazım çünkü ben zamanında çok çektim, illa ki eğer gelecekte buraya yardım etmeye çalışırım elimden geldiği kadar ...[]... bir tane kötü trans yoktur yani büyüklerim var benim tanıyorum, bir tanesinin de barı var Mağusa'da zaten, arada translar gider takılır kons yapar, hepsi aile gibidir. Mesela Türkiye'den veya başka bir yerden atıyorum bir trans geldi, ben bu işi yapacağım translar getireceğim yanımda zorla çalıştıracağım dedi, bizimkiler asla izin vermezler” (Aktör 6)

Belirtilenlere ek olarak hem toplumsal yaşam içinde LGBTİ+'lar; hem cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ ifadesi ve cinsiyet karakteristiği inşa sürecinde hem de çalışma yaşamlarında güçlendirici yönü olduğu, birbirlerinden öğrenebildiklerini ifade ettikleri deneyim arkadaşlarının olduğunu anlatmışlardır:

“çevremizde saygı duyduğumuz, bizden büyük, tecrübelerinden faydalandığımız arkadaşlarımız var” (Aktör 15)

“Benim gay arkadaşımı yaşı benden büyüktü ...[]... Şimdi yardım istesem birçok arkadaşım da yardım eder, 300-500 lira verirler bir şeyler alabilirim ama istemiyorum kimseden yardım” (Aktör 27)

“30 yıl önce her şey daha sıkı olduğu zaman bir grubumuz vardı bizim, biz hep beraber evde buluşurduk yemek yapardık öyle öyle zamanı böyle geçirirdik” (Aktör 32)

“Hepimiz aynı ortak acıya maruz kalmış insanlarız aynı psikolojik durumlara ruhsal yoksunluklara maruz kalmış insanlarız onun için tabii ki birbirimize başvurmak zorundayız birbirimizi tedavi ederek düzelmek yükselmek ve ayağa kalkmak zorundayız” (Aktör 33)

“Benden biraz daha büyüktü ilk tanıdığım insan o biraz daha hani ortam olarak daha da bilgiliydi çok yardımcı oldu bana işte bunu böyle yapman lazım bu böyle şu şöyle... Cinsellik hayatımızı biliyorsunuz zaten çok erken başlıyoruz bu durumda olduğumuz için çocuktuk yani ...[]... İşte ortamdaki arkadaşlarım işte hastalık var korunun şöyle olur böyle olur şöyle yapmanız gerekiyor böyle hastalıklar var diyorlardı, başına gelen ve bu durumda olan insanları gördüm” (Aktör 29)

Belirtilen bulgular bize göstermektedir ki Kuzey Kıbrıs'ta LGBTİ+'lar ekseninde yaşanan ihlallerin ve gündeme gelen risklerle mücadele edebilmek için Kıbrıslı Türk toplumunun muhafazakâr-liberal yelpazesinden yararlanıp sivil toplum örgütleriyle bir araya gelip özellikle transların görünürlüğünün artırılması, seks işçilerinin taleplerinin gündeme alınması için çalışmaların olmasının gerekliliği aktörler tarafından ifade edilmiştir.

“Destekliyorum ve son derece arkalarındayım diyorum” (Aktör 33)

“Bu dediğiniz dernek dediğiniz gibi başımızda biri olduğu zaman okeydir, gidip de mesela yeni çıkanlar yeni ameliyat olanlar, gençken bu aleme bu ortama düşmeden tertemiz bir devlet dairesinde çalışabilmesi geleceğinin bir garantisi olabilmesi ikramiyesini sigortasını ihtiyat sandığını alabilme imkanı olabilmesi ne kadar güvenceli bir hayat olur onun için” (Aktör 34)

“Mağusa'da da bir dernek var. Artık başlayacağım oraya da gideyim sık sık diye çünkü ben bilmezdim pek fazla ...[]... Güzel bir dayanışma bence. Çok iyi olması gereken de bu zaten daha da büyük olabilesek keşke yurtdışındakiler gibi ...” (Aktör 6)

“birliğimiz zaten yok herkes herkese zarar vermek istiyor kimse kimseye yardımcı olmak istemiyor zaten genelde, şimdi derneklerle yürüyüş olduğu zaman trans yürüyüşleri oluyor pankartlar falan asılıyor yürüyüş olduğu zaman onur haftasında filan” (Aktör 29)

“Çok istedim yani bir dernekte olabilmek işte gidip gelmek irtibatla kalabilmek belki bir şeyleri değiştirebilmek...” (Aktör 30)

2.3.5 Temel İnsan Hakları Gereksinimleri

Temel insan hakları gereksinimleri bağlamında eğitim hakkı, barınma hakkı, kentsel haklar, kimlik hakkı ve çalışma hakkı Kuzey Kıbrıs'ta LGBTİ+'lar için ayrımcılık ve hak ihlal alanlarının başında geldiği anlaşılmaktadır.

2.3.5.1 Barınma

Temel insan hakları gereksinimlerinden biri olan barınma hakkı gey ve transların sorun yaşadıkları bir hak ve gereksinim alanı olarak ortaya çıkmaktadır. Aileden bağımsız yaşam kurmanın en önemli yolu barınma hakkının kullanılmasıdır. Barınma hakkının olmayışı trans ve geylerin başkalarını evlerinde seks işçiliği yaparak çalışma karşılığında barınmalarını karşılayabildikleri bir gereksinim olarak durmaktadır. Barınma hakkı aynı zamanda cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin getirdiği farklılık nedeniyle birçok toplumda dışlanma pratiklerine neden olmaktadır. Kıbrıslı Türk toplumunun bu konuda dışlayıcı bir tutumu olmadığını belirtmiştir özneler.

"Yok fiyat neyse onu söylüyorlar da burada biliyorsunuz Kıbrıs'ta en az 6 aylık istiyorlar depozito istiyorlar genelde öğrenci misiniz diye sorduklarında havada kapıyorlar sizi, burada o sıkıntı var Kıbrıs'ta. Kolay olmuyor mesela S var arkadaşımız travesti mesela geçen ay mıydı ev tuttu, bir arkadaşımız aracılığıyla ev tuttu ve ev sahibine açıkça konuşuldu bu konu yani gündüz perüğü çıkarıp erkek görüyorsan kendini şaşırma çünkü gece perüğü takıp da işe gidiyor o yüzden öyle danışılıp öyle konuşulup ev kiralandı ona. Bu da yeni bir haber aslında bu da güzel bir şey, ev sahibinin bilmesi ve ev sahibinin bu konuda hiçbir şey söylememesi güzel bir şey" (Aktör 34)

"Sokağa attıklarında 22 yaşındaydım. Ondan sonra işte kiralarda yaşadım, kadın sığınma evine alındım. ...[]... Kadın sığınma evi gerçekten çok güzeldi yani hiç cinsiyet ayrımı hissettirmediler sanki bayanmışım gibi davrandılar ...[]... sadece giriş saatlerinden dolayı ben biraz tartışma çıkarttım çünkü gece saat 12'de hayat başlar burada, saat 11'de giriş var burada da, e saat 12'de arkadaşım çağırdığında gidemem ben mesela. Yasak. O yüzden ben de çok duramadım yani, en fazla iki ay dayanabildim" (Aktör 26)

"Kira bizde 2000. 1800-2000-2500-3000 ...[]... Çok pahalı yani" (Aktör 35)

2.3.5.2 Eğitim

Temel insan haklarından bir diğeri ise yaşadığımız dünyayı anlamamızı, uygun beceriler geliştirmemizi sağlayan eğitim hakkıdır. Eğitim hakkı ancak tüm çocukların farklılıklarıyla kapsayıcı politika ile olanaklı hale gelmektedir. Araştırmaya katılan öznelerden Aktör 27 'kızımsı davranışları' nedeniyle dalga geçildiğini diğerleri ise dışlayıcı bir tutumla karşılaşmadıklarını belirtmişlerdir.

"Bazıları dalga geçerdi. Evet çok kötüydü, yani o dönem bilinçsizdi insanlar belki ama şu anda daha bilinçli öğretmenler vardır. Öğretmenler de saygı duymuyor" (Aktör 27)

"Öğretmenler onlarla hiçbir sıkıntım yoktu okulda hiçbir sorun yaşamadım. Öyle bir şey yoktu, zaten 2-3 tane okulda sakat çıkardı yani hep saygılıydılar o saygıdan şüphem yoktu insanların. Tabi tabi her zaman her zaman. Dışlanma gibi hiçbir şey olmadı" (Aktör 32)

"5. Sınıfta bir öğretmenimiz vardı o çok iyiydi müzik öğretmenimiz sınıf öğretmenimizdi çok iyiydi, ortaokulda da o vardı 8. Sınıfta çok destek oldu bana her konuda öğrenciler konusunda yani sınıftaki arkadaşlarım beni çıkartıyordu konuşuyordu benim hakkımda onlar için hani işte böyle arkadaşınız iyi davranın düzgün davranın falan filan diye, yavaş yavaş tepkileri değişmişti" (Aktör 29)

"Lise sona kadar geldim ve okul sürecim boyunca hala daha öğretmenlerimle görüşürüm hepsinden de çok büyük destek aldım, okul hayatım güzeldi çok iyi çok başarılı bir öğrenciydim." (Aktör 30)

Eğitim hayatını eşcinsel ve trans çocuklar için kolaylaştırmak açısından öğrencilerin bilgiye ihtiyacı olduğu rehberlik hizmetleri gereksinimi özneler tarafından özellikle vurgulanmıştır.

"Yani öğrencileri bilinçlendirmek lazım, çocukları işte ...[]... şu yüzden insanlar böyledir, saygılı olun gibi eğitimler yok okullarda. Evet okullarda çocuklara küçüklükten aşılasalar çok daha iyi olur" (Aktör 27)

"Evet, tabi onu okullarda rehber öğretmenlerin çalışması lazım" (Aktör 28)

Eşcinsel ve transların yaşamında okul terki sık karşılaşılan olgulardan birdir. Özneler özellikle ergenlik döneminde yaşadıkları cinsel kimlik arayışının zorluklarıyla okulu bıraktıklarını belirtirken bir özne liseyi bitirdiğini belirtmiştir.

“Yani lisede benim dönemimde bir kişi vardı benim dönemimde, beni sürekli ilişkiye girmemiz için zorlayan, onun yüzünden okuyamamıştım” (Aktör 27)

“Liseyi bitirdim. Normal lise” (Aktör 32)

2.3.5.3 Kent Mekân Sosyalleşme Hakları

Bir insan hakkı olan kentsel mekânları kullanma sosyalleşme ihtiyacı olarak önemlidir. Kuzey Kıbrıs'ta bir tane açılmış olan gey bar sayesinde yaşanmakta olup, LGBTİ+ dostu mekânlardan da söz etmek mümkündür. Kullanılan bu mekân herhangi bir dış güvenlik tehdidiyle karşılaşmamış ancak mekân içinde müşterilerin kendi aralarında tartışmaların yaşandığı katılımcı tarafından belirtilmiştir.

“Hiç saldırı olmadı ama mekân içerisinde müşteriler kendi aralarında tartışmalar yaşadı. Yani bir buçuk yılda aşağı yukarı bir 20-25 defa böyle bir tartışmamız oldu ve bunun öncesinde mesela ben o mekânın müşterisiydim daha önce. ...Her zaman vardı yani bir tartışma, bir kavga...” (Aktör 15)

Kuzey Kıbrıs'ta LGBTİ+'lara yönelik mekân açmanın birtakım sıkıntılarının olduğu bunun görünürlük ve karlılık sorunlarının bu sorunları aşmak için Türkiye'den benzer mekanların bir şubesini açma girişimleri olmuş ancak henüz gerçekleşmemiştir. Kuzey Kıbrıs bütününde sosyalleşme ihtiyacını giderebilecekleri mekânların toplam 3 mekân olduğu birinin çok göz önünde olması nedeniyle rahat kullanılmadığı diğeri ise LGBTİ+ dostu bir mekân olduğu belirtilmiştir. Burada liberal bir toplum yapısına rağmen karma mekânların homofobik tepkilere neden olacağı kaygısı yaşandığı görülmektedir. Ayrıca yasal olarak yalnızca LGBT+'lara hitap edecek bir mekân oluşumuna izin vermediğini ancak “marjinal club” adıyla açılıp pratikte LGBTİ+ müşteri portföyü oluşturulabileceği anlaşılmıştır.

“Evet, zaten biz dilekçe yazdığımız zaman, gey bar olarak dilekçe yazamadık. Belediyeye görüştüğümüz zaman belediye bize dedi ki marjinal club olarak yapabilirsiniz, müşteri potansiyelinizi kendiniz belirlersiniz ama size direk gey bar veya LGBT Club olarak izin çıkaramayız çünkü böyle bir yasamız yok” (Aktör 15)

Mekânın kullanımında önceleri özellikle trans ve geyleler gelirken daha sonra bu trans ve geylelerin aileleriyle birlikte kullanmaya başlamasıyla mekânın kabulü ve tanınırlığı artmış böylece lezbiyenler ve heteroseksüeller de gelmeye başlamıştır. Ayrıca adanın güneyinden ve tatil amacıyla gelen turistlerin de mekânın bilinirliği artmıştır.

“Yani tek sebebi bu bir de aslında Türkiye'den buraya gelip de çalışan çok trans bireyler vardır ... []... Yani müşteri aramak için işte ya da gecesini bitirmek için arayan insanlar vardı orada mesela. ...[]... genelde hep gey erkekler ve trans bireyler vardı. Hiç lezbiyen birisine denk gelmedim. Ne zaman biz atılım yaptık, yeni bir isim yeni bir proje yaptık o zaman Güney Kıbrıs'tan gelen arkadaşlarımız oldu lezbiyen, [Kuzey] Kıbrıs'tan gelen lezbiyen arkadaşlarımız oldu ve günlük hayatta gördüğüm insanlardı onlar, ilk başta çok çekindiler ama sonra bu çekingenliği üzerlerinden attılar. İnanılmaz derecede Kıbrıs'ta lezbiyen potansiyeli çok yüksek. Zaten çünkü bir lokasyonumuz vardı LGBT Club olarak, yazdığımız zaman Google'a adresine kadar her şeyi belliydi zaten ve öğrenciler, Güney Kıbrıslılar, başka ülkeden adaya tatil yapmak için gelenler vs. Herkes gelirdi hem de inanılmaz derecede çok insan. Yazın mesela benim müşteri kitlemin yüzde sekseni yabancıydı, tatil için adaya gelen insanlardı yani” (Aktör 15)

Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan LGBTİ+'lar için oluşmuş güvenilir bir mekân olmasına rağmen görünür olmak istemeyenler için Kıbrıs Cumhuriyeti'ndeki mekanlar da bir olanak olarak kendini göstermektedir.

“Mesela ben Güney Kıbrıs'a geçebiliyorum, oraya geçtiğim zaman görüyordum zaten oradaki mekanları, eğlenmek için gittiğimde. Yani bu bölgede beni tanıyacıklar korkusundan saklanıp da Güney Kıbrıs'a geçerek eğlenen çok insan var” (Aktör 15)

Mekânın kullanımında gelişmekte olan ülkelerden gelen LGBTİ+ gruplarına yönelik HIV çekincesi dolayısıyla bir ayrımcılık yaşandığını da gözlemlemekteyiz.

“Kimisi de çekindiği için, korktuğu için yanaşmadı çünkü o zamanlar Kıbrıs'ta inanılmaz derecede AIDS baş göstermişti” (Aktör 15)

Mekânın işleyişinde kadınlara yönelik kota geliştirildiğini öğrenmekteyiz. Kadınların önceden rezervasyon yaptırıp kotayı aşmışsa kabul edilmemektedir. Bir başka ayrımcı pratiğin de kadınlara yönelik olması dikkat çekmektedir.

“Bayan arkadaşın gelecekse onun adına rezervasyon yaptırma zorunluluğun var. En fazla bayan aldığım gece 20 kişi” (Aktör 15)

Mekânın şiddetten arındırılması ve güvenliğin sağlanmasında süreçte zorluklar yaşandığı sonra güvenliği sağlamada özellikle eşcinsellerin mekânı sahiplendikleri için istihdam etme politikasının uygulandığı görülmektedir.

“Benim kapımda duran arkadaşlarım eşcinseldir mesela güvenliklerim” (Aktör 15)

18 yaş altı LGBTİ+ gruplarının sosyalleşme mekanlarının olmadığı bu mekânı da bir olanak olarak kullanamadıklarını aşağıdaki anlatıdan öğrenmekteyiz.

“(18 yaş altı) Gelen oldu ama almadık. Merak edip gelenler oldu ama çok büyük bir risk” (Aktör 15)

LGBTİ+'lar için mekân güvenli bir sığınak olduğu hatta aile şiddetinden bile koruyan bir özelliğe sahip olduğu görülmektedir.

“Abisiyle babası tarafından mekân basıldı. Yani oradaki insanlar birazcık çekingen olsaydı, belki o gece cinayetle sonuçlanabilirdi” (Aktör 15)

Aktör 12 belirttiği gibi LGBTİ+'ların kullandığı bu mekân adada yaşayan insanlara özgürlük sağlamıştır.

“Eskiden böyle şeydi işte, ben gittiğimde ne bileyim lisedeki hocamı da görürdüm partneriyle, ...[]...özgürce takılabileceği bir tek orası vardı muhtemelen”

Mekânın her sosyal sınıfa açık olduğu ekonomik olarak karşılanabilecek ücretler uygulandığı belirtilirken Kuzey Kıbrıs'ta alkolün ucuz olduğu ayrıca belirtilmiştir.

“Her ekonomiden insan gelirdi oraya, öğrenci de çok iyi durumda olan da orta sınıf olan da herkes gelirdi yani çünkü bakıldığı zaman Kıbrıs öyle alkol fiyatları açısından Türkiye gibi pahalı değil.” (Aktör 15)

LGBTİ+'ların tüm mekanları kullanabildikleri ancak karma mekanlarda davranışlarına dikkat etmek zorunda kaldıklarını söylemişlerdir.

“...ama atıyorum mesela A'ya giden bir gay arkadaş grubu ya da bir lezbiyen arkadaş grubu gay friendly mekanlardaki gibi rahat davranamıyor. Biz de gittiğimiz zaman mesela, hareketlerimize dikkat ediyoruz yani” (Aktör 15)

Transların örgütlü olmadıkları ve bu nedenle görünür olmadıkları, sosyalleşmedikleri bir aktör tarafından belirtilirken buradan heteroseksüeller ile transların aynı toplumda yaşarlarken ayrı mekanlarda yaşamaları nedeniyle sanki bir paralel toplummuş gibi olduğu görülmektedir:

“Örgütlü de değiller ve böyle parça parça yani ne bileyim, ailesini biliyorsak belki oradan biliyoruz vs. ama çok fazla sosyalleşmiyorlar o yüzden de görünür değiller” (Aktör 11)

2.3.5.4 Cinsiyetin Yasal Olarak Tanınması

Araştırmaya katılan transların özellikle cinsiyetlerinin yasal olarak tanınması ihtiyacı altı çizilen en önemli konulardan biri olarak çıkmıştır. Aktör 36 kendi sürecini mutlulukla anlatırken şöyle ifade etmiştir;

“Kimliğimi uzattım kimliğimi değiştirmek istediğimi erkek ibaresinin değiştirilip kadın olmasını istediğimi söyledim tamam dedi bu formları doldurun dedi formları doldurdum verdim bana söylediği şu; kimliğinizi 2 gün sonra gelip alabilirsiniz, hayır dedim ben 2 gün sonra almayacağım kimliği ben bu kimliği şimdi alacağım dedim (masaya vurarak) ben bu kimliği 14 yıl bekledim 2 gün daha bekleyecek halim yok dedim”

Aktör 31 ve **37** ise kimliğinde erkek yazdığını ‘alt ameliyatı’ (genital plasti ameliyatı) olmasalar bile kadın kimliğini almalarının hakkı olduğunu çarpıcı biçimde şöyle ifade etmiştir;

“Alt ameliyatımı olmayıp ama benim sonuçta görüntüm kadındır göğüslerim var her yerim tamam yani kadın kimliği olabilir yani o yere kadın yazsalar çok iyi olur” (Aktör 37).

“İlla ameliyatı olduktan sonra kimliği veriyor ondan sonra tam bayan olabiliyorsun, ben mecbur muyum ki kimliği alabilmek için alt ameliyatı olmaya hani bu da bir saçmalaktır” (Aktör 31).

Cinsiyetinin yasal olarak tanınması konusunda oldukça zorlu bir süreçten geçmiş olan Aktör 34 ise hikayesinin Kuzey Kıbrıs'ta transların cinsiyetlerinin tanınmasına dair mücadele anlamında nasıl değişti-ri ve dönüştürücü bir aktör olduğu anlatısında karşımıza çıkmaktadır;

“Çünkü Kıbrıs'ta ben ameliyat olduktan 13 sene sonra kimlik verdiler. Bunun çok şeyini çektik çok acılarını çektik bu kimliksiz olmanın en basiti bankaya gittiğimizde yüzümüze bakıyorlardı bu sen misin diye kimliği verdiğinde bir sana bakıyordu bir kimliğe bakıyordu yani rezilliğin dibiydi o dönemler benim için utanç verici bir şeydi, seyahat özgürlüğümüz yoktu en basitinden çünkü çıkışta askerlik şeyini istiyorlardı göstermek için, kadın gibi giyiniyorduk biz alt ameliyatlı kadın gibisin ve hayır diyordu kimliğiniz erkek diyordu beni ilgilendirmez falan filan diyordu yani rezilliğin dibini çok şeyler yaşadık diyebilirim o dönem biz ...[]... Anlaşmıyordum dedim ya bundan dolayı meğer benim doğum kağıdında kadın yazıyormuş. Aynen öyle ve tekrar ben 1996 Aralık'ta Kıbrıs'a geri geldiğimde yakalandım ben. Kimlik konusunda. Benim doğum kağıdım Kuzey Kıbrıs kimliği Türkiye pasaportu ve Kıbrıs pasaportu çıkartmaktan bana 40 sene dava okudular sahtekarlık yaptığım iddiasıyla ...[]... Avukat tuttum mahkemeye gidildiğinde bana doğum kartını pasaportu verenlerin hepsi mahkemeye çağrıldı ve avukatım beni öyle bir savundu ki dedi ki hakime siz karşınızda ne görüyorsunuz, bir kadın görüyorum dedi hakim, o zaman dedi nasıl bu çağırduğunuz memurlar memureler bu kişiye erkek kimliği veyahut erkek doğum kağıdı verebilir dedi ve dava düştü ...[]... Çok büyük bir kazanım ama çok büyük acılar çektim ...[]... Çünkü ben kendimi kadın görüyorum benim zaten istediğim o kadın kimliğini bana vermenizdi siz bana o kadın doğum kimliğini verdiğiniz zaman ben ne yapacaktım hayır ben erkeğim bana kadın doğum kimliği mi verdiniz diyecektim asla diyemezdim bunu çünkü ben kendimi kadın olarak görüyorum...”

2.3.5.5 Çalışma Hakkından Mahrum Kalan LGBTİ+'ların Çalışma Koşulları: Seks İşçiliği, Barlar, Konsomatrislik

Araştırmaya katılan gey ve translar özellikle transların toplumda yalnızca “seks işçiliği yapmak zorunda bırakıldıkları” diğer istihdam sektörlerinden “dışlandıkları” ve bunun da “hastalıklı” olduklarına dair geliştirilmiş yaygın inançla ilgisi olduğunu **Aktör 15** belirtmiştir;

“Geçilemez ama kötü bir imaj yakıştırıldığı için eşcinseller ve translar iş bulamazlar, bir yerde iş yapamazlar, hayatlarını seks işçiliğiyle kazanmak zorunda kalırlar. Pislerdir, temiz değildirler hastalıklıdır gibi böyle bir imaj var maalesef”

Cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği ekseninde iş gücü piyasasından dışlanan ve ayrımcılığa uğrayan LGBTİ+'lar bu araştırmada geçimlerini sağlamak, beden uyum sürecini gerçekleştirebilmek gibi birçok ekonomik ve toplumsal faktörler nedeniyle seks işçiliği ya da barlarda barmenlik, garsonluk ve konsomasyon yapmaktadırlar. Yaptıkları işlerde ise insan ticaretinin unsurlarının (kişinin çaresizliğinden yararlanma, cinsel istismar, zorla çalıştırma, bir yerden bir yere taşıma, barındırma) gündeme geldiği görülmektedir. Bu sebeple durumu anlamak için ilk olarak LGBTİ+'ların seks işçiliği yaptığını ile ilişkilennmeleri ve çalışma koşullarını anlamak bu konuda ilk uğrak olacaktır.

Seks işçiliğiyle ilgili olarak aktörlerin bazıları bu mesleğe ılımlı ve saygılı iken bazıları ise bu işi asla yapmayacaklarını ifade etmişlerdir. Ancak, seks işçiliği yapan, barlarda çalışan, konya çıkan aktörler bu işe başlama sebebi olarak geçinmek, belirli bir standartlar içinde yaşamak ve kimliklerini ifade etmek için başladıklarını anlatmışlardır. Bu noktada seks işçisi aktörler yaptıkları işte *para kazanmak için sabrettiklerini ve maskelerini takıp* bu işi yaptıklarını ifade etmişlerdir;

“Beni kimse pazarlamıyor ben kendi isteğimle yapıyorum o da paraya ihtiyacım olduğu için paraya ihtiyacım olmasa onu bile yapmam. ...[]... İşsizlik yüzünden insanlar kendilerini satmak zorunda kalıyorlar. Ben de öyleyim mesela, beni işe alacak olsalar ben de kendimi satmam gider masa başında iş yaparım ama bizim halkımız bizi işe almadığı için, Kıbrıs'ta dışladığı için mecburen yapıyoruz çünkü bu trans kirasını nasıl ödeyecek, ne yiyecek, suyunu elektriğini kim ödeyecek, sigarasını kim karşılayacak?” (Aktör 26)

“Makyaja başlarken tek düşündüğüm şey o zaman ben maskemi takıyordum işe gidiyordum o zaman, amacım para kazanıp güçlü olmaktı kimseye muhtaç olmadan yaşamaktı, yaşlı gelir genç gelir o gelir bu gelir laf söyler her şeyi görmezden duymazdan gelirdim ama zaman geçtikçe bu çok koymaya başladı ...[]... Paramı kazandım, sakladım ilerisini düşündüm ha o 4 yılını 20 yıl gibi geçti ama” (Aktör 32)

“O dönem paraya epey çok ihtiyacım vardı çünkü ayrı bir eve geçiyordum ailemden ayrı, yatak alacak param yok ve odada hiçbir şey yok, onları tamamlamak için bir bireyle görüştim. Öyle...” (Aktör 27)

“taşıyabilen var taşıyamayan var ...[]... ama ölürüm de yapmam ben seks işçiliği... yapmam!” (Aktör 36)

Uzun yıllar boyunca, 20'li yaşlarının sonuna kadar kendi ifadesiyle sabah 9 - akşam 5 masa başı bir işte çalışırken beden uyum sürecine karar veren **Aktör 31** ardından barlarda çalışmaya başlamış ve bu durumun psikolojik olarak onda yarattığı etkiyi şöyle ifade etmiştir.

“ben hayatta bari sevmezdim şimdi de sevmem, balık denizden çıkınca ne olur tepinir ben de öyle bir şey oldum ne olduğunu anlamadım, bar ortamı vardı işte konsomatris diye bir şey vardı ne yapacağım dedim işte ben içki içmeyi sevmem sigara kullanmam sadece meyve suyu içtim mecburum yani bir yerde başlamam gerekir çünkü mecburdum bu değişimden dolayı, orada barda çalıştım işte orada bir çevre edindim o ortamı gördüm, hani bana sorsan o ortamı kabul etmem dairede çalışan insandım hani o ortamı kabul etmem midemin kaldırması 1 senemi aldı” (Aktör 31)

Aktör 6 ve **29** ise çocuk yaşta seks işçiliğine başladığını ifade etmişler ve bu durum aslında çocuk ihmali & istismarı anlamında hem evden ayrılan hem de eğitim hayatından mahrum kalan LGBTİ+'lar için bir risk faktörünü gündeme getirmektedir.

“Burada da barlarda yaşamaya başladım, konsomatrislik yapıyordum ama daha tam bayansı değilim işte peruk takıyordum makyaj yapıyordum...17 yaşındasın daha...İşte polis geldiğinde tuvalete saklanıyordum, 1 sene böyle çok zor geçirdim 18 olana kadar ancak çalışmam lazımdı param yok bir şeyim yok ne yapacağım ne edeceğim ...[]... Kimsem yok, çalışmam lazım, gazinoya girdim, seks işçiliği yaptım, çok zor günler geçirdim ama iyi günler de geçirdim. İlk başlarda çok zorlandım çok zorluklar yaşadım çünkü büyük memleket, kimseyi tanımazsın gurbettesin...Kıbrıs'tan gittim ve seks işçiliğine başladım, gazinoda yapamadım zor geldi bana, sonra seks işçiliğine başladım ekmeğimi öyle kazanmaya başladım. 3 sene öyle gitti...” (Aktör 6)

Seks işçileri ve konsomatrislerin ağır çalışma koşullarıyla ilgili olarak ise genelde akşam üzeri ya da gece çalışmaya başladıkları, alkol kullandıkları ve hayatlarının düzensiz olduğu onların anlatılarında ifade edilmiştir. Ek olarak, yaşlarının ilerlemesiyle trans kadınlar için barlarda çalışmanın zorlu bir süreç olduğu ve ağır geldiğini ifade etmişlerdir.

“Süreç çok kötüydü 8-9 gibi girerdim gece 2 gibi çıkardım 3 gibi 4 gibi o süreç öyle geçerdi barlarda ama bana sorarsan önceki hayatımı anlatmıştım oradan böyle bir şeye düşmek yani benim midem kaldırmadı bu şeyi 1-5-2 sene barlarda çalıştım ondan sonra çekildim” (Aktör 31)

“Ortalama olarak bara haftada 3 gün giderim ben, değişir yani sabit bir rutinim yoktur mesela içkim benim 100 TL'dir bir şişesi 50'si benim 50'si patronumdur, ortalama olarak 10 şişe içsem 400-500-600 aldığım olur ...[]... vücut artık kaldırmamaya başladı yaş da ilerledikten sonra bazı şeyleri kaldıramıyorum, 20'li yaşlarda öyle değildim bazı şeyleri umursamazdım 24 saat çalışırdım” (Aktör 32)

“Yani yapıyorum çünkü şöyle yapabileceğim başka hiçbir işim yok tek işim bu, yapıyorum ama hani aralıklı böyle hani yetecek kadar kenara koyuyorum ondan sonra 2-3 gün duruyorum sonra işte biraz daha tek tük” (Aktör 30)

Çalıştıkları yerler bakımında seks işçiliği yapan LGBTİ+'ların evde, sokakta, kulüplerde ve otellerde çalıştıkları ve bu ekseninde müşterilerini internette sosyal medya kanalları ve flört uygulamaları (Hornet, Tinder vb.) aracılığıyla bulduklarını ifade etmişlerdir. Ek olarak, Girne ve Mağusa bölgesinde seks işçiliğinin LGBTİ+'lar anlamında daha kapalı ve görünmez bir şekilde yapıldığı da aktörler tarafından ifade edilmiştir.

“Kıbrıs'ta şöyle bir şey var mesela ...[]... xxxx denen bir yer var Girne'de ...[]...xxxx var xxxx'in hemen orada bir xxx var, xxxxx var ve xxxx içerisinde belediyeye ait bir otopark var orada. Gece saat 8-9'dan sonra oraya gittiğiniz zaman inanılmaz derecede fuhuş dönen bir yer olduğunu görürsünüz oranın ...[]... Gay, trans, straight...Her bir bireyin oraya gidip de fuhuş yaptığı bilinir ve mekân çok göz önünde bir yer ...[]... inanılmaz insan trafiğinin olduğu bir yer ...[]... Stüdyo daireler var, internette Twitter'da görüp de biletini kesip getiren, bir gece ağırlayıp tekrar geri gönderen insanlar var yani” (Aktör 15)

“Mağusa'da var Lefkoşa'da yok ...[]... Bazen işte çark yapıyorlar olursa giderler olmazsa gitmezler” (Aktör 35)

“Para karşılığı yapacaksam Hornet'ten, gay bar'dan buluyorum, para karşılığı yapmayacaksam her yerden buluyorum gözümü kısıtım an. Dünya kadar erkekten mesaj geliyor” (Aktör 26)

Gey seks işçileri ekseninde çalışma şekillerinden biri olarak ise trans erkek **Aktör 35**'in ifade ettiği şekliyle CD (CrossDresser) olarak çalıştıkları da elde edilen bulgulardan biridir.

“Mesela gay işte gece saç takar işte peruk takar çıkar gece çıkar ...[]... Topuklu ayakkabı giyer peruk takar ...[]... Twitter bilmem ne ...[]... Barları var vs.”

Göçmen LGBTİ+ seks işçileri bağlamında ise gündeme özellikle LGBTİ+'nın yalnızca G'si yani geylerin ve gey seks işçilerinin gündeme geldiği görülmektedir;

Gay var evet gay tanıdım hatta bana müşteri bulur musun sana para vericem diyen bile var o bizim arkadaşın barında, yani var çok var çok Kıbrıs'ta çok var” (Aktör 34)

Gay seks işçileri şöyle ağırlıklı olarak siyahi ve Suriyeli olurlar; aslında çok Suriyeli diye kodlamayım ...[]... nasıl deyim, üçü de Kobaneliydi ...[]... Açıkçası ben savaş döneminde oraya gitmişim, oradan bir yol bulup geliyorlar onlar zaten 3 ay duruyorlar en azından geri gidişleri, bu çocuklar da o şekilde çalışıyorlar; Sudanlı 2 tane arkadaş var onlar sınırdan geliyorlar Güney'den” (Aktör 5)

Belirtilenler ışığında göçmen olup seks işçiliği yapan ya da barlarda çalışan, konsa çıkan LGBTİ+'ların yaşadıkları gündeme alındığında riskler, ihmaller ve mekanizmalar anlamında koruyucu ve önleyici yaptırımların ve uygulamaların eksikliğinin hem Kıbrıslı Türk hem de göçmen/mülteci LGBTİ+'lar için sorunlu noktaları teşkil etmektedir. Türkiye'den sınırlı süreli (60 gün) turist vizesiyle Kuzey Kıbrıs'a gelip kalmak gerektiğinden bir günlüğüne de olsa giriş çıkış yapmak gerektiğinden bu da hem para hem zaman kaybına neden olmaktadır. Öte yandan ülkeye giriş yapmakta yaşanan zorlukların da psikolojik sorunlar yarattığını belirtmişlerdir. Bu zorlukların üstesinden gelmek için diğer yollar da ev satın almak ve öğrenci vizesi almak biçiminde anlatılmıştır. Ayrıca bu süreçlerin bürokratik olarak zaman alması bir başka sorun olarak karşımıza çıkmaktadır:

“Bu hayattan biraz olsun kurtulmam için çünkü güvencem gerçekten yok hayatım tehlikede sağlığım tehlikede ölüm tehlikesi var her şey başınıza gelebilir hiç tanımadığın insanları evine alıyorsun hırsız mı in mi cin mi hiçbir şey bilmiyorsun ...[]... Kıbrıs'a vizeyle geliyorsun kendi ülkemiz gibi ama değil sana mesela 3 ay veriyorlar ya da 60 gün veriyorlar o süre içinde tekrar giriş çıkış yapman gerekiyor, çok giriş çıkış yaptığın zaman da soruyorlar niye burada kalıyorsun diye işte yaşıyor musun çalışıyor musun çalışma izni yok şeyin yok hani kalamazsın falan gibi bu gibi zorlukları oluyordu bir dönem böyle bir zorluklar başladı, sonra işte ben burada ev aldım oturma izni verdiler ...[]... Hem masraflı hem zamanın gidiyor hem psikolojik olarak da yıpranıyorsun işte kaç gün verecekler ne kadar verecekler soru mu soracaklar hani bilemiyorduk, biz söylüyorduk işte burada yaşıyoruz burada kalıyoruz ama çalışma izniniz yok turistsiniz kalamazsınız yapamazsınız diye söylüyorlardı bazen yani, daha az gün veriyorlardı ...[]... bize belli bir yer vermeleri vergi verdirip yasal olarak görmeleri işte sağlık güvencemiz olsun kendi hayat güvencemiz olsun bunu halk da bilmeli biz yasal çalışıyoruz vergi verip çalıştığımızda bize bir şey yapılmaması işte polisine bize destek olduğunu bizi koruduğunu bilmeleri lazım işte Avrupa gibi Avrupa'daki çalışma sistemleri gibi olması gerekiyor; ayrıyeten bütün sağlık testlerimizin ücretsiz yapılması gerekiyor mesela bütün seks işçilerinin zorunlu olarak en azından bir hastalık olup olmadığının bilinmesi gerekiyor...” (Aktör 29)

Aktör 1 ve kendisi de gey olan ama seks işçiliği yapmayan aktör 15 ise Kuzey Kıbrıs'ta yazın özellikle insanların seks yapmak için geldiğini hatta trans kadınların özel olarak getirildiğini ifade etmişlerdir. Yani bir seks turizminin olduğunu görülmektedir.

“Yani ben sosyal medya kullandığım zamanlar telefonlarım hiç susmazdı, kışları o kadar çok değil ...[]... yazları inanılmaz derecede çok. Yazları müşteri potansiyeli de zaten çok yüksekti. Tatil için burada gelen insanlar özgür ve rahatlar; tanınıyorlar.” (Aktör 15)

“Türkiye'den getirilenlerle ilgili benle F'nin duyduğu gibi paketler var böyle paket programlar işte translar da rol yapma (role-play), fantazi falan için de kullanılır ya özellikle ...[]... mesela işte üç tane trans kadın üç günlüğüne getirilmesi otelde işte konaklatması şu kadar sonra işte geri gönderilir falan ...[]... gece kulüplerinde olduğu gibi bunlarda da 3 gece mesela otelde konaklamalı şu kadar kadınla şöyle bir hizmet paket bir ücret” (Aktör 1)

Aynı zamanda LGBTİ+ seks işçilerinin çalışma koşulları olarak da karşımıza gece kulüplerinde olduğu gibi bir kapalı devre çalışma sistemi de çıkmaktadır.

“Onlar hiçbir şekilde tek başlarına bir yere gidemiyorlar ...[]... Kişiye bağlı çalışıyorlar. Zaten bir evde 6-7 kişi kalıyorlar. İki tanesi bu işi yapıyor, geri kalanları bu işi yapmıyor kendi işlerinde çalışıyorlar ama ikisi başkasının altında çalışıyor...Mesela bir de şöyle bir şey var bir tanesi Kıbrıs'a geliyor, yerleşiyor, arasının iyi olduğu arkadaşlarını çağırıyor. Aynı evde yaşayıp kirayı paylaşıyorlar, bir evin içerisinde seks işçiliğini yaparak hayatlarını idame ettiriyorlar yani ...[]... Pek fazla bir şey de konuşamıyorsunuz çünkü yanlarında sürekli birileri var. Kahve içmeye giderken bile yanlarında sürekli birileri var. Dışarıda da sürekli birileri beklediği için bazen tedirginlik oluyor, selam vermedikleri durumlar bile oluyor bazen” (Aktör 15)

Türkiye’de seks işçiliği yapmış olan trans kadın Aktör 6 Türkiye’de de Kuzey Kıbrıs’taki gibi bir kapalı devre sistem içinde çalıştığını anlatısında ifade etmiştir.

“Biz Türkiye’de de öyledik kapalı sistemde çalışırdım ben. Şefle müdürle çıkardım dışarıya, sırf müşteriyle görüşmeyeyin diye çünkü yasaktı ama müşteriyi yemeğe çıkmak istersen parasını öder çıkarırdı seni. Yani bu Türkiye’de de öyle halen daha öyle. Burada da kızlar yabancı oldukları için nereye gidecekler nasıl gidecekler tabii ki biri götürecektir, oranın arabası götürecektir ...[]... İstemeyen derdi patron kapı orada derdi istemeyen çeker giderdi”

Çalışma koşulları ve çark bölgeleri anlamında özellikle insan ticareti ekseninde çocuk istismarı ve çocuk ticareti sorunlarının gündeme gelmesinin de muhtemel olduğu Aktör 15 tarafından şöyle ifade edilmiştir; yani orada çocuk işçilere denk gelmek mümkün. 19 yaşında, 20 yaşında... Hornet biliyorsunuz Kıbrıs'ta çok kullanılan bir uygulamadır; Facebook keza öyle, yazarlar 19, 18, 16, 14 yaşında çocuklar...

Kuzey Kıbrıs'ta bir insan ticareti unsuru olarak gündeme gelen zorla çalıştırma ekseninde ise seks işçiliği yapan translar böyle bir durumun olmadığını ifade etmişler ama bazı katılımcılar özellikle Güzelyurt bölgesinde zorla çalıştırma gibi durumların olduğunu ifade etmişlerdir.

“Türkiye büyük yer Kıbrıs ufak yerdir burada öyle bir şey olmaz zorla çalıştırmak olmaz ama Türkiye’de bunlar vardı ben duyuyordum, Türkiye’de evet bu var bizde yok ama” (Aktör 31)

“Öyle bir şey yok çünkü nasıl öyle bir şey yok; Kıbrıs'ta translar toplasan 20 kişiyi geçmez, Mağusa'da 10 tane var bol operasyonlu trans, biz hep beraberiz gündüz gece patronumuzla da beraberiz. Aile gibiyiz biz, bütün olarak öyleyiz her zaman öyle olduk” (Aktör 32)

“Valla bizim Kıbrıs'ta Mağusa'da daha doğrusu öyle bir şey duymadım ama Güzelyurt bölgesinde varmış ...[]... Pasaportlarına kimliklerine el koyup da onları sattıkları duyularını alıyoruz ” (Aktör 34)

Çalışma ve çalıştırma ekseninde ise yerleşik bir kültür olarak gece kulüplerindeki araçlar gibi

serbest seks işçiliği anlamında araçların olduğu ve bu araçların genelde kendilerinden daha genç seks işçilerine belli ücretler ve sözlü anlaşmalarla barınma için mekân sağladığı ve müşteri ayarladığı ifade edilmiştir. Bu işi yapan kişileri ise aktörler mamalar ve dayılar olarak adlandırmış olduklarını ifade etmişlerdir.

“Para karşılığı bayan çalıştırdı, trans bireyi çalıştırdı. Ondan dolayı bir ihbar üzerine yakalandı. Şu an mahkemesi devam etmektedir, bu olay yaklaşık 20-25 gün önce ortaya çıktı. Yani mama dedikleri bayan vardı evet, bir de dayıları vardı. Yani genelde bu bayanlar bunların yanında kendilerini çok daha rahat hissederlerdi ...[]... Erkek. Dayı derlerdi yani. Baya onun da yaşı yani...45-50 yaşında bir adamdı ...[]... Gelip mekâna 1000-1500 TL bırakan birisiydi yani ...[]... yani trans olmaya karar verdikleri andan itibaren bu bayanın yanında bir yol çizdiler, bu bayanın yanında çalıştılar, bu bayanla birlikte gerekli estetik operasyonları yaptırıldılar, gerekli ilaçlar..Yani, bu bayanın yardımıyla her şey yapıldı ve şu anda çok güçlü bir bağı var ikisinin de. Gene o Türkiye’den gelen arkadaşların da yurtdışından Rum tarafından gelen arkadaşların da mesela çok iyi bağlantısı vardır. Yani, saygı duyulan bir insan ve herkese yardım eden bir insan” (Aktör 15)

“Vardır illa ki, benim bir arkadaşım vardı bir travestinin yanında çalışıyordu. O mesela müşteri buluyordu ona, ücreti yarı yarıya paylaşıyorlardı” (Aktör 27)

“İşte benden büyük olan kadın vardı 50 yaşındaydı ben buraya geldiğimde 28-29 yaşındaydım şimdi 33 yaşındayım, onun yanında bir yerlere gelmek için ondan bazı şeyleri öğrendim ama benden para nasıl kazandı işte barda çalıştığında yaptığım konsun yarisini o aldı” (Aktör 31)

“Biri var X diye biri var bizim orda, Dereboyu'nda. O normal kadınları da trans kadınları da çalıştırıyor pazarlıyor kendi evinde. Geçen gün baskın yemiş galiba, tutuklanmış ama yargılanmıyor şu an. ...[]... Onlara 50-100 TL'ye kadınlar veriyormuş” (Aktör 26)

Çalışma koşullarının ardından seks işçiliği yapan ya da konsa çıkan LGBTİ+'ların müşterileriyle olan ilişkileri de gündeme alındığında müşterilerin teklifleri, uyguladıkları şiddet ve bu şiddet karşısında geliştirdikleri stratejiler gündeme gelmektedir. Bu noktada LGBTİ+'lar müşteri profilini şöyle ifade etmişlerdir;

“Daha genç en fazla 35 yaşlar, karizmatik falan ...[]... Bir tane subay çocuk var, onunla sürekli buluşurum, polis de oldu, doktor da oldu. Yani her türlü insan yapıyor aslında ama toplum içerisinde gizleniyorlar” (Aktör 27)

“Kıbrıslı, birkaç tane müşterim var iş adamı ...[]... İş adamı onlar daha tanıdığım benim çalıştığım dönemde onlarla beraber oldum, destek verirler bana öyle idare ediyorum” (Aktör 31)

“Muhatap olabileceğiniz bin bir türlü maskeli insan var karşınızda ve o maskenin altından ne çıkacağını bilmiyorsunuz, bir joker mi çıkar bir prens mi çıkar bir kavgacı mı çıkar bilmiyorsunuz bilmediğiniz koşullarda çalışmak zorundasınız bunlarla muhabbet etmek zorundasınız” (Aktör 33)

“E askerler var tabii polisler de var ...[]... Baktım ki tipini beğenmedim yolluyorum, bakımsız kokan adamları yolluyorum bu adamlara para verse de seks yapılmaz zaten” (Aktör 34)

“Buradakiler çok düzgün çok kibar yani Kıbrıs halkı ...[]... Avrupai yetiştikleri için çok kibarlar, tabii arada bazen oluyor sorun yaşadıklarım ama çok nadirdir yani ...[]... Evet Türkler var Türklerde zaten sorun oluyor genelde ...[]... askerler var mesela öğrenciler var çalışanlar var, (gülerek) sorun olursa Türklerde oluyor gerçekten ...[]... Yaş kesimi 18-19 olan da oluyor işte 50-60 olan da oluyor evli bekar hiç fark etmiyor yani.” (Aktör 30)

Anlatılardan da görüldüğü üzere değişen müşteri profillerinin ve tercihlerin olduğu görülmektedir. Bu noktada değişen profil konusunda genel itibariyle bağımsız çalışan seks işçilerinin müşteri seçme şanslarının olduğu da anlatılarda görülmektedir. Bu durum LGBTİ+'ların maruz bırakılabileceği riskleri azaltıcı bir faktör olarak okunabilir. Müşterilerin teklifleri ve iletişimlerinin de profil gibi çok çeşitli olduğu ve birçok teklifin geldiğini ifade etmişlerdir. Bu ifadelerde genel olarak bir *mecburiyet*, *boyun eğme*, *zorunluluk* durumlarının olduğu görülmekle beraber müşterilerin LGBTİ+ seks işçilerine yönelik tutumlarının da *laçka*, *üzerlerinde her şey denenebilir*, *uçuk tekliflerle gelme* gibi ifadelerinin olmaları da aslında LGBTİ+ bireylere yönelik içselleştirilen fobinin cinsel ilişkiler ve temaslardaki cinsel politikası olarak okunabilir.

“Yani hep atardım, mesela okulu bitirdim derdim, bazen derdim ki dışarıdan okuyorum bazen derdim ki ayrıldım vs. aklıma ne gelirse yani, bazen bazılarına doğru konuşuyordum. Hiçbir zaman özel hayatımı anlatmazdım ama ...[]... Aslında komik bir anım yoktu sadece şöyle bir anım vardı, biri bana âşık olmuştu ayda bir kere tarla satıp gelip bana parasını yedirdiyordu ...[]... inanır mısın hiç seks yapmadı benimle” (Aktör 6)

“Benim düşüncem gördüklerim çevremde izlediklerim yani para verip yaptıkları için bir de trans olduğumuz için bayan gibi güvenmedikleri için bize zaten rahatça her şeylerini söyleyebiliyorlar rahat davranıyorlar laçka davranıyorlar ...[]... Cinsel yönelimleri bize gelen insanlar çok ilginç bir şekilde bize pasif olmak istiyor gene HERKES yani, adam evli ama pasif olmak istiyor, mecbur para karşılığı bu işi yaptığımız için de zaten yapıyorsun çünkü evet bu ortama girerken hani şey yapmıyorsun kadın olmak için giriyorsun ama karşıdaki müşteri profilinin cinsel tercihi bu şekilde ve mecbur para kazanmak için yapıyorsun ...[]... Ya tiyatro yapıyoruz açık açık oyun oynuyorsun belli zaten karşıdaki bir şey yapmak istiyor, a tabi yapmak istemediğin şeyler oluyor mesela korunmadan ilişkiye girelim diyor hayır diyorsun bunu telefonda da söylüyor yapmıyorum diyorsun, işte öpüşüp sevişiriz sevişmek istiyorum diyor ama tabi temizsen bakımlıysan bir de hoşlanırsam bunu yapabilirim yoksa yapamam diyorum yani herkesle öpüşüp sevişmiyorum yani” (Aktör 29)

“İnsanların her istediğine boyun eğmek, şunu giy şunu yap, şöyle yap...Bazen insanlar gelip başka bir isimle hitap ediyor kim bu isim diyorum, oğlumun ismi diyor. Daha sonra arkadaşşıma sordum o daha bilinçli, bana bunlar ters insanlar dedi. Çok kötü, bunun gibi daha birçok şeyler var ...[]... Arkadaşlarım da anlatıyor, gelenler annesinin külotunu getiriyorum mesela, bunu gibi bir sürü şeyler...İğrenç şeyler ...[]... Yani dünyanın en zor işi. Çünkü mecbursun, sana bir ödeme yapıyor sen de ona göre davranmak zorundasın. Tanga giy, sutyen giy, peruk tak, makyaj yap, şunu yap bunu yap...Yani mecbur olmayan insan bence bu işi yapmaz ...[]... Sigaram uyuşturucum falan yok ama teklif edenler oldu, ilişkiye girmeden önce” (Aktör 27)

“Beni beğenen bir insan eğer durumu da iyiye ben onu ablukaya alırım hani her zaman beraber olurum ama bana bakmak şartıyla ama aynı evde kalamayız bunu bilir benim ailem gelir gider ama arada görüşebiliriz, hani seks işçiliğim benim bu hani bunu paranteze alın hani seks işçiliği sokaktan geleni çevirip 200 liraya sik beni değil” (Aktör 31)

“Çünkü bizimle para karşılığı yapan erkeklerin genelde ekstrem istekleri vardır, affedersiniz ağzına alsın ister bunu da gidip de başka bayanla yapamayacağı için isteklerini de söyleyemediği için diğer bayanlara, o yüzden bizi seçiyorlar aslında. Hem erkek hem de kadınlardan hoşlandıkları için bir de sadece kadınlardan hoşlanan bir erkek gelip de gey sitesinde benimle tanışmaz mesela” (Aktör 26)

Belirtilenler ışığında müşterilerle seks yaptıktan sonra zaman zaman müşterilerin şiddetine maruz kaldıkları ya da paralarını alamadıklarını da ifade etmişlerdir.

“Cinsel yönden falan görüştüğüm insanların da biraz zorlamaları olmuştu ...[]... Birkaç kez başıma şey geldi, parayı konuştuk hani, geldiğin zaman harçlığımı verirsin dedim tamam dedi ama erkekler boşaldıktan sonra asla parayı vermiyorlar.” (Aktör 27)

“Burada zenci Nijeryalı öğrenciler çok var Kıbrıs'ta çok da almıyoruz çünkü çok sorun çıkarıyorlar genelde, Pakistanlı insanlar var mesela burada çalışan onlar çok tercih istiyorlar görüşmüyoruz, bir tane görüştüğüm insan vardı çok düzgündü öğrenci geliyordu yani sonra bir kere geldi sonra son geldiğinde zaten aktif olan birisi arkadaşım filan vardı grup filan yaptık parasını verdik gidecek giderken sorun çıkarmaya başladı bağırmağa başladı ben şaşırıp ne olduğunu anlayamadım bir şey içmişti yani gecenin 2'si filan ya gitmiyor parasını verdim sonra öbür paralarımı da istemeye çalıştı kapıya zorla attım bunu kapıyı tekmeledi polisleri filan çağırdım gitmiyor kapıdan kapıyı açsam biliyorum bir şey yapacak yani kapıya taş atıyor kapıyı açmaya çalışıyor, polisleri aradım hemen polisler bunu aradılar hemen polislere şeyi anlattı hemen işte ben bunları kadın sandım gittim paramı vermediler gasp etmeye çalıştılar filan bende de zaten bütün mesajları duruyor Whatsapp üzerinden 1 ay önce yazdığı istediği benden yapmak istediği her şey yazıyor sonuçta bunları görünce buna bir bağırdılar filan bu da korktu özürler mözürler diledi gitti zaten şikayetçi de olmadı zaten ...[]... Askerler alkol içiyorlar burada alkol ucuz olduğu için, bir açyorsun üç kişi gelmişler hani bir kişi diye konuşuyorsun bir bakıyorsun üç kişi gelmişler işte konuşmayı bilmiyorlar cinsellik hakkında zaten hiçbir şeyi bilmiyorlar bilinçsizler sorun çıkarıyorlar bağıra bağıra geliyorlar, işte yasak askerleri almak da yasak bazen alıyorsunuz” (Aktör 29)

Bu durumla ilgili olarak bir transın sahibi olduğu barda çalışan trans kadın Aktör 32 ise bar sahiplerinin trans olması sebebiyle konya çıktıklarında herhangi bir şiddet karşısında korunduklarını ifade etmişlerdir;

Müşterilerden hiç onlardan da görmedim çünkü bizim çalıştığımız yer patronumuz da trans olduğu için öyle bir şeye fırsat vermedi zaten Kıbrıs'ta öyle bir şey olmaz.

Müşterilerle ilgili olarak ise Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a gelen trans kadın Aktör 29 ise Türkiye'deki müşteri profiline göreceli olarak Kıbrıslı Türk müşterileriyle daha rahat ettiklerini ve Türkiye'deki müşterilere yönelik durumu da anlatısında şöyle ifade etmiştir;

“İyi tabi Türkiye'ye göre artık internet ortamından çalışıyoruz daha kaliteli Kıbrıs biraz Türkiye'den çok çok daha iyi insanlar olarak haklar olarak burada haklarımız var yaptığımız iş yasal hiçbir şekilde suç işlemiş olmuyoruz ...[]... işte internet ortamından çalışıyoruz müşteri seçebilirsin zaten Whatsapp'tan yazıyorlar genel olarak hani daha ciddi rakamlar istiyorsun 100'ş 300 diyorsun hani 10 kişi geleceğine 1 kişi gelsin temiz olsun düzgün kişi olsun onunla yapayım daha iyi hani”

Kazançlar anlamında ise transfobi ekseninde şekillenen bir ayrımcılığın olduğu ve trans kadınların heteroseksüel kadınlarla kıyaslanıp daha düşük ücretlerin belirlenmesi ya da çalıştırılması durumlarının oluştuğunu ifade etmişlerdir;

“Burada farklı bir ayrımcılık boyutu da var ama, hani ekstra bir ücret ayrımcılığı ve transfobi etrafında şekillenen bir ücret ayrımcılığı” (Aktör 12)

“İşte para kesmek istiyorlar işte pahalı buluyorlar mesela işte seni tercih ediyor seni rencide ediyor mesela aaa diyor sen transın travestisin falan ama o zaman sen trans istiyorsun ki neyin ayrımcılığını yapıyorsun bayan istersen bayana gidersin ya da demek ki senin arayışın bu ki yönelimin bu ki bunu seçiyorsun fiyatı da bu mesela sana uymazsa uymadı dersin” (Aktör 29)

Belirtilenlere ek olarak özellikle seks işçiliği yapan ya da konya çıkan LGBTİ+'lar ; çalışırken alkol ve zaman zaman uyuşturucu madde kullandıkları ve bununla beraber yaşadıkları fizyolojik ve psikolojik dengelerinde değişimin olduğunu dile getirmişlerdir.

“Uyuşturucu içmek istiyorsun alkol içmek istiyorsun çünkü alkol içince rahatlıyorsun gerçekten hiçbir şeyi umursamıyorsun daha da ilgili alakalı oluyorsun ama bu da çözüm değil bir süre sonra her gün her şey daha da kötüye gidecek bunun farkındayım, işte kimi esrar içer kimi uyuşturucu içer bu işi yapabilmek için kimi alkolsüz hiç çalışamaz ama alkolsüz yani bir şey içmeden çalışıyorum çünkü yok alkol de kaçış değil yani iç iç iç daha da kötü sonu...” (Aktör 29)

“Midemi çürüterek ...[]... Hep içki içmek demek. Eve sarhoş geliyordum ...[]... Eve hep alkollü geliyordum sarhoş geliyordum açıkçası ...[]... E bozuyor mesela şu anda ben tansiyon hapı içiyorum, bir yerden çıkacaktı” (Aktör 34)

“17 yaşımdan beridir 2015’e kadar hep içtim çünkü. İçmek zorundaydım başka türlü ne müşteriyle oturabilirim ne de çalışabilirim hiçbir şey yapamazdım. Rahatlamam lazımdı içkiye alıştırdım ben de kendimi. Mecbursun ...[]... Uyuşturucu kullandım bıraktım tedavi de gördüm ...[]... Eroin meroin vs. şeyler değil. Ot, hap falan içtim işte” (Aktör 6)

Belirtilenlere ek olarak bazı LGBTİ+’ların ise hayatlarında alkol olduğunu ama bunu zevk için ya da kendilerine gelmek için keyif adı altında kullandıkları ama uyuşturucu madde kullanmadıklarını ifade etmişlerdir. Hatta, sahada özellikle görüşme yapılan aktörlerden trans kadın Aktör 33 uyuşturucu madde kullanımına çok sert tepkiler göstermiştir;

“ASLA ASLA sormamış olun lütfen çünkü asla bizim gibi cinsiyet taşıyan insanlarda asla uyuşturucu müptelası yoktur kesinlikle, alkol bağımlılığı olabilir onda da akşamları bir iki saatçik yoğun içebilir hem ruhu dinlensin hem kendi dinlensin diye ama onun haricinde asla...”

“Arkadaşlarım var tabii ki var arkadaşlarım çok şükür iyidirler ama alkol uyuşturucu kullanan çok var ben o konulara çok karşıyım bunları sevmiyorum uyuşturucu konusunu” (Aktör 37)

“Çevremde yok, uyuşturucu kullandığını öğrendiğim insandan hemen uzaklaşıyorum” (Aktör 26)

“Alkolü de haftada bir iki haftada bir club’a gidersem bir bardak içerim, başka da içmem. Sigaram uyuşturucum falan yok” (Aktör 27)

Bu anlatılar ekseninde yaşadıkları ayrımcılık, zorlu çalışma koşulları gündeme alındığında LGBTİ+’ların akıl sağlığı durumları irdelenmelidir. Bu noktada seks işçiliği yapan ve barlarda konga çıkan LGBTİ+’ların akıl sağlıklarının kötü şekilde etkilenmeye başladığı, sinirli bir yapıya büründükleri ve dışarıdan destek almaya başladıklarını ifade etmişlerdir.

“Ben daha az kişiyle görüştüm böyle ama çok pişmanım. Bütün psikolojimi altüst ettiler ...[]... Yoruldum. İnsanlara hiç güvenmiyorum. Hepimiz epey darbeler yiyoruz bu hayatta” (Aktör 27)

“Vallahi ilk gençlik dönemlerimde bana ağır gelmiyordu fakat yaş aldıkça psikolojim de bozuldu bazı duraksamalar yaşadım ...[]... Yani gitmek gelmedi içimden fakat mecbur olduğum için gitmek zorunda kaldım” (Aktör 33)

“Biz sinirli insanlarız bir anda köpüren insanlarız haksızlığa gelemediğimizden dolayı mıdır yaşadıklarımızdan dolayı mıdır bilmiyorum mesela bende panik atak var ...[]... Bir ara mesela böyle hastanelere veyahut da böyle kalabalık olan yerlere giremezdim böyle bu olayı 1 sene kadar yaşadım” (Aktör 34)

“Ruhsal destek İstanbul’da aldım birkaç kere İstanbul’dayken, burada almadım hiç ama alacağım dernek sayesinde ...[]...yakin arkadaşlarım var konuşup dertleştiğim her şeyimi ama ister istemez gene bir destek ihtiyacı duyuyorsun çünkü birkaç kere psikoloğa gittim ilaç verdiler ...[]... istemedim hani onlara bağlı kalıp yaşamak çünkü daha da kötü olacağını düşündüm işte belki etki edecek bana ama istemedim yani... Öyle öyle düzelttim kendimi ama tabi sinir bozukluğu oluyor yani bu iş içinde çalışırken oluyor yani” (Aktör 29)

“Geçen sene bir oğlan intihar etmişti bir video paylaştı Instagram’ında ve intihar etti. ...[]... Travesti adı altında seks işçiliği yapıyordu trans değildi yani. Mesela hala daha herkes o çocuğun öldürüldüğünü düşünüyor yani kendi isteğiyle intihar etmedi, ettirildi...” (Aktör 15)

LGBTİ+’ların özel hayatları anlamında ise yaşadıkları mutluluklar ve hayal kırıklıklarının olduğu ve aynı zamanda seks işçiliği yapan aktörlerde ilişkilerinde daha farklı dinamiklerin, çatışmaların ve çıkmazların geliştiğini ifade etmişlerdir.

“20’li yaşlarda da oldu ben sade yaşamayı severdim daha sonra bara başladıktan sonra sevgilim vardı onu da bırakmak zorunda kaldım ...[]...o yıllar güçlü olmak için çalışmak zorundaydım, şu anki aklımla ben o zaman çalışmasaydım hiçbir şeye sahip olamazdım” (Aktör 32)

“Öyle birini seversin ki bazen yalan söylemek zorunda kalırsın mesela kız oğlan kızım demeyeceksin de işte ya transım diye ama diyemiyorsun. Öyle bir haldesin ki söylersen onu kaybedeceksin söylemezsen aşkın devam edecek, yani öyle bir çıkmaz yolda kalırsın ki açıklayamazsın ben transım diye. En son evlilik teklifi edildiğinde parmağına yüzük takıldığında hah şimdi açıklayabilirim dedin mesela, orada çocuk seni kabul eder ama ailesi seni kabul etmez.” (Aktör 26)

“Oluyor istiyorsun, birkaç aylık oluyor denemek istiyorsun hayatına birisi giriyor tanımak istiyorsun onu ilişki yaşamak istiyorsun ama güven problemimiz var bu hayatta olduğumuz için, hiç de yanılmıyoruz ...[]... ya bir çıkarı oluyor seninle ilgili ya kullanıldığını düşünüyorsun ya sana fazla değer vermediğini hissediyorsun” (Aktör 29)

2.3.5.5.1 Kıbrıslı Türk LGBTİ+ Seks İşçilerinin Türkiye Deneyimleri

Kıbrıslı Türk LGBTİ+ seks işçilerinin genel olarak Türkiye deneyimlerinin birçok noktada travmatik olduğu ve transfobiyi deneyimlediklerini ifade etmişlerdir. Bu eksende Kuzey Kıbrıs'ta yaşamlarının Türkiye'ye göre çok rahat olduğunu ifade etmişlerdir.

“Evet oldu çok gördüm gözümün önünde de oldu çok oldu gördüm yani yolda giden travestiyi bıcakladılar tartakladılar yani çok oldu yanımda bile trans öldü ...[]... Birçoğunun ailesi kabul etmezdi şimdi kabul ediyor toplum biraz daha şey bizim toplum sanki daha rahattı daha rahattık burada ...[]... orada kaldım 3 yıl içlerinde kaldım çok sevdim onları halen de görüşüyorum hepsi facebook'unda eklidir çok kişi öldü ama mesela 100 kişi tanyorsam 50 tanesi öldü, çok ölüm var orada çok cinayet oluyor orada” (Aktör 37)

“Evet ama şu an korkarım yani hatta şimdi milyar teklif etseler ben Türkiye'de çalışmam çünkü kurban olduğumuz Kıbrısın ortamı çok güzeldir çok uygundur ama Türkiye'de insanlar öyle değil yani” (Aktör 33)

Belirtilen deneyimlere ek olarak Kıbrıslı Türk trans kadın Aktör 6 ise Ankara deneyimi konusunda daha farklı bir anlatı örneği teşkil etmektedir;

“İşte X ile derneğe gidip geliyorduk. Dinliyordum meraklıydım. Yani ister istemez ev arkadaşı olduğumuz için bazı şeyleri öğrenmek amacıyla ben de onunla giderdim gelirdim, güzel bir hayatım vardı zaten. X zaten çok iyi bir insan bana çok sahip çıktı ...[]... Mutluydum ben Ankara'da ya ...[]... hiç kötü bir şey gelmedi başıma. Hiç. Ne kaçırıldım ne dövüldüm... ...[]...”

2.3.6 Haklar Bağlamında Hizmetlere Erişim ve Dezavantajlılıklar

2.3.6.1 Sağlık Hizmeti Gereksinimleri ve Hakları

Sağlık hizmetleri ekseninde yaşanan ayrımcılık, ihlaller ve riskler LGBTİ+'ların temel insan haklarından mahrum kalmasında bir uğrak olarak ele alınabilir. Bu konuda özellikle Kıbrıslı Türk toplumunun küçük olmasıyla beraber şekillenen bir cinsel yolla aktarılan hastalık korkusu, devlet hastanelerindeki muayene ve hizmetlere erişimin sıkıntılı olması, sınıfsal-ekonomik olarak orta ve orta-üst düzeyde olan Kıbrıslı Türk toplumunun ise özel sağlık hizmetlerinden yararlanması durumları gündeme alındığında göçmen ve yerli LGBTİ+'lar için farklılaşan durumlar gündeme gelmektedir. Bu noktada ilk olarak, göçmenlerin sağlık hizmetlerinden yararlanma durumları ele alınabilir. Aktör 13'e göre göçmenler bağlamında sağlık hizmeti almanın zor olduğu ve bunun göçmenler anlamında büyük bir sorun teşkil ettiğini anlattığında şöyle ifade etmiştir;

“Sağlık hizmeti almak imkansızdır. Geçtiğimiz hafta Lefkoşa Devlet hastanesinde kapasiteleri doldu ve insanları kapıya koydular resmen. Devlette para yok özel hastaneye de sevk edemediler; bin bir naz niyazla ricamızın geçtiği özel hastanelere bu çocuk bizim bakım ve desteğimiz altındadır diyerek sevk ettirdik. Bu çok ciddi bir sorun”

Hekimlerin ve sağlık çalışanlarının LGBTİ+'lara yönelik tutumları anlamında ise ayrımcı ve ötekileştirici tutumlarla karşılaşabildiklerini ve bu konuda sağlık personellerinin bilinçli olmadıklarını ifade etmişlerdir.

“Yani hekimler tabi daha bilinçlidir ama diğer sağlık emekçileri örneğin hemşireler ya da ne bileyim röntgen teknisyenleri yani bu insanların sağlık hizmeti alabilecekleri ve karşılaştıkları ortamlarda da ciddi önyargılar veya küçümsemeler ve ötekileştirmelerle karşılaşabiliyor ...[]... onların da ciddi şekilde bilinçlendirilmeleri gerekir bu konuda” (Aktör 9)

Buna ek olarak seks işçiliği yapan LGBTİ+'lar ise bu tutumlar konusunda farklı tutumların ve yaklaşımların da olduğunu ifade etmişlerdir;

“Bir sorun yaşamadım doktorlar tarafından, soruyorlar yani eşcinsel misin diye ben de evet diyorum. A tamam diyorlar, işte bilmiyorum ona göre mi test yapıyorlar ...[]... Yok hiç öyle kötü bir davranış sergilemediler” (Aktör 27)

“Hiç, yok. Bizim sosyal kartımız vardır sosyal yardım aldığımız için, gidince de öncelikli oluruz gider direk kontrolümüzü olur döneriz ...[]... Hiçbir zaman olmadı ayrımcılık bizde eşitlik vardır” (Aktör 32)

“Kötü tepkiler almadım testlerimi genelde özel hastanelerde yaptırıyordum ya da devlet hastanesinde SSK 'lıydım zaten, hep randevu alıyordum enfeksiyondan gidip yaptırıyordum testlerimi yani bir problem olmuyordu, bazı doktorlar iyi oluyordu iyi ilgileniyorlar bazıları normal rutin olarak” (Aktör 29)

Bu bağlamda hizmetlere erişim konusuna entegre olarak başka bir uğrak olan cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlar (CYAE) alınabilir. Özellikle iş gücü piyasasından dışlanma ve işsizleşmenin bir uzantısı olarak hem tercih hem de zorunluluk anlamında seks işçiliği yapmaya başlayan LGBTİ+'lar ve tarihsel olarak CYAE'nin LGBTİ+'lar üzerinde bir stigma ve etiket haline getirilmesi nedeniyle LGBTİ+'ların sağlık hizmetlerine erişimi anlamında önem arz etmektedir. Bu eksenle CYAE ile ilgili araştırmada sürekli vurgulanan bir bulgu olarak toplu test merkezlerinin olmayışı, özel kurumların tercih edilmesi ki bunun pahalı olması ve LGBTİ+'ların çekinceleri ve stigmalarından ötürü LGBTİ+'ların bu konudaki görünmezliğini yeniden ürettiği yönündeki görüşler sebebiyle kapalı bir alan olarak ifade edilmiştir.

“O yüzden, yani orada da bir kapalılık söz konusu, muhtemelen gidiyorlardır doktora dediğim gibi ama özel kliniklere doktorlara falan gidiyorlardır. Hastanede görünür olmaları çok zor yani iyi hizmet almaları çok zor” (Aktör 1)

“Test merkezi gibi bir yer yok ama ben sürekli testlerimi yaptırıyorum, arkadaşlarıma önerdiğim iki tane yer var Girne'de.” (Aktör 15)

CYAE konusunda özellikle korunma konusunda katılımcılarda genel olarak cinsellikle ilk tanıştıkları dönemde bir bilgisizlikleri olduğu ama ardından korunma yöntemlerini öğrenerek korunmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Hatta seks işçiliği yapan gey Aktör 27 bu konudaki hassasiyeti ve ciddiyetini şöyle ifade etmiştir;

“Yani sürekli test yaptırıyorum ben, öpüştüğüm zaman bile korkarım kitlenirim ve iki üç gün sonra gider test yaptırırım. Yani sürekli test yaptırırım ve ilişkilerimde kondom kullanırım. Affedersiniz oral sekste bile kondom kullanırım”

Türkiye'den Kuzey Kıbrıs'a gelmiş ve seks işçiliği yapan aktörlerden trans kadın Aktör 29 ve trans kadın Aktör 30 ise CYAE konusunda kendi deneyimlerini şöyle aktarmıştır;

“3 ayda bir test yaptırıyoruz sürekli ayrıca benim oturma iznim olduğu için mecburi sağlık testlerine giriyoruz geçemeyince biliyorsunuz kalamıyoruz zaten, ya biraz daha bu tehlike az çok yok ...[]...HIV pozitif olan insan yok çok nadirdir yani olsa zaten direkt deport ediliyor ...[]... bu işte olduğum için tehlike arz ediyoruz mecburi dikkat ediyoruz korunuyoruz ama her şey olabilir prezervatif kondom patlayabilir bunlar hep başımıza gelen şeyler... Bilgim var yeterince bilgin var mı dersiniz 4-5 yıla dayalı bir bilgin var işte ortamdan arkadaşlarımdan duyma...” (Aktör 29)

“o yüzden de zaten fazla insan gelmez bana hani çok fazla titizim falan diye çünkü şu anki toplumun beyni hani çok fazla işte hani kondom kullanırsam zevk alamıyorum ...[]... çok nadir çalışıyorum ama güzel çalışıyorum yani temiz olmak en azından önemli, hastane raporlarım oluyor 4 ya da 6 ayda bir gidiyorum ...[]... öğrenci vizemle kalıyorum zaten güzellik okulundayım aynı zamanda ve güzellik okulunda olduğum zaman çok fazla ayrıntılı testler yapıyorlar ...[]... herkesi de uyarıyorum elimden geldiği kadar hani heteroseksüellik adı altında geçinen ve bizlerle beraber olan insanları da sürekli uyarıyorum gösteriyorum anlattıyorum...” (Aktör 30)

Bu eksenle anlatılarda sürekli olarak karşımıza çıkan CYAE'lerden biri olan HIV'dir. Ne var ki, HIV'in gündeme gelmesi şartırcı değildir. Çünkü, Kuzey Kıbrıs'ta HIV ile yaşayan yabancılar sınır dışı edilmektedir.

Bu noktada aktör 5'in anlatısında ilk olarak tanı sayısının 15'ten az olduğu bir süreçte ilaç teminleriyle başlayan süreç ileride, yani 2014'te vaka sayısının 6 kat arttığı ifade edilmesiyse, bu konuda çalışmalar hızlanmış. Ardından sağlık personelleri ilaçların getirilmesi ancak getirilen ilaçların yan etkilerinin olmasıyla beraber daha kaliteli ilaçları getirmeye çalışmışlar ve tetkik, takip konusunda ise çalışmalar anlamında yoğun bir iş temposu içine girdiklerini ifade etmişlerdir. Bu konuda ise sağlık personelleri özellikle devletin tutumu anlamında

çok zorlandıkların şu sözlerle ifade etmişlerdir; Allah'ın hastalarını başımıza mı saracaksınız Hepatitleri aramıza mı sokmaya çalışıyorsunuz bunlara para mı yatırılır? (Aktör 5).

Bu gelişmelere rağmen Kıbrıslı Türk toplumunda HIV konusunda bir bilinçsizliğin, halk sağlığına tehdit olarak görme ve görmezden gelme durumunun olduğu ifade edilmektedir. Bu durum ise HIV ile yaşayanların maruz bırakıldığı ayrımcılığı tetikleyen ve LGBTİ+'lar ekseninde daha farklı baskı mekanizmalarını teşkil eder noktaya gelmektedir.

"Bu anlamda baktığımız zaman toplumun HIV'e yakalanan herkesi tehlikeli, potansiyel tehlikeli ve biz bu insanlardan kurtulalım diye bakılıyor açıkçası" (Aktör 5)

"Bilimselliğe dayalı bir korku olduğunu düşünmüyorum. Halk sağlığı hususunda bir tehdit olarak görüyorlar. Bilinmesin diye kaçak olan birçok insan var ve bu bilinmezlik bir tehdit. Biliyoruz ki tedavi edilebilir ama toplum bu konuda çok bilinçsiz. Önce bu konuların topluma anlatılması, öğretilmesi gerekli. Yetişkinlere de çocuklara da cinsel eğitimin öğretilmesi gerekiyor." (Aktör 10)

LGBTİ+ olmayan aktörlerin ise HIV'e bakış açısı anlamında devletin de bu konuda bilinçsiz olduğu ve göçmenlere yönelik sınır dışı politikasıyla bir ayrımcılığa ortak olduğunu ifade etmişlerdir;

"İnsanlar cinsel yolla bulaşan hastalıklarla ilgili olarak kendini korumayı bilmiyorlar. Bana bir şey olmaz fikri vardır. Eğitimde buna yer verilmesi gerekiyor. ...[]... Erkekler bu konuda bana bir şey olmaz deyip mağduriyetini kadınlar yaşıyor" (Aktör 10)

"Yasalarımıza göre HIV+ olmak bir deport sebebidir. ...[]...Belki biraz diskriminatif bir yaklaşım ama küçük bir toplumuz ve bu konularda biraz daha hassasız ve muhafazakârız. Bilim her kapıyı açar. STÖ'ler ve özellikle Sağlık Bakanlığı'na görev düşüyor" (Aktör 7)

Anlatılarda da ifade edildiği üzere sağlık hizmetleri konusunda eğer cinsel yolla aktarılan enfeksiyonlardan HIV ve Hepatit virüslerinin kanda pozitif saptanması durumunda doğrudan sorgusuz sualsiz bir şekilde göçmenlerin sınır dışı edildiği ifade edilmiştir ve bu durum karşımıza bir insan hakları ihlali olarak gündeme gelmektedir;

"Testin sonucu pozitif çıktığında eğer KKTC vatandaşı değilse üç gün içerisinde adayı terk etmek zorundadır çünkü yasalara göre bu devlete bildirilmek zorundadır ...[]... Bu durumda çok kötü olur çünkü pasaportuna kırmızı mührü yediği anda, deport edildiği anda adaya bir daha tatil amaçlı bile giriş yapamaz ama o üç gün içerisinde kendi imkanlarıyla çıkarsa en azından adaya tatil amaçlı gelebilir ve böyle şeyler çok var, benim bildiğim en azından ...[]... öğrenciler için daha büyük bir risk, yani öğrenciler için ya da çalışmaya gelenler için çok daha katı kurallar var şu an. ...[]... Daha önce her şey hastanede yapılırdı ama şimdi özelleştirildi. Özelde yapılıyor tahliller. Hastaneye sürekli giden birisi olduğu zaman ve pozitif çıktığı zaman hastane sağlık bakanlığına bildirmek zorundadır. Laboratuvar sizi arar der ki, mesela A testinin sonucu pozitif çıktı, testinizi alın ve üç gün içerisinde adadan ayrılın yoksa sizi Sağlık Bakanlığı'na bildirmek zorunda kalacağız. Zaten adres belli, yer belli, iş belli, Kıbrıs çok ufak ...[]... Devlet hastanesinde yaptırdıysanız hiçbir şansınız yok. ...[]... Adli şubeye bildirilir. Adli şube toparlanması için belli bir saat verir" (Aktör 15)

"Ülkedeki kurallara göre ikamet izni almak çalışma izni almak Sağlık Kurulu'ndan alınacak sağlık raporuna bağlı ve dönem dönem Bakanlar Kurulu tarafından yayınlanıyor yanılmıyorsam Sağlık Bakanlığı'nın önerisi üzerine. Bulaşıcı hastalıklar listesi var işte Hepatit var onun içerisinde, HIV var başka bulaşıcı hastalıklar da var, bu durumlarda çalışma izni verilmiyor, ikamet izni de verilmiyor. ...[]... Bunu da çok insani bulmuyorum ...[]... bazen ülkeye gelmiş yıllarca çalışmış ve örneğin sonradan hepatit olmuş ...[]... insanlar var ki bunda da aslında biz sorumlu değil miyiz, sonuçta bu insanlar bizim ülkemizde bu durumlarla karşılaşmış" (Aktör 9)

İnsan ticareti ve HIV kesişimselliği ekseninde özellikle sınır dışı edilmemek için göçmenlerin kullandığı bir yol olarak ise araştırmada karşımıza HIV negatif kanı parayla almak üzere bir strateji geliştirildiği görülmektedir. Bu kişiler hastanelerde ve tanı merkezlerinde HIV+ ve HIV+ olmayan kanları fahiş ücretlere değiştirerek kişilerin sınır dışı olmasını engellediklerini ifade etmişlerdir.

"Hepiniz okula kaydolmadan önce Hepatit ve HIV testi yaptırıp kontrol sonuçlarınızı getireceksiniz kendi ülkenizin sonuçlarını da kabul etmeyeceğiz dedik, bir kötü oldular çünkü 1800 öğrenci var 600-700 HIV pozitif var bu çocuklara para verdirdiler agencyler yurtlara yerleştirdiler ...[]... onun da çözümünü buldular doğa boşluk kabul etmez, siyahiler biri diğerine kan vermeye başladı sonra iş ticarete döndü ...[]... 400 cc'lik HIV negatif B negatif C negatif ederi şu an 2000 Euro'dan başlıyor ...[]... 4 cc satıyorlar ...[]... Çocuklar negatif olunca sınır dışı ediliyorlar çok basit" (Aktör 5)

Tüm belirtilenler ışığında ise karşımıza HIV ile yaşayan bireylere yönelik ayrımcı ve insan hakları ihlalleriyle dolu bir tablo çıkmaktadır. Bu tablo beraberinde HIV+ olarak açılma konusunda hem göçmenler için hem de Kıbrıslı Türkler arasında bir endişe yarattığı katılımcılar tarafından ifade edilmiştir. Ek olarak bu endişenin LGBTİ+'lar eksenindeki damgalama nedeniyle de daha farklı endişelerin ve baskı mekanizmasının işlediği katılımcılar tarafından ifade edilmiştir.

“KKTC vatandaşları var şu an toplum içinde yaşayan ama gizleniyor bunlar tabii hatta birçoğu burada tedavi edilmiyor afişe edilmemek için bilinmesin diye toplum tarafından, Türkiye’de tedavi oluyorlar ki onların sıklıkla ilaç alması lazım tedavi için” (Aktör 3 ve 4)

“kendi ülkesinde HIV pozitif olanlar eşittir eşcinsel olarak gözüktüğü için ben dedi hastaneye gidemedim çünkü eşcinsel olduğum anlaşılırsa hapse gireceğim 14 yıla kadar, falan filan o yüzden de öğrenmiş tanı konmuş sonra ortadan kaybolmuş ve 2 yıl öyle yaşadı ülkesinde ve sonra kaçabildi ...[]... Bir de işin içinde deşifre olmak var, aşağı yukarı 2 yılın sonunda 2014’te 14 kişi olan vaka bir anda 55 oldu bildirilmiş olan, bildirilmemiş bir kenara koyduk çünkü o güne kadar hala daha ismiyle biliyoruz” (Aktör 5)

“Ama o kendi vatandaşı da onlar da çok fazla baskı altında, işini kaybeden insanlar var e yani duyulduğu anda, ...[]... Çok ciddi dışlanma çok ciddi izolasyon var yani halen daha görüyorum bunu ben tanıdığım insanlarda da, o yüzden böyle şeyler söylenmiyor tabii ki çünkü şey küçük bir ülke ...[]... Ve muhafazakar” (Aktör 21)

Belirtilen bu ayrımcılıklara yönelik ise mevzuat bağlamında önemli değişikliklerin yapıldığı ve yabancıların sınır dışı edilmeleri engellenemese de onlar için zaman kazandırılacak değişimlerin yapıldığı ifade edilmiştir;

“Konu bir şey bulaştırmak toplum sağlığını riske etmek mi okey tedavi altındaki birinin toplum sağlığını riske etmediğini kanıtlayabiliyor muyum bakanlığa evet, bunda yabancı uyruklular maddesinin altına şöyle bir not düşüyorum toplum sağlığını riske edecek herhangi bir bulaşıcı hastalığı yoktur ...[]... doğrulama testi yapmadan sınır dışı edemezsin diye bir ibare eklemiştim ben o dönemim İçişleri Bakanı’na ki zaman kazanayım çünkü bu işe yarayan bir yöntemdi, böyle olduğu zaman doğrulama testi yapmadım sınır dışı ettiğiniz zaman siz suçlu oluyorsunuz tazminat ödüyorsunuz demek gibi yollar belirlemiştik” (Aktör 5)

Son olarak, LGBTİ+'ların sağlık hizmetleri gereksinimleri anlamında özellikle translar ekseninde beden uyum sürecinin bileşenlerinden biri olarak hormon kullanımı gündeme gelmektedir. Hormon kullanımına genelde beden uyum sürecine karar verdikleri zaman ilk kez kullandıklarını ama bunun zaman zaman doktor kontrolünde olmadan, aktörlerin kendilerinin kullanmaya başladıklarını ifade etmişlerdir. Bu durumun da fizyolojik ve mental anlamda sıkıntılara yol açtığı da anlatılarda karşımıza çıkmaktadır;

“28 yaşında hormonları aldım ...[]... Arkadaşlarım öneriydi bana hani hormon alırsan yüzün daha feminen olur diye hormon aldırıldılar bana hani ama bu sefer hormonlar allak bullak ediyor vücudunu sinirlerin bozuluyor vücudun mahvoluyor hani sinir oluyorsun hırçın oluyorsun vs. sonra bıraktım hormonu hormondan kilo da almıştım” (Aktör 31)

“İlk önce göğüslerimin çıkması için hormon kullandım o dönem ...[]... zarar görmemek için ben hormonları dönem dönem kullandım” (Aktör 32)

“16 yaşında başladım ...[]... Nereden öğrendim dersiniz okumayı çok severim ansiklopedi falan filan o yüzden östrojen ve testosteron arasındaki farkı çok iyi biliyorum ... []... Eczaneden alıyordum ...[]... başkasına aldırıyordum ...[]... bir müddet sonra kestim çünkü doktorum beni uyardı bir doktora göründüm kanser hastası olabilirsin dedi kesmek zorundasın hormonu dedi bıraktım” (Aktör 33)

“Hormon eskisi kadar çok kullanmıyorum, ayda bir ya da iki üç ayda bir ...[]... buradan eczaneden alıyorum ya da özel polikliniklerde vurduruyorum özel, devlet veriyormuş gerçi şimdi onunla uğraşıyoruz bakalım X onunla ilgileniyor devlet bize hormon filan da verecekmiş burada ...[]... bu konuda çok bilinçsiz hepimiz bütün trans bireyler olarak çok bilinçsiziz, çocukluğumuzda işte ezberden kafamıza göre gidip vurduruyorduk hiç bilmiyorduk ama belki de bunun için hormon testi yapılması gerekiyordu düzenli bir şekilde verilmesi gerekiyordu çok bilgisizdik çok bilgisiz bilinçsiz kullandık yani ...[]... Devletin yapması gerekiyor ...[]... işte mesela haftada 2-3 kere iğne vurduruyordum kafama göre gidiyordum kimi zaman gidip her gün vurduruyordum iğne, kafama göre hap içiyordum ya da içmiyordum” (Aktör 29)

“Hormon kullanmaya 18 yaşımın ortalarında başladım ...[.]... hani hormonlarımı annem atıyordu tabi o zaman bildiğimiz gibi hormon ilacı Yasmin 'di, okuduğumla yola çıkıyordum tabi bu kadar bir sağlık için önemli olduğunu bilmiyordum, annem atıyordu ben alıyordum annem atıyordu ben alıyordum ...[.]... Hormon kullanımı beni ilk başta bilinçsiz hormon tüketimi olduğu için çok fazla etkiledi ee şöyle etkiledi hani tüyüm yoktu daha doğrusu kılım yoktu hani doğuştan kılım yoktu kollarım çıkmaya başladı ...[.]... ben dramatik şeyleri pek sevmiyorum izlemiyorum ve dinlemiyorum çok nadir, ee kulüp ortamında ağlamaya başlıyorum hani eğlenemiyordum hani çok tezat çok zıt iki ayrı bir kutuptu benim için ama neden olduğunu da anlamıyordum ve algılayamıyordum, daha sonra ben bu ilaçları kestikten sonra birazcık toparlanmaya başladım anladım ki yanlış ilaçlar kullanıyormuşum daha doğrusu bilinçsiz kullanıyormuşum, ee yıllarca kullandım daha doğrusu iğnelere geçmeye başladım o kadar çok ilaç ve hormon kullanıyordum ki artık hani bir gün sabah uyanamayacağım ya da gece yatamayacağım gibi bekliyordu arkadaşlarım” (Aktör 30)

2.3.6.2 Sosyal Hizmet Gereksinimleri ve Hakları

Literatürde LGBTİ+'ların yaşamlarının güçlükleri nedeniyle psikososyal hizmetlere gereksinimleri oldukça önemli hak ve gereksinin olarak belirtilmektedir. Çocukluktan başlayarak psikolojik destek gereksinimi Kuzey Kıbrıs'ta çocuk psikoloğunun sayıca azlığı bir sorun olarak ortaya çıkmaktadır. Sosyal hizmetlerin hizmet verdiği çocuklar için de bir LGBTİ+ duyarlılığı olmadığı bu bakımdan hizmetlerin de eksik olduğu görülmektedir.

“Belli değil artı zaten Sosyal Hizmetler 'in o yaştaki kız (15 yaş sonrası LGBTİ+) çocuklarına bakım sağlayacağı bir mekân yok. İşte bir çocuk esirgeme kurumu var o da belli bir yaşa kadar alır” (Aktör 12)

Devlet koruması altında yaşayan gey ve lezbiyen çocukların toplum içinde büyüdükleri o nedenle dışlanmadıklarını anlatan Aktör 13 bu kişilerin toplumdaki diğer gey ve lezbiyenlere göre daha avantajlı olduklarını yetişkinlik yaşamlarında da destek aldıklarını ifade etmesi ilgi çekicidir.

“Transımız yok ama gay lezbiyen çocuklarımız var toplum yaşamında büyüdükleri için yani çok fazla dışlanmışlık yoktur açıkçası ve arkalarında bizim hep sağlam durduğumuzu bilirler...[.]... yani bir dışlanmışlık bir ötekileştirme fazla yoktur” (Aktör 13)

Akıl sağlığı hizmetlerinden yararlanan katılımcıların yaşamlarını sürdürmek için ne kadar önemli olduğunu aşağıda anlatmışlardır:

“Cinsiyetinden dolayı artık bana git doktora böyle böyle zaten ben psikolog tedavisi de göürdüm hap kullanıyorum psikolojik tedavi görüyorum yıllardır X baktı bana X emekli oldu ama halen daha da çalışıyor şu anda doktorum olur yani her 2 ayda bir gidiyorum hap veriyor bana” (Aktör 37)

“15 sene vardır gideli, ailem beni bu doktora yönlendirdi düzelebilirmişim gibi o düşünceyle ama içimdeki fırtınaları ben biliyorum, doktora hep anlatırdım ben bu şeyi normal bir erkek gibi bayana karşı ilgi duymadığımı anlatırdım her şeyi konuşurdum bunları anlatırdım dinlerdi beni ve halen daha giderim her ayın 3'ünde doktoruma giderim” (Aktör 32)

“4 sene ben psikolojik tedavi gördüm ailem yüzünden çünkü aşkımdı o çocuğa o kadar bir aşkımdı ki (çok üzgün bakıyor).. Evet Kıbrıs 'in en önde gelen psikoloğuydu fakat muhatap olmadı hiç yani olamadı. Bilmiyorum valla annemgil psikoloğumla ne derece muhatap oluyordu psikolog ne söylüyordu ne söylemiyordu onları bilmiyorum yani ama bildiklerini sanıyorum yani hissediyorum çünkü muhakkak psikoloğum bir şey söylemiştir” (Aktör 33)

LGBTİ+'ların sosyal korunma ve hizmet gereksinimleri neredeyse hiç gelişmemiş durumdadır. Bu nedenle aile içi şiddet yaşanmasına rağmen neredeyse tek destek olan aileye boyun eğmek zorunda kaldıkları görülmektedir.

“Öyle olduğunda bile mesela Sosyal Hizmetler çok çok sıkıntılı bizim ülkede yani hele de LGBTİ kollarında farkındalıkları olacak da buna duyarlı davranacaklar filan çok sıkıntılı görüyorum yani onu” (Aktör 16)

“Benim şu anda bir evim yok ailemde kalıyorum yani kiraya çıksak kira ödenecek elektrik ödenecek su ödenecek...Biz nasıl geçineceğiz bize kim bakacak yani öyle bir dünyada yaşıyoruz ki aç kal diyorlar burada kimse umursamıyor. Düşene bir tekme daha vuruyorlar o yüzden korkuyor insan ailesini reddetmeye çünkü bir anlamda aileden destek bekliyor. Ben beklemiyorum benim umurumda değil de” (Aktör 26)

Araştırmaya katılan translar iş göremezlik raporu alarak aylık sosyal yardım aldıklarını belirtirken bunun oldukça az bir destek olduğunu yaşamak için yine de 50-60 yaş arasında da barlarda çalışmak zorunda kaldıklarını anlamaktayız. Bir başka sorun da hukukten cinsiyeti tanınmayan trans kadınların kimlikteki cinsiyetlerinin erkek olduğundan kadınların emekli olma yaşına ulaştıklarında da bu haklarını kullanamıyor olmalarıdır.

“Benim bir arkadaşım vardı onun işi ayırdı ama ben alıp götürürdüm onu, o bu süreçte benim yanımda oldu işte psikoloğa gittik beraber işte maaş bağladılar, sonra şey sorar işte siz çalışmıyor musunuz ne bileyim, ben dedim 1,5 milyar para benim hiçbir şeyimi karşılamaz dedim ...[]... tenezzül edip de istemem dedim ki iş ver de çalışayım, ben şu an genç yaşındayım diyorum ben şu an senden maaş alıyorum çok komik dedim, işte bu konuda tartışılmaz dedi sizin dernekleriniz var size yardımcı olmaları gerekiyor dedi öyle geçiştirdi iş olanağı vermeleri gerekiyor işte onlar size yardımcı olsun dedi işte öyle geçiştirdi hani dedim ben okul bitirdim çok da göz önünde bulunmak istemem hani milli eğitimde okul var orayı okumuş insanım hani oraya trans bireyleri koyun çalışsın dedim e okumayan var dedi e okumayanı da koyun çay ocağı var oraya koy çalışsın dedim illa dedim bu insanlar sokağa çıkıp fuhuş mu yapması gerekiyor dedim, Kıbrıs'ta kaç trans var dedim kaç travesti var dedim toplasan 20 kişiyi geçmez dedim Kıbrıs'ta, bunlara mı sahip çıkarmıyorsunuz dedim, çıkabilirsiniz dedi dışarıya ben de çıktım. Ruh ve sinir hastalıkları hastanesi, tedavi amaçlı haplar verir sana sinir hapları verir bir rapor verdiler bana çalışmam diye, her ay 1700 gibi bir şey veriyorlar. Evet onunla geçin diyor ne kadar geçinebilirsen. İşte devletin verdiği Allahtan o var işte. Yani belli bir yaşa gelip de hiçbir sosyal yatırımların yoksa sana ömür boyu verir yardım ama belli bir yaştan sonra kaç yaştan sonra bilmiyorum onu. Şimdi benim kimliğim olmadığı için kadınlarda 55'tir kadın kimliğim olsa seni 55 yaşında emekli çıkarır” (Aktör 31)

“Sosyal yardımdan maaşımız vardı her ay. 1600-1700 TL alıyorum ben, ailemden de destek alıyorum evimin kirası harçlığım yemek param, yani çok param olsun diye bir hayat istemem ben sadece huzur isterim” (Aktör 32)

“Sosyal Yardım ve Çalışma Dairesi'nden bir yardım imkânımız var ...[]... translar da bu yardımı 6-7 sene var, alıyorlar” (Aktör 34)

2.4 Tema 3 Hukuki Analiz: Rapor Kapsamında Yapılan Mülakatların İnsan Ticaretinin Hukuki Boyutu Bağlamında Değerlendirilmesi

2.4.1 Yapılan Mülakatlara ve Katılımcılara İlişkin Genel Bilgiler

Değerlendirme kapsamında toplam 13 katılımcı ile yapılan mülakat kaydı bulunmaktadır. Bu mülakatların 11 tanesi yerel katılımcılarla, 2 tanesi ise Türkiye'den göç eden Türkiyeli katılımcılarla yapılmıştır. Toplam katılımcıların 12 tanesi trans kadın olduklarını bir tanesi ise trans erkek olduğunu beyan etmiştir. Katılımcıların bazıları (*geçmişte ya da halihazırda*) seks işçiliği yaptıklarını, bazıları ise (*geçmişte ya da halihazırda*) konsomatrislik yaptıklarını veya konsomatrislik ya da seks işçiliği de yapılan ortamlarda başka işler yaptıklarını beyan etmişlerdir.

2.4.2 Mülakatların Değerlendirilmesinde Kullanılan Yöntem

Değerlendirme, mülakatların insan ticareti bağlamında hukuki bir çerçevede analiz edilmesini amaçlamaktadır. Böylelikle, potansiyel mağduriyet durumlarının ortaya konulması hedeflenmektedir. Bununla birlikte, somut mağduriyet halinin oluşmamış olduğu durumlarda, bunun sebebinin değerlendirilmesi de amaçlanmaktadır. Bir başka ifade ile, eğer somut bir mağduriyet durumu oluşmamışsa bunun nedenlerinin:

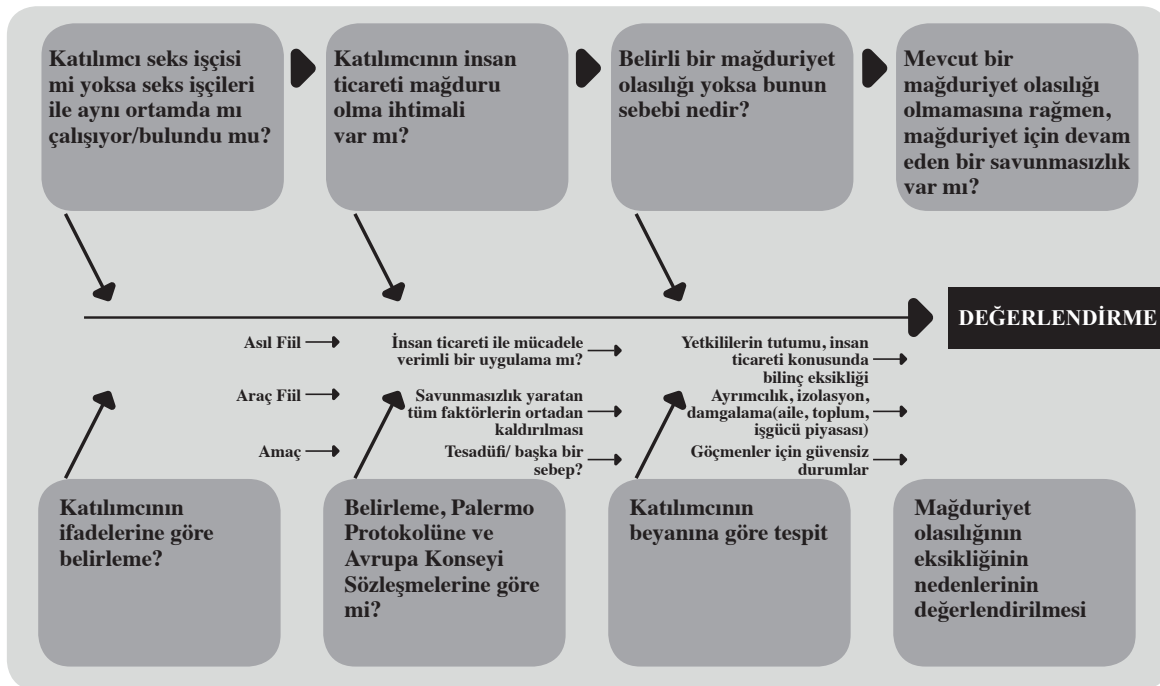
- İnsan ticareti ile mücadele konusunda geliştirilmiş politikaların uygulamasının etkin olması mı,
- Kırılmalığa sebebiyet verebilecek hallerin ortadan kaldırılmış olması mı,
- Yoksa tesadüfi veya başka nedenlerle mağduriyetin oluşmasının önüne geçilmesi mi

olduğunun tespit edilmesi öngörülmüştür. Söz konusu tespit ile hedeflenen husus, an itibarıyla somut bir mağduriyet durumu söz konusu olmasa da, katılımcıların şartlarının değişmesi ile gelecekte mağduriyet durumu yaşama ihtimalleri olup olmayacağını değerlendirilebilmesidir. Nitekim yukarıda belirtilen ‘potansiyel’ mağduriyetten kastedilen de insan ticareti mağduriyeti açısından ‘kırılmalılık/hassasiyet’ gösterme halidir.

Buradan hareketle, katılımcıların seks işçiliği yapmış olması veya seks işçiliği yapanlarla yakın ortamları paylaşmış olmaları özel bir öneme sahiptir. Seks işçiliği, 'karar verme yetisi olan yetişkinler arasında para veya mal karşılığında ve herhangi bir zor kullanma olmadan gerçekleştirilen cinsel hizmet alışverişi olarak tanımlanabilir'. 'Sokak 'fahişeliği', eskort hizmetleri, telefon arkadaşlığı hizmetleri, pornografi yıldızlığı, erotik dans ve erotik masaj hizmetleri seks işçiliği kapsamında değerlendirilir'¹⁸¹. Bunun yanında, seks ticareti kapsamına konsomatrislik de girebilmektedir¹⁸². Katılımcıların seks işçiliği yapmış olması veya seks işçiliği yapanlarla ya da seks ticareti kapsamında kabul edilebilecek faaliyetleri yürütenlerle yakın ortamları paylaşmış olmalarına, bu inceleme ekseninde özel önem atfedilmesinin nedeni, genel olarak, seks işçiliğinin özellikle translar¹⁸³ açısından insan ticareti kapsamına girebilecek sömürü riskine diğer mesleklerle göre daha açık bulunduğu kabul edilmesidir¹⁸⁴. Bir başka ifadeyle seks işçiliği yapmakta olan transların insan ticareti açısından kırılğan bir özellik gösterdikleri ileri sürülmektedir¹⁸⁵. Bu kırılğanlığın, seks işçilerine yönelik gerekli koruma, önleme ve güçlendirme amaçlı uygulamaların ya hiç geliştirilmemiş ya da LGBTİ+lar için özelleştirilmemiş olduğu ortamlar için geçerli olduğunu belirtmek gerekir.

İkinci olarak, yukarıda sıralanan ve somut mağduriyet durumunun gerçekleşmediği hallerde bunun nedenlerinin araştırılması kapsamında, kişilerin toplumsal, ailevi, iş piyasası kapsamındaki konumları değerlendirilmiştir. Nitekim, insan ticareti bağlamında özellikle LGBTİ+'lar bakımından kırılğanlık yaratan hususların arasında söz konusu kişilerin belirtilen ortamlarda maruz kaldıkları ayrımcılık, önyargı, dışlama, etiketleme (stigmatizasyon) önemli bir yer tutmaktadır. Bu çerçevede katılımcıların özellikle yaşam öykülerinin incelenmesi ile anılan durumlarla karşılaşmış veya karşılaşmadıkları veya karşılaşmaya açık olup olmadıkları değerlendirilmiştir.

Üçüncü olarak, katılımcıların, yetkilerle olan ilişkileri, otoritelere duydukları güven hususu değerlendirmeye alınmış ve insan ticareti konusunda bilinçli olup olmadıkları da değerlendirilmeye çalışılmıştır. Aşağıdaki tabloda değerlendirme yöntemi şema üzerinde gösterilmiştir (Tablo 2).

Tablo 2: İnsan Ticareti konusunda mülakatların değerlendirilme yöntemi

¹⁸¹ Alıntılanan ifadeler için bkz. CETAD (Cinsel Eğitim Tedavi ve Araştırma Derneği), Bilgilendirme Dosyası-8: 'Seks Ticareti', <https://www.cetad.org.tr/CetadData/Books/46/pdf-dosyasini-indirmek-icin-tiklayiniz.pdf> (E.T.: 08.10.2020), s. 8.

¹⁸² Ibid, s. 44

¹⁸³ Trans ifadesi bu değerlendirme bakımından şu içeriğe sahip olacak şekilde kullanılmıştır: 'Kişilere doğumda atanan cinsiyet, bir atama olması ve aslında kişinin kendi iradesini ve hayatını yansıtmaması dolayısıyla birçok durumda doğru olmayabilir. Doğduğunda kendisine "erkek" cinsiyeti atanan ancak kendisi kadın olan kişilere trans kadın, "kadın" cinsiyeti atanan ancak kendisi erkek olan kişilere trans erkek denir. Trans bir cinsiyet kimliğidir ve kişiler kendilerini sadece cinsiyetleri olan ve atanmış cinsiyetle alakası olmayan, beyanlarıyla belirlenen cinsiyet ile tanımlayabilir ve cinsiyet kimliğine ilişkin bir beyanı olmayabilir de. Trans kelimesi herhangi bir cerrahi operasyonu şart kılmaz ancak birçok trans kadın, trans erkek ve trans kişi cinsiyetlerine ilişkin uyum ve/veya geçiş süreci yürütebilir, çeşitli tıbbi ve cerrahi süreçlerden geçmek isteyebilir': KAOS GL: Kaos GL Sözlük: Trans, 25.09.2020, <https://kaosgl.org/haber/kaos-gl-sozluk-trans> (erişim tarihi (E.T.): 08.10.2020). Belirtilen içeriğe sadık kalınması amacıyla bu değerlendirmede de cinsiyet kimlikleri konusunda, katılımcıların beyanı esas alınmıştır.

¹⁸⁴ Boukli, A./Renz, F.: Deconstructing the Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender Victim of Sex Trafficking: Harm, Exceptionality and Religion-Sexuality Tensions, International Review of Victimology, 2019, vol. 25, no.1, ss. 73-77; ayrıca bkz. Grant, J.M, et.al.: Injustice at Every Turn, 2011, https://www.transequality.org/sites/default/files/docs/resources/NTDS_Report.pdf (E.T.: 08.10.2020), ss. 53 vd; Fehrenbacher, A.E., et. al.: Transgender People and Human Trafficking: Intersectional Exclusion of Transgender Migrants and People of Color from Anti-Trafficking Protection in the United States, Journal of Human Trafficking, 2020, s. 2.

¹⁸⁵ Bkz. U.S. Department of State, TIP Report, ss. 103, 157, 180, 183, 185, 250, 256, 264, 292, 369, 380, 428, 444, 458, 464, 468, 470, 493.

¹⁸⁶ Bkz. Grant, J.M, et.al.; Boukli /Renz, s.77.

2.4.3 Değerlendirme ¹⁸⁷

Bu başlık altında, yukarıda ayrıntılı olarak belirtilen yöntem kapsamındaki aşamalar tek tek değerlendirilerek, sonuç kısmında genel tespitlere yer verilmiştir.

2.4.3.1 Katılımcıların Seks İşçisi Olması veya Seks İşçileri ile Yakın Bir Ortamda Çalışma Deneyimi Olması Açısından

Katılımcıların büyük çoğunluğu seks işçiliği yaptıklarını beyan etmişlerdir. Seks işçiliği dışında başka işler yapan katılımcıların yaşam öykülerinden, bu kişilerin de seks ticaretine açık olabilecek alanlarda çalıştıkları veya seks işçileri ile yakın ortamlarda çalıştıkları anlaşılmaktadır. Seks işçisi olarak çalışma deneyimi bulunduğunu beyan edenlerin yanında, ses sanatçılığı, konsomatrislik ve bar/gece kulübünde garson veya benzeri işleri yaptığını beyan eden katılımcılar bulunmaktadır. Sonuç olarak katılımcıların tamamının ya bizzat seks işçiliği yaparak ya da yakın ortamda bulunma dolayısıyla seks işçiliği ile ilişkisi bulunduğu anlaşılmaktadır.

2.5.4.2 Katılımcılar İçin Somut Bir İnsan Ticareti Mağduriyeti İhtimalinden Söz Edilebilmesi Açısından

Katılımcılardan bazıları açısından insan ticareti kapsamında değerlendirilebilecek mağduriyet durumu net olarak tespit edilememesine rağmen bazıları bakımından bu kapsama girme ihtimali bulunan deneyimlerin gerçekleştiği anlaşılmıştır. Örneğin bir katılımcı, çalıştığı yerin sahibi tarafından başkalarına satıldığını anladığını ancak kaçarak kurtulduğunu, daha sonra çalıştığı yerde, çalışırken ücretinin yarısının kesildiğini, dışarıya çıkmasına izin verilmediğini, bir başka yerde ise kimliğinin de işveren tarafından alındığını belirtmiştir. İnsan ticareti mağduriyeti halinin oluşup oluşmadığı noktasında, ilgili katılımcının belirttiği hususların tek başına yeterli açıklık taşımasına rağmen, bu yönde bir ihtimalin oluştuğundan söz edilebilecektir. Şöyle ki gerek Palermo Protokolü'nde gerekse Eylem Sözleşmesi'nde istismar tanımı yapılmamış olmakla birlikte, istismar kapsamına girebilecek sınırlı sayıda olmayan örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu çerçevedeki örnekler arasında, başkalarının fuhuşunun istismar edilmesi ve zorla çalıştırma da yer almaktadır. Her ne kadar zorla çalıştırma, uluslararası hukukta (ILO 29 no'lu Sözleşme), *'bireyin gönüllü olarak çalışma iradesinin bulunmadığı, ceza(landırma) korkusu/tehdidi ile yaptırılan her türlü iş ve hizmet'* olarak tanımlanmış olsa da, ILO zorla çalıştırma tanımının içindeki 'cezalandırma korkusu/tehdidi' ifadesinin sadece cezai yaptırımlar olarak değil, hakların ve güvencelerin ortadan kaldırılması olarak da anlaşılabilirliğini belirtmektedir¹⁸⁸. Özellikle zorla çalıştırma kapsamına ILO'nun yol gösterici rehberi ekseninde; hareketlerin sınırlandırılması, kimliğe el konulması, yalnızlaştırma, istismar edici iş ve yaşam koşulları ile kırılabilirlik halinin istismarı da girmektedir¹⁸⁹. Ayrıca, zorla çalıştırmanın yasaklandığı Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) açısından, ILO'nun 29 no'lu Sözleşmesinin model olarak alındığı ifade edilebilir. Bu çerçevede, ILO'nun ilgili Sözleşmesindeki zorla çalıştırma tanımı da Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM) kararlarında esas alınmaktadır. *Van der Müsselle v. Belgium* kararında¹⁹⁰ AİHM, somut olay bağlamında tüm şartların değerlendirilmesi yönünde bir inceleme yapılması, önceden verilen rızaya göreceli olarak hafif bir ağırlık verilmesi yaklaşımını benimsemiştir¹⁹¹. Bu bağlamda, ilgili katılımcının aktardığı hadiselerde, katılımcının çalışmaya başlangıçta rıza göstermiş olmasına rağmen, insan ticareti suçunun unsurlarından biri olan 'istismar' unsurunun zorla çalıştırma üzerinden gerçekleşmiş olma ihtimali söz konusu olabilecektir. Öte yandan suçun diğer unsurları bakımından barındırma (*asıl hareket*), çaresizlikten faydalanma (*araç hareket*) hallerinin var olma ihtimalinden bahsedilebilecek olmakla birlikte bu ihtimalin geçerliliği bakımından elde edilen veriler netleşmediği için belirgin bir çıkarımda bulunabilmek güç görünmektedir.

Bir diğer katılımcı açısından da Türkiye'de yaşadığı deneyim ekseninde mağduriyet durumu ihtimali olabileceği gözlenmiştir. Türkiye'deki deneyiminde kendisinden yaşça büyük olan bir trans tarafından barındırıldığını, çalışmak zorunda bırakıldığını, ücretinin bir kısmına el konulduğunu ve kötü koşulları olan bir yaşam ortamı bulunduğunu, şikâyet hâlinde tehdit ile ölüm korkusu yaşanabilme ihtimali olduğunu aktarmıştır. Yukarıda yapılan açıklamalar ekseninde, bu deneyim bakımından da net bir sonuca ulaşılama-makla birlikte, kişinin kırılabilirliğinin istismarı, kötü koşullarda çalıştırılma, tehdit, barınma gibi fiillerin

¹⁸⁷ Değerlendirmede genel ifadeler kullanılmış, özelliğ arz eden hususlar ise ilgili katılımcının deneyimine yönelik ayrıntılı betimlemeler yapılmaksızın ele alınmıştır. Değerlendirmenin aktarımı bakımından bu yöntemin kullanılmasının ve tek tek katılımcıların durumunun özel olarak aktarılmasından imtina edilmesinin nedeni, katılımcıların özel hayatlarının gizliliğine herhangi bir müdahalenin oluşmasına izin vermeme kaygısıdır.

¹⁸⁸ ILO, Combating Forced Labour A Handbook for Employers and Business, Geneva 2015, https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---ed_norm/---declaration/documents/publication/wcms_101171.pdf (E.T.: 09.10.2020), sec.2, s.8.

¹⁸⁹ Ibid.

¹⁹⁰ Van der Müsselle v. Belgium, App. No. 8919/80, 23.11.1983.

¹⁹¹ Ibid., para. 37.

ve istismar durumunun, insan ticareti mağduriyetine sebep olabileceği belirtilmelidir. Öte yandan benzer bir durumu somut olarak Kuzey Kıbrıs'ta yaşamadığını belirtmesine rağmen, anılan katılımcının yaşamış olma ihtimali bulunan mağduriyetin, halihazırda kendisi açısından ek bir kırılma hali yaratmış olabileceğinin de altı çizilmelidir.

Katılımcıların bazılarının aile baskısı nedeniyle henüz 18 yaşını tamamlamadan ailelerinden ayrıldığı ve ekonomik destekleri bulunmadığı için çalışmaya başladıkları anlaşılmaktadır. Bu noktada, çocuklar için insan ticareti mağduriyetinin oluşması bakımından araç fiillerin aranmadığının vurgulanması gerekmektedir. Her ne kadar bu durumdaki katılımcıların birçoğu bakımından, henüz reşit olmadan çalışırken ne tür bir iş yaptıkları net olarak tespit edilemese de, bir katılımcının çocukken eskortluk yaptığı (*Türkiye'de*), bir katılımcının ise yine çocukken konsomatrislik yaptığı (*Kuzey Kıbrıs'ta*) anlaşılmaktadır. Bu çerçevede, her ne kadar, insan ticareti suçunun, dolayısıyla mağduriyetin oluştuğunun belirlenebilmesi için somut olayın şartlarının net bir şekilde değerlendirilmesi gerekse de, çocuklar açısından araç fiillerin gerçekleşmesi aranmadığından, aktarılan deneyimlerin barındırma, sevk (*asıl hareketler/fiiller*), başkasının fuhuşunun istismarı, zorla çalıştırma (*istismar*) unsurlarını içermiş olabileceği, dolayısıyla bu kişilerin insan ticaret mağduriyeti ihtimali taşıyan deneyimler yaşamış olabileceği belirtilebilir.

Son olarak belirtmek gerekir ki, katılımcıların herhangi bir zorlamadan bahsetmedikleri, tamamen kendi rızaları ile çalıştırıldığı ortamlarda ise, önceden herhangi bir sözleşme yapıp yapmadıkları (*ücret/çalışma koşulları, sigorta*) eldeki verilerden anlaşılamamaktadır. Bu katılımcılar açısından, özellikle seks işçiliği ya da konsomatrislik gibi faaliyetler bakımından sağlık güvencelerinin işveren ya da devlet tarafından yaptıkları işe bağlı olarak sağlanıp sağlanmadığı net olarak tespit edilememektedir. Katılımcıların çoğu, bulaşıcı hastalıklara karşı kendi kendilerine farkındalık oluşturduklarını, bunlardan korunma yöntemlerini kendi çabalarıyla öğrendiklerini belirtmektedirler. Bu nedenle, söz konusu güvencelerin sağlanmamış olması, çalışma koşulları üzerinden bir sömürü sonucu doğurmaya müsait olabilecektir. Örneğin, AB Temel Haklar Ajansı (*EU Fundamental Rights Agency-FRA*), zorla çalıştırma ile bağlantılı olarak ciddi (ağır) istismarı (severe exploitation) şu şekilde tanımlamaktadır: 'çalışma saatleri, izin hakkı, sağlık ve güvenlik standartları ile saygın muamele görme bakımından, yasalarla ve diğer bağlayıcı yasal düzenlemelerle öngörülmüş olan standart çalışma koşullarından belirgin şekilde uzaklaşan çalışma koşulları (...)' .¹⁹²

Ayrıca bu kişiler bakımından özellikle serbest çalışmayan (barda veya gece kulübünde çalışanlar) açısından, kişinin en başta çalışmaya rıza göstermiş olmasının tek başına insan ticareti mağduriyeti ihtimalini ortadan kaldırmadığını, özellikle ekonomik, ailevi ve toplumsal nedenlerle yalnızlaştırılmış olan kişilerin bu tür yerlerde çalışmaya mecbur bırakılmaları hâlinde çaresizlikten faydalanma unsurunun söz konusu olabileceğini belirtmek gerekir. Ancak, bu yönde bir sonuca ulaşabilmek için çok daha ayrıntılı ve net bilgilere ihtiyaç duyulduğunun, katılımcıların ifadeleri üzerinden doğrudan doğruya bu yönde bir sonuca ulaşılamayacağını da altını çizmek gerekir.

2.5.4.3 Somut Bir Mağduriyet Durumu Bulunmayan Katılımcılar Bakımından Söz Konusu Durumun Nedenlerinin Neler Olabileceği Açısından

Halihazırda somut bir mağduriyet ihtimali taşımayan katılımcıların, söz konusu durumlarının, insan ticaretine yönelik etkin bir uygulamanın sonucu olup olmadığı net olarak anlaşılamamakla birlikte, katılımcıların insan ticareti konusunda bilinçli olmayabilecekleri ihtimali söz konusudur. İnsan ticareti konusunda etkin bir politikanın ve bunun uygulamasının geliştirilip geliştirilmediği hususunda saha çalışmasına dayanılarak herhangi bir değerlendirme yapılabilmesi, bu konuda yeterli veri olmadığı için mümkün değildir. Bununla birlikte etkin bir uygulama kapsamında, seks işçiliği veya diğer türlü, insan ticareti riskine açık olabilecek işleri yapan bireylerin insan ticareti konusunda bilinçlendirilmelerinin de bu etkin uygulamanın bir parçası olması gerektiği varsayıldığında net olmasa da bir tespit yapılabilmektedir. Nitekim, her ne kadar katılımcıların insan ticaretine yönelik bilinçlerinin olup olmadığı net olarak anlaşılamasa da yukarıda zikredilen ve insan ticareti suçu olma ihtimali taşıyan halleri yaşamış olan katılımcıların dahi, yaşadıkları durumu kendiliklerinden bir insan ticareti suçu vakası olarak nitelendirmedikleri görülmektedir. Ayrıca bazı katılımcılar, kendileri yaşamamış olsa dahi, etraflarında, zor ve kötü şartlarda çalıştırılan kişilerin

¹⁹² FRA, Protecting Migrant Workers from Exploitation in the EU: Workers' Perspectives, 2019, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2019-severe-labour-exploitation-workers-perspectives_en.pdf (08.10.2020), s. 10.

bulduğu yönünde ifadeler vermiş ancak bu kişilerin durumunu da potansiyel insan ticareti mağduriyeti olarak nitelendirememişlerdir. Bu çerçevede gerek seks işçisi olarak çalışan gerekse diğer türlü, insan ticareti mağduriyeti bakımından risk taşıyabilecek işlerde çalışan kişilerin bu konuda yeterince bilgi sahibi oldukları sonucuna varılamamaktadır. Ayrıca, bu tür çalışan yerlerin denetlenmesine yönelik olarak da herhangi bir bilgi aktarımında bulunmamışlardır. Sadece bir katılımcı, kendisine yönelik bir istismar durumunda şikayetine bağlı olarak işyerinin kapatıldığını bildirmiştir; ancak olayın ayrıntıları net olarak anlaşılamamaktadır.

Öte yandan, katılımcıların hemen hepsinin kırılabilirlik özelliği gösterdiği anlaşılmıştır. Bu kişilerin neredeyse tamamı, aileleri tarafından özellikle cinsiyet kimliklerini açıkladıklarında dışlanmış, yalnızlaştırılmışlardır. Birçoğu evini terk etmek durumunda kalmış, ailesiyle bir süre yaşayanlar da kimi zaman ağır baskılar görmüştür. Hatta bir katılımcı, ailesinin kendisini öldürmek istediğini aktarmıştır. Katılımcıların bir kısmının sonradan aileleri ile ilişkileri tekrar şekillense de eskisi gibi olmadığını, özellikle anne-babaları ile çok yakın olmadıklarını aktarmaktadırlar. Katılımcılardan bazıları okulda akran zorbalığına uğradığını aktarmaktadır. Genellikle öğretmenlerden ya da sağlık çalışanlarından herhangi bir dışlama ve ayrımcılık görmediklerini belirtmektedirler. Katılımcılar genellikle toplumda çok ağır bir ayrımcılık, şiddet gibi fiillere maruz kalmadıklarını ancak, iş piyasasına katılmakta çok zorlandıklarını, iş bulamadıklarını, bu sebeple seks işçiliğine ya da konsomatrislik, eskortluk gibi işleri yapmaya mecbur kaldıklarını belirtmektedirler. Toplumdan çok ağır bir baskı görmemekle birlikte, katılımcıların birçoğu birtakım kazanımlara sahip olabilmek için ödün vermeleri ve mücadele etmeleri gerektiğine işaret etmiştir. Hatta bir katılımcı bu hususta şu ifadeyi kullanmıştır: *'rahat yaşamak istersem, bedelini ödemek zorunda olduğumu öğrendim'*. Katılımcılardan bazıları ise toplumda aşırı şiddet olmamasına rağmen, toplumun kendilerine karşı önyargılı olduğunu belirtmiştir. Polisle ilişkilerinde genellikle sorun yaşamadıklarını belirtmiş olmalarına rağmen, bazı katılımcılar polisin kendilerine ayrımcılık yapmamakla birlikte etkisiz kaldığını belirtmiştir. Trans geçiş sürecinde birtakım operasyonların yapılması veya hormon kullanımı için ekonomik desteğe ihtiyaç duydukları için, aileleri kendilerine destek olmadığı için ve belirtilen hususlara yönelik masrafların devlet tarafından karşılanması söz konusu olmadığı için belirtilen işlerde mecburen çalışmak durumunda kaldıklarının altını çizmişlerdir. Aile baskısı sebebiyle birçoğu küçük yaşta evlerini terk etmek zorunda kalmış ve okullarını tamamlayamamıştır. Söz konusu aile baskısının özellikle cinsiyet kimliklerini açıkladıklarında ortaya çıktığı anlaşılmaktadır. Öte yandan, medikal operasyonlarını tamamlayamayan (bazıları kendi istekleri ile bu süreci tamamlayamamaktadır) translar kimlik değişikliği yapamadıklarını ve bu durumun kendilerini hem psikolojik hem de iş piyasasına erişim konusunda oldukça kırılabilir bir duruma düşürdüğünü ifade etmişlerdir.

Zorla çalıştırma, sömürü ve özellikle çocukların sömürülmesi konusunda, Kıbrısın kuzeyindeki transların bu tür bir duruma kendi aralarında izin vermeyeceği birkaç katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Transların kendi aralarında çok sıkı bir örgütlenme ve dayanışma ağı bulunmadığı ifade edilse de yaşam öykülerinden bu hususta bir dayanışmanın söz konusu olduğu anlaşılmaktadır. Bu bağlamda, mağduriyet yaşamadıkları varsayılan katılımcılar bakımından söz konusu durumun, insan ticareti ile mücadeleye yönelik etkin bir uygulamanın varlığından ziyade, toplum yapısı (*küçük ve yakın ilişkili bir toplum olması*), iç dayanışma gibi nedenlerden kaynaklandığı, kırılabilirlik halinin ise devam ettiği sonucuna varılmıştır.

2.5.4.4 Somut Bir Mağduriyet Durumu Olmamasına Rağmen Mağduriyete Yönelik Hassasiyet Halinin Varlığı Açısından

Yukarıda yapılan değerlendirme ekseninde, insan ticareti ile mücadeleye yönelik belirgin ve etkin bir uygulamanın en azından katılımcılara ulaşmadığı sonucuna varılmıştır. Ayrıca, katılımcıların ifadeleri ekseninde, transların özellikle ailevi ve ekonomik dışlanmaya maruz bırakıldıkları, özellikle kimlik sorunu bağlamında psikolojik, toplumsal ve ekonomik baskı ve etiketlenme ile karşı karşıya kaldıkları anlaşılmıştır. Ayrıca, Türkiye'den gelen göçmen katılımcılar, ülkedeki statülerinin belirsizliğine ve dolayısıyla güvencesizliğine işaret etmişlerdir. Bu katılımcılardan bir tanesi, ülkesine dönerse öldürüleceğinden korktuğunu, iltica etmek istediğini ancak bunun içinde bulunduğu şartlarda mümkün olmadığını ve söz konusu güvencesizlik nedeniyle korktuğunu belirtmiştir. Belirtilen hususlar, anılan kişiler ve onların aktarımı ekseninde özellikle seks endüstrisi içerisinde bulunan translar bakımından önemli bir kırılabilirlik hali bulunduğu işaret etmektedir. İnsan ticareti ile mücadele kapsamında etkin bir uygulamanın bulunmadığı bir iklimde ise bu kırılabilirlik halinin mağduriyete yönelik hassasiyet durumu yarattığı belirtilebilir. Bu çerçevede, somut mağduriyetin hali hazırda bulunmadığı durumlarda dahi, ileride mağduriyet yaşanması olasılığı tamamen ortadan kalkmamaktadır.

SONUÇ, ÖNERİLER VE TALEPLER

SONUÇ, ÖNERİLER VE TALEPLER

3.1 Sonuçlar

3.1.1 Rapor Kapsamında Yapılan Mülakatların İnsan Ticaretinin Hukuki Boyutu Bağlamında Değerlendirme Sonuçları

Saha çalışması ekseninde elde edilen veriler ışığında, seks ticareti kapsamında değerlendirilebilecek işlerde çalışan transların, insan ticareti açısından kırılğan bir özellik gösterdikleri anlaşılmıştır. Bu kırılğanlığın önemli nedenleri arasında, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği içerisine alan toplumsal eşitliğin tam olarak sağlanamamış olması, özellikle iş piyasasında ayrımcılık ve dışlamanın söz konusu olması, ailevi baskının ağır boyutlarda bulunması, seks işçiliğinin (*göçmenleri de kapsayacak şekilde*) yasal güvencelerle donatılmamış bulunması öne çıkmaktadır. Halihazırda somut mağduriyet özelliği göstermeyen translar bakımından ise, mağduriyet konusundaki hassasiyetin devam ettiği, dinamik şartların değişmesi ile mağduriyet durumlarının yaşanma ihtimali olabileceği sonucuna varılmıştır.

3.1.2 Rapor Kapsamında Kuzey Kıbrıs'ta İnsan Ticaretine İlişkin Durumun LGBTİ+'ları Merkeze Alarak Değerlendirme Sonuçları

İnsan onurunu ve değerini zedeleyen ve en ağır insan hakları ihlali olan insan ticareti küreselleşen dünyanın can yakıcı sorunlarından biridir. İnsan ticaretiyle ilgili yapılan araştırmalar göstermektedir ki çocuklar, genç kadınlar, göçmenler, LGBTİ+'lar en çok risk altında olan gruplardır¹⁹³. Ek olarak, LGBTİ+'lar için heteroseksüel toplumsal sözleşmeye¹⁹⁴ bağlı kalarak, atanmış aile kurumuyla bağlantıyı koparmamak için geliştirdikleri ataerkil pazarlık stratejilerinin¹⁹⁵ bir tezahürü olarak kimliğiyle görünür olamama bir problem olarak gündeme gelmektedir. Bu problem aynı zamanda örgütlenme ve hak arayışı mücadelesi içinde olamama gibi durumları da beraberinde getirmektedir ve insan ticareti açısından bir risk yaratmaktadır.

Bu araştırma ile Kuzey Kıbrıs'ta LGBTİ+'ların insan ticaretine maruz bırakılma riski anlaşılmasına çalışılmıştır. Araştırmanın ortaya çıkardığı bilgilere bakıldığında;

- Gece kulüplerinde çalışan/çalıştırılan seks işçilerinin,
- Uluslararası öğrencilerin, kayıt dışı çalışan göçmenlerin,
- HIV ile yaşayanların,
- Ev içi emek/bakım hizmetlerinde çalışanların,
- Yerli/göçmen LGBTİ+'ların (*özel bir grup olarak gey ve trans kadın seks işçileri*),

insan ticaretine maruz kalma riski yaşadıkları görülmektedir. İnsan ticareti konusunu sadece sınır dışından gelenlerle sınırlandırmayıp Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan LGBTİ+'ları da içerdiğini gündeme alan bir biçimiyle insan ticaretinin yerel/bölgesel boyutunu da düşünmenin daha farklı ve geniş bir bakış açısı sağlayacağı görülmektedir. Bu araştırmanın sınırları LGBTİ+'larla bağlantılı olduğundan araştırmaya katılan yukarıda söz edilen grupların cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine dair bir kayıt sistemi olmaması/beyanlarının alınamaması, görünür olmamaları ve sessiz kalmaları nedeniyle öneriler hem LGBTİ+ olan aktörlerin hem de LGBTİ+ olmayan aktörlerin deneyimlerinden yola çıkılarak geliştirilmiştir.

¹⁹³2020 Trafficking in Persons Report, June, 2020, <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/06/2020-TIP-Report-Complete-062420-FINAL.pdf> (15.05.2020).

¹⁹⁴Wittig, M., (2013). *Strajihit Düşünce* (çev...). İstanbul: Sel Yayıncılık.

¹⁹⁵Kandiyoti, D., (2016). *Cariyeler, Bacılar ve Yurttaşlar* (Çev. Aksu Bora...). İstanbul: Metis Yayıncılık.

3.2 Öneriler

3.2.1 Hukuki Analiz Kapsamında Yapılan Öneriler

3.2.1.1 LGBTİ+ Kapsayıcı Bir İnsan Ticareti ile Mücadele Yaklaşımına Dair Öneriler

LGBTİ+ kapsayıcı bir insan ticareti ile mücadele yaklaşımının anahtar birtakım özellikleri, sınırlı olmamak kaydıyla öneriler şu şekildedir¹⁹⁶:

- ‘3P’ politika alanlarının ve bu alanlara dayanan tüm düzenleme ve uygulamaların LGBTİ+ kapsayıcı hâle getirilmesi için gereken yol haritasının oluşturulmasında, alanda uzmanlaşmış ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütleri ile işbirliğine gidilmesi;
- Toplumun ve devlet kurumlarının cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine ilişkin olarak bilgilendirilmesi;
- Ayrımcılık yasağının iç hukuk düzenlemelerinde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği kapsamı;
- Nefret suçuna temel teşkil eden nedenler arasında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin de yer alması;
- Mağdur tespit sisteminin ve buna ilişkin düzenleme ve uygulamaların oluşturulmasında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği konusunda uzmanlaşmış personel istihdam edilmesi veya personelin uzmanlaştırılması;
- Mağdur destek süreci ve ulusal sevk mekanizmalarının LGBTİ+'ların gizliliğe de dikkat edilerek özel ihtiyaçlarına cevap verecek hâle getirilmesi;
- Mağdur LGBTİ+'ların kırılabilirliğine duyarlı (*tailor-made*) bir sistem oluşturulurken, bu mağdurların kırılabilirliğinin cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinden değil, onlara yönelen ayrımcı, dışlayıcı, etiketleyici, şiddet temelli tutum ve davranışlardan kaynaklandığı unutulmamalıdır. Bu çerçevede, kırılabilirliğe duyarlı bir sistemin, ek bir etiketleme ve kırılabilirlik yaratmasını önleyici tedbirlerin ve güvencelerin alınması;
- Kriminalizasyon (*cezalandırma*) yasağının uygulanmasına özel bir önem atfedilmesi ve LGBTİ+'ların insan ticareti mağduru iken suça sürüklenmeye açık olduklarının dikkate alınarak uygulamanın etkinleştirilmesi;
- Göç ile ilgili düzenlemelerin ve uygulamaların insan ticareti mağdurlarına duyarlı hâle getirilmesi ve bu hususta cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine dayalı sığınma başvurularını etkin şekilde değerlendirebilecek alt yapının oluşturulması;
- Toplumsal işbirliklerinin oluşturulması ve bu bağlamda hayata geçirilecek oluşumların içerisinde mutlaka cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği konusunda uzmanlaşmış aktörlerin bulunması;
- Alanda çalışanların ve hizmet sağlayıcıların düzenli ve sistematik olarak LGBTİ+ duyarlı şekilde eğitilmesi;
- Tüm süreçlerin LGBTİ+'lar bakımından güven uyandırıcı bir özelliğe büründürülmesi;

3.2.1.2 İnsan Ticareti ile Mücadele Açısından Kuzey Kıbrıs'ta Yasal Çerçeveye Dair Öneriler

İnsan ticareti ile mücadele konusu çok ayaklı güvencelerin, tedbirlerin, işbirliğinin ve uygulamanın oluşturulmasını gerekli kılan bütünsel bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Bu sürecin ceza hukuku ayağının yanında, göç hukuku ayağı ve tüm süreçte odaklanılması gereken insan hakları ayağı da bulunmaktadır. Her bir ayağın ise, kendi içerisinde, insan ticareti ile mücadeleye ilişkin politika ekseninde geliştirilmesi gereken alt alanları bulunmaktadır.

¹⁹⁶ Burada yer alan bazı anahtar özelliklerin oluşturulmasında faydalanan kaynak için bkz. Polaris, *Breaking Barriers: Improving Services for LGBTQ Human Trafficking Victims*, Washington 2015.

Bu çerçevede Kuzey Kıbrıs'ta etkili olan düzenlemeler değerlendirildiğinde, ceza düzenlemesinde getirilen yeniliklerin olumlu olduğu ancak etkin bir mücadelenin ilk adımı olarak görülebileceği belirtilebilir. Bu sebeple, insan ticaretine yönelik daha kapsamlı ve çağdaş bir içeriğe sahip olan Eylem Sözleşmesi'nin de dikkate alınarak, özellikle insan ticareti ile mücadele bağlamında ek düzenlemelerin hayata geçirilmesi önem arz etmektedir. Bu bağlamda aşağıda Kıbrıs'ın kuzeyi özelinde geliştirilmesi önerilen hususlara yer verilmiştir:

- Sivil toplum işbirliğiyle mağdur tespit usulü belirlenmelidir;
- İnsan ticareti ile mücadele konusunda ve bilhassa mağdur koruması sürecine yönelik olarak yerel sevk mekanizmaları (komisyon) oluşturulmalı ve sivil toplumun eşit bir sayıda katılımcı olacağı bir süreç yaratılmalıdır;
- Mağdura yönelik cezasızlık uygulamasının kapsamı Yabancılar ve Muhaceret Yasası tahtında suç oluşturulan fiiller ile sınırlandırılmayıp, tüm suçları kapsayacak şekilde genişletilmelidir.
- Mağdurları çalışma ve eğitime erişim konusunda hukuken güçlendiren tedbirler alınmalıdır;
- İnsan ticareti mağduru olma şüphesi taşıyan bireylerin kalışını ve sınır dışı edilmemelerini sağlayan güvenceler getirilmelidir;
- Bu kişilerin uluslararası korumaya erişimleri güvence altına alınmalıdır;
- Mağdur destek süreçleri sivil toplum işbirliğiyle planlanmalıdır;
- İnsan ticaretinin önlenmesi kapsamında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğini de kapsamına alacak şekilde toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama konusunda güvenceler oluşturulmalıdır;
- Bu bağlamda ayrımcılık yasağı bilhassa iş ve sosyal güvenlik alanlarında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğini de kapsayacak şekilde düzenlenmelidir;
- Belirtilen hususlarda hali hazırda Mülteci Hakları Derneği, Kıbrıs Türk Barolar Birliği, Kıbrıslı Türk İnsan Hakları Vakfı, Kuir Kıbrıs Derneği, Mağusa Gençlik Merkezi, Lefkoşa Türk Belediyesi, Kıbrıs Türk Gazeteciler Birliği tarafından hazırlanan İnsan Ticaretiyle Mücadele Eylem Planı ve Takip Planı'nda belirtilen adımlar ivedilikle atılmalıdır. Özellikle Plan altında öngörülen aşağıdaki adımlar için derhal harekete geçilmelidir:

o İçişleri Bakanlığı altında oluşturulacak ayrı bir yapılanma ile İnsan Ticaretiyle Mücadele Bölümü oluşturulmalı ve buna bağlı şubeler hayata geçirilmelidir

o İnsan Ticaretiyle Mücadele Komisyonu kamu kurumları ve sivil toplum örgütlerinin eşit temsiliyeti ile derhal kurulmalıdır.

o İnsan Ticaretiyle Mücadele'ye ilişkin özellikle mağdur ve potansiyel mağdurların haklarını tanımlayan bir yasal çerçeve oluşturulmalıdır. Düşünme süresi, mağdurun ceza adalet sistemine katkısından bağımsız olarak geçici ikamet hakkı, sosyal, tıbbi, psikolojik ve hukuki destek sağlanması, tazminat programlarına erişim ve tazminat hakkı, barınma, güvenli ve gönüllü geri dönüş gibi konularına yasa altında yer verilmedilir.

o İnsan ticareti mağdurları ve potansiyel mağdurlara hizmet sağlayabilecek sığınma evleri kurulmalıdır.

- Devlet kurumlarına yönelik eğitimler sağlanmalıdır;
- İnsan ticareti ile mücadelenin tüm süreçlerinde, LGBTİ+'ların kırılgan durumları gözetilmeli, etkili bir mücadelenin gerçekleştirilmesi bakımından uygulamaların şekillendirilmesinde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine somut olarak duyarlı bir şekilde hareket edilmelidir;
- Bu bağlamda, LGBTİ+ hakları ve özellikle insan ticareti ile mücadele alanlarının kesişiminde faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri ve akademisyenlerle işbirliği yapılmalıdır.

3.2.2 Kuzey Kıbrıs'taki İnsan Ticaretine İlişkin Durumun **LGBTİ+**'ları Merkeze Alarak Yapılan Öneriler

Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda geliştirilen öneriler **mikro-makro** düzeylerin birbirinden ayrı tutulamayacağı gerçeğinden yola çıkarak grift bir biçimde olan boyutlarıyla şöyledir;

- İnsan ticareti mağdurları ile ilgili çalışmanın başında belirtilen raporlara baktığımızda yoksul, yaygın işsizliğin yaşandığı ve politik karmaşanın/iç savaşların olduğu ülkelerden gelen göçmen/mülteciler olduğu görülmektedir. Bu nedenle insan ticaretini önlemenin en önemli ayağı yerel bir uluslararası koruma mekanizması oluşturulması ve yabancıların kayıt dışı çalışmasını önleyecek her tür yasal- örgütsel yapılanmaya ihtiyaç vardır.

LGBTİ+ kimliğini tanımayan bir devlet düzeninin **makro boyutta** bu grubun risklerini anlamasının mümkün olmayacağını söylemek gerekir. Bir başka deyişle devletin elindeki tüm verilerin ikili cinsiyet sisteminde yapılandırılmış olması bütün dünya için evrensel bir sorun teşkil etmektedir. Ne var ki, Kıbrıslı Türk toplumunun muhafazakâr-liberal yelpazesi **LGBTİ+**'lar için hem dönüştürücü/güçlendirici bir yön teşkil ederken bir başka boyutu olarak da ayrımcılık ve fobiye gerekçelendiren bir heteroseksüel toplumsal sözleşmenin olduğu da gündeme alınmalıdır. Bu noktada Kuzey Kıbrıs'ın muhafazakâr yapısı düşünüldüğünde, yani **LGBTİ+**fobik tutumlar nedeniyle, damgalama riski barındırmaktadır. Ancak, liberal özelliği gündeme alındığında toplumsal ve kültürel dönüşüm süreçlerinde hegemonik heteroseksist, cinsiyetçi, kadın düşmanı, eril söylemin sivil toplumun örgütlenmesiyle Kuzey Kıbrıs'ta bir değişim ve dönüşüm geçirdiği hem mikro boyutlarda, hem de **makro boyutlarda** görülmüştür. Bu bağlamda **LGBTİ+**'lara hizmet vermek, ayrımcı pratikleri önlemek açısından bu liberal yön bir olanak olarak ortaya çıkmaktadır.

- Bu noktada mikro-mezo boyutlarda insan ticareti meselesiyle doğrudan ilgili olan tüm çalışanların özellikle “polis, sağlık çalışanı, sığınmaevi çalışanları, avukatlar, aktivistler, sosyal hizmetler alanında çalışanlar” karşılaştıkları insan ticareti riskine maruz kalmış olanların içerisinde **LGBTİ+**'ların da olabileceğini gündeme almalıdır.
- Bu noktadaki bir öneri de yapılacak görüşmelerde insan ticaretine maruz bırakılanların yaşam öykülerinde cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğine dair bilgilerin onam ile derinleştirilmesidir.
- Ek olarak, yukarıda belirtilen yani bu alanda çalışan gruplara yönelik düzenli ve sistematik bir toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalık eğitimleri ve seminerleri düzenlemesi de bir başka öneri olarak gündeme gelmektedir.
- İnsan ticaretiyle mücadelenin en önemli ayaklarından birisi sadece bu konuyla doğrudan çalışanların değil tüm toplumun eğitimlerle bilinçlendirilmesidir. Araştırmada ortaya çıkan önemli bir bulgu olarak tüm toplumun ve bireylerinin insan ticareti konusunda kolektif bir faillik oluşturduğudur. Bir biçimde insan ticareti faili olma riskini yaşayan toplum kendi pratiklerini de gözden geçirecek ve böylece sömürü ve eşitsiz ilişkilere dair eleştirel bir bakış açısı geliştirecektir. Araştırmaya katılan **Aktör 20**'nin de ifade ettiği gibi

“Onların da bizim gibi insan olduğu, işte kötü kadın şu bu vs. değil de onun da bir anne belki onun da genç bir kadın onun da bir evlat belki de üniversiteyi yeni bitirmiş vs. olduğuna dair bir farkındalık gerekli...” Bu eksende tüm toplumu bilinçlendirecek bir “insanın onuru ve değerleriyle yaşama hakkı” kampanyası yürütülmesi bir öneri olarak gündeme gelmektedir.

- İnsan ticaretiyle mücadelede Kuzey Kıbrıs'ta yaşayan kişi sayısının az olması nedeniyle herhangi bir insanlık dışı uygulamanın basın kanalıyla hızlıca duyulması ve buna tepkilerin oluşmasına, ayrıca toplumda yüz yüze birincil ilişkilerin kolayca kurulmasına bir olanak olarak görülmektedir. Bu sebeple basın ve yeni medyayı kullanarak, ayrımcı dilden arınmış içerikler bütünüyle insan ticaretine maruz bırakılma riski olan gruplar ve LGBTİ+'lar için hak savunuculuğu kanalları geliştirilmesi bir öneri olarak gündeme gelmektedir.
- LGBTİ+'lar için sosyal, ekonomik ve kültürel sermaye olan aile bağları bir olanak olarak Türkiye'deki LİSTAG grubu, Amerika Birleşik Devletler (ABD)'deki PFLAG ve LGBTQ Aile Gruplarının Aile Eşitliği Ulusal Ağı, Avrupa'daki Avrupa Ebeveyn Ağı (ENP), Manchester Ebeveynler Grubu gibi ailelerin örgütlenmesi de değiştirici ve güçlendirici bir öneri olarak ifade edilebilir.

o Kuzey Kıbrıs'ta gece kulüplerine çalışmaya gelen seks işçilerinin, eğitim almak için gelen uluslararası öğrencilerin, 18 yaşın altında olan refakatsiz çocukların ve ev içi emek/bakım hizmetleri için gelenlerin insan ticareti mağduru olma riski araştırmaya katılan insan hakları aktivistleri tarafından gündeme getirilmiştir. Burada bir mücadele deneyiminin olduğu görülmektedir. Araştırmada elde ettiğimiz bilgiler ışığında bu grupların sınırdan giriş yaptıkları andan itibaren onları insan ticareti riskinden korumak için yapılması gerekenler şunlardır;

o Giriş kapılarında polisin yanında özel odalarda iki kişi ve yüz yüze olacak şekilde Kuzey Kıbrıs'a giriş yapan bu gruplarla görüşme yapacak, insan ticareti, riskler, yerel yasal düzenlemeler, hizmetler, yerel ve uluslararası örgütlenmeler anlamında kişileri bilgilendirecek bir uzmanın istihdam edilmesi. Ek olarak, önceden Kuzey Kıbrıs'a bu amaçla getirilmiş ve çalıştırılmış kişilerin yaşam öyküleri konusunda bilgilendirilmesi yine bu uzman tarafından gerçekleştirilmelidir. Bu uzmanın ise hukuk, sosyal hizmet, psikoloji, sosyoloji mezunu olup; kadın ve toplumsal cinsiyet çalışmaları alanında derecesi/ek eğitimi (sertifika vb.) ve LGBTİ+/Queer konularında ek eğitimler almış olması gerekir. Ek öneri olarak, bu eğitimleri hak temelli çalışan sivil toplum örgütleri organize edebilir.

o Belirtilen bu gruplar içerisinde gece kulüplerinde çalışmak için gelen kadınların pasaportlarına el konulmasının kaldırılması ve bu seyahat ve giriş belgelerinin, uçak biletlerinin vs. fotokopilerinin poliste tutulması ve kadınların pasaportunu kendi elinde bulundurması gerektiği bir öneri olarak gündeme gelmektedir. Çünkü, kadınların pasaportlarına el konulması durumunun bir insan ticareti unsuru olduğu gündeme alınmalıdır. Belirtilenler ışığında adaya gece kulüplerinde çalışmak için giriş yapan kadınların an itibariyle bir sıkıntı yaşadıklarında polisteki bu belgelerin sunulması ve sorunu çözmek için yöntemlerin bu belgeler aracılığıyla geliştirilmesi de bir öneridir.

o Belirtilen gruplar için herhangi bir insan ticareti riskine maruz kalındığında İngilizce, Rusça, Fransızca, İtalyanca, Arapça, Farsça, Kürtçe vb. dilleri bilen kişilerden oluşturulacak 7/24 çalışacak ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Dairesi (TOCED) – Muhaceret Dairesi arasında iş birliğinin olduğu bir yardım hattı- çağrı merkezi kurulmalıdır. Ek olarak, bu çağrı merkezinin çalışmasını ve işlerliğini denetleyecek, gerekli izleme ve değerlendirme raporlarını oluşturacak sivil toplum örgütleriyle iş birliği de olmalıdır. Son olarak, bu merkezde çalışacak kişilerin baskı ve ayrımcılık karşıtı uygulamalar konusunda deneyimi olan ya da bilgisi olan kişiler olması da önem arz etmektedir. Bu merkezlerde insan ticareti ve insan ticareti alanı ile kesişimsel çalışmalar yapan örgütler için de görüşme odaları tahsis edilebilir.

o Göçmenlerin ve belirtilen bu grupların ücretsiz ve erişilebilir sağlık hizmetleri, psiko-sosyal hizmetler, travma-post/travma ile mücadele konusunda eğitimler ve destekler, cinsel yolla aktarılan enfeksiyon tanı ve takip hizmeti, kontraseptif yöntemlere erişim, jinekolojik muayeneler ve çalışma koşulları ve kanunlar konusunda bilgilerin ve hizmetlerin verilebileceği, toplumsal cinsiyet duyarlılığı olan, LGBTİ+ dostu, eşitlik kültürünü benimsemiş bir hizmet politikası olan toplum merkezlerinin oluşturulması bir öneridir. Bu öneri ile kurulacak bir toplum merkezinde oluşturulacak komitelerde uluslararası öğrencilere ulaşabilmek için VOIS Cyprus gibi öğrenci örgütlenmelerinden temsilcilerin olması bir gereklilik olarak araştırmada karşımıza çıkmıştır. Bu merkezler ise sivil toplum örgütleri, belediye ve devlet iş birliğiyle yürütülmelidir. Bu merkezde çalışabilecek kişiler bağlamında sosyal hizmet uzmanları, çocuk gelişimi uzmanları, psikologlar, toplumsal cinsiyet uzmanları, ebeler, hemşireler, hekimler, avukatlar mutlaka yer alması gereken meslek elemanlarıdır. Araştırmaya katılanların belirttiği üzere göçmenler ve yerli halk arasındaki iletişim eksikliğinin olduğu, birbirine temas etmeyen ve birbirinin sorunları konusunda bilgisiz olduğu bir yapı ifade edilmiştir. Bu toplum merkezleri temasızlık ve iletişim sorunun üstesinden gelme konusunda dönüştürücü ve güçlendirici olacaktır.

o İnsan ticareti mağdurları için uzmanlaşmış bir sığınma evinin kurulması ve bu sığınma evinde biyo-psiko-sosyal iyilik hallerini arttıracak destek mekanizmaları ve çalışmaların yürütülmesi de bir öneri olarak gündeme alınmalıdır.

o İnsan ticareti mağdurunu tespit etmek için özel eğitime sahip olan kişilerin yetiştirilmesi ve istihdam edilmesi. Özellikle, bu eğitimler yalnızca insan ticaretinin hukuksal çerçevesine değil sosyal ilişkiler, rıza, onay inşası ve güç kavramları ekseninde irdeleyebilecek, yaşam öyküsü alabilecek personelin yetiştirilmesi önemlidir. Böylece, yaşam öyküsü çerçevesinde çoklu düzeylerde ve çoklu boyutlu müdahale planı oluşturup vaka yönetimi ile uygulamaya geçirilebilecek yeterliği olmalıdır.

o İnsan ticareti ile ilgili çalışacak tüm meslek elemanlarının özellikle çocuk ticareti, çocuk ihmal ve istismarı konusunda sosyal hizmetler, yasal düzenlemeler ve uluslararası sözleşmelere hâkim, çocuk perspektifinden ve pedagojik bakış açısından yola çıkarak çocuk mağdurları ikinci kez travmatize etmeden çalışabilecek, bu konuda bilgi donanımı olan kişilerin olması önemlidir.

o Son olarak, araştırmada tekrar eden bir bulgu olarak taksi şoförlerinin göçmenler ve LGBTİ+'lara uyguladığı fahiş fiyat politikası, cinsel taciz ve şiddet karşısında taksi ve toplu ulaşımda çalışan ve denetleyen yetkililerin bu konuda bilinçlendirilmesi ve bu şikayetlere yönelik bir takip mekanizmasının oluşturulması önemli bir öneri olarak karşımıza çıkmaktadır.

o Ek olarak giderek daha yaygın hale gelen otostop çeken kişilerin sayısındaki artış ve anlatılarda ortaya çıkan cinsel sömürü vakalarına istinaden, Kuzey Kıbrıs'ta güvenli toplu taşıma araçlarının geliştirilmesi bu alanda yaşanan sömürülerin azaltılması noktasında önemli olacaktır.

- Araştırmanın en önemli sonuçlarından biri de HIV ile yaşayanlara ilişkin korku ve bu korkunun tezahürü olarak gündeme gelen damgalama ve ötekileştirme. Özellikle, uluslararası öğrenciler ve göçmenler açısından yapılan kan testleri sonucunda HIV+ olanların sınırdışı ediliyor olması insan ticareti riskini arttıran bir uygulama olarak karşımıza çıkmaktadır. Türkiye'deki uygulamalar örnek alınarak HIV konusunda öneriler geliştirilmiştir. Bu noktada biz araştırmacıların öneri geliştirmek için başvurduğu uğraklar "Hacettepe Üniversitesi HIV/AIDS Tedavi ve Araştırma Merkezi" (HATAM), "Çankaya Belediyesi Gönüllü Danışmanlık ve Test Merkezi (GDTM)", "Şişli Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü Danışmanlık ve Test Merkezi", "İstanbul, Beşiktaş Belediyesi", "İzmir Konak Belediyesi Sağlık İşleri Müdürlüğü" ve "Bursa, Nilüfer Belediyesi GDTM" olmuş ve Kuzey Kıbrıs'ta Pozitif Düşün İnisiyatifi işbirliği ile bütünüyle anonim ve kişiye özel kodlarla tanı, tedavi ve takip sürecinin yapılacağı bir HIV merkezinin oluşturulması öneri olarak gündeme gelmiştir. Ek olarak, HIV ile ilgili mitler, yanlış bilgileri ve toplumda yaratılan tehdit-algı ile mücadele edebilmek için kamuoyu oluşturulması da önerilerden biridir.

3.2.2.1 LGBTİ+'lara Yönelik Hizmetler Ekseninde Önerileri

- Araştırmadan elde ettiğimiz bulgular ışığında açılma süreci içine giren ve beden uyum sürecini başlatan transların 15-18 yaş arasında evden ayrıldıkları görülmüştür. Bu noktada, çocuk olmaları, LGBTİ+ olmaları, sermayeyi sağlayan ve habituslarını şekillendirdikleri aile ve aile bağlarından uzaklaşmış olma durumları göz önüne alındığında LGBTİ+ çocukların insan ticareti anlamında bir risk grubunu teşkil ettiğini ifade edebiliriz. Bu konuda bu gruba yönelik uzmanlaşmış bir gençlik evinin oluşturulması insan ticareti riskini önlemek açısından önemli bir öneri olarak gündeme gelmektedir. Bu gençlik evinin kamu (sosyal hizmetler), belediyeler ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği içinde organize edilmesi gerekir.

- Araştırmada LGBTİ+'ların cinsiyet kimliği inşası sürecinde okul terki ve akran zorbalığının olduğu görülmüştür. Bu nedenle özellikle rehber öğretmenlerle, okul idaresiyle ve sivil toplumun iş birliği ile okullarda LGBTİ+ dostu bir iklimin yaratılması, baskı ve ayrımcılık karşıtı eğitimlerin verilmesi ve ders içeriklerinin oluşturulması önemlidir. Özellikle, cinsiyet performansının bir kıstası olan okul kıyafetlerinin cinsiyetsiz kıyafetler haline getirilmesi de bir öneri olarak gündeme alınmalıdır.
- Okul ve aile terkiyle başlayan beden uyum süreci içine girmeye bir an önce başlamak isteyen ergenlik dönemindeki transların, LGBTİ+ örgütleriyle iletişime geçmelerini sağlayacak bir mekanizmanın oluşturulması gereklidir. Bu gereklilik LGBTİ+'ların birçok konudaki dezavantajlı durumlarının zorla çalıştırma ve seks işçiliği dışında başka bir seçenek kalmaması durumu kesiştiği noktada insan ticareti riski gündeme gelmektedir ve bunun önüne geçilmesi bağlamında önem arz etmektedir.
- LGBTİ+'ların istihdam ve iş gücü piyasasından dışlanmaları beraberinde zorunlu seks işçiliği ya da barlarda çalışma durumlarını gündeme getirmektedir. Bu noktada işveren örgütlerinin ve sendikaların LG-BTİ+ ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilinçlendirilmesi ve farkındalığın yaratılması önem arz etmektedir. İş yasasında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği temelindeki ayrımcılığa karşı maddelerin olması gerekir.
- Beden uyum sürecine girmiş olan transların ekonomik yönden zorlanmaları ve devletin bu süreçte translara destek olmaması da insan ticareti ve zorunlu seks işçiliği bağlamında karşımıza çıkmaktadır. Bu konuda zorlayıcı ve toplumsal cinsiyet eşitliğinden yoksun bir heyet/psikiyatri sürecinin olması da transların bu sürecini zorlaştıran başka bir faktördür. Bu sebeple transların beden uyum sürecinde sivil toplum ve devlet iş birliğiyle eşitlikçi bir noktadan takip altına alınması ve gerekli tıbbi müdahale ve işlemlerin erişilebilir ve ücretsiz olması önem arz etmektedir. Özellikle destek mekanizmalarının sosyo-psikolojik ayağını sivil toplum örgütlerinin takip etmesi tıbbi kısmını ise toplumsal cinsiyet eşitliği bilincine sahip hekimlerden oluşan komitelerin/heyetlerin takip etmesi bir öneri olarak karşımıza çıkmaktadır.
- Araştırmada özellikle transların cinsiyetlerinin yasal olarak tanınması ihtiyacı gündeme gelmiştir. Kendi deyimleriyle alt ameliyatı ve göğüs ameliyatı olmamış/bunu tercih etmeyen transların da bu operasyonları olmuş translar gibi kendi beyan ettikleri cinsiyetlerinin kimlik belgelerinde tanınması önemlidir. Cinsiyetin yasal olarak tanınması süreci ise yukarıda belirtilen eşitlikçi takip mekanizması içine girmiş olan transların bu sürecin başında edinmeleri biyo-psiko-sosyal anlamda önemlidir.

3.3 Kuir Kıbrıs Derneği'nin Talepleri

Yukarıda araştırmacıların yapmış olduğu öneriler ışığında, Kuir Kıbrıs Derneği'nin genel olarak LGBTİ+'ların, özellikle de seks işçiliği yapan eşcinsel erkek ve trans kadınların, insan ticareti açısından kırılganlıklarını azaltmak doğrultusunda devlet, belediyeler, meslek örgütleri ve sendikalar ve diğer sivil toplum örgütleri ve meslek ve ilgili sivil toplum örgütlerinden ivedi talepleri aşağıdaki gibidir.

1.Devlet:

Genel Talepler:

- Mart 2020 tarihinde yürürlüğe giren ve insan ticaretini suç kapsamına alan ceza yasası değişikliğine ek olarak insan ticaretini önleme ve mağdurları korumaya yönelik LGBTİ+ kapsayıcı bir yasal çerçevenin oluşturup yürürlüğe konması;
- Devlet ve sivil toplum örgütleri tarafından oluşturulan insan ticaretine karşı platformu ve bu aktörler arasındaki işbirliğini kurumsallaştırılması;
- Sivil toplum örgütleri tarafından 2021 yılında hazırlanan İnsan Ticaretiyle Mücadele Stratejisi ve Eylem Planının yürütülmesine yönelik adımlar atılması;
- LGBTİ+ seks işçileri de dahil olmak üzere, insan ticareti riskine karşı hassas grupların alabilecekleri önlemler de dahil, farkındalıklarını artırmaya yönelik faaliyetler gerçekleştirilmesi;

1.1 İçişleri Bakanlığı

- Cinsiyetin hukuken tanınmasının hukuki metinlerde cinsiyet kimliğinin öz-belirlenimi ilkesine saygı temelinde düzenlenmesi ve küçüklerin de çocuğun üstün yararları ilkesi temelinde cinsiyetin hukuken tanınmasına erişiminin sağlanması;
- Vatandaş olmayanların HIV statüsüne dayanarak sınır dışı edilmesini öngören kuralların değiştirilmesi;
- Geri göndermeme ilkesinin muhaceret ile ilgili hukuki düzenlemelerde tanınması ve uluslararası koruma dair hukuki çerçeve ve gerekli mekanizmaların hazırlanıp yürürlüğe konması;

1.2 Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı

- Aile desteğini kaybetmiş, şiddet ve ayrımcılığa maruz kalan LGBTİ+'lara yönelik sığınma evlerinin açılması;
- Sürekli bakıma ihtiyacı olan hasta ve yaşlı LGBTİ+'lara evde bakım hizmetlerinin sağlanması;
- LGBTİ+'ların çalışma ve sosyal güvenlik haklarına erişimlerini sınırlandıran engelleri tespit eden, yani bu doğrultuda araştırmalar yürüten, veri toplayan ve analiz yapan, izleyen ve değerlendiren mekanizmaların oluşturulması; bu bağlamda TOCED'in ve özellikle de bünyesinde kurulması öngörülen "ekonomi, planlama ve eğitim şubesi"nin gerekli personel istihdamı yapılarak faaliyete geçirilmesi;
- Bir dışlama ve ötekileştirme pratiği olarak translara depresyon tanısı temelinde iş göremezlik raporu verilmesi ve bu doğrultuda miktar olarak temel ihtiyaçların karşılanmasına yetmeyen bir aylık sosyal yardım maaşı bağlanmasının revize edilmesi;
- Bu bağlamda translara sağlanan sosyal yardımların, sosyal içerme hedefinde, marjinalize edilen bir gruba mensubiyet temelinde sağlanması;
- Bağlanan sosyal yardım maaşlarının asgari ücrete eşitlenmesi;
- İş bulunması halinde, işten çıkma / çıkarılma durumunda otomatik yeniden sosyal yardıma erişimin garanti altına alınması;
- Sosyal Hizmetler Dairesi çalışanlarına yönelik LGBTİ+fobik algı ve tutumların değiştirilmesi amacıyla hizmet içi eğitimler sağlanması;
- Sosyal Hizmetler Dairesi'nde açık LGBTİ+'ların istihdam edilmesi;
- Çalışanlara yönelik hukuki düzenlemelerde bulunan ayrımcılık yasaklarının kapsamı cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesini içerecek şekilde genişletilmesi.
- LGBTİ+'lara istihdam sağlayan işletmelere teşvikler sağlanması; bu doğrultuda LGBTİ+ çalışanların sigorta primlerinin tamamının ya da bir kısmının devlet tarafından karşılanması, gelir vergisi indirimi sağlanması vb. desteklerin yürürlüğe konması;
- Kamu'da LGBTİ+'ların istihdam edilmesi yönünde kota uygulamasının devreye sokulması;

1.3 Eğitim Bakanlığı

- Rehber öğretmen ve öğretmenlerin LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilinçlendirilmesi ve farkındalıklarının artırılmasına yönelik eğitimler sağlanması;
- Eğitim yöntemlerinin, müfredatının ve kaynaklarının, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiğinin çeşitliliğini anlamaya ve bunlara saygı duymaya hizmet edecek şekilde gözden geçirilmesi;
- Eğitim kurumlarında cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği temelli akran zorbalığı ve taciz de dahil olmak üzere, her türlü toplumsal dışlama ve şiddetin disiplin suçları kapsamına alınması ve önleme amaçlı farkındalık çalışmaları da dahil, yeterli koruma sunması amacıyla her türlü önlemin alınması;

- Eğitim kurumlarında nefret söylemi ve akran zorbalığının durdurulması için önleyici tedbirler alınması ve rehber öğretmenler, okul idaresi ve sivil toplumun iş birliği ile okullarda LGBTİ+ dostu bir ortamın yaratılması;
- Eğitim kurumlarında disiplinle ilgili kural ve uygulamaların, öğrencilerin cinsel yönelimine, cinsiyet kimliğine, cinsiyet ifadesine ya da cinsiyet karakteristiğine dayalı bir ayrımcılık ya da cezalandırma yapılmaksızın uygulanmasını sağlamak üzere gerekli tüm yasal, idari ve diğer önlemlerin alınması;
- Genellikle öğretmenler ya da psikolojik danışmanlar veya rehber öğretmenler tarafından ebeveynlere yönelik toplumsal cinsiyet temalı odak grup toplantıları yapılması;
- Cinsiyet ayrımı gözetmeyen okul üniformalarının hayata geçirilmesi;
- Eğitim kurumlarında cinsiyet ayrımı gözetmeyen tuvaletlerin hayata geçirilmesi;
- Eğitim sisteminde halihazırda cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği temelinde ayrımcılık yaşamış olan ve eğitim hayatları bu temelde sekteye uğrayan yetişkinlere, yaşam boyu öğrenmeye yönelik fırsatlar ve kaynaklar sağlanması, bu yönde programlar geliştirilmesi;
- Öğrencilere yönelik, çeşitli cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği yönelimleri kapsayan ve yaşa uygun bilgiler sağlayan, cinsellik ve korunma yöntemlerini içeren eğitim programlarının geliştirilmesi;

1.4 Sağlık Bakanlığı

- Bakım evi ve rehabilitasyon merkezlerinde sağlanan sağlık hizmetlerinin LGBTİ+'lara özgü sağlık ihtiyaçları göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi;
- Özel bakım evleri ile ilgili yasal düzenlemelerin ivedilikle hazırlanıp yürürlüğe konması ve bunların LGBTİ+ yaşlıların ihtiyaçları da göz önüne alınarak yapılması;
- Keyfi ve farklı uygulamaları engelleyecek açıklıkta cinsiyet uyum sürecine erişim hakkını düzenleyen bir hukuki çerçevenin hazırlanıp yürürlüğe konması;
- Jinekoloji ve/veya üroloji gibi cinsiyetlendirilmiş birimlerde çalışan profesyonellerin, kişilerin atanmış cinsiyetleri temelinde değil, beyanlarını esas alarak hitap etmesi ve trans kapsayıcı hizmetler sağlaması;
- Sağlık hizmetlerine erişirken isteğe bağlı kullanılacak, kişilerin trans olduklarını belirten bir belgenin hazırlanması ve transların uzun ve sıkıntılı açılma sürecine gerek kalmadan, bu belgenin doktora ibrazı ile cinsiyet kimliklerini belirtmelerinin sağlanması;
- Cinsiyet olumlayıcı sağlık hizmetlerinin diğer elzem sağlık hizmetleriyle eşit koşullarda sağlanması;
- Çocukların cinsiyet uyum süreçlerine, çocuğun üstün yararları ilkesi temelinde erişimlerinin sağlanması;
- CYAE ile ilgili ücretsiz, anonim test ve danışmanlık hizmetlerinin tüm yerel sağlık kurumlarında sağlanması;
- CYAE konusunda, toplum farkındalığını artırmaya yönelik çalışmalar yapılması;
- CYAE'den korunmak için ücretsiz korunma araçlarının dağıtılması,
- PrEP (Temas Öncesi Profilaksi – Riskli Temas Öncesi Önleyici Tedavi) ve Pep (Temas Sonrası Profilaksi) ilaçlarının Kuzey Kıbrıs'ta erişilebilir hale getirilmesi;
- Translara yönelik sağlanan psikolojik ve psikiyatrik sağlık hizmetlerinin, sadece Lefkoşa'da değil, tüm şehirlerde sağlanması;
- Sağlık hizmeti veren kurumların müracaatçıların dil bariyerini gözeterek farklı dillerde de (İngilizce, Arapça, Rusça vb.) bu danışmanlık ve hizmetleri erişilebilir şekilde sağlaması.

2.Yerel Yönetimler

2.1. Belediyeler

- Aile desteğini kaybetmiş, şiddet ve ayrımcılığa maruz kalan LGBTİ+'lara yönelik sığınma evlerinin açılması;
- Gençlere yönelik faaliyet veren merkezlerin LGBTİ+ kapsayıcı olması; bu mekanların olmaması halinde LGBTİ+ kapsayıcı gençlik merkezlerinin kurulması,
- Kent kamusal alanlarının (meydan, park, sahiller vb.) gerekli güvenlik önlemleri sağlanarak, cinsiyet, cinsel yönelim, cinsiyet kimliği/ifadesi ve cinsiyet karakteristiği fark etmeksizin herkesin sosyalleşebileceği aktif alanlara dönüştürülmesi;
- Belediyelerin yaşlılara sağladığı hizmetlerinin LGBTİ+ kapsayıcı olması ve ilgili personelin LGBTİ+ farkındalığını artırmaya yönelik çalışmaların gerçekleşmesi;

3.Meslek Örgütleri

3.1 Kıbrıs Türk Tabipler Birliği

- Tabipler Birliği üyeleri tarafından cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi temeli ayrımcı söylem ve uygulamaların disiplin suçu kapsamına alınması;
- Tabipler Birliği üyelerine yönelik LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilinçlendirme, farkındalık artırma ve pratikte yaşanan hak ihlallerini önleyici eğitimler sağlanması;

3.2 Kıbrıs Türk Hemşireler ve Ebeler Birliği

- Üyeleri tarafından cinsel yönelim, cinsiyet kimliği ve cinsiyet ifadesi temeli ayrımcı söylem ve uygulamaların disiplin suçu kapsamına alınması;
- Birlik üyelerine yönelik LGBTİ+ ve toplumsal cinsiyet eşitliği konularında bilinçlendirme, farkındalık artırma ve pratikte yaşanan hak ihlallerini önleyici eğitimlerin sağlanması;

4.Sendikalar ve Diğer Sivil Toplum Örgütleri

- Eğitim, sağlık, toplumsal cinsiyet eşitliği, insan hakları vb. alanında çalışan sendika ve sivil toplum örgütlerinin çalışmalarını kırılganlıkları azaltmak LGBTİ+ kapsayıcı bir şekilde yürütmeleri;
- İşçi sendikalarının çalışmalarında LGBTİ+ işçilerin haklarını ana akımlaştırılması;
- Öğretmen sendikalarının, üyeleri arasında LGBTİ+ öğrenciler ile ilgili farkındalık çalışmaları yürütmeleri;
- LGBTİ+ derneklerinin ihtiyaç halinde LGBTİ+'lara sosyal destek sağlaması.

İLETİŞİM İÇİN

Adres:

Ferruh Cambaz Sk., 4,
Köşklüçiftlik, Nicosia, Cyprus

E-mail:

queercyprus@gmail.com

Dayanışma Hattı:

+90 542 858 58 47

Websitesi:

<https://www.kuirkibris.org>

Facebook:

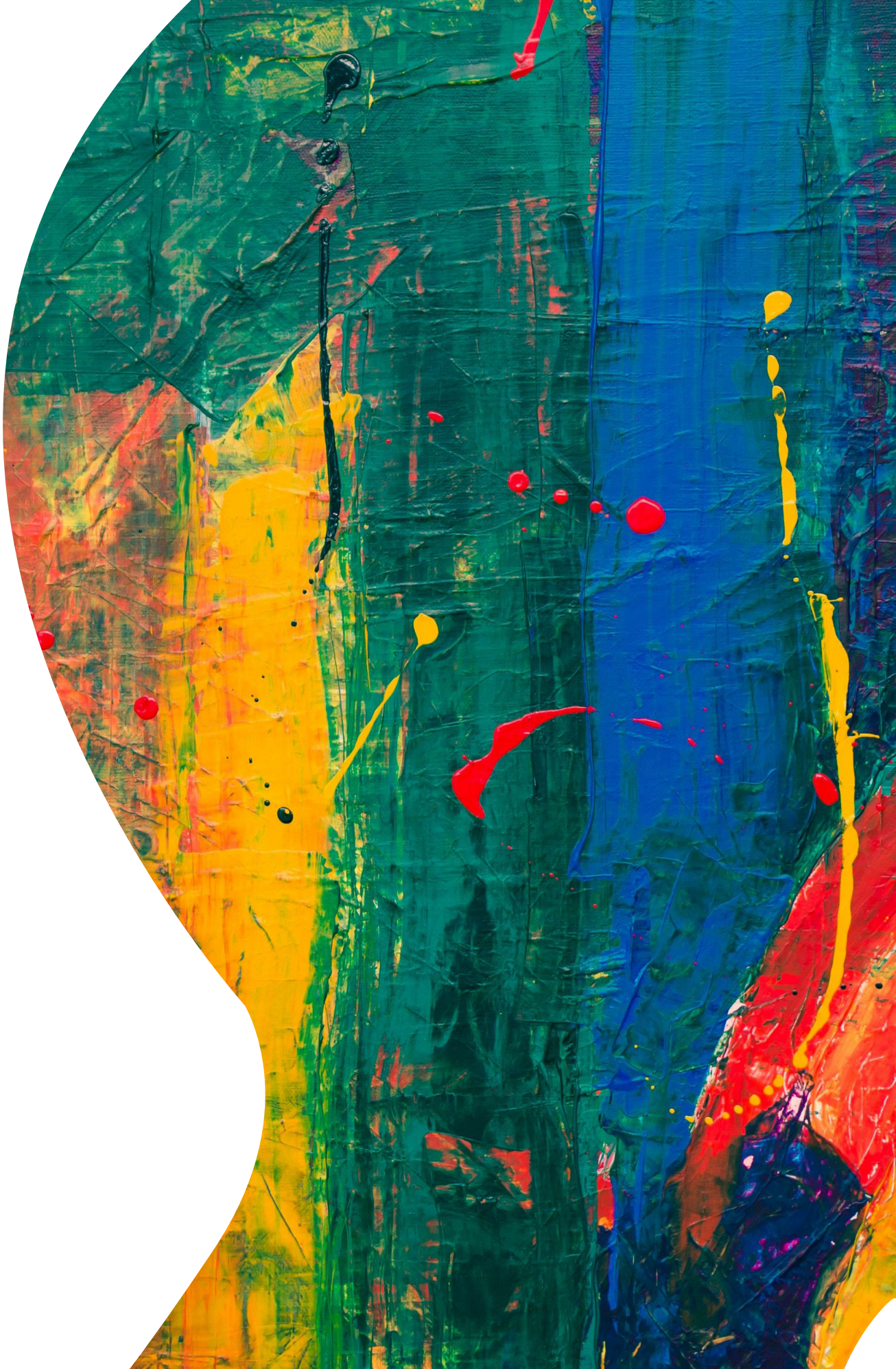
<https://www.facebook.com/queercyprus>

Instagram:

<https://www.instagram.com/queercyprus/>

Twitter:

<https://twitter.com/kuirkibris>

KUIR
KIBRIS

